

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 944

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

«Σκέφτομαι να είμαι ξανά υποψήφιος»

«Φαίνεται να υπάρχει μια μεγάλη δυναμική υπέρ της υποψηφιότητάς μου» λέει ο Ανδρέας Μαυρογιάννης στην «Κ» και η ιδέα είναι να ληφθεί απόφαση πριν από το τέλος του έτους. **Σελ. 9**

ΑΚΕΛ

Δύσκολη εξίσωση ο εκλεκτός

Τον υποψήφιο για τις Προεδρικές του 2028 αναζητεί το ΑΚΕΛ, με τη μεγαλύτερη διάσταση απόψεων να είναι, κομματικός υποψήφιος ή προσωπικότητα από τον ευρύτερο χώρο της Κεντροαριστεράς; **Σελ. 7**

Ο ΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΔΙΣ.

Πώς η Τουρκία κάνει πολιτική με τα ερευνητικά

Από τον Εύξεινο Πόντο έως την Αραβική Θάλασσα, η Τουρκία χρησιμοποιεί τον ερευνητικό και γεωτρηκτικό στόλο της ως εργαλείο άσκησης πολιτικής, έχοντας δαπανήσει πάνω από 1 δισ. δολάρια μέσα σε μία δεκαετία. **Σελ. 19**

ΑΠΟΚΑΛΥΤΙΚΟ ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΗΣ «Κ»

Προκλήσεις που αγγίζουν τις ελεύθερες περιοχές

Τουρκικά UAV και F-16 στο FIR Λευκωσίας - 1.200 παραβάσεις και παραβιάσεις σημειώθηκαν από την αρχή του 2026

Μια διαφορετική διάσταση της τουρκικής στρατιωτικής δραστηριότητας στο FIR Λευκωσίας αναδεικνύουν στοιχεία και περιστατικά των τελευταίων μηνών. Πέρα από τη διαχρονικά γνωστή δραστηριότητα πάνω από το κατεχόμενο τμήμα,

τουρκικά στρατιωτικά αεροσκάφη και UAV καταγράφονται και κοντά σε κρίσιμες διαδρομές της πολιτικής αεροπορίας προς Λάρνακα και Πάφο. Στοιχεία που εξασφάλισε η «Κ» καταγράφουν από την αρχή του 2026 συνολικά 1.200 παρα-

βάσεις Κανόνων Εναέριας Κυκλοφορίας και παραβιάσεις του Εθνικού Εναέριου Χώρου, ενώ οι ελεγκτές προειδοποιούν για τις επιχειρησιακές επιπτώσεις της τουρκικής δραστηριότητας. Το ζήτημα απασχόλησε πλέον και τη Βουλή. **Σελ. 5**

Σκηνή από την ταινία «2001: Οδύσσεια του Διαστήματος» του 1968. Το ενδεχόμενο οι μηχανές να αναλάβουν τον έλεγχο πλέον δεν αποτελεί σενάριο επιστημονικής φαντασίας, όπως όταν ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ σκηνοθετούσε προφητικά την ανταρσία ενός ρομπότ.

ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Το τζινι έχει βγει από το λυχνάρι

Ευχής έργο θα ήταν οι δύο υπερδυνάμεις της τεχνητής νοημοσύνης ΗΠΑ και Κίνα να συνεννοούνταν για την ανάπτυξη της επαναστατικής αυτής τεχνολογίας

υπό διεθνή έλεγχο, ώστε η ανθρωπότητα να ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους. Ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης του MIT και ο Χρίστος Παπαδημητρίου του Columbia,

κορυφαιοί Έλληνες ειδικοί, μιλούν για τον κίνδυνο μιας ανεξέλεγκτης τεχνητής νοημοσύνης. Κανείς τους δεν είναι καθουχαστικός. **Σελ. 21-23**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ - ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Χαμηλά ο πήχης για διάσκεψη 5+1

Οι Νίκος Χριστοδουλίδης και Τουφάν Ερχιουρμάν ταξιδεύουν στη Νέα Υόρκη, με την προοπτική κοινής συνάντησής τους με τον γ.γ. του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες να μην προκύπτει ως ενδεχόμενο. Χαμηλά και ο πήχης για ανακοίνωση διάσκεψης τύπου «5+1». **Σελ. 8**

ΕΞΑΓΓΕΛΙΕΣ ΚΟΜΙΣΙΟΝ

Αμυντική Ένωση Ε.Ε. με άρωμα Τουρκίας

Η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν πρόταξε ενώπιον της Ευρωβουλής τη σύσταση Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ασφάλειας, υποστηρίζοντας ότι θα μπορούν να συμμετέχουν πέραν από κράτη-μέλη της Ε.Ε «και άλλοι εμπλεκόμενοι». Η Λευκωσία παρακολουθεί το νέο ευρωτουρκικό φλερτ, εν μέσω της αρνητικής στάσης της Άγκυρας στο Κυπριακό. **Σελ. 4**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Νέες ιδέες

Το Κυπριακό, που (μας) περιμένει στωικά, μεταβαίνει για νέες εξετάσεις σε μια κρίσιμη εβδομάδα, στη Νέα Υόρκη. Παρά τις εκτιμήσεις πως δεν αναμένεται άμεσα μια κοινή συνάντηση των εμπλεκόμενων μερών, τύπου 3+1 ή 5+1, η διπλωματική κινητικότητα, που για λίγο καιρό ξαποσταίνει και ξανά προς τη δόξα τραβά, εντείνεται. Ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης δηλώνει ότι μεταβαίνει στην έδρα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών με στόχο την κατάθεση νέων ιδεών. Υπάρχει, λοιπόν, ελπίδα; Η ελπίδα συντηρείται μόνο μέσα από την επιμονή να κρατηθεί ο δρόμος ανοικτός. Ο δρόμος των σκληρών πραγματικοτήτων.

Η ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ KREAB

Η Κύπρος επανασυστήνεται

Η Kreab παρουσίασε τη νέα επικοινωνιακή στρατηγική που προτείνει για την ενίσχυση της διεθνούς επενδυτικής εικόνας της Κύπρου. Στόχος είναι η ανά-

δειξη των επιτευγμάτων της, αλλά και η δημιουργία ενός δικτύου «πρεσβευτών» που θα ενισχύσουν τη διεθνή εικόνα της χώρας. **Οικονομική, σελ. 3**

ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Η αισθητική «Ντίσνεϊλαντ» εξαπλώνεται

Μεζεδοπωλεία με μεξικανική αυλή, θεματικά καφέ, πλαστικά λουλούδια: το αισθητικό πρότυπο που πρώτα επικράτησε στους Ψυρρή βρίσκει μιμητές. **Τέχνες, σελ. 3**

ΑΙΜΙΛΙΑ ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Η οδυνηρή «ανασκαφή» της μνήμης

Η Αιμιλία Υψηλάντη μιλάει για τα παιδικά της χρόνια στην Αμαλιάδα, τον έρωτα και την απώλεια που χώρισε τη ζωή της στο πριν και στο μετά. **Τέχνες, σελ. 4**

Δημιουργώντας περιβαλλοντική συνείδηση στη νέα γενιά

Project
Zero

Στη **Lidl Κύπρου**, σε συνεργασία με το **Κέντρο Μελετών και Έρευνας ΑΚΤΗ**, συνεχίζουμε το πρόγραμμα «**Project Zero**», κάνοντας μαζί το όραμά μας για καθαρότερες ακτές πραγματικότητα. Από το 2021 και χάρη στη θερμή ανταπόκριση περισσότερων από **62.350 μαθητών** και **μαθητριών**, καταφέραμε να απομακρύνουμε πάνω από **18,6 τόνους απορριμμάτων** από τις παραλίες μας, αποδεικνύοντας τη δύναμη της συλλογικής φροντίδας.

Για τη νέα ακαδημαϊκή χρονιά 2026-2027, διευρύνουμε αυτή την αλυσίδα συνεργασίας και επεκτείνουμε το πρόγραμμα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ενεργοποιώντας τους φοιτητές και τις φοιτήτριες σε όλες τις πόλεις της Κύπρου.

«Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση» με άρωμα Τουρκίας προωθεί η Ε.Ε.

Η φον ντερ Λάιεν φωτογράφησε εμπλοκή της Άγκυρας, ο Επίτροπος Kubilius την ονόμασε ευθέως και η Λευκωσία παρακολουθεί

Πέραν από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας θα μπορούν να συμμετέχουν «κι άλλοι εμπλεκόμενοι» είπε η κα φον ντερ Λάιεν, αναφορά την οποία εξειδίκευσε ο Επίτροπος Kubilius, λέγοντας «ίσως και η Τουρκία».

Του ΠΑΝΑΓΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Μεγάλη πόρτα επιχειρούν να ανοίξουν οι Βρυξέλλες στην Τουρκία, προκειμένου να συμμετάσχει στο υπό οικοδόμηση «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τη Λευκωσία, η οποία παρακολουθεί τις εξελίξεις, δεδομένης και της αρνητικής στάσης της Άγκυρας στο Κυπριακό. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η Κομισιόν, «σε συνεννόηση με αρκετά κράτη-μέλη», μεθοδεύει την εμπλοκή και της Τουρκίας, μαζί με άλλες τρίτες χώρες στο νέο υπό συζήτηση «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας», το οποίο επιδιώκεται να λειτουργεί ως μια πλατφόρμα συντονισμού σε περιπτώσεις απειλών και υβριδικών επιθέσεων στην ευρωπαϊκή επικράτεια, χωρίς να υπερβαίνει την «Αρχή της Συμπληρωματικότητας» έναντι του NATO.

Η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν έδωσε το στίγμα στην ομιλία της για την Κατάσταση στην Ευρώπη 2026, παραπέμποντας και στη συμμετοχή τρίτων χωρών, με τις οποίες όπως είπε, η Ε.Ε. συζητάει ήδη με επίκεντρο την ασφάλεια της ευρωπαϊκής ηπείρου. Η κα φον ντερ Λάιεν, αναφέρθηκε «στον Καναδά, τη Νορβηγία, την Ουκρανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλους εμπλεκόμενους». Αν και απέφυγε να προσδιορίσει ποιοι είναι αυτοί οι «άλλοι εμπλεκόμενοι» και δυνητικοί συμμετέχοντες, έγκυρη κοινοτική πηγή ανέφερε στην «Κ», ότι «αναμφισβήτητα περιλαμβάνεται και η προοπτική συμμετοχής της Τουρκίας». Άλλωστε, όπως επεσήμανε η ίδια πηγή, η Άγκυρα συμμετείχε σε ανάλογα φορμάτ για στήριξη «τόσο της Ουκρανίας όσο και της ευρωπαϊκής άμυνας», όπως αναφέρθηκε σε επίσημο πρακτικό της Ε.Ε. (20 Μαρτίου 2025), ενώ ο ίδιος ο αρμόδιος Επίτροπος Andrius Kubilius, που απε-

τέλεσε προπομπό των εξαγγελιών της προέδρου της Κομισιόν, είχε φροντίσει να διαμηνύσει εν μέσω του καλοκαιριού ότι «ίσως και η Τουρκία (may be Turkey)» να αποτελέσει μέρος της εγκαθιδρυσης αυτής της «Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης (European Defence Union)».

Πηγή στην έδρα της Ε.Ε. ανέφερε ότι οι θέσεις του Andrius Kubilius, ως καθ' ύλην αρμοδίου Επιτρόπου της Κομισιόν, αν και προηγήθηκαν χρονικά της ομιλίας φον ντερ Λάιεν, «εξειδικεύουν εν πολλοίς τις αναφορές της προέδρου της Κομισιόν», προλείποντας το έδαφος και καθιστώντας σαφή τον προσανατολισμό των Βρυξελλών για συμμετοχή της Τουρκίας στο «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας». Θεωρούνται δε «απολύτως συμβατές, με τη συμμετοχή τουρκικών αμυντικών εταιριών στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα SAFE».

Στο πλαίσιο αυτής λοιπόν της «εξειδίκευσης», ο κ. Kubilius παρείχε πολύ ενδιαφέρουσες πληροφορίες και για τον τρόπο «δυνητικής λειτουργίας» του υπό συζήτηση Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ασφάλειας, παραπέμποντας σε διαφορετικές ταχύτητες, αν και όπως μας λέχθηκε «δεν αποκλείονται και κάποιες παραλλαγές ή/και ο εμπλουτισμός της όλης προσπάθειας με άλλες ιδέες».

• Στην πρώτη ταχύτητα, ως μόνιμα μέλη του «Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ασφάλειας» θα μπορούσαν να είναι σύμφωνα με τον Επίτροπο, οι πέντε ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες: Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία και Πολωνία. Θα συμμετάσχουν παράλληλα οι επικεφαλής της Κομισιόν και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και εκ περιτροπής τρία ακόμη κράτη-μέλη, στα οποία θα περιλαμβάνεται και η εκάστοτε προεδρία του Συμβουλίου Ε.Ε. Γίνεται κατανοητό ότι μια τέτοια ρύθμιση, θα αφήνει

εκτός του Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ασφάλειας, 19 κράτη-μέλη (με τη σημερινή σύνθεση της Ε.Ε.), για τα οποία θα αποφασίζουν οι ισχυρές χώρες της Ε.Ε., με πρόσχημα ένα πιο «ευέλικτο σχήμα λήψης αποφάσεων». Σημειώνεται πάντως ότι οι ιδέες αυτές, αν και δίνουν σαφή κατεύθυνση των προσδοκιών των Βρυξελλών και είχαν εν πολλοίς λανσαριστεί από Γερμανία και Γαλλία πριν από μερικά χρόνια, θα μπορούσαν να διαφοροποιηθούν στο πλαίσιο των συζητήσεων για την εγκαθίδρυση του «Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ασφάλειας», όπως σε κάθε δια-

Αυτό στο οποίο επικεντρώνονται κυρίως οι Βρυξέλλες είναι η διασφάλιση ότι το υπό συζήτηση Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας ή η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση, δεν θα λειτουργούν ανταγωνιστικά έναντι στο NATO.

πραγμάτευση, αναλόγως βεβαίως των συσχετισμών δυνάμεων.

• Εάν απαιτηθεί η αντιμετώπιση μείζονων γεωπολιτικών κρίσεων, το σχήμα ξεφεύγει από τα σύνορα των κρατών-μελών της Ε.Ε. και όπως εξήγησε ο αρμόδιος Επίτροπος, σε αυτό θα μπορούσαν να συμμετάσχουν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Νορβηγία, η Ουκρανία και «ίσως η Τουρκία» και «ίσως ο Καναδάς».

Διακυβερνητική χωρίς βέτο;

Ένα ακόμη στοιχείο που έχει εξέχουσα σημασία, αφορά στη νομική επένδυση που θα επιχει-

ρηθεί να δοθεί στο Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας ή στην Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση. Σύμφωνα με τον αρμόδιο Επίτροπο Andrius Kubilius, που προφανώς δεν εκφράζει προσωπικές απόψεις, αλλά μιλά εκ μέρους της Κομισιόν και της ηγεσίας της, «η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση θα πρέπει να δημιουργηθεί σε εθελοντική βάση μεταξύ των κρατών-μελών, μεταξύ των χωρών που επιθυμούν πολύ ισχυρότερη συνεργασία στον τομέα της άμυνας, πολύ μεγαλύτερη ενότητα στον τομέα της άμυνας, κάτι που σήμερα δεν είναι διαθέσιμο. Πρόσθεσε ότι «κατά την άποψή μου, όμως, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος θα ήταν να εξεταστεί η δυνατότητα μιας νέας διακυβερνητικής συνθήκης. Διότι όλες οι άλλες προσπάθειες να εντοπιστούν στις Συνθήκες της Ε.Ε. κάποιου είδους διατάξεις για ενισχυμένη συνεργασία και ούτω καθεξής, καταρχάς, θα άφηναν ορισμένες χώρες που δεν είναι μέλη της Ε.Ε. σε ένα είδος άγνωστου και αδιευκρίνιστου καθεστώτος».

Εάν λοιπόν η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση ή το Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας προσλάβουν διακυβερνητικό χαρακτήρα, καθίσταται σαφές ότι η εισαγωγή της Τουρκίας στο πλαίσιο αυτό, θα καταστεί ευκολότερη για τα κράτη-μέλη που βλέπουν την Άγκυρα ως υποκατάστατο της Ουάσινγκτον στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας. Με τον κίνδυνο, η Λευκωσία –ενδεχομένως και η Αθήνα– να βρεθεί μπροστά στο δίλημμα είτε να επιλέξει να αυτοεξαιρεθεί, είτε να επιλέξει να συμμετέχει σε ένα σχήμα στο οποίο θα της επιβληθεί και η παρουσία της Άγκυρας, χωρίς να έχει δυνατότητα άσκησης βέτο. Συναγής που σε κάποιο βαθμό ακολουθήθηκε και στην περίπτωση συμμετοχής τουρκικών αμυντικών βιομηχανιών στο κοινό ευρωπαϊκό

εξοπλιστικό πρόγραμμα SAFE, όπου η Κύπρος (και η Ελλάδα) αναγκάστηκε να εκδώσει μονομερή δήλωση, χωρίς βεβαίως να είναι σε θέση να αποτρέψει την πορεία των αποφάσεων.

Στη σκιά του NATO

Αυτό στο οποίο επικεντρώνονται κυρίως οι Βρυξέλλες είναι η διασφάλιση ότι το υπό συζήτηση Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας ή η Ευρωπαϊκή Αμυντική Ένωση, δεν θα λειτουργούν ανταγωνιστικά έναντι στο NATO και ότι η Βορειοατλαντική Συμμαχία θα συνεχίσει να αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της άμυνας των ευρωπαϊκών χωρών που είναι κράτη-μέλη της Συμμαχίας. Και στο σημείο αυτό εκτιμάται ότι ενδέχεται να προκύψουν ενστάσεις. Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν επεχείρησε μια προληπτικά πυροσβεστική τοποθέτηση, στο πλαίσιο της ομιλίας της, διαμνύοντας κυρίως προς τους Βαλτικούς ότι το νέο ευρωπαϊκό μέσο «θα είναι πλήρως ευθυγραμμισμένο με το NATO».

Εξήγησε δε, ότι το υπό συζήτηση Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας δεν θα εκτείνει τη δράση του στην αντιμετώπιση ένοπλων επιθέσεων, αλλά θα αποτελεί ένα «εγχειρίδιο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Χρειαζόμαστε επειγόντως συναινέσει σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης ορισμένων περιστατικών. Εκείνων που δεν φτάνουν ως την ένοπλη επίθεση, αλλά αποτελούν ξεκάθαρη απειλή προς την εθνική μας ασφάλεια. Με άλλα λόγια, ένας μηχανισμός για τη στήριξη του «άρθρου 4» του NATO», επεσήμανε η κα φον ντερ Λάιεν, καθιστώντας σαφές ότι το Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας θα έχει επικουρικό χαρακτήρα, έναντι του NATO, όπως άλλωστε ορίζει «η Αρχή της Συμπληρωματικότητας».

Οι αδυναμίες ΔΗΣΥ και οι αστοχίες Φουρλά

Η παρουσίαση από την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν της κατάστασης στην Ε.Ε. και των προτεραιοτήτων της Κομισιόν για το 2026, συνοδεύτηκε από την απουσία αναφοράς στο Κυπριακό. Αν και αναφέρθηκε σε διενέξεις στην Ευρώπη, η κα φον ντερ Λάιεν επέλεξε να μην αναφέρει ούτε λέξη για την επίλυση του κυπριακού προβλήματος, κάτι που σύμφωνα με κοινοτικούς κύκλους «δεν είναι άσχετο με την απουσία προόδου και προοπτικής», που καταγράφεται και στις Βρυξέλλες. Σε κάθε περίπτωση, η κα φον ντερ Λάιεν θα μπορούσε, και ενδεχομένως θα έπρεπε, να αφιερώσει μια γραμμή από την ομιλία της, προκειμένου να υπομνήσει, αν μη τι άλλο, την

υπαρξη του Κυπριακού ως ενός ανοικτού προβλήματος για την Ε.Ε. Δεν το έπραξε.

Ο ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ Λουκάς Φουρλάς, ομόστυλος της κας φον ντερ Λάιεν στην πολιτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, επέλεξε να επικρίνει από του βήματος της Ευρωβουλής την πρόεδρο της Κομισιόν. Γεγονός, το οποίο καταδεικνύει ότι ο επικεφαλής της ομάδας του ΔΗΣΥ στην Ευρωβουλή και η Πινδάρου γενικότερα, στερούνται της δυνατότητας απευθείας πρόσβασης στην κα φον ντερ Λάιεν και στο Ιδιαίτερό της Γραφείο. Διότι, εάν η πρόσβαση αυτή υπήρχε, ο κ. Φουρλάς και ο ΔΗΣΥ θα μπορούσαν να είχαν ζητήσει και να είχαν εξασφαλίσει ότι η κα

φον ντερ Λάιεν θα αφιέρωνε μια γραμμή στην ομιλία της, για την ανάγκη επίλυσης του Κυπριακού και τις τουρκικές ανεκπλήρωτες υποχρεώσεις.

Πέραν τούτων όμως, ο κ. Φουρλάς επέλεξε να κατακεραυνώσει την κα φον ντερ Λάιεν και για το άρθρο 42 παρ. 7, δηλαδή τη ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής της Ε.Ε., σε περίπτωση κατά την οποία ένα κράτος-μέλος δεχθεί επίθεση. Ο κ. Φουρλάς ανέφερε υπό μορφή ερωτήματος προς την κα φον ντερ Λάιεν: «Οποιαδήποτε επιθετική ενέργεια της Τουρκίας εναντίον της Κύπρου ή της Ελλάδας, θα αντιμετωπισθεί ως επίθεση σε ευρωπαϊκό έδαφος; Ναι ή όχι; Πολύ απλή ερώτηση, πολύ απλή απάντηση. Σημαίνει

άμεση ενεργοποίηση του άρθρου 42 παρ. 7 και άμεση ευρωπαϊκή απάντηση; Δεν ζητάμε χάρη, ζητάμε τα αυτονόητα», κατέληξε ο ευρωβουλευτής του ΔΗΣΥ Λουκάς Φουρλάς στην ερώτησή του προς την πρόεδρο της Κομισιόν. Δικαιολογημένα στην περίπτωση αυτή, η κα φον ντερ Λάιεν δεν μίλησε καν στον κόπο να απαντήσει στο άστοχο ερώτημα του επικεφαλής της ομάδας του ΔΗΣΥ στην Ευρωβουλή. Αφενός, διότι η ενεργοποίηση του άρθρου 42 παρ. 7, δηλαδή της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής, δεν γίνεται από την Ε.Ε. αλλά από το ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος. Και όπως καθίσταται σαφές εκ της Συνθήκης, η Ε.Ε. δεν δύναται ούτε να το ενεργοποιή-

σει, ούτε και να συμμετάσχει ως ενιαία οντότητα στη διαδικασία αυτή. Αντίθετα, υποχρέωση συμμετοχής έχουν όλα τα κράτη-μέλη, με τα μέσα που διαθέτουν, γεγονός που τους επιτρέπει να επιλέξουν είτε να συνδράμουν με στρατιωτικά μέσα, είτε με νοσοκομειακά, πυροσβεστικά ή άλλως πως. Όπως για παράδειγμα με διπλωματική στήριξη ή έκδοση υποστηρικτικών δηλώσεων προς το ευρωπαϊκό κράτος που δέχεται επίθεση.

Με άλλα λόγια, το άρθρο 42 παρ. 7 δεν έχει το ίδιο εκτόπισμα με το άρθρο 5 της Συνθήκης του NATO και συνεπώς δεν υποχρεώνει τα κράτη-μέλη να επιστρατεύσουν στρατιωτικά μέσα για να στηρίξουν μια ευ-

ρωπαϊκή χώρα που δέχεται επίθεση. Αυτό διαφάνηκε και στη μοναδική φορά που ενεργοποιήθηκε το άρθρο 42 παρ.7, από το Παρίσι συνεπεία της τρομοκρατικής επίθεσης που δέχθηκε η Γαλλία. Η μόνη χώρα που στήριξε στρατιωτικές επιθέσεις της Γαλλίας τότε, ήταν η Βρετανία, ενώ μια μικρή στρατιωτική βοήθεια δόθηκε από τη Γερμανία και το Βέλγιο. Τα υπόλοιπα κράτη-μέλη εξέδωσαν δηλώσεις καταδίκης της τρομοκρατικής επίθεσης και στήριξης της Γαλλίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται και με ό,τι κάποιος μπορεί να αντιληφθεί, τόσο για το εύρος της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής, όσο και για το ερώτημα του ευρωβουλευτή του ΔΗΣΥ Λουκά Φουρλά.

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

«Είχα μια φάρμα στην Αφρική, στους πρόποδες των λόφων Νγκονγκ». Κάπως έτσι ξεκινούσε η Μέριλ Στριπ το ρόλο της στην εμβληματική ταινία «Πέρα από την Αφρική» (Out of Africa), που αποτέλεσε μία από τις πιο αναγνωρισμένες παραγωγές της δεκαετίας του '80. Η ταινία έκανε πρεμιέρα στις ΗΠΑ το 1985, τον γενέθλιο μήνα του προέδρου της Δημοκρατίας, δηλαδή τον Δεκέμβριο, και —αυτό κι αν είναι σύμπτωση!— δώδεκα μέρες αφότου ο Νίκος Χριστοδουλίδης συμπλήρωσε τα δώδεκα του χρόνια. Ο οποίος, όντας στην προεφηβεία ακόμα, θα εξαντλούσε τις εξωσχολικές ασχολίες του στις ποδοσφαιρικές αλάνες και στις περιπετειώδεις βόλτες με τη «λάντι» μαζί με τον αδελφό του. Πιθανότατα, και στις παλμώδεις συγκεντρώσεις του Γλαύκου Κληρίδη, καθώς το 1985 ήταν χρονιά βουλευτικών εκλογών. Μια χρονιά που η ΝΕ.ΔΗ.ΠΑ του Αλέκου Μιχαηλίδη είχε αποφασίσει να μη συμμετάσχει, οπότε ο μικρός Νίκος δεν είχε να τραβιέται στις «υποχρεώσεις» του πατέρα του. Ο οποίος πατέρας, παρότι Κληριδικός, ως αντιπρόσωπος της ΚΕΟ στο επάγγελμα αισθανόταν μια υποχρέωση από εκτίμηση προς τον «μεγαλύτερό του πελάτη, που πλήρωνε κάθε μήνα στην ώρα του», να δηλώνει παρών στα συλλαλητήριά του.

Το σινεμά, μια φορά, δεν νομίζω να ήταν τότε στη σφαίρα των ενδιαφερόντων του Προέδρου. Πόσο μάλλον να τον απασχολούν τα νοήματα, πέρα από τα προφανή, μιας ταινίας με λευκούς, ευκατάστατους δυτικούς, που πάνε στην Αφρική με μια αίσθηση «εξωτικών αποστολών», ρομαντικού καθήκοντος ή προσωπικής σωτηρίας, για να τους προσπεράσει τελικά όλους η σκληρή πραγματικότητα.

Τα 227 εκατομμύρια δολάρια εισπράξεις (με κόστος παραγωγής τα 31), τα 7 αγαλλιαδία Όσκαρ που απέσπασε, συν οι τρεις Χρυσές Σφαίρες που κέρδισε, αποτυπώνουν την τεράστια εμπορική και καλλιτεχνική επιτυχία μιας ταινίας η οποία, παρά τον έντονο ρομαντισμό της, αποτελεί κατά κάποιον τρόπο έναν θρηνητικό ύμνο για το τέλος των ψευδαισθήσεων. Της απώλειας. Όσων πέρασαν ανεπιστρεπτι. Εκείνων που κάθηκαν οριστικά...

Η σημειολογία

Μα τι άλλο; Το προφανές. Ο διορισμός του Νίκου Τอร์ναρίτη ως Ειδικού Πολιτικού Απεσταλμένου του Προέδρου της Δημοκρατίας για το Κυπριακό στις χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Αυτός ευθύνεται για την επαναφορά στη μνήμη μου, άωρα και παράωρα, της διάσημης ταινίας με την ιστορία της Κάρεν Μπλίξεν. Ίσως επειδή η φάρμα της με τη φυτεία καφέ ήταν στην Κένυα, χώρα στην οποία ο Νίκος Τอร์ναρίτης είναι Επίτιμος Πρόξενος από το 1998. Ή ίσως επειδή στην Αφρική και την εκεί «ανθρωπιστική του δράση» κατέφυγε ο ίδιος κάθε φορά που δεχόταν ειρωνικές αναφορές που τον παρουσίαζαν, όντας προερχόμενος από μία από τις πιο γνωστές, ιστορικές και επιφανείς αστικές οικογένειες της Λευκωσίας, με παππού τον Κρίτων Τอร์ναρίτη, πρώτο γενικό εισαγγελέα της Δημοκρατίας και πατέρα τον Γιώργο Τอร์ναρίτη, νομικό, επιχειρηματία, αλλά και γνωστό συλλέκτη έργων τέχνης — ως τον κατεξοχόν εκφραστή της λεγόμενης «αστικής δεξιάς» της Λευκωσίας. Ως έναν

κλειδί για να κατανοηθεί το εσωκομματικό βάθος, οι παρενέργειες στην Πινδάρου. Πρόκειται για έναν πολιτικό με βαθιές ρίζες στο κομματικό κατεστημένο: 25 χρόνια βουλευτής Λευκωσίας του ΔΗΣΥ (2001-2026), 7 χρόνια αντιπρόεδρος του κόμματος (2006-2013). Πάνω από μια δεκαετία κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της παρά-

ταξης (από το 2013). Η υποψηφιότητά του για τη δημαρχία της πρωτεύουσας το 2024 συμπύκνωσε αυτήν ακριβώς την πολιτική κουλτούρα: μια προσπάθεια συσπείρωσης της παραδοσιακής, εύπορης βάσης της Λευκωσίας, η οποία ιστορικά αποτελούσε ραχοκοκαλιά του Δημοκρατικού Συναγερμού.

Ο διορισμός πυροδότησε μια

τον διορισμό του με πλήρη επίγνωση της ευθύνης. Κι αφού ευχαρίστησε Πρόεδρο, Υπουργικό Συμβούλιο και υπουργό Εξωτερικών για την εμπιστοσύνη, έθεσε αμέσως ως προτεραιότητα την εθνική αποστολή, δηλώνοντας έτοιμος να εργαστεί «με συνέπεια και αποφασιστικότητα για την προώθηση των θέσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας και την ενίσχυση της διεθνούς στήριξης στον αγώνα για τον τερματισμό της κατοχής και την επανένωση της πατρίδας μας».

Κυπριακό και Εξωτερική Πολιτική

Ο διορισμός τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή Ειδικού Πολιτικού Απεσταλμένου για το Κυπριακό, λαμβάνοντας υπόψη τη διαβεβαίωση του ίδιου του προέδρου ότι αυτός δεν εξυπηρετεί προεκλογικές σκοπιμότητες, εκλαμβάνεται ως απτή απόδειξη ότι ο δρόμος της τρέχουσας κινητικότητας παραμένει δύσβατος πολύ και, κυρίως, μακρύς. Ότι πλέον η ρεαλιστική αποτίμηση του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν συμπίπτει με το τόσο αιθριο τοπίο όσο αρχικά παρουσιάστηκε από τον ίδιο. Και αυτό δημιουργεί την ανάγκη για μια πιο εντατική και απαιτητική προσπάθεια.

Αβίαστα, βέβαια, αναφέρεται το ερώτημα: Ποιες δυσκολίες συναντά η παρούσα διαδικασία; Πώς αυτές οι δυσκολίες συνδέονται με τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής; Με ποιον τρόπο αναμένουμε να συνδράμει ο διορισμός του Νίκου Τอร์ναρίτη στην

«ενίσχυση της διεθνούς στήριξης στον αγώνα για τον τερματισμό της κατοχής και την επανένωση της πατρίδας μας»;

Να σημειωθεί ότι η στάση των αφρικανικών χωρών απέναντι στην Κύπρο και το κυπριακό πρόβλημα χαρακτηρίζεται ως διαρκώς σταθερή και βασίζεται στην υποστήριξη των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, του διεθνούς δικαίου και του σεβασμού της κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στη συντριπτική τους πλειονότητα, τα κράτη της Αφρικής καταδικάζουν την τουρκική εισβολή του 1974 και την παράνομη κατοχή, τάσσονται υπέρ μιας λύσης ΔΔΟ και καμία αφρικανική χώρα δεν αναγνωρίζει το ψευδοκράτος. Η δε Αίγυπτος, με την οποία έχουμε στρατηγική συνεργασία, μαζί με άλλες βορειοαφρικανικές χώρες, όπως και αραβικές έχει επανειλημμένα λειτουργήσει ως «ανάχωμα» εντός του Οργανισμού Ισλαμικής Συνεργασίας.

Επιπλέον, το 2024 είχαμε τον διορισμό του αφυπηρετήσαντα Πρόεσβη Κωνσταντίνου Ηλιάδη ως Ειδικού Απεσταλμένου του Υπουργού Εξωτερικών για την Αφρική. Αντιλαμβάνομαι ότι ο ρόλος του είναι ευρύτερος και αφορά τη στρατηγική ανάπτυξη των διμερών σχέσεων της Κύπρου με τα αφρικανικά κράτη. Ότι, δηλαδή, επικεντρώνεται σε θέματα όπως οι οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες, η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τα λοιπά. Οπότε, και με δεδομένη τη σταθερή διαχρονική στάση υπέρ μας στο Κυπριακό, ποια

ανάγκη επέβαλε τον διορισμό Ειδικού Πολιτικού Απεσταλμένου για το Κυπριακό; Το χαρτοφυλάκιο του Πρόεσβη και η ανάπτυξη των διμερών σχέσεων της Κύπρου με τα αφρικανικά κράτη άφηνε κενό στην «ενίσχυση της διεθνούς στήριξης στον αγώνα για τον τερματισμό της κατοχής και την επανένωση της πατρίδας μας» σε χώρες που ήδη εκφράζονται υποστηρικτικά;

Αντιλαμβάνομαστε το νέο μοντέλο εξωτερικής πολιτικής —το είχε δηλώσει στη συνέντευξή του στην «Κ» τον Ιούνιο ο Πρόεδρος— πως «έχουμε συγκεκριμένο σχεδιασμό και επενδύουμε συστηματικά σε χώρες και περιοχές στρατηγικής σημασίας για την Κυπριακή Δημοκρατία. Οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ινδία, το Καζακστάν και άλλες χώρες της κεντρικής Ασίας και πλέον και η Αφρική αποτελούν τέτοιες περιπτώσεις». Και ότι παρά την παραδοσιακή υποστήριξη, η Κυπριακή Δημοκρατία βρίσκεται σε διαρκή διπλωματικό αγώνα στην Αφρική λόγω της αυξανόμενης οικονομικής και ανθρωπιστικής επιρροής της Τουρκίας στην υποσαχάρια Αφρική (μέσω ανοιγμάτων πρεσβειών, παροχής βοήθειας και αμυντικών συμφωνιών). Για τον λόγο αυτό, η Λευκωσία ενισχύει συνεχώς τις επαφές της με χώρες-κλειδιά της πειρώ (όπως η Νότια Αφρική, η Νιγηρία και η Κένυα) για τη διατήρηση των σταθερών θέσεων αρχής στο Κυπριακό. Να σημειώσουμε, βεβαίως, ότι χωρίς την παρουσία του Νίκου Τอร์ναρίτη, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας «απέσπασε» την Ασάνα από την επιρροή της Τουρκίας, αναχαίτισε και έβαλε μπλόκο στα σχέδια της για αναβάθμιση του ψευδοκράτους.

Ριζική παρέμβαση στο greppy look

Σε αυτή τη νέα διπλωματική στροφή, η ενέργεια του Προέδρου Χριστοδουλίδη εναποθέτει στους ώμους του Νίκου Τอร์ναρίτη ένα ασύγκριτα πιο βαρύ φορτίο από τα έντονα χρωματιστά πουλόβερ, που επί δεκαετίες έδεναν με γεωμετρική επιμέλεια στο στήθος του και αποτελούσαν σήμα κατατεθέν της γνώριμης greppy ενδυματολογικής άνεσης που τον χαρακτήριζε. Ο ίδιος εμφανίστηκε, όπως προαναφέραμε, πλήρως έτοιμος γι' να σηκώσει το μεγάλο φορτίο της εθνικής αποστολής.

Και ενδεχομένως εξαιτίας του ενθουσιασμού, να υπέρβαλε άθελά του λέγοντας από τηλεόρασης ότι κάτι αντίστοιχο είχαμε και στο παρελθόν, ότι δεν είναι ένας ρόλος άγνωστος, ασυνήθιστος. Αν και επικαλείται τις παλιές αποστολές των Λυσσαρίδη ή Κυπριανού για να δικαιολογήσει την αποδοχή της θέσης, στην πραγματικότητα ο δικός του διορισμός από τον Νίκο Χριστοδουλίδη έχει εντελώς διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η διάκριση τους έγκειται στο ότι εκείνες ήταν έκτακτες / στοχευμένες ειδικές αποστολές. Η ανάθεση είχε τον χαρακτήρα «ad hoc» (ειδικού σκοπού). Ο Πρόεδρος έστειλε έναν πολιτικό αρχηγό για ένα συγκεκριμένο ταξίδι, μια συγκεκριμένη ψηφοφορία στον ΟΗΕ ή μια άμεση κρίση, και μόλις αυτό τελείωνε, η αποστολή έληγε. Επιπλέον, οι διορισμοί γίνονταν στο πλαίσιο της εθνικής συνεννόησης. Ο Κληρίδης (ΔΗΣΥ) επέλεγε τον Λυσσαρίδη (ΕΔΕΚ) ή ο Τάσος (ΔΗΚΟ) επέλεγε στελέχη του ΑΚΕΛ, με πλήρη γνώση και έγκριση των κομμάτων τους, για να δείξουν διεθνώς ένα αρραγές εσωτερικό μέτωπο.

Η ενέργεια του Προέδρου Χριστοδουλίδη εναποθέτει στους ώμους του Νίκου Τอร์ναρίτη ένα ασύγκριτα πιο βαρύ φορτίο από τα έντονα χρωματιστά πουλόβερ, που επί δεκαετίες έδεναν με γεωμετρική επιμέλεια στο στήθος του και αποτελούσαν σήμα κατατεθέν της γνώριμης greppy ενδυματολογικής άνεσης που τον χαρακτήριζε.

Εσωκομματικές παρενέργειες μιας ανύπαρκτης σκοπιμότητας

Η εσωκομματική ανάλυση των παρενεργειών που προκάλεσε ο διορισμός του Νίκου Τอร์ναρίτη αποκαλύπτει ότι η Πινδάρου βρίσκεται ξανά αντιμέτωπη με βαθιές, δομικές αντιθέσεις και ρήγματα. Η ταυτότητα του Νίκου Τอร์ναρίτη ως ενός κατεξοχόν υποψηφίου της αστικής Λευκωσίας δεν αποτελεί απλώς ένα κοινωνικό χαρακτηριστικό, αλλά το

κλειδί για να κατανοηθεί το εσωκομματικό βάθος, οι παρενέργειες στην Πινδάρου. Πρόκειται για έναν πολιτικό με βαθιές ρίζες στο κομματικό κατεστημένο: 25 χρόνια βουλευτής Λευκωσίας του ΔΗΣΥ (2001-2026), 7 χρόνια αντιπρόεδρος του κόμματος (2006-2013). Πάνω από μια δεκαετία κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της παρά-

ταξης (από το 2013). Η υποψηφιότητά του για τη δημαρχία της πρωτεύουσας το 2024 συμπύκνωσε αυτήν ακριβώς την πολιτική κουλτούρα: μια προσπάθεια συσπείρωσης της παραδοσιακής, εύπορης βάσης της Λευκωσίας, η οποία ιστορικά αποτελούσε ραχοκοκαλιά του Δημοκρατικού Συναγερμού.

Ο διορισμός πυροδότησε μια

παράπλευρη, εξαιρετικά οξεία αντιπαράθεση μεταξύ κορυφαίων στελεχών. Η κόντρα του Γιάννη Καρούσου με τον αναπληρωτή πρόεδρο, Ευθύμιο Δίπληρο, πήρε διαστάσεις δημόσιου «πολέμου» στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Σχολιάζοντας καυστικά ότι «τουλάχιστον ο αγαπητός Νίκος δεν κρύβεται», ο Γιάννης Καρούσος έθεσε θέμα κομματικής πειθαρχίας.

Στόχος της τάσης αυτής είναι να μπει ένα οριστικό «μπλόκο» σε στελέχη που το πρώιμο λειτουργούν ως αντιπολίτευση και το βράδυ φλερτάρουν με το Προεδρικό, ενόψει και των Προεδρικών του 2028. Ο θόρυβος, ανάγκασε την Αννίτα Δημητρίου να παρέμβει πυροσβεστικά για να σταματήσουν οι αντεγκλήσεις και να ρίξει το θέμα στα μαλακά. Ωστόσο, κά-

θε άλλο παρά υποτιμά την κίνηση του Προεδρικού. Του οποίου η άρνηση για μη ύπαρξη προεκλογικής σκοπιμότητας, ελάχιστη πείθει το παρασκάνιο. Επιλέγοντας έναν πολιτικό με αυτή την προϊστορία, ο Νίκος Χριστοδουλίδης επιτυγχάνει έναν διπλό στόχο: Διεμβολισμό του ΔΗΣΥ και διεύρυνση των καναλιών πρόσβασης του στην αστική Λευκωσία.

Άνθρωποι κοντά στην ηγεσία αφήνουν στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα ότι είναι ώρα το κόμμα να κάνει τη μετάβαση και να προχωρήσει σε νέες επιλογές –όχι μόνο ηλικιακά– δίνοντας στους ψηφοφόρους εναλλακτικές πέραν των όσων έχουν ήδη στο μυαλό τους.

ΑΚΕΛ: Οι επιλογές και ο άγνωστος Χ για το '28

Οι εύθραυστες συνεργασίες με όμορες δυνάμεις καθιστούν δύσκολη την εύρεση του κατάλληλου υποψηφίου

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Τον υποψήφιο που θα καταφέρει να βγει νικητής στις Προεδρικές του 2028, και όχι απλώς να περάσει στον δεύτερο γύρο, αναζητεί το ΑΚΕΛ, θέλοντας να στείλει ένα μήνυμα προς όλους όσοι υπαινίσσονται πως η Αριστερά δεν επιθυμεί να κυβερνήσει.

Μπορεί επίσημα να δηλώνεται πως είναι νωρίς για να προχωρήσουν σε ονοματολογία, με το θέμα να μην έχει συζητηθεί στη Γραμματεία, απασχολεί ωστόσο κομματικά πηγαδάκια, με τη μεγαλύτερη ίσως διάσταση απόψεων να έγκειται στην επιλογή ενός καθαρά κομματικού υποψηφίου ή μιας προσωπικότητας από τον ευρύτερο χώρο της Κεντροαριστεράς. Μια τέτοια επιλογή θα έδινε την ευχέρεια για συνεργασίες και θα επέτρεπε στο κόμμα να διευρύνει τα ποσοστά του, μιας και η δεξαμενή αντίληψης ψηφοφόρων είναι περιορισμένη.

Αυτή την ώρα, στον πρωινό καφέ της Εζεκία Παπαϊωάννου επιλέγουν τις μάχες που θα δώσουν σε ζητήματα της επικαιρότητας και κυρίως σε θέματα που άπτονται της διαφθοράς αλλά και της κοινωνικής πολιτικής. Επιλέγονται τα θέματα στα οποία ο ίδιος ο γ.γ. του κόμματος πρέπει να βγει μπροστά, όπως πρόσφατα με το κατασκοπευτικό μαύρο βαν και τη στάση της Νομικής Υπηρεσίας. Την ίδια ώρα, στήνεται η ομάδα –πέραν της κοινοβουλευτικής– που θα οδηγήσει το κόμμα στις προεδρικές του 2028.

Πίσω από τις κλειστές πόρτες πιθανώς να έχουν λεχθεί τα πρώτα ονόματα υποψηφίων, ωστόσο γίνεται μια προσπάθεια να κρατηθούν χαμηλοί τόνοι. Προς το παρόν το ΑΚΕΛ στοχεύει στην εξεύρεση συμμαχιών με κόμματα και κοινωνικά σύνολα εντός και εκτός Βουλής, αφήνοντας ανοιχτό το ενδεχόμενο να συζητηθούν ονόματα που πιθανώς να θεθούν από τους συνομιλητές του.

Εν αναμονή των άλλων κομμάτων

Πάντως, οι εξελίξεις εντός των πλειστών κομμάτων –τα οποία βρίσκονται σε διαδικασία εσωκομματικών εκλογών– με τα οποία επιθυμεί να συνομιλήσει, θα καθορίσουν σε μεγάλο ποσοστό τις προοπτικές που υπάρχουν για περαιτέρω συνεργασία.

Στο Κίνημα Οικολόγων - Συνεργασία Πολιτών, μετά τις εκλογές της 14ης Νοεμβρίου για τις θέσεις της ανώτατης ηγεσίας, θα

Είναι ένα πρόσωπο με το οποίο, τα στελέχη του κόμματος γνωρίζουν, καλά πώς μπορούν να συνεργαστούν ενώ, λόγω και του παρελθόντος του, απενοχοποιεί κάθε κεντροδεξιό ψηφοφόρο να τον ψηφίσει, διευρύνοντας έτσι τη δεξαμενή των υποστηρικτών του.

Στις συζητήσεις μεταξύ στελεχών, κυρίως μελών των επαρχιακών επιτροπών αναφέρεται ευρέως και το όνομα του δημάρχου Λάρνακας, Ανδρέα Βύρα, για να είναι υποψήφιος το 2028, μιας και τα ποσοστά που λαμβάνει σε τοπικό επίπεδο δίνουν προοπτική για μια καλή πορεία.

Ορισμένα στελέχη θέτουν στο τραπέζι και το όνομα του νυν δημάρχου Λευκωσίας που στάθηκε στο πλευρό του Ανδρέα Μαυρογιάννη το 2023 ενώ στην πορεία συνεργάστηκε με το κόμμα της Αριστεράς για την ανάδειξή του στο αξίωμα.

Ο γ.γ. του κόμματος προβάλλεται ως η επιλογή που θα φέρει τη μέγιστη κομματική συσπείρωση. Ωστόσο, η κομματική του ταυτότητα, ανεξαρτήτως συμπαθειών, δεν του επιτρέπει να εξασφαλίσει περαιτέρω στήριξη από άλλους χώρους.

μετενσάρκωσή τους σε συγκεκριμένο πρόσωπο. Πάντως, ο Ανδρέας Μαυρογιάννης είναι αυτή την ώρα ο υποψήφιος που φαίνεται να κερδίζει έδαφος εντός των αριστερών, αν και υπάρχει και ένα μικρότερο ποσοστό που προβάλλει αντιστάσεις. Αυτό το κομμάτι τονίζει πως δεν πρέπει να επιστρέψουν στο παρελθόν, μιας και οι συγκυρίες του '23 που τον έφεραν κοντά στη νίκη δύσκολα επαναλαμβάνονται.

Από τη μια οι δημοσκοπήσεις του ΔΗΣΥ που τον έβαλαν στο παιχνίδι –ίσως και να προσπάθησαν να τον κάψουν– και από την άλλη ο ίδιος που επαναλαμβάνει την πρόθεσή του να είναι υποψήφιος, δίνουν στο ΑΚΕΛ ένα πρόσωπο γνωστό στους ψηφοφόρους του, με το υπόβαθρο του 48% που έλαβε το 2023, αν και αυτό δεν θεωρείται ξεκάθαρο δικό του.

Την ίδια ώρα, είναι ένα πρόσωπο με το οποίο τα στελέχη του κόμματος γνωρίζουν καλά πώς να συνεργαστούν –γι' αυτό και από ορισμένους εκφράζεται ανησυχία– ενώ, λόγω και του παρελθόντος του, απενοχοποιεί κάθε κεντροδεξιό ψηφοφόρο να τον ψηφίσει, διευρύνοντας έτσι τη δεξαμενή των υποστηρικτών του.

Ορισμένα στελέχη θέτουν στο τραπέζι και το όνομα του νυν δημάρχου Λευκωσίας Χαράλαμπος Προύντζου που στάθηκε στο πλευρό του Ανδρέα Μαυρογιάννη το 2023, ενώ στην πορεία συνεργάστηκε με το κόμμα της Αριστεράς για την ανάδειξή του στο αξίωμα.

Μηνύματα φαίνεται να φτάνουν στο κόμμα και σε ό,τι αφορά τον Χρήστο Στυλιανίδη, πρώην στέλεχος της κυβέρνησης Νίκου Αναστασιάδη και της κυβέρνησης Κυριάκου Μητσοτάκη. Πρόκειται για δύο παράγοντες που δύσκολα μπορεί να προσπεράσει το ΑΚΕΛ, όπως σημειώνουν στελέχη του, αν και στο Κυπριακό οι δύο πλευρές βρίσκονται πολύ κοντά.

Βέβαια, στο παζλ περιλαμβάνονται και τα κομματικά στελέχη, με τον γ.γ. του κόμματος Στέφανο Στεφάνου να προβάλλεται ως η επιλογή που θα φέρει τη μέγιστη κομματική συσπείρωση. Ωστόσο, η κομματική του ταυτότητα, ανεξαρτήτως συμπαθειών, δεν του επιτρέπει να εξασφαλίσει περαιτέρω στήριξη από άλλους χώρους.

Στις συζητήσεις αναφέρεται ευρέως και το όνομα του δημάρχου Λάρνακας, Ανδρέα Βύρα, μιας και τα ποσοστά που λαμβάνει σε τοπικό επίπεδο δίνουν προοπτική για μια καλή πορεία.

“Οι εξελίξεις εντός των πλειστών κομμάτων, τα οποία βρίσκονται σε διαδικασία εσωκομματικών εκλογών, με τα οποία επιθυμεί το ΑΚΕΛ να συνομιλήσει, θα καθορίσουν σε μεγάλο ποσοστό τις προοπτικές που υπάρχουν για περαιτέρω συνεργασία.”

“Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης είναι αυτή την ώρα ο υποψήφιος που φαίνεται να κερδίζει έδαφος εντός των αριστερών, αν και υπάρχει και ένα μικρότερο ποσοστό που προβάλλει αντιστάσεις.”

Η ονοματολογία για το 2028

Πάντως, άνθρωποι κοντά στην ηγεσία αφήνουν στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα ότι είναι ώρα το κόμμα να κάνει τη μετάβαση και να προχωρήσει σε νέες επιλογές –όχι μόνο ηλικιακά– δίνοντας στους ψηφοφόρους εναλλακτικές πέραν των όσων έχουν ήδη στο μυαλό τους.

Το κόμμα έχει τον μηχανισμό, και το γνωρίζει καλά, για να χτίσει την πορεία ενός υποψηφίου, ακόμη και άγνωστου στο ευρύ κοινό. Γι' αυτό και πιθανώς γίνονται σκέψεις προς αυτή την κατεύθυνση, αν και υπάρχουν ηγετικά στελέχη που αναφέρουν πως γνωρίζουν καλά τα χαρακτηριστικά που πρέπει να πληροί ένας υποψήφιος για να πρωταγωνιστήσει στις προεδρικές του 2028, ωστόσο είναι δύσκολη η

διαφανεί κατά πόσον είναι ανοιχτός ο δρόμος για συνεργασία με την Αριστερά, αν συνυπολογίσει κανείς πως στελέχη που πιθανώς να διεκδικήσουν ακόμη και την προεδρία μπορούν να βρουν κοινή συνισταμένη με το κόμμα.

Βέβαια, ανοιχτό είναι και το ενδεχόμενο ανάδειξης προσώπων στην ηγεσία του Κινήματος που απέχουν πολύ σε βασικές θέσεις, τόσο στο Κυπριακό όσο και σε κοινωνικά ζητήματα, από το ΑΚΕΛ, γεγονός που θα απέκλειε το οποίο ενδεχόμενο συνεργασίας.

Περαιτέρω συζήτηση πιθανώς να υπάρξει και με τη ΔΗΠΑ, μιας και η σχέση της παράταξης με το Προεδρικό έχει σκαμπανεβάσματα, περνώντας ήδη δύσκολα μετά το αποτέλεσμα των βουλευτικών. Ο Μάριος Καρογιάν δεν το κρύβει, ενώ στελέχη της ηγεσίας, αν και μεμονωμένα, βλέπουν θετικά μια τέτοια συνεργασία.

Ωστόσο, κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει το γεγονός πως το κόμμα βρίσκεται εντός Υπουργικού και μάλιστα με πρωτοκλασάτα στελέχη. Ο υπουργός Εργασίας Μαρίνος Μουσιούττας αυτή την ώρα εργάζεται για τη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση, η εφαρμογή της οποίας θα αποτελέσει δυνατό χαρτί για την προεκλογική εκστρατεία του Νίκου Χριστοδουλίδου το 2028.

Η νέα ηγεσία της ΕΔΕΚ που θα

αναδείξει η εκλογική διαδικασία του Δεκεμβρίου θα κρίνει επίσης κατά πόσον το κόμμα μπορεί να βρει κοινή συνισταμένη με το ΑΚΕΛ. Ένα τέτοιο ενδεχόμενο θεωρείται πάντως σχεδόν αδύνατο, αν αναλογιστεί κανείς πως η λύση διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας αποτελεί κόκκινο πανί για τα πλείστα στελέχη της.

Εκλογική διαδικασία αναμένεται και για το Volt, με τη νέα ηγεσία να καλείται να αποφασίσει τη στάση του κόμματος στις προεδρικές. Το ενδεχόμενο συνεργασίας με το ΑΚΕΛ δεν αποκλείεται, κυρίως αν προηγηθεί διαβούλευση και θεθούν παράμετροι και προϋποθέσεις.

Στη δύσκολη προσπάθεια του ΑΚΕΛ για συνεργασίες περιλαμβάνεται και το ΑΛΜΑ. Αν και ο πρόεδρος του, Οδυσσέας Μιχαηλίδης, είναι δύσκολο να μπει στο τραπέζι ως υποψήφιος του κόμματος, μια συνεργασία ενόψει προεδρικών δεν θεωρείται απομακρυσμένο σενάριο. Πάντως, αυτό που σημειώνεται από κομματικά στελέχη είναι πως θα πρέπει να είναι ανοιχτοί σε συζήτηση, ακόμη και στην εξέταση υποψηφίων για τις Προεδρικές που πιθανώς να προέρχονται από άλλο κομματικό χώρο, φτάνει να μην προδίδουν τις αξίες και τις αρχές της Αριστεράς.

Την ίδια ώρα, όπως όλα δείχνουν, το ΑΚΕΛ δεν φαίνεται να

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«**Σκέφτομαι** σοβαρά να είμαι ξανά υποψήφιος στις προεδρικές εκλογές», δηλώνει στην «Κ» ο Ανδρέας Μαυρογιάννης, τέως διαπραγματευτής της ε/κ πλευράς στο Κυπριακό. Σημειώνει ότι φαίνεται να υπάρχει μια μεγάλη δυναμική υπέρ της υποψηφιότητάς του και αυτός, όπως εξηγεί, είναι και ένας από τους λόγους που θα ανακοινώσει την απόφασή του πριν από τις διαδικασίες του ΑΚΕΛ, για να μπορέσει να αξιοποιήσει το μομέντουμ. Ερωτηθείς τι άλλαξε από το 2023 ώστε αυτή τη φορά να κερδίσει τις εκλογές, αναφέρει ότι αποδείχθηκε ότι «το νέο ήθος» που προσπάθησε να «πουλήσει» στον κόσμο ο κ. Χριστοδουλίδης ήταν μια πλάνη και έχει ξεφτίσει. Άρα, υποστηρίζει, περισσότερος κόσμος θα μπορέσει να ακούσει το μήνυμα για την ανάγκη μιας προοδευτικής αλλαγής στον τόπο.

–**Εκφράσατε ενδιαφέρον για τις προεδρικές εκλογές και πλέον θεωρείται δεδομένο ότι θα είστε υποψήφιος.**

–Πάμε όντως προς αυτή την κατεύθυνση, όμως, εγώ και οι συνεργάτες μου δεν έχουμε ακόμα καταλήξει σε οριστική απόφαση. Φαίνεται να υπάρχει μια μεγάλη δυναμική υπέρ της υποψηφιότητάς μου. Αυτό αποκοιμίζω από όλες τις επαφές μου. Νιώθω διάχυτη την αίσθηση πως πρέπει να προσπαθήσουμε ξανά. Αυτό φαίνεται ότι επιβεβαιώνουν και οι πρόσφατες δημοσκοπήσεις. Συνεπώς, το σκέφτομαι σοβαρά να είμαι ξανά υποψήφιος. Συζητώ με τους συνεργάτες μου, και η ιδέα είναι να ληφθεί απόφαση πριν από το τέλος του έτους.

–**Τι θα καθορίσει τελικά την απόφασή σας;**

–Κυρίως η ανάγκη για ελπίδα που διαβλέπω αλλά και η εκλεξιμότητα. Χρειάζεται και μια αίσθηση ρεαλισμού. Μέχρι στιγμής, οι δημοσκοπήσεις δημιουργούν ένα ευνοϊκό κλίμα και επηρεάζουν θετικά, όμως τίποτα δεν είναι δεδομένο και αμετάβλητο.

–**Ρεαλιστικά, λοιπόν, μπορεί να έχει πιθανότητες επιτυχίας η υποψηφιότητά σας χωρίς τη στήριξη του ΑΚΕΛ;**

–Για να μπορεί η υποψηφιότητά μου να περάσει από το φαντασιακό στο πραγματιστικό επίπεδο, χρειάζομαι τη στήριξη του ΑΚΕΛ και της ευρύτερης αριστεράς. Χωρίς της στήριξη της Αριστεράς δεν θεωρώ ότι μπορώ να εκλεγώ. Και επιθυμώ και επιζητώ τη στήριξη του ΑΚΕΛ, αλλά σέβομαι απόλυτα τις διαδικασίες και τις αποφάσεις τους και σε καμία περίπτωση δεν θα ασκούσα την παραμικρή πίεση.

–**Δεν πέρασε πάντως απαρατήρητη η δήλωσή σας για στήριξη του ΑΚΕΛ στις βουλευτικές εκλο-**

Αποδείχθηκε ότι «το νέο ήθος» που προσπάθησε να «πουλήσει» στον κόσμο ο κ. Χριστοδουλίδης ήταν μια πλάνη και έχει ξεφτίσει. Άρα περισσότερος κόσμος θα ακούσει το μήνυμα για προοδευτική αλλαγή.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ, τέως διαπραγματευτής στο Κυπριακό

Υπάρχει δυναμική. Να μη χαθεί το μομέντουμ

Νιώθω διάχυτη την αίσθηση πως πρέπει να προσπαθήσουμε ξανά. Συνεπώς, το σκέφτομαι σοβαρά

γές, όπως και η παρουσία σας σε σημαντικές εκδηλώσεις του κόμματος. Πολλοί τα συνδέουν με τις προεδρικές.

–Η σχέση μου με το ΑΚΕΛ και τον κόσμο της Αριστεράς είναι εξαιρετική. Είμαι πολύ συγκινημένος από τον τρόπο που με αγκάλιασαν. Ήταν το ελάχιστο που μπορούσα να κάνω να στηρίξω το ΑΚΕΛ στις βουλευτικές εκλογές. Πιστεύω πως προσφέρει την κάλλιστη επιλογή για τον τόπο. Δεν έπραξα έχοντας στο μυαλό μου το '28 αλλά το καλό του τόπου και την κοινή μας πορεία και το όραμά μας για μία πιο δίκαιη κοινωνία σε μια επανενωμένη πατρίδα.

–**Η κίνησή σας να προβείτε σε ανακοινώσεις πριν από την απόφαση του ΑΚΕΛ μπορεί να ερμηνευθεί και ως προσπάθεια εγκλωβισμού του κόμματος στην υποψηφιότητά σας.**

–Κάθε άλλο. Θα ήταν εκτός της προσωπικής μου ηθικής και ιδιαίτερα έναντι της Αριστεράς που με τόση γενναιοδωρία με είχε στηρίξει την προηγούμενη φορά. Το ΑΚΕΛ έχει μακροχρόνιες δημοκρατικές διαδικασίες, που, όπως είπαν, θα ολοκληρωθούν

γύρω στον Μάρτιο, όμως, αυτή τη στιγμή η υποψηφιότητά μου φαίνεται να έχει δυναμική και δεν θα ήθελα να χαθεί αυτό το μομέντουμ. Θα είναι τιμή μου, εξετάζοντας τις επιλογές του, το ΑΚΕΛ να λάβει υπόψη ενδεχόμενη δυναμική πιθανής υποψηφιότητάς μου.

–**Τα συζητήσατε όλα αυτά με τον κ. Στεφάνου; Πώς βλέπει ενδεχόμενη υποψηφιότητά σας;**

–Δεν συζητήσαμε λεπτομέρειες. Το δικό μου μήνυμα ήταν ότι με απόλυτο σεβασμό είμαι στη διάθεσή τους και ότι δεν θέλω να προκαταλάβω με οποιονδήποτε τρόπο την απόφασή τους.

–**Τι άλλαξε από το 2023 ώστε να εκλεγείτε αυτή τη φορά;**

–Αποδείχθηκε ότι «το νέο ήθος» που προσπάθησε να «πουλήσει» στον κόσμο ο κ. Χριστοδουλίδης ήταν μια πλάνη και έχει ξεφτίσει. Άρα θεωρώ ότι περισσότερος κόσμος θα μπορέσει να ακούσει το μήνυμά μας για την ανάγκη μιας προοδευτικής αλλαγής στον τόπο.

–**Τι είναι αυτό που σας παρακινεί να είστε ξανά υποψήφιος;**

–Αισθάνομαι ότι έχω χρέος προς τον τόπο μου σε μια κατάσταση δύσκολη και κρίσιμη να κάνω ό,τι μπορώ για να βελτιωθούν τα πράγματα.

–**Τι θα θέλατε να αλλάξει στον τόπο;**

–Οι βασικοί άξονες της πολιτικής μου πρότασης είναι η λύση του Κυπριακού, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η κοινωνική δικαιοσύνη, γιατί οι ανισότητες αυξάνονται, και η αλλαγή της σχέσης του πολίτη με το κράτος ώστε οι μηχανισμοί να υπηρετούν τους πολίτες με βάση ένα καθαρό κοινωνικό συμβόλαιο. Σήμερα, δυστυχώς, η σχέση του κράτους με τον πολίτη εξαντλείται σε διακηρύξεις, εικόνες και λίγη ουσία.

–**Την προηγούμενη φορά δεν καταφέρατε να πείσετε άλλα κόμματα να στηρίξουν την υποψηφιότητά σας. Μπορεί να αλλάξει αυτό;**
–Τότε, όταν ανακοινώθηκε η υποψηφιότητά μου, οι πλείστες πολιτικές δυνάμεις είχαν ήδη πάρει τις αποφάσεις τους και είναι και αυτός ένας από τους λόγους που πρέπει να ξεκινήσουμε νωρίτερα.

–**Με ποιες δυνάμεις βλέπετε να υπάρχει πρόσφορο έδαφος για συνεργασία;**

–Δεν έχω κάνει επαφές, όμως θεωρώ ότι η υποψηφιότητά μου απευθύνεται στην πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων, πλιν φυσικά της Ακροδεξιάς.

–**Ήδη από το ΑΛΜΑ εκφράστηκαν επιφυλάξεις.**

–Από τη στιγμή που το ΑΛΜΑ θέλει να εμπλακεί σε διαβουλεύσεις, είναι φυσιολογικό να κάνει τακτικούς χειρισμούς, ιδανικά βεβαίως δίχως αφορισμούς.

–**Βλέπετε σενάριο επανάλληψης του '23;**

–Υπάρχουν οι πιθανότητες, αλλά θα δούμε. Το σημαντικό είναι να υπάρξει μια ποιοτική προεκλογική εκστρατεία, ώστε να βοηθήσουμε τον τόπο να πάει μπροστά.

–**Γιατί είπατε ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα ήταν ένας εξαιρετικός αντιπάλος;**

–Ήταν μια φιλοφρόνηση από εκτίμηση προς τον άνθρωπο. Θεωρώ ότι μπορούμε να συζητήσουμε πολιτισμένα και με αμοιβαίο σεβασμό και να αντιπαραθεθούμε στη βάση πολιτικών επιχειρημάτων.

–**Μπορείτε να μας πείτε τι έγινε τελικά το 2023 τη βδομάδα μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου; Σας έδωσαν τα μπτρώα του ΔΗΣΥ;**
–Είναι ανοησίες αυτά που λέγονται για τα μπτρώα. Είχα συνάντηση με τον κ. Νεοφύτου στην οποία συζητήσαμε και μας ανακοίνωσε ότι ο ΔΗΣΥ θα πάει κατά βούληση. Και ακολούθως υπήρξαν πολλά στελέχη του Δημοκρατικού Συναγερμού που στήριξαν την υποψηφιότητά μου και τους ευχαριστώ θερμά.

–**Η υποψηφιότητά σας θα πάει μέχρι τέλους ή εξαρτάται από την απόφαση του ΑΚΕΛ;**

–Θα δούμε πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα. Αν χαθεί η δυναμική, θα επανεκτιμήσουμε την κατάσταση του χρόνου το καλοκαίρι, αναλόγως και των αποφάσεων του ΑΚΕΛ και άλλων πολιτικών δυνάμεων.

–**Αν τελικά το ΑΚΕΛ δεν σας στηρίξει και αν εσείς επαναξιολογώντας τα δεδομένα αποφασίσετε να αποσύρετε την υποψηφιότητά σας, θα στηρίξετε τον υποψήφιο της Αριστεράς;**

–Ναι, αυτή είναι η ιδέα, να στηρίξουμε όλοι την προσπάθεια για μια προοδευτική αλλαγή, να στηρίξουμε τις δυνάμεις που παλεύουν για μια καλύτερη Κύπρο, που αγωνίζονται για τη λύση του Κυπριακού.

–**Ποιοι είναι οι συνεργάτες σας σε αυτή τη φάση;**

–Σύσσωμη η ομάδα του 2023, διευρυμένη και με νέους συνεργάτες.

Θα ήταν εκτός της προσωπικής μου ηθικής και ιδιαίτερα έναντι της Αριστεράς που με τόση γενναιοδωρία με είχε στηρίξει την προηγούμενη φορά, να κάνα κάτι που να θεωρηθεί άσκηση πίεσης προς το ΑΚΕΛ.

Το λεγόμενο κοινό έγγραφο αποτυπώνει το πού φτάσαμε στο Κυπριακό

–**Το 2023 αμφισβητήθηκε έντονα το ανεξάρτητο της υποψηφιότητάς σας και μέχρι σήμερα λέγεται ότι ήσασταν ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ. Πώς μπορείτε να το αλλάξετε αυτό;**

–'Ισως γι' αυτό να είναι καλύτερα η ανακοίνωση της υποψηφιότητάς μου να προηγηθεί των διαδικασιών και των αποφάσεων του ΑΚΕΛ. Και τότε ήμουν και σήμερα είμαι ανεξάρτητος. Η στήριξη του ΑΚΕΛ δεν επηρέασε καθόλου την ανεξαρτησία της υποψηφιότητάς. Αντίθετα την ανέδειξε. Το επιχείρημα που χρησιμοποιούσαν κάποιοι ενάντια στην υποψηφιότητά μου «αν ψηφίσετε Μαυρογιάννη, ψηφίζετε ΑΚΕΛ» ήταν προσπάθεια να προβάλουν την Αριστερά ως μπαμπούλα, και να προκαλέσουν διαιρέση.

–**Υπάρχει επίσης η πεποίθηση ότι αν εκλεγείτε με τη στήριξη του ΑΚΕΛ θα κάνει ό,τι θέλει το ΑΚΕΛ και αυτό προβληματίζει μια μερίδα της κοινωνίας που δεν το εμπιστεύεται να κυβερνήσει ξανά κυρίως λόγω της οικονομικής διαχείρισης που έγινε τότε.**

–Σε καμία περίπτωση δεν έδειξαν κάτι τέτοιο, και ούτε εγώ είμαι τέτοιος άνθρωπος, ούτε η Αριστερά πολιτεύεται έτσι. Αυτά είναι προφάσεις εν αμαρτίαις. Η συνεργασία με το ΑΚΕΛ φέρνει αυξημένη κοινωνική ευαισθησία και προσπάθεια βελτίωσης της ζωής εκείνων που έχουν ανάγκη. Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το ενδιαφέρον του ΑΚΕΛ να πάει ο τόπος μπροστά. Είναι επίσης τραγικό να επιρρίπτονται αποκλειστικά στην Αριστερά οι συνέπειες της μεγαλύτερης οικονομικής κρίσης (2008) που έζησε ο κόσμος μετά το κραχ του 1929 και τις πρωτόγονες διαρθρωτικές αδυναμίες του τραπεζικού μας τομέα.

–**Άλλο ένα θέμα που «ταλαιπώρησε» τη μεταξύ σας συνεργασία είναι η διαφορετική προσέγγιση για το τι έγινε στο Κραν Μοντανά. Πώς μπορεί να απαντηθεί αυτό το θέμα μια και καλή;**

–Υπάρχει η δική μου μαρτυρία για το τι έγινε στο Κραν Μοντανά και υπάρχει και η ερμηνεία, ορισμένων στο ΑΚΕΛ, για το αποτέλεσμα στην βάση των δικών τους

Περιλαμβάνει τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις των διαπραγματεύσεων με μαύρα, πράσινα, μπλε και κόκκινα σημεία.

πληροφοριών. Αυτό όμως δεν μας εμποδίζει να συμφωνούμε στο μείζον που είναι η ανάγκη για λύση του Κυπριακού.

–**Υπάρχει ταύτιση με το ΑΚΕΛ σε θέματα εξωτερικής πολιτικής; Τι πιστεύετε για τις σχέσεις Κύπρου - Ισραήλ;**

–Η Κύπρος δεν έχει την πολυτέλεια να μην έχει καλές σχέσεις με όλους τους γείτονές της και με τις μεγάλες δυνάμεις και ιδιαίτερα με τις ΗΠΑ, αλλά αυ-

τό είναι διαφορετικό από το να μην λες τίποτα για τη Γάζα και να ανέχεσαι πολιτικές που είτε είναι γενοκτονικές ή παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και η Κύπρος είναι θύμα και δεν είναι δυνατόν η κυβέρνηση να σωπαίνει ή να μην λέει τα πράγματα με το όνομά τους.

–**Η προσοχή για το Κυπριακό μεταφέρεται στη Νέα Υόρκη. Μπορεί τελικά να γίνει κάτι;**

–Πρέπει να σταλεί από όλους, περιλαμβανομένης της Τουρκίας, ένα μήνυμα ετοιμότητας στον γ.γ. για εμπλοκή σε ουσιαστικές διαπραγματεύσεις για διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία με πολιτική ισότητα. 'Ισως έτσι να μπορεί συγκαλέσει, αργότερα, τον Οκτώβριο, μια νέα διάσκεψη.

–**Υπάρχουν οι συνθήκες για να κάνει κάτι τέτοιο η Τουρκία;**

–Αυτή τη στιγμή, η Τουρκία προσπαθεί να αποσπάσει κάποια ανταλλάγματα στα ευρωτουρκικά όπως είναι ο εκσυγχρονισμός της τελωνειακής ένωσης, το SAFE και η φιλελευθεροποίηση θεωρητικών και επειδή δεν φαίνεται να προκύπτει οτιδήποτε, διατηρεί το αδιέξοδο στο Κυπριακό. Προσπαθεί να τα πάρει εκ προοιμίου για να επιτρέψει κινητικότητα και μάλιστα χωρίς δέσμευση.

–**Η καταγραφή των συγκλίσεων μπορεί να αποτελέσει εφαλτήριο για το επόμενο βήμα;**

–Θεωρώ ότι μόνο περιπλοκές θα επιφέρει αυτή η καταγραφή. Ελλοχεύει ο κίνδυνος να αμφισβητηθούν τα πάντα. Μακάρι

να κάνω λάθος. Ξέρουμε πολύ καλά πού ήμασταν και απομένει να καλύψουμε το τελευταίο μίλι.

–**Υπάρχει κάποιο έγγραφο που να καταγράφει το πού μείναμε;**

–Υπάρχει το λεγόμενο κοινό έγγραφο. Είναι έγγραφο διαπραγματεύσεων. Το δημιουργήσαμε από την έναρξη των διαπραγματεύσεων του 2015, λαμβάνοντας υπόψη και τις συγκλίσεις Χριστόφια-Ταλάτ και κάθε φορά που υπήρχε εξέλιξη το επικαιροποιούσαμε με τον κ. Ναμί. Όταν κάτι ήταν συμφωνημένο το γράφαμε με μαύρο χρώμα, όταν κάτι ήταν ε/κ πρόταση ήταν γραμμένο με μπλε, όταν κάτι ήταν τ/κ εισήγηση ήταν γραμμένο με κόκκινο και όταν κάτι ήταν μια συμβιβαστική πρόταση από οποιονδήποτε ήταν γραμμένο με πράσινο. Αν προσθέσεις σε αυτό το έγγραφο και τα στοιχεία που πρότεινε ο κ. Γκουτέρες στο Κραν Μοντανά, τότε μια χαρά ξέρουμε πού βρισκόμαστε. Το κοινό έγγραφο αποτυπώνει το πού φτάσαμε στις διαπραγματεύσεις και περιλαμβάνει τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις.

Τα τελευταία χρόνια χαίρομαι να παρατηρήσω πως έχουμε επιστροφή στα πανιά, λέει ο επίτιμος πρόεδρος των ιστιοπλόων της Κύπρου Τοτός Θεοδοσίου.

«Ξεκινούσαμε από την Πάφο να πάμε Καστελλόριζο, μια διαδρομή που κάναμε συχνά και βάζαμε πορεία με μαγνητική πυξίδα και κιάλια. Δεν είχαμε κάτι άλλο! Μετρούσαμε τα μίλια με παρούκέττα, η παρούκέττα ήταν ένα σχοινί που στην άκρη του είχε έλικα και ρολόι. Μετρούσες τα μίλια, τις ώρες και ήσουν με τα κιάλια συνέχεια μέχρι να δεις τις αναλαμπές των φάρων».

«Είμαστε γεννημένοι στο άλας»

Τοτός Θεοδοσίου: Μιλώντας με ένα άνθρωπο που έφαγε τη θάλασσα με το κουτάλι

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Πώς από το λιμάνι της Χάιφα όπου είχε γεννηθεί και την πρώτη τέντα για ιστιοπλόους που είχαν στήσει οι Εγγλέζοι στην περιοχή του Ladys Mile ο 90χρονος πα πας Τοτός Θεοδοσίου έφτασε στο σημείο να είναι επίτιμος πρόεδρος των ιστιοπλόων της Κύπρου. Η μοιραία θαλασσοταραχή τον περασμένο μήνα στο Κάβο Γκρέκο, που είχε ως δυσάρεστο αποτέλεσμα την απώλεια της ζωής ενός –ανάμεσα σε πολλά άλλα– γνήσιου Κύπριου θαλασσόλυκου, του Ντίμη Μαυρόπουλου, με οδήγησε μερικές μέρες αργότερα, σε ένα ναυτιλιακό γραφείο στη Λεωφόρο Ομονοίας, κοντά στο εμπορικό λιμάνι της Λεμεσού, με σκοπό να γνωρίσω ένα πολύ στενό φίλο του Ντίμη Μαυρόπουλου, επίσης θαλασσόλυκο, τον επίτιμο πρόεδρο της Κυπριακής Ιστιοπλοϊκής Ομοσπονδίας και του Ναυτικού Όμιλου Λεμεσού, κο Τοτό Θεοδοσίου, 89 ετών σήμερα.

«Η θάλασσα θέλει σεβασμό»

Αρχικώς θέλησα να μιλήσω με τον κο Θεοδοσίου για να μάθω ποια είναι η δική του θέση και άποψη για την κουλτούρα μας στη θάλασσα, με αφορμή την τραγωδία στο Κάβο Γκρέκο. Είναι ικανοποιητική η νομοθεσία μας γύρω από ζητήματα ασφάλειας όταν μετακινούμαστε με σκάφη, μικρά ή μεγάλα, μηχανοκίνητα και μη; Κι αν η νομοθεσία είναι ικανοποιητική, τηρείται από τους χειριστές ή απλώς υπάρχει στα χαρτιά και για τους τύπους όπως τότες και τότες άλλες νομοθεσίες στη χώρα μας; «Αν την εφαρμόζεις ορθά, η νομοθεσία μας είναι πολύ ικανοποιητική και μιλάει ξεκάθαρα για όλα», μου είπε αμέσως ο κο Θεοδοσίου, δωρίζοντας μου την ίδια ώρα και καθώς αρχίζουμε να μιλάμε το εγχειρίδιο εξεταστέας ύλης που είχε γράψει ο ίδιος, μερικές δεκαετίες πριν, για υποψήφιους χειριστές ταχύπλων σκαφών. «Αυτό το βιβλίο δίνεται σε όλους που θέλουν να βγάλουν άδεια, υπάρχει μέσα όλη η ύλη που στηρίζεται σε διεθνείς κανονισμούς και το υφυπουργείο Ναυτιλίας είναι υπεύθυνο για τις εξετάσεις», μου αναφέρει.

Και τι πρέπει να προσέχει ένας καπετάνιος, ένας θαλασσοπόρος, τον ρωτώ. «Το νούμερο ένα, πρέπει να σέβεται τη θάλασσα. Δεύτερο, να κοιτάζει συνεχώς τα δελτία καιρού από δύο, τρεις μέρες πριν να κάνει το ταξίδι που προγραμματίζει. Να είναι ενήμερος των οδηγιών του κράτους, τόσο των διαχρονικών όσο και πιθανών εκτάκτων».

Γρήγορα, στο μεταξύ, διαπιστώνω πως το γραφείο μέσα στο

οποίο έχω βρεθεί δεν είναι ένα απλό και αδιάφορο, βαρετό γραφείο αλλά είναι ένας χώρος γεμάτος με ενδιαφέρουσες συσκευές και αντικείμενα, καθώς και μετάλλια, βραβεία και παράσημα, τα οποία όλα σχεδόν έχουν να κάνουν με τη θάλασσα. Βλέπω ένα ρετρό, πρασινωπό ασύρματο επικοινωνίας, που μοιάζει με ραδιοτηλέφωνο μιας άλλης εποχής, ο οποίος ωστόσο... λειτουργεί εκπέμποντας άλλοτε διακεκομμένα και άλλοτε καθαρά ηχητικά από συνομιλίες ανθρώπων. «Τι ακούει», ρωτώ τον κο Θεοδοσίου. «Είναι συνομιλίες από την κίνηση των πλοίων στο αγκυροβόλιο της Λεμεσού και στο λιμάνι». Πράγματι, λίγο μετά ακούω και εγώ τη σύνομη συνομιλία ενός ναυτικού με έναν άνθρωπο του λιμανιού. «Μια χαρά, του έδωσε την άδεια», μου νεύει χαμογελώντας ο κ. Τοτός.

Από τη Χάιφα στην τέντα του Ladys Mile

Γεννημένος στη Χάιφα του σημερινού Ισραήλ το 1937, ο κος Τοτός Θεοδοσίου ήρθε οικογενειακά στην Κύπρο το 1948, έτος δηλαδή κατά το οποίο οι Βρετανοί αποχώρησαν από την τότε Παλαιστίνη και ιδρύθηκε το κράτος του Ισραήλ. «Γεννήθηκα στις 5 Αυγούστου του 1937 στη Χάιφα, η οποία τότε ήταν βρετανική αποικία. Ο πατέρας μου, με καταγωγή το Κελλάκι της Λεμεσού, εργαζόταν στην εταιρεία Shell ενώ ο παππούς μου από την πλευρά της μητέρας μου, με καταγωγή τη Σύμη, είχε βοηθήσει στην κατασκευή του λιμανιού της Χάιφα. Κάπως έτσι γνωρίστηκαν οι γονείς μου και γεννήθηκαν εγώ και οι δύο μου αδελφές. Το 1948 μας είχαν διατάξει οι Εγγλέζοι ότι μέχρι την 1η Απριλίου πρέπει να φύγουμε». Η Χάιφα είχε υπέροχες θάλασ-

σες για να κολυμπάς, θυμάται επιστρέφοντας πίσω στα παιδικά του χρόνια. «Είμαστε γεννημένοι στο άλας. Θυμάμαι που ερχόντουσαν αθλητές από την Ελλάδα και λάμβαναν μέρος σε κολυμβητικούς αγώνες. Η αγάπη μου για τη θάλασσα από τότε ξεκίνησε».

Ιστιοπλοΐα ο κος Τοτός ξεκίνησε προτού τελειώσει στο σχολείο. Δεν υπήρχε όμως Ναυτικός Όμιλος στη Λεμεσό τότε. Οι Εγγλέζοι είχαν στο Ladys Mile μια τέντα, που ονομαζόταν Limassol Services Sailing Club, με ιστιοφόρα που είχαν φέρει από την Παλαιστίνη. Εκεί λοιπόν έκανα τα πρώτα μου βήματα ως ιστιοπλόος. Μας είχαν μάθει τους διεθνείς κανονισμούς και την τεχνική. Αντίστοιχο κλαμπ υπήρχε τότε στην περιοχή Δεκέλειας, το Dhekelia Sailing Club.

Ναυτικοί Όμιλοι

Μερικά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα στις αρχές της δεκαετίας του 1960 και αφού η Κύπρος είχε ανεξαρτητοποιηθεί,

Ενας ρετρό ασύρματος επικοινωνίας, που μοιάζει με ραδιοτηλέφωνο μιας άλλης εποχής, ο οποίος ωστόσο... λειτουργεί.

ιδρύθηκαν και οι Ναυτικοί Όμιλοι. «Τον ίδιο περίπου καιρό ιδρύθηκε ο Ναυτικός Όμιλος της Αμμοχώστου, της Λεμεσού και της Λάρνακας. Στην πορεία έγινε και η Πάφος, που όμως υπάρχει και δεν υπάρχει».

«Η κυβέρνηση Μακαρίου κωλυσιεργούσε να δώσει άδεια για να πιστεί ο Ναυτικός Όμιλος Λεμεσού γιατί επενέβαινε ο μακαρίτης του ΑΚΕΛ και συγχωριανός μου Εζεκίας Παπαϊωάννου λόγω του ότι ήταν ευαίσθητος για το Δασούδι και τα δέντρα. Τελικά ο Γλαύκος Κληρίδης υπέγραψε για την ίδρυση του ΝΟΛ κάποια στιγμή που ο Μακάριος βρισκόταν στην Αφρική. Όταν παντρεύτηκα, 4 Ιουλίου του 1970, στον Ναυτικό Όμιλο Λεμεσού έκανα τον γάμο μου. Τόσο πολύ συνδεμένος με τη θάλασσα και με τον Όμιλο υπήρξα».

«Ο καλύτερος ναυτικός της Κύπρου»

«Τη δεκαετία του 1960 μου δόθηκε η μεγάλη ευκαιρία από τον Ευαγόρα Λανίτη και τον ευχαριστώ θερμά γι' αυτό, να ταξιδέψω και να ασκηθώ με το σκάφος του, στο οποίο είχε βάλει για οδηγό τον καπετάν Θεοδόση από την Πάφο, για μένα τον καλύτερο ναυτικό στην Κύπρο. Ο Θεοδόσης είχε ένα καΐκι τότε, το «Ριάνα» και το 1952 που είχε γίνει ο μεγάλος σεισμός στην Πάφο, πήγαινε απέναντι στην Τουρκία και έφερνε στην Πάφο οικοδομικά υλικά. Φαντάσου! Ο Ευαγόρας Λανίτης τον έπασε λοιπόν στη δουλειά του και τον έβαλε στο δικό του σκάφος. Εμείς όλη την πείρα μας, τα πάντα βασικά τα χρωστάμε στον καπετάν Θεοδόση».

Τότε δεν υπήρχαν τα GPS, διακρίνεται ο κος Θεοδοσίου περιγράφοντας μου κινηματογραφικά

κές στιγμές. «Ξεκινούσαμε από την Πάφο να πάμε Καστελλόριζο, μια διαδρομή που κάναμε συχνά και βάζαμε πορεία με μαγνητική πυξίδα και κιάλια. Δεν είχαμε κάτι άλλο! Μετρούσαμε τα μίλια με παρούκέττα, η παρούκέττα ήταν ένα σχοινί που στην άκρη του είχε έλικα και ρολόι. Μετρούσες τα μίλια, τις ώρες και ήσουν με τα κιάλια συνέχεια μέχρι να δεις τις αναλαμπές των φάρων. Στο Καστελλόριζο είναι τρία νησάκια η Στρογγύλη, Μεγίστη και η Ρω. Στη Στρογγύλη υπήρχε φάρος με αναλαμπές. Όταν τον αντικρίζαμε κάναμε την πορεία πάνω του. Μέχρι να φτάσουμε εκεί ήμασταν στα σκοτεινά».

Τον ρωτώ εάν έτυχε σε κάποιο από αυτά τα ταξίδια να χαθεί: «Ναι βέβαια! Μια φορά ερχόμασταν από το Καστελλόριζο προς την Πάφο και όταν φτάσαμε, τέλειωσαν τα μίλια, τέλειωσε η ώρα, δεν ξέραμε πού ήμασταν και δεν βλέπαμε πάνω από είκοσι μέτρα από την ομίχλη. Ο έμπειρος καπετάνιος τότε, ο Θεοδόσης, είπε την εξής φράση: “Τα μίλια μας επαζάραν”. Η ώρα μας δηλαδή τέλειωσε. Στριψαμε λοιπόν 90 μοίρες και τσεκάρουμε τον βυθό. Αν κατευθυνόμασταν βαθύτερα σημαίνει παίρναμε τον λανθασμένο δρόμο. Φοβερές εποχές, που μας έδωσαν ανεκτίμητη πείρα».

Οι θαλάσσιες ονομασίες των ανέμων

«Τραμουντάνα είναι ο βορράς. Όστρια ο νότος. Ανατολικός είναι ο Λεβάντης και δυτικός ο Γαρμπής. Ο Γαρμπής ονομάστηκε από την αραβική γαρμπ, που σημαίνει δύση. Μετά έχεις τους λεγόμενους ενδιάμεσους ανέμους, το μαϊστράκι, που είναι μεταξύ βορρά και δύσης». Στις θάλασσες της Κύπρου τις πιο πολλές μέρες τι ανέμους έχουμε, ρωτώ τον κο Τοτό Θεοδοσίου. «Γαρμπάδες, δυτικούς δηλαδή έχουμε συνήθως το καλοκαίρι στην Κύπρο, αφού όταν βγει ο ήλιος και ζεσταθεί η γη, δημιουργείται ένα κενό το οποίο καλύπτεται από τη θάλασσα. Τον χειμώνα από την άλλη συμβαίνει να έχουμε τον Όστιρα, που είναι δύσκολος άνεμος για τους ιστιοπλόους. Ο Λεβάντης και η Όστρια είναι οι δύο δύσκολοι άνεμοι. Δηλαδή όταν έρχεται προς Κύπρο και έχεις Όστρια, κτυπάς στο πλευρό, δεξιά πάντα. Όταν έχεις δυνατό Λεβάντη, σε κτυπάει κατάρυτρα». Τα τελευταία χρόνια, καταλήγει ο επίτιμος πρόεδρος των ιστιοπλόων της Κύπρου Τοτός Θεοδοσίου λίγο πριν τον αποχαιρετισμό «χαίρομαι να παρατηρήσω πως έχουμε μια επιστροφή στα πανιά. Παρατηρώ να υπάρχει μια άνηση της ιστιοπλοΐας και να λιγοστεύουν τα μηχανοκίνητα».

Ιστιοπλοΐα ο κος Τοτός ξεκίνησε προτού τελειώσει στο σχολείο. Δεν υπήρχε όμως Ναυτικός Όμιλος στη Λεμεσό τότε. Οι Εγγλέζοι είχαν στο Ladys Mile μια τέντα, που ονομαζόταν Limassol Services Sailing Club, με ιστιοφόρα που είχαν φέρει από την Παλαιστίνη. Εκεί έκανε τα πρώτα του βήματα ως ιστιοπλόος.

«Red Flag» για την έμφυλη και ενδοοικογενειακή βία: Σήμα κινδύνου - και μετά;

Της **ΜΑΡΙΛΕΝΑΣ ΚΑΤΣΟΓΙΑΝΝΟΥ**

Σε πλειάδα υποθέσεων έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας, οι «κόκκινες σημαίες» -ως «προειδοποιητικό σημάδι»- υπάρχουν ήδη πριν από την κλιμάκωση. Το πρόβλημα είναι ότι συχνά βρίσκονται κατακερματισμένες: μία πληροφορία στην Αστυνομία, μία σε κοινωνική ή υγειονομική υπηρεσία, μία στο σχολικό περιβάλλον. Τα επιμέρους αυτά στοιχεία, όταν εξετάζονται μεμονωμένα, μπορεί να φαίνονται ασύνδετα· συνεκτιμώμενα, όμως, μπορούν να αναδείξουν μια επικίνδυνη τροχιά. Ακριβώς αυτήν τη σύνθεση της κατακερματισμένης πληροφορίας επιχειρεί να καταστήσει εφικτή η υπό ανάπτυξη κυπριακή πλατφόρμα «Red Flag». Το ουσιώδες, όμως, δεν είναι μόνο η έγκαιρη ανίχνευση του σήματος κινδύνου, αλλά η θεσμική απόκριση που ακολουθεί.

Η υπό ανάπτυξη πλατφόρμα «Red Flag», με ορίζοντα εφαρμογής έως το τέλος του 2026, αποσκοπεί, σύμφωνα με το υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, στην έγκαιρη προειδοποίηση και πρόληψη περιστατικών βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας. Μέσω αυτής, θα καταγράφονται περιστατικά και ενδείξεις που ενδέχεται να συνδέονται με αυξημένο κίνδυνο εκδήλωσης βίας, ώστε να δημιουργείται εγκαίρως «κόκκινη σημαία» και να ενεργοποιούνται οι αρμόδιες υπηρεσίες πριν από την κλιμάκωση. Κατά την παρουσίαση της πλατφόρμας, δόθηκε ένα απλό αλλά εύγλωττο παράδειγμα: ένα παιδί εμφανίζεται ατημέλη-

το στο σχολείο και, σε μεταγενέστερο χρόνο, καταγράφεται σχετική αναφορά από τη μητέρα. Καθemiά από τις πληροφορίες, εξεταζόμενη αυτοτελώς, μπορεί να μην αρκεί για να σχηματισθεί σαφής εικόνα· η συσχέτισή τους, όμως, μπορεί να αποκαλύψει ένα ευρύτερο μοτίβο κινδύνου. Στην ίδια συνεδρίαση αναφέρθηκε ότι στην Κύπρο, κατά την τελευταία πενταετία, καταγγέθηκαν περίπου 10.000 υποθέσεις έμφυλης και ενδοοικογενειακής βίας και σχεδόν 7.000 έφθασαν στα δικαστήρια. Οι αριθμοί αναδεικνύουν μια πραγματικότητα που δύσκολα μπορεί να αγνοηθεί: σημαντικό μέρος της βίας βρίσκεται ήδη στο οπτικό πεδίο των αρμόδιων αρχών.

Υπάρχουσα υποχρέωση

Η πλατφόρμα δεν αποτελεί απλώς τεχνολογική καινοτομία. Υπηρετεί μια υποχρέωση που υπάρχει ήδη. Το άρθρο 51 της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης απαιτεί από τις αρμόδιες αρχές να προβαίνουν σε εκτίμηση κινδύνου (risk assessment), ιδίως ως προς το ενδεχόμενο θανατηφόρας βίας, τη σοβαρότητα της κατάστασης και την πιθανότητα επανάληψης της βίας, και να προχωρούν σε συντονισμένη διαχείρισή του. Στην Kurt κατά Αυστρίας (2021), το Τμήμα Ευρείας Σύμβασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποσαφίνισε ότι η εκτίμηση κινδύνου στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας πρέπει να είναι αυτόνομη, προορατική και συνολική. Δεν αρκεί, επομένως, οι αρχές να διαθέτουν επιμέρους πληροφορίες. Πρέπει να είναι σε

Η υπό ανάπτυξη πλατφόρμα «Red Flag», με ορίζοντα εφαρμογής έως το τέλος του 2026, αποσκοπεί, σύμφωνα με το υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, στην έγκαιρη προειδοποίηση και πρόληψη περιστατικών βίας κατά των γυναικών και ενδοοικογενειακής βίας.

θέση να τις αξιολογούν ως ενιαία εικόνα κινδύνου.

Η Κύπρος δεν ξεκινά από μηδενική βάση. Η GREVIO είχε ήδη καταγράψει το 2022 ότι στην Κύπρο είχε αναπτυχθεί πρωτόκολλο εκτίμησης κινδύνου με δώδεκα «red flags» -μεταξύ άλλων την κλιμάκωση της συχνότητας και της έντασης της βίας, την έντονη ζήλια ή/και την παρενοχλητική παρακολούθηση (stalking) του θύματος, προηγούμενα περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας ή άλλης βίαιης συμπεριφοράς και την κατοχή ή πρόσβαση σε πυροβόλο όπλο- αλλά και κενά στη συστηματική, επαναλαμβανόμενη και διυπηρεσιακή εφαρμογή του. Στην Ελλάδα υπάρχει επίσης εργαλείο δομημένης εκτίμησης κινδύνου, όχι όμως, με βάση τα μέχρι σήμερα διαθέσιμα στοιχεία,

αντίστοιχη πλατφόρμα συσχετίσις πληροφοριών μεταξύ διαφορετικών υπηρεσιών.

Εδώ όμως αρχίζουν οι δυσκολότερες θεσμικές και πρακτικές προκλήσεις. Μια κόκκινη σημαία είναι πληροφορία, δεν είναι προστασία. Με ποια νομική βάση θα καταχωρίζονται και θα ανταλλάσσονται οι πληροφορίες; Ποιος θα ενεργεί όταν, βάσει των καταγεγραμμένων ενδείξεων και της επακόλουθης εκτίμησης κινδύνου, διαπιστώνεται αυξημένος κίνδυνος, και εντός ποίου χρονικού πλαισίου; Και πώς θα διορθώνεται μια ανακριβής καταχώριση πριν επηρεάσει μια τόσο σοβαρή εκτίμηση; Η αξία του «Red Flag» δεν θα κριθεί από την απλή παραγωγή προειδοποιήσεων, αλλά από το πρωτόκολλο απόκρισης που αυτές θα ενεργοποιούν.

Προστασία των δεδομένων

Η προστασία των δεδομένων αποτελεί μέρος αυτής της αρχιτεκτονικής, όχι τεχνική λεπτομέρεια. Η διαβεβαίωση ότι δεν θα καταγράφονται «ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα» δεν εξαντλεί το ζήτημα. Ανάλογα με τον φορέα και, κυρίως, τον σκοπό της επεξεργασίας, εφαρμόζεται το ειδικό πλαίσιο της Οδηγίας 2016/680 όταν αρμόδιες αρχές επεξεργάζονται δεδομένα για σκοπούς επιβολής του νόμου, ενώ στις λοιπές επεξεργασίες εφαρμόζεται ο ΓΚΠΔ. Πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να είναι σαφές ποιος καταχωρίζει τι, ποιος έχει πρόσβαση, για ποιον σκοπό και για πόσο χρόνο, καθώς και με ποιον μηχανισμό ελέγχονται και διορθώνονται ανακριβείς πληροφορίες.

Δεν έχει επίσης διευκρινισθεί αν η πλατφόρμα θα περιλαμβάνει οποιαδήποτε μορφή αυτοματοποιημένης αξιολόγησης κινδύνου. Όποιος κι αν είναι ο τελικός τεχνικός σχεδιασμός, η τεχνολογική υποδομή μπορεί να υποστηρίξει, όχι να υποκαθιστά, την επαγγελματική και εξατομικευμένη εκτίμηση του κινδύνου. Κάθε σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης μπορεί να υπερεκτιμήσει ή να υποεκτιμήσει έναν κίνδυνο. Το πρώτο μπορεί να επιβαρύνει αδικαιολόγητα τα δικαιώματα· το δεύτερο μπορεί να αφήσει ένα θύμα απροστάτευτο. Το «σήμα κινδύνου» πρέπει να αποτελεί αφετηρία επαγγελματικής εκτίμησης και θεσμικής δράσης, όχι αυτόματο συμπέρασμα.

Και υπάρχει κάποιος που δεν πρέπει να καθεί μέσα στη συζήτηση για δεδομένα, πλατφόρμες και πρωτόκολλα: το ίδιο το θύμα,

δηλαδή η γυναίκα, το παιδί, ο άνδρας, όποιος, κατά περίπτωση, κινδυνεύει. Το γεγονός ότι οι παθούσες/όντες δεν θα έχουν πρόσβαση στην πλατφόρμα δεν απαντά στο ουσιαστικό ερώτημα της συμμετοχής τους στην εκτίμηση του κινδύνου. Μια προσέγγιση με επίκεντρο το θύμα προϋποθέτει ότι η δική του αντίληψη για τον κίνδυνο, οι ανάγκες και οι ιδιαίτερες περιστάσεις του λαμβάνονται σοβαρά υπόψη και συνδέονται με συγκεκριμένο σχεδιασμό ασφαλείας. Η προστασία δεν μπορεί να σχεδιάζεται ερήμην εκείνου που προορίζεται να προστατευτεί.

Η πρόληψη είναι η σωστή κατεύθυνση. Αλλά η πρόληψη δεν εξαντλείται σε μια πλατφόρμα. Προϋποθέτει θεσμούς που διαθέτουν όχι μόνο την πληροφορία, αλλά και σαφείς αρμοδιότητες, διαδικασίες και δυνατότητα άμεσας αντίδρασης, όταν αυτή η πληροφορία αποκαλύπτει αυξημένο κίνδυνο. Αν το «Red Flag» συνοδεύεται από σαφές πρωτόκολλο απόκρισης, κατανομή ευθύνης, επαρκείς νομικές εγγυήσεις και ουσιαστική συμμετοχή του θύματος, μπορεί να αποτελέσει πραγματικό βήμα προόδου. Αν όχι, θα έχουμε απλώς μία ακόμη οθόνη.

Η δρ Μαριλένα Κατσογιάννου είναι επίκουρη καθηγήτρια Ποινικού Δικαίου, Ποινικής Δικονομίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής, European University Cyprus. Μέλος του Δικτύου Εξειδικευμένων Δικηγόρων του Συμβουλίου της Ευρώπης για την υποστήριξη γυναικών θυμάτων βίας στο πλαίσιο της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης.

η ηχώ της Κύπρου

Echoes of Cyprus

Παραγωγή του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών
Σκηνοθεσία: Δανάη Στυλιανού
Έρευνα-Παρουσίαση: Δρ Νικολέττα Δημητρίου

28 Σεπτεμβρίου 2026 | 19:00
Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας
Είσοδος ελεύθερη

Κρατήσεις:
www.more.com &
Ταμείο Δημοτικού Θεάτρου Λευκωσίας

Διεθνές Φεστιβάλ
Λευκωσίας
Nicosia International
Festival

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ψηφιακή Τηλεόραση: Υποχρεωτική μετάβαση στη νέα πλατφόρμα μετά τις 10 Οκτωβρίου

Η μετάβαση στη νέα ψηφιακή τηλεόραση φέρνει ποιότητα HD/4K. Αναβαθμίστε τον εξοπλισμό σας πριν την οριστική διακοπή.

1

Ελέγξτε αν η τηλεόρασή σας είναι συμβατή και εντοπίστε τα κανάλια HD.

Πραγματοποιήστε αυτόματο επανασυντονισμό για να βρείτε το νέο σήμα υψηλής ευκρίνειας.

2

Αν δεν είναι, προμηθευτείτε αποκωδικοποιητή με σήμανση CE.

Επιλέξτε μια συσκευή τύπου DVB-T2 για να αναβαθμίσετε την παλιά σας τηλεόραση.

3

Σε περίπτωση προβλήματος, ελέγξτε την κεραία και την καλωδίωσή σας.

Βεβαιωθείτε ότι η εγκατάστασή σας είναι σε καλή κατάσταση για σταθερή λήψη.

4

Αν χρειαστεί, ζητήστε τεχνική βοήθεια.

Απευθυνθείτε σε ειδικό για την επίλυση σύνθετων προβλημάτων σύνδεσης.

10 Οκτωβρίου 2026

Κάντε τις απαραίτητες ενέργειες σήμερα!

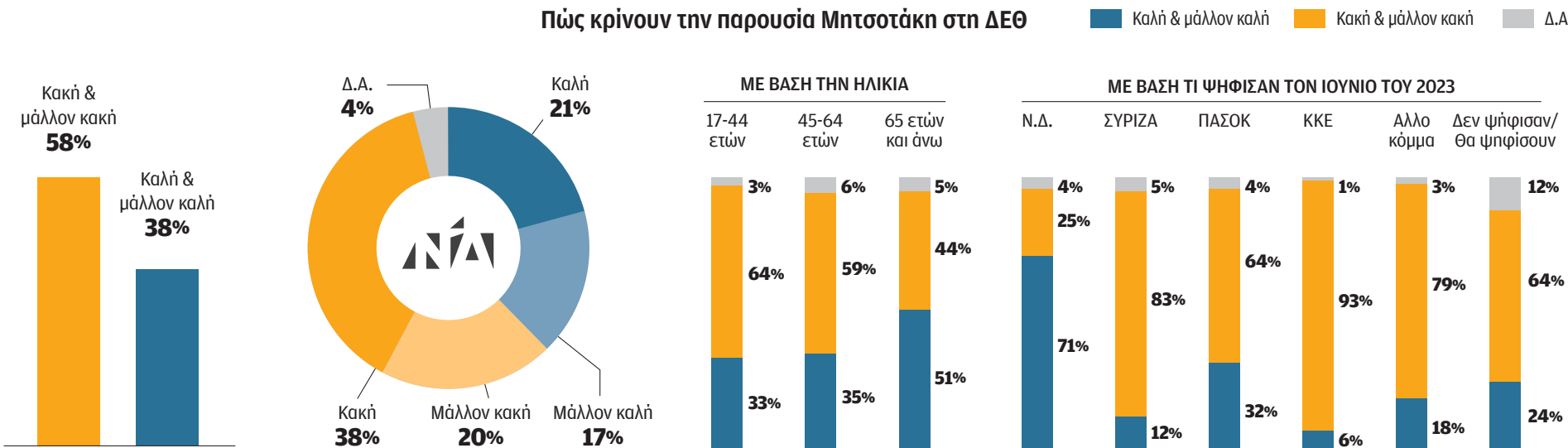
Πληροφορίες: www.hellas-sat.digital Δωρεάν υποστήριξη: Τηλ.: 22000737

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης στον τάφο της «κυράς της Ρω» Δέσποινας Αχλαδιώτου, κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στο σύμπλεγμα του Καστελλορίζου. Από μετρήσεις που έχει στη διάθεσή του το Μαξίμου, στον απόηχο της ΔΕΘ, προκύπτει ότι η Ν.Δ. εξακολουθεί να έχει απήκηση ως αξιόπιστη δύναμη που υλοποιεί τις δεσμεύσεις της περίπου στο ήμισυ του εκλογικού σώματος.

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Οι μετρήσεις μετά τη ΔΕΘ προσφέρουν ήδη μια πρώτη χαρτογράφηση του προεκλογικού πεδίου, στο οποίο καλείται να κινηθεί η κυβέρνηση τους μήνες που απομένουν μέχρι τις κάλπες του 2027. Το βασικό συμπέρασμα της πρώτης μεγάλης έρευνας που έφτασε στο γραφείο του πρωθυπουργού την εβδομάδα που μας πέρασε, είναι πως η Ν.Δ., παρά την κόπωση και τα δεδομένα προβλήματα που έχει στη διακυβέρνησή της, εξακολουθεί να είναι συνδεδεμένη με ένα ακροατήριο που την «παρακολουθεί» και την «ακούει». Δεν την ψηφίζει στο σύνολό του, αλλά δεν της έχει γυρίσει την πλάτη. Το επισήμανε και ο πρωθυπουργός στην πρώτη συνέντευξή του μετά τη ΔΕΘ. «Τι κρατώ από τις μετρήσεις; Σχεδόν ένας στους δύο πολίτες, είτε μας ψηφίζουν είτε όχι, θεωρεί ότι αυτά τα οποία του λέμε θα τα υλοποιήσουμε».

Το 53% και το 48%

Η αποστροφή του πρωθυπουργού επιβεβαιώνεται από τις μετρήσεις που πραγματοποίησε το Μαξίμου και είναι σε γνώση της «Κ». Το 48% των πολιτών απαντά πως όσα εξήγγειλε ο πρωθυπουργός στη ΔΕΘ «θα υλοποιηθούν ή μάλλον θα υλοποιηθούν» –21% ναι και 27% μάλλον ναι–, γεγονός που δείχνει πως η κυβέρνηση εξακολουθεί να έχει ένα πολιτικό κεφάλαιο που λέγεται «αξιοπιστία». Την ίδια ώρα, το 53% των ερωτηθέντων απαντά πως όσα εξήγγειλε ο πρωθυπουργός στη ΔΕΘ είναι αυτά που «περίμενε ή σχεδόν περίμενε». Αναλύοντας τα παραπάνω, κυβερνητική πηγή αναφέρει στην «Κ» πως «αυτή τη στιγμή υπάρχει μία δεξαμενή περίπου 50% των πολιτών που μας παρακολουθεί», προσθέτοντας ότι «το ποσοστό αυτό είναι πολύ μεγαλύτερο από την πρόθεση ψήφου», υπογραμμίζοντας πως αυτό η κυβέρνηση πρέπει να το μετατρέψει στον δρόμο προς τις εκλογές σε «θετική ψήφο», αναδεικνύοντας τα σωστά διλήμματα.

Το βασικό δίλημμα

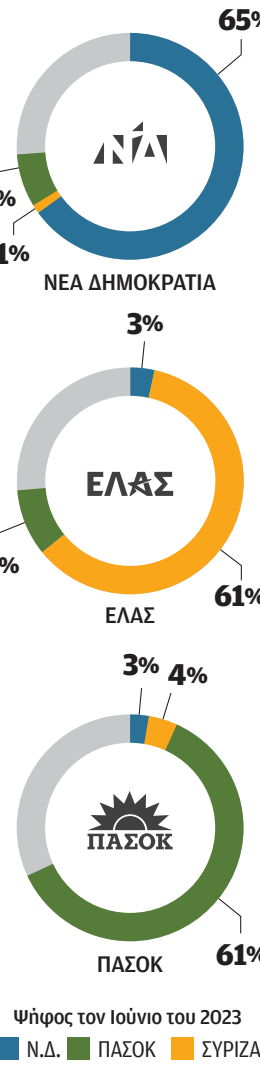
Οι μετρήσεις υπαγορεύουν και τη στρατηγική. Από τα παραπάνω

είναι σαφές πως η κυβέρνηση, όσο πιγαίνουμε προς τις εκλογές, θα επενδύσει σε ένα δίλημμα που θα έχει στον πυρήνα του και την αποτελεσματικότητα και την αξιοπιστία, που αποτελεί, όπως φαίνεται και μετά τη ΔΕΘ, το συγκριτικό της πλεονέκτημα. Η τάση επιβεβαιώνεται από το γεγονός πως το 65% θεωρεί ότι και οι εξαγγελίες του 2025 υλοποιήθηκαν ή μάλλον υλοποιήθηκαν. Υπάρχει ένα ακόμα στοιχείο που όχι απλώς ευνοεί το συγκεκριμένο δίλημμα, αλλά «το επιβάλλει». Είναι η σύγκριση με τον Αλέξη Τσίπρα. Ο άλλος πίνακας στον οποίο στέκεται το Μαξίμου είναι πως ο πρωθυπουργός ξεπερνάει κατά 12 μονάδες τον Αλέξη Τσίπρα στη συνολική αξιολόγηση της παρουσίας τους στη ΔΕΘ. Ο κ. Μητσοτάκης συγκεντρώνει 38% θετικές γνώμες, έναντι 26% του κ. Τσίπρα, με κυβερνητική πηγή να δηλώνει με εμφανή δόση ικανοποίησης πως «η Θεσσαλονίκη δεν τον πάει του κ. Τσίπρα». Τα παραπάνω ποσοτικά στοιχεία γίνονται ακόμα πιο ενθαρρυντικά για την κυβέρνηση εάν ληφθούν υπ’ όψιν και οι υπόλοιπες επιδόσεις του Αλέξη Τσίπρα. Συγκεκριμένα, στο ερώτημα αν πιστεύουν οι πολίτες πως ο κ. Τσίπρας θα υλοποιήσει όσα εξήγγειλε στη ΔΕΘ, οι θετικές απαντήσεις φτάνουν μόλις το 26% και οι αρνητικές το 65%. «Παρά τη συντονισμένη προσπάθεια του rebranding, ο κ. Τσίπρας έχει παγωθεί στη

Η προσοχή του 48% και η πλάτη του 14%

Οι μετρήσεις μετά τη ΔΕΘ δείχνουν ποιο κοινό «ακούει» την κυβέρνηση και ποιοι είναι εκείνοι στη βάση της Ν.Δ. που κρατούν ακόμη αποστάσεις

Από πού αντλούν ψηφοφόρους τα τρία πρώτα κόμματα

συνείδηση της πλειονότητας των πολιτών ως αναξιοπιστος πολιτικός ο οποίος απλώς λέει πράγματα που δεν κάνει», σημειώνει στην «Κ» εκλογικός αναλυτής, επισημαίνοντας πως τα ζητήματα αξιοπιστίας πρέπει να έχουν κομβικό ρόλο στην επερχόμενη εκλογική καμπάνια της Ν.Δ.

Το παράδοξο του 7,5%

Αυτοί που «ακούν» τον πρωθυπουργό και τη Ν.Δ. από πού προέρχονται; Η αποτύπωση των συσπειρώσεων και των μετακινήσεων που καταγράφεται στην έρευνα που έφτασε στο πρωθυπουργικό γραφείο είναι αποκαλυπτική. Το 7,5% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ του 2023 δηλώνει σήμερα πως θα ψηφίσει Νέα Δημοκρατία. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ποσοστό που παίρνει η Ν.Δ. από άλλο κόμμα, γεγονός που καταδεικνύει ότι η σταθερή προσπάθεια διείσδυσης στο Κέντρο, παρά την εσωκομματική γκρίνια που προκαλεί στο κυβερνών κόμμα, είναι μία επιτυχημένη συνταγή με εκλογικά οφέλη. Το εντυπωσιακό παράδοξο, δε, είναι πως η Ν.Δ., την ώρα που λαμβάνει 7,5% από ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, έχει μόλις 2,5% απώλειες προς το κόμμα του Νίκου Ανδρουλάκη. «Το σύνθετο είναι μία κυβέρνηση τώσων ετών να έχει διαρροές προς την αξιωματική αντιπολίτευση. Εδώ έχουμε το ανάποδο», σημειώνει κυβερνη-

τική πηγή, τονίζοντας την ανθεκτικότητα της κυβέρνησης, αλλά και την αδυναμία των κομμάτων της αντιπολίτευσης να καρπωθούν την κυβερνητική φθορά.

Η χαμηλή συσπείρωση

Η μετάγγιση όμως «πασοκικών» ψηφοφόρων στη Ν.Δ. δεν φτάνει. Το κυβερνών κόμμα αυτή τη στιγμή παρουσιάζει χαμηλή συσπείρωση σε σχέση με τους ψηφοφόρους του 2023, που φτάνει μόλις το 65%. Στην κυβέρνηση δεν ανησυχούν –πολύ– για το χαμηλό ποσοστό, καθώς «δεν είμαστε ακόμη στην τελική ευθεία της προεκλογικής περιόδου», αλλά ταυτόχρονα παραδέχονται πως «εκλογές με τέτοια συσπείρωση δεν κερδίζονται», τονίζοντας πως ο στόχος είναι να περάσει το 75%.

Και εδώ υπάρχει ένας άγνωστος Χ, που μεγαλώνει την ανησυχία. Είναι ο Αντώνης Σαμαράς. Αυτή τη στιγμή περίπου 14% των ψηφοφόρων της Ν.Δ. του 2023 λέει πως δεν θα πάει καν να ψηφίσει. «Αυτοί πρέπει να πεισθούν να επιστρέψουν. Χωρίς τον Σαμαρά είναι πιο εύκολο. Αλλά με ένα κόμμα Σαμαρά μπαίνει στη μέση μία επιλογή εύκολη και παραταξιακή», σχολιάζει εκλογικός αναλυτής, που καταγράφει την ευκολία με την οποία ένας «γαλάζιος» ψηφοφόρος μπορεί να ψηφίσει δίχως εννοχές τον πρώην πρωθυπουργό. Συνεπώς, ο παράγοντας «κόμμα Σαμαρά» και η απήκυσή του, όταν πια θα μπορεί να μετρηθεί, θα παίξουν ρόλο στην τελική έκβαση των εκλογών.

Την ίδια ώρα, η ανάλυση των ποσοστών ανά ηλικία δείχνει και το πού θα εστιάσει το κάθε κόμμα έως τις εκλογές. Η Ν.Δ. θα ήταν κάτι παραπάνω από αυτοδύναμη αν ψήφιζαν μόνο οι ψηφοφόροι ηλικίας άνω των 65 ετών, που την προτιμούν σε ποσοστό 42%. Αντίθετα, στις ηλικίες 17-44 το ποσοστό της πέφτει κάτω από το 20%, δείχνοντας πως δεν επικοινωνεί με τα πιο νεανικά και παραγωγικά κοινά, όπως συμβαίνει, αναλογικά, σε μεγαλύτερο βαθμό με άλλα κόμματα, όπως αυτό της Αφροδίτης Λατινοπούλου.

Η διείσδυση στο Κέντρο

Το 7,5% όσων ψήφισαν ΠΑΣΟΚ το 2023 δηλώνει σήμερα πως θα ψηφίσει Νέα Δημοκρατία, γεγονός που καταδεικνύει ότι η προσπάθεια διείσδυσης στο Κέντρο, παρά την εσωκομματική γκρίνια, είναι μία επιτυχημένη συνταγή με εκλογικά οφέλη.

ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΚΑΝΕΝΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΔΕΝ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ ΑΛΥΤΟ

ΚΛΑΣΙΚΕΣ
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΘΡΥΛΙΚΟΥ

ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΛΜΣ

ΕΡΧΟΝΤΑΙ
ΣΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»
ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ ΤΣΕΠΗΣ
ΚΑΙ AUDIOBOOK,
ΓΙΑ ΝΑ ΤΑ ΑΚΟΥΤΕ
ΟΠΟΥ ΚΙ ΑΝ
ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ
27 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΣΠΟΥΔΗ
ΣΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ

ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ
ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΣΤΗ ΒΟΗΜΙΑ

Βλέπουν Ισραήλ στη Σάμο

Πώς εξηγεί η Αθήνα τις τελευταίες κινήσεις της Τουρκίας και πώς απαντάει

Του ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ

Η **επιστροφή** της Αγκυρας στις απειλές κατά της Ελλάδας με επιχείρημα το αποστρατιωτικοποιημένο καθεστώς των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου γίνεται από την Αθήνα αντιληπτή ως ακόμη μία ένδειξη ότι η Τουρκία έχει επιλέξει να επιστρέψει στη ρητορική της έντασης. Η επικέντρωση των αξιωματούχων της Αγκυρας στο ζήτημα της αποστρατιωτικοποίησης, από τον πρόεδρο της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και τον υπουργό Εξωτερικών Χακάν Φιντάν μέχρι τα στρατιωτικά στελέχη του υπουργείου Εθνικής Αμυνας, έχει τρεις διαστάσεις:

Η πρώτη –προφανής και ανακινωθείσα με κάθε δυνατό τρόπο και προς κάθε κατεύθυνση– είναι η αντίδραση της Αγκυρας στην «Ασπίδα του Αχιλλέα», τη συμφωνία που υπέγραψαν Ελλάδα και Ισραήλ και η οποία θα δώσει στις Ενοπλες Δυνάμεις για πρώτη φορά τη δυνατότητα πολυεπίπεδης αεράμυνας (κατά αεροσκαφών και πυραύλων) αλλά και αντιμετώπισης drones, μάλιστα υπό ενοποιημένο έλεγχο. Για την Αγκυρα το συγκεκριμένο ζήτημα αποτελεί κόκκινη γραμμή, καθώς η συνεργασία Ελλάδας και Ισραήλ

γίνεται αντιληπτή ως προσπάθεια περικύκλωσης της Τουρκίας, μάλιστα με συνδετικό κρίκο την Κύπρο, την οποία στην κυβέρνηση του κ. Ερντογάν καταγγέλλουν σχεδόν ως «ενεργούμενο» της ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής. Η στενή συνεργασία Ελλάδας και Ισραήλ θα παραμείνει ψηλά στην ατζέντα της Αγκυρας, όμως όλα δείχνουν ότι στην Τουρκία προετοιμάζονται για το σκηνικό που θα προκύψει μετά τις εκλογές της 27ης Οκτωβρίου στο Ισραήλ, καθώς πιθανές ανακατατάξεις, δηλαδή τυχόν παραγκωνισμός του Μπέντζαμιν Νετανιάχου, μπορούν να λειτουργήσουν ως ευκαιρία για κάποιες κινήσεις βελτίωσης.

Οι εκλογές στο Ισραήλ διεξάγονται μία εβδομάδα πριν από τις υπερατλαντικές ενδιάμεσες αναμετρήσεις για τη Γερουσία και τη Βουλή των Αντιπροσώπων. Πιθανή ανατροπή των ισορροπιών εκεί μπορεί να έχει παρενέργειες και στα μεσανατολικά, ειδικά καθώς τους τελευταίους 20 μήνες ο κ. Ερντογάν υποστηρίζεται από τον Λευκό Οίκο στη σύγκρουσή του με τον κ. Νετανιάχου. Από την Αθήνα δεν πέρασε απαρατήρητο το γεγονός ότι πριν από λίγες ημέρες ο Τζόελ Λιόν, ένας έμπειρος Ισραηλινός διπλωμάτης, επέδωσε τα διαπιστευτήριά

του στο τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών και ανέλαβε καθήκοντα επιτετραμμένου. Δημιουργούνται, δηλαδή, ξανά κάποιοι πιο επίσημοι δίαυλοι, πέρα από τους υπόγειους, όπως αυτοί που κρατάει ανοικτούς ο διοικητής της ΜΙΤ Ιμπραήμ Καλίν.

Το καλώδιο

Η **δεύτερη** διάσταση του ζητήματος συνδέεται με την προαναγγελλείσα επανέναρξη των ερευνών για την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας και Κύπρου (Great Sea Interconnector - GSI), της οποίας, όπως είναι γνωστό, πλέον ηγείται η Γαλλία ως η χώρα που όχι μόνο διαθέτει μέσω της Meridiam την πλειοψηφία της εταιρείας, αλλά έχει αναλάβει και την ευθύνη να εξασφαλίσει το πλοίο που θα υλοποιήσει το έργο. Οι κινήσεις των Γάλλων έχουν το διακριτό ενδιαφέρον τους, ωστόσο οι ευαισθησίες των Τούρκων για την περιοχή που βρίσκεται ανατολικά του 28ου μεσημβρινού (μια νοτιή γραμμή που τέμνει τη Ρόδο) είναι γνωστές, ενώ από το 2020 και μετά «υποστηρίζεται» και με έγγραφα, όπως τα εξωτερικά όρια της τουρκικής υφαλοκρηπίδας που κατατέθηκαν στον ΟΗΕ και το παράτυπο τουρκολιβυκό μνημόνιο. Η ειδική ανα-

φορά, εν ολίγοις, των Τούρκων στην επίσκεψη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στο Καστελλόριζο στοχεύει σε ό,τι η Αγκυρα θεωρεί ως πραγματική κόκκινη γραμμή την κατάσταση στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η τρίτη διάσταση είναι, βεβαίως, η αμιγώς ελληνοτουρκική, η οποία τους τελευταίους μήνες έχει «φορτωθεί» με σειρά ζητημάτων. Από τη μια πλευρά, αναμένεται η κατάθεση του νομοσχεδίου της «Γαλάζιας Πατρίδας», που θα αποτελέσει μία (ακόμη) απεικόνιση των καινοφανών τουρκικών θέσεων όχι μόνο για την αποστρατιωτικοποίηση, αλλά και για τις διεκδικήσεις της Αγκυρας στο Αιγαίο. Από την άλλη, η Τουρκία το προηγούμενο χρονικό διάστημα έχει επανέλθει σε διάφορες πρακτικές του παρελθόντος, με την επιστροφή στη διαδικασία των παραβιάσεων του εθνικού εναέριου χώρου, ενώ, με βάση τουλάχιστον τις επίσημες ανακοινώσεις, τον Ιούνιο αποφασίστηκε και τον Σεπτέμβριο υλοποιήθηκε η μετεγκατάσταση της 51ης ταξιαρχίας καταδρομών του τουρκικού στρατού σε περιοχή έναντι της Σάμου.

Η κίνηση αυτή έχει πρωτίστος επικοινωνιακό χαρακτήρα, καθώς στην Αθήνα γνωρίζουν

πολύ καλά ότι εκ των πραγμάτων η υφιστάμενη δομή και διασπορά των τουρκικών ενόπλων δυνάμεων στα μικρασιατικά παράλια είναι επαρκής σε περίπτωση σύγκρουσης με την Ελλάδα. Η Σάμος, άλλωστε, και αυτό είναι γνωστό ένθεν κακείθεν του Αιγαίου, λόγω της γεωγραφικής θέσης της βρίσκεται σχεδόν εξ ολοκλήρου εκτεθειμένη σε πυροβολικό, πόσο μάλλον σε πιο εκτενείς και περίπλοκες διακλαδικές (υποθετικές) επιχειρήσεις.

Με Αιγύπτο

Εν μέσω αυτού του σκηνικού, η Αθήνα επιβεβαιώνει τη δυναμική των περιφερειακών σχέσεων που έχει αναπτύξει, με κορυφαία εκείνη με την Αιγύπτο. Πέρα από την άσκηση «Μέδουσα 15» –που διεξήχθη από τις 10 έως τις 19 Σεπτεμβρίου 2026 σε Κρήτη, Μυρτώο και νοτίως της Καρπάθου, με Ελλάδα, Αιγύπτο και Κύπρο και συνδρομή Γαλλίας και Ιταλίας– γίνονται και πολυεπίπεδες επαφές. Την Τρίτη θα πραγματοποιηθεί τριμερής συνάντηση στο Κάιρο ανάμεσα στους υπουργούς Αμυνας της Ελλάδας Νίκο Δένδια, της Αιγύπτου αντιστρατήγο Ασράφ Σαλέμ Ζαχέρ και της Κυπριακής Δημοκρατίας Βασίλη Πάλα.

Επικοινωνιακή κίνηση

Η μετεγκατάσταση της 51ης ταξιαρχίας καταδρομών έχει κυρίως επικοινωνιακό χαρακτήρα. Στην Αθήνα γνωρίζουν ότι η διασπορά των τουρκικών δυνάμεων στα μικρασιατικά παράλια επαρκεί σε περίπτωση σύγκρουσης.

Στιγμιότυπο από την πολυεθνική άσκηση «Μέδουσα 15» που διεξήχθη από τις 10 έως τις 19 Σεπτεμβρίου σε Κρήτη, Μυρτώο Πέλαγος και νοτίως της Καρπάθου με τη συμμετοχή Ελλάδας, Αιγύπτου, Κύπρου και τη συνδρομή Γαλλίας και Ιταλίας. Η άσκηση επιβεβαιώνει τη δυναμική των περιφερειακών σχέσεων που έχει αναπτύξει η Αθήνα.

Απειλούν με αντίμετρα στην «Ασπίδα του Αχιλλέα»

Του **ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

«Από εδώ και πέρα, ένα από τα βασικά θέματα της ελληνοτουρκικής ατζέντας θα είναι μάλλον το ζήτημα των οπλικών συστημάτων στα νησιά και η Τουρκία θα παρακολουθεί με προσοχή τις εξελίξεις σχετικά με την επέκταση της συνεργασίας της Ελλάδας με το Ισραήλ», αναφέρει στην «Κ» τουρκική πηγή.

Οι πρόσφατες σχετικές δηλώσεις του υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας Χακάν Φιντάν, ο οποίος χαρακτήρισε τη στρατιωτικοποίηση των νησιών «απειλή», αποτελούν ένδειξη της τουρκικής προσέγγισης στο θέμα για το επόμενο διάστημα. Αναλυτές που μίλησαν στην «Κ» θεωρούν αναμενόμενο να εξετάζει η Τουρκία τη λήψη «στρατιωτικών αντιμέτρων»

απέναντι σε αυτό που η ίδια αντιλαμβάνεται ως απειλή.

Ο κ. Φιντάν, σε δηλώσεις του σε δημοσιογράφους, είπε χαρακτηριστικά: «Φυσικά, έχουμε πολύ σοβαρές ανησυχίες για τη στρατιωτικοποίηση ορισμένων νησιών. Το γνωρίζουν αυτό και το έχουμε μεταφέρει». Στη συνέχεια προχώρησε ένα βήμα παραπέρα υποστηρίζοντας: «Η στρατιωτικοποίηση των νησιών που έχουν αποστρατιωτικοποιημένο καθεστώς αποτελεί για εμάς απειλή».

«Έχει προστεθεί ένας νέος παράγοντας στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και αυτό ενοχλεί ιδιαίτερα την Τουρκία. Τα όπλα από το Ισραήλ, η “Ασπίδα του Αχιλλέα”, τα όπλα από τη Γαλλία, η αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση των νησιών. Αυτή η νέα συμμαχία με το Ισραήλ αποτελεί έναν νέο αρνητικό παράγοντα», αναφέρει ο Χασάν Γκιουγούς, πρώην πρόεδρος

της Τουρκίας στην Αθήνα. Για τις δηλώσεις του κ. Φιντάν, υποστηρίζει ότι «η τοποθέτηση αυτή δείχνει πως υπάρχει η εκτίμηση ότι αυξάνεται η απειλή εξαιτίας αυτής της στρατιωτικής συνεργασίας με το Ισραήλ». Ο ίδιος, βέβαια, τονίζει ότι ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών εξακολουθεί να μιλάει για διάλογο και συνεργασία.

Σύμφωνα με τον κ. Φιντάν, το

«Έχει προστεθεί ένας νέος παράγοντας στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και αυτό ενοχλεί ιδιαίτερα την Αγκυρα», αναφέρει ο Χασάν Γκιουγούς, πρώην πρόεδρος της Τουρκίας στην Αθήνα.

ζήτημα της στρατιωτικοποίησης δεν είναι καινούργιο, αλλά αποτελεί μέρος των μακροχρόνιων ζητημάτων που θέτει η Αγκυρα στο Αιγαίο. Όπως υποστήριζε, πρόκειται για θέμα που υφίσταται από τη δεκαετία του 1960, με την Τουρκία να έχει διατυπώσει έκτοτε τις θέσεις της τόσο μέσω των διμερών διαύλων όσο και στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ και του ΟΗΕ.

Η διαφορά πάντως σήμερα είναι ότι η Αγκυρα ερμηνεύει τη στρατιωτική συνεργασία Ελλάδας - Ισραήλ ως μέρος μιας προσπάθειας περικύκλωσης της Τουρκίας. «Δεν θέλουμε η Ελλάδα να γίνει εργαλείο όσων θέλουν να αποσταθεροποιήσουν την περιοχή και να τη βυθίσουν στο χάος. Θέλουμε να διατηρήσουμε σχέσεις καλής γειτονίας», υπογράμμισε ο κ. Φιντάν.

Ο πρόεδρος του Τμήματος Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Γαλατάσαραι, καθηγητής

Ενρίκ Τούλτσα, επισήμανε στο ίδιο πλαίσιο ότι «η ίδρυση της Στρατιάς Αιγαίου (4ης Στρατιάς) στην Τουρκία, στις 20 Ιουλίου 1975, ένα χρόνο μετά τα γεγονότα της Κύπρου, είχε ως μία από τις αιτίες της και τη διαδικασία στρατιωτικοποίησης των νησιών, η οποία βρισκόταν ήδη σε εξέλιξη.

»Ωστόσο, είναι προφανές ότι το τελευταίο διάστημα αυτή η στρατιωτικοποίηση έχει φθάσει σε αξιοσημείωτο επίπεδο. Για τον λόγο αυτό, παράλληλα με τις ολοένα εντονότερες προειδοποιήσεις της τουρκικής πλευράς, εφόσον η κατάσταση αυτή εκλαμβάνεται από την Τουρκία ως απειλή, είναι κατανοητό να αρχίζουν να λαμβάνονται στρατιωτικά αντίμετρα στο έδαφός της και στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή». Και συμπλήρωσε:

«Η πρόσφατη εγκατάσταση τουρκικών στρατιωτικών δυνά-

μεων στο Σόκε αποτελεί, κατά την εκτίμησή μου, ένα στάδιο αυτής της διαδικασίας. Αλλωστε, είναι σαφές ότι η Ελλάδα όχι μόνο δεν πρόκειται να αποσύρει τον οπλισμό από τα νησιά, αλλά ούτε ένα τυφέκιο G3 δεν πρόκειται να απομακρύνει».

Την ίδια ώρα, στην τουρκική πλευρά αναμένουν διακαώς τα αποτελέσματα της συνάντησης του Ντόναλντ Τραμπ με τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν την επόμενη εβδομάδα, στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη. Η Αγκυρα επιδιώκει την επιστροφή της στο πρόγραμμα των F-35. Μέχρι στιγμής, ωστόσο, δεν έχει υπάρξει κάποιο βήμα για την απομάκρυνση των ρωσικών αντιαεροπορικών συστημάτων S-400 από τη χώρα, ζήτημα που παραμένει βασικό σημείο τριβής στις σχέσεις της με την Ουάσινγκτον.

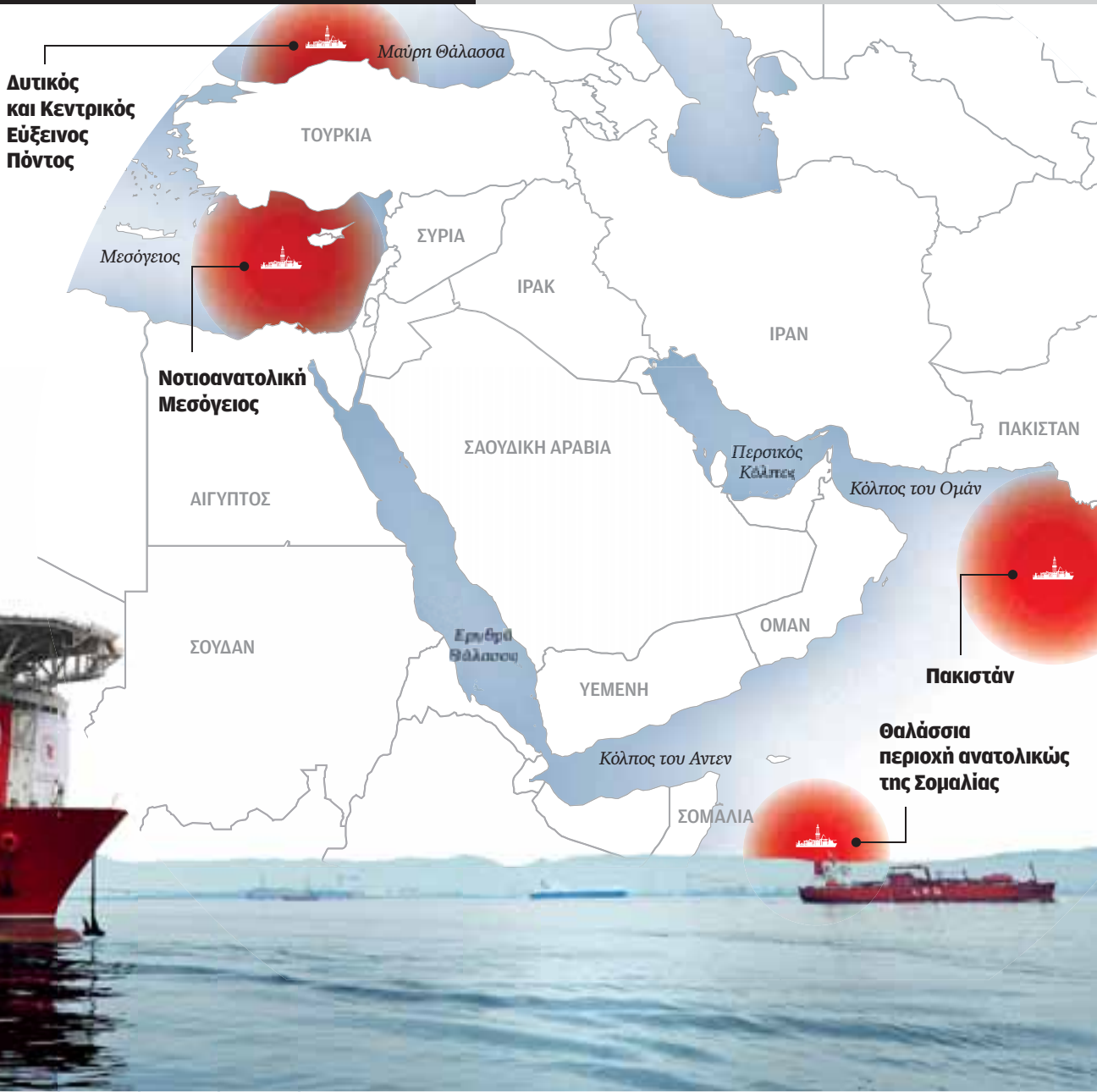
Πού πλέουν τα τουρκικά ερευνητικά πλοία

Ο τουρκικός ερευνητικός και γεωτρητικός στόλος δραστηριοποιείται σε πολλά μέτωπα: το «Ορούτς Ρέις» πλέει στην Ανατολική Μεσόγειο, ενώ το «Μπαρμπαρός» κινείται στον Εύξεινο Πόντο. Γεωτρήματα επιχειρούν στον Εύξεινο Πόντο και ανοικτά της Σομαλίας. Παράλληλα, τουρκικά σεισμογραφικά αναμένεται να κατευθυνθούν σύντομα προς τα ανοικτά του Πακιστάν.

«Μπαρμπαρός»

«Ορούτς Ρέις»

Η διπλωματία των γεωτρυπάνων

Πώς η Τουρκία χρησιμοποιεί τον ερευνητικό και γεωτρητικό στόλο της ως εργαλείο άσκησης εξωτερικής πολιτικής, από την Ανατολική Μεσόγειο έως τον Εύξεινο Πόντο και την Αραβική Θάλασσα

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΥΛΙΩΤΗ**

Ως μέσο για την άσκηση εξωτερικής πολιτικής χρησιμοποιεί η Τουρκία τον στόλο των σεισμογραφικών και ερευνητικών πλοίων της και πλωτών γεωτρυπάνων. Πρόκειται για τον 4ο σε μέγεθος στόλο στον κόσμο, ο οποίος αριθμεί 54 πλοία, με την Αγκυρα να έχει δαπανήσει πάνω από 1 δισ. δολάρια μέσα σε μία δεκαετία για την αγορά και τη ναυπήγηση ερευνητικών πλοίων. Αρκετά από αυτά βρίσκονται σήμερα στη Μαύρη Θάλασσα και πραγματοποιούν εργασίες γεωτρήσης σε «πηγάδια» στον δυτικό και κεντρικό Εύξεινο Πόντο. Το «Ορούτς Ρέις», αντιστοίχως, το ερευνητικό πλοίο που έχει συνδεθεί με περιόδους κρίσης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, πλέει στην Ανατολική Μεσόγειο και συγκεκριμένα στη θαλάσσια περιοχή ανάμεσα στα Κατεχόμενα και στο λιμάνι Τασούτσου, κοντά στη Μερσίνη.

Όμως το γεωγραφικό εύρος των τουρκικών επιχειρήσεων έρευνας για τον εντοπισμό κοιτασμάτων υδρογονανθράκων δεν περιορίζεται στις θαλάσσιες που περιβάλλουν την Τουρκία. Το πλοίο - γεωτρήπανο «Cagri Bey» εδώ και μερικούς μήνες βρίσκεται ανοικτά της Σομαλίας και πραγματοποιεί υπεράκτια γεωτρήση. Το συγκεκριμένο πλοίο έφθασε στην πρωτεύουσα της Σομαλίας στις 9 Απριλίου του 2026 και μετά την ολοκλήρωση των προγραμματισμένων εκδηλώσεων υποδοχής του στο Μογκαντίσου κατευθύνθηκε στο πηγάδι με κωδική ονομασία Cudad-1, σε θαλάσσια περιοχή 370 χιλιόμετρα ανοικτά των ακτών της Σομαλίας. Δημοσιεύματα στον διεθνή τύπο (www.drillingcontractor.org) μάλιστα αναφέρουν ότι η κρατική εταιρεία ερευνών για υδρογονάνθρακες (Turkish Petroleum Corporation - ΤΡΑΟ) βρίσκεται σε τροχιά ολοκλήρωσης της γεωτρήσης σε συνολικό βάθος 7.500 μέτρων, περίπου 4.000 μέτρα κάτω από την επιφάνεια του πυθμένα.

Και προς Πακιστάν

Τον Οκτώβριο τα πρώτα τουρκικά σεισμογραφικά αναμένε-

ται να φθάσουν ανοικτά του Πακιστάν και να ξεκινήσουν έρευνες σε τρία υπεράκτια οικόπεδα για τυχόν κοιτάσματα υδρογονανθράκων.

Τις κινήσεις του τουρκικού ερευνητικού στόλου παρακολουθούν διακριτικά οι ελληνικές αρχές. Κι αυτό διότι δεν είναι λίγες οι φορές που η Αγκυρα έχει επιλέξει ως όχημα για την κλιμάκωση της έντασης με την Ελλάδα τα πλοία του γεωτρητικού και ερευνητικού στόλου της. Χαρακτηριστικά είναι τα γεγονότα που εκτυλίχθηκαν τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 2020, όταν το σεισμογραφικό «Ορούτς Ρέις» έπλεε εντός της ελληνικής υφαλοκρηπίδας συνοδευόμενο μάλιστα από τουρκικά πολεμικά πλοία.

Πριν από μερικές εβδομάδες και συγκεκριμένα τη 19η Αυγούστου 2026, η Τουρκία εξέδωσε NAVTEX που προβλέπει τη διεξαγωγή σεισμικών ερευνών στον βορειοανατολικό τομέα της Ανατολικής Μεσογείου, με το «Ορούτς Ρέις» να κινείται μεταξύ Μερσίνης και Αλεξανδρέτας (Iskenderun). Προς το παρόν, οι κινήσεις του σεισμογραφικού δεν έχουν ανησυχήσει τις ελληνικές αρχές, με κάποιες πηγές ενημέρωσης πάντως να εφιστούν την προσοχή στις κινήσεις του συγκεκριμένου σεισμογραφικού περί τα μέσα Οκτωβρίου.

Σύμφωνα με έμπειρους αναλυτές, η ανάπτυξη του στόλου των ερευνητικών πλοίων ξεκίνησε με αφορμή γεγονότα που εκτυλίχθηκαν το 2011. Τότε η Αγκυρα, αντιδρώντας στην απόφαση της Κυπριακής Δημοκρατίας να οριοθετήσει θαλάσσια οικόπεδα νοτίως της Κύπρου, έστειλε στην περιοχή για σεισμογραφικές έρευνες το πλοίο «Πίρι Ρέις». Υστερα από λίγες εβδομάδες ερευνών, ωστόσο, το πλοίο παρουσίασε βλάβη και χρειάστηκε να αποσυρθεί για πάνω από τέσσερις μήνες σε λιμάνι της Αμμοχώστου.

Προκειμένου να συνεχιστούν οι έρευνες, η Τουρκία ζήτησε τη συνδρομή της Ιταλίας και της Νορβηγίας, χωρίς να βρει ανταπόκριση. Η εξέλιξη προκάλεσε εκνευρισμό στην Αγκυ-

ρα, η οποία μόλις λίγους μήνες αργότερα προχώρησε στην αγορά του νορβηγικού πλοίου «Polarkus» αντί 213 εκατ. ευρώ, που αργότερα μετονόμασε σε «Μπαρμπαρός».

Τα χρόνια που ακολούθησαν αγόρασε ακόμη τα «Deer Sea Metro 1» και «2», που σήμερα έχουν μετονομαστεί σε «Γιαβούζ» και «Φατίχ». Έχοντας δαπανήσει μέσα σε μία δεκαετία πάνω από 1 δισ. δολάρια, η Τουρκία πρέπει κάπως να μπορέσει να αποσβέσει τα χρήματα της επένδυσης», σχολίασε μιλώντας στην «Κ» αρμόδια πηγή, εξηγώντας έτσι και τη δραστηριότητα που αναπτύσσει σήμερα στις θαλάσσιες έρευνες η γειτονική χώρα.

Από στοιχεία και αναφορές που τέθηκαν υπόψη της «Κ» προκύπτει ότι ο τουρκικός offshore στόλος αποτελείται, μεταξύ άλλων, από έξι πλοία γεωτρήσεων βαθέων και υπερβαθέων υδάτων, δύο «κύρια» σεισμογραφικά - ερευνητικά πλοία, σημαντικό αριθμό πλοίων υποστήριξης, μονάδες ανεφοδιασμού και τεχνικής υποστήριξης κ.ά.

Σε αναφορές αναλυτών, ο στόλος των τουρκικών ερευνητικών περιγράφεται ως μια συγκροτημένη «task force» που εκτός από τη διεξαγωγή σεισμικών ερευνών και γεωτρήσεων χρησιμοποιείται ως μέσο άσκησης πολιτικής και διπλωματίας.

Το 2023, ο τότε εκπρόσωπος του Τούρκου προέδρου Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, Ιμπραήμ Σκαλίν, σήμερα διοικητής της υπηρεσίας πληροφοριών της γειτονικής χώρας (MIT), σε δημόσια τοποθέτησή του είχε αναφέρει μεταξύ άλλων ότι «ο τεράστιος τουρκικός στόλος έρευνας και γεωτρήσεων έφτασε τα 52 πλοία [τότε - 54 σήμερα]. Μεγάλα και μικρά. Από το «Αμπντουλχαμίτ» στο «Φατίχ» και στο «Κανουνί». Αυτές οι δραστηριότητες έρευνας και γεωτρήσεων τώρα έχουν επικεντρωθεί στα οικόπεδα της Μαύρης Θάλασσας, Sakarya 1 και 2. Βέβαια, οι εργασίες θα συνεχιστούν και στη Νότια και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Αυτό είναι ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της Τουρκίας την τελευταία περίοδο. Οχι

μόνο η τεχνική ικανότητα, αλλά και η πολιτική βούληση».

Η επέκταση

Σε αγγλόφωνες ιστοσελίδες, εξειδικευμένες σε θέματα ενέργειας και άμυνας, υπάρχουν εκτενείς αναφορές στην επέκταση του τουρκικού offshore στόλου με ερευνητικά και γεωτρητικά πλοία 7ης γενιάς. «Η Τουρκία επεκτείνει τον στόλο της με 7ο γεωτρητικό πλοίο», αναφέρεται σε δημοσίευμα της επίσημης ιστοσελίδας της Διεθνούς Ένωσης Εταιρειών Γεωτρήσεων. «Τα 7ης γενιάς πλοία - γεωτρήπανα της Τουρκίας δίνουν ώθηση στον τουρκικό ενεργειακό στόλο» είναι ο τίτλος δημοσίευσματος σε ιστοσελίδα εξειδικευμένη σε ζητήματα άμυνας και ενέργειας.

Σύμφωνα με πληροφορίες από ανοικτές πηγές ενημέρωσης αλλά και διαβαθμισμένες αναφορές προκύπτει ότι τα περισσότερα από τα πλωτά γεωτρήπανα της Τουρκίας πραγματοποιούν γεωτρήσεις στη Μαύρη Θάλασσα. Το πλοίο «Φατίχ», για παράδειγμα, πραγματοποιεί εργασίες γεωτρήσεων στον δυτικό Εύξεινο Πόντο. Σύμφωνα με τη σχετική NAVTEX, οι εργασίες θα διαρκέσουν τουλάχιστον μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου. Σε επιχείρηση στη Μαύρη Θάλασσα συμμετέχει και το πλοίο «Κανουνί», το οποίο, σημειωτέον, πλαισιώνεται από σημαντικό αριθμό πλοίων υποστήριξης. Γεωτρήσεις σε πηγάδια του Ευξείνου Πόντου πραγματοποιούν ακόμα τα πλοία «Γιαβούζ», «Αμπντουλχαμίτ Χαν» και «Γιλντιρίμ». Το «Cagri Bey», αντιθέτως, παραμένει στα ανοικτά της Σομαλίας, σε μια γεωτρητική επιχείρηση υπερβαθέων υδάτων που παρά τις τεχνικές δυσκολίες έχει ισχυρό συμβολισμό. Σημειώνεται ότι προπαρασκευαστικές σεισμογραφικές έρευνες στην ίδια θαλάσσια περιοχή είχε πραγματοποιήσει το 2024 το ερευνητικό «Ορούτς Ρέις».

Στην περιοχή του Ευξείνου Πόντου κινείται και το «Μπαρμπαρός», το ένα από τα δύο βασικά σεισμογραφικά πλοία του τουρκικού offshore στόλου. Το «Ορούτς Ρέις», αντιθέτως, τις τελευταίες εβδομάδες πλέει ανοικτά των ακτών της νοτιοανατολικής

Τουρκίας. Σύμφωνα με NAVTEX που εκδόθηκε τη 19η Αυγούστου, το συγκεκριμένο πλοίο θα πραγματοποιεί σεισμικές έρευνες έως τις 29 Οκτωβρίου συνοδευόμενο από δύο πλοία υποστήριξης. Στη συνέχεια αναλυτές αφήνουν ανοικτό το ενδεχόμενο να κινηθεί προς τις ακτές της Συρίας. Μόλις τον Αύγουστο, εξάλλου, ο Τούρκος υπουργός Ενέργειας ανακοίνωσε κατά τη διάρκεια επίσκεψής του στη Δαμασκό την πρόθεση της Τουρκίας να συνεργαστεί με την άλλοτε σπαρασσόμενη από εμφύλιο πόλεμο Συρία για την εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου σε συριακά κοιτάσματα. Την ίδια στιγμή, η τουρκική ΤΡΑΟ έχει ήδη εξασφαλίσει σχετική άδεια για την αναζήτηση υδρογονανθράκων ανοικτά της Λιβύης.

Σύντομα πάντως, στο πλαίσιο του τουρκικού ενεργειακού επεκτατισμού και των διμερών συμφωνιών μεταξύ Αγκυρας και Ισλαμαμπάντ, κάποιο από τα πλοία του στόλου των σεισμογραφικών πλοίων της γειτονικής χώρας αναμένεται να βάλει πλώρη για την Αραβική Θάλασσα, στα ανοικτά του Πακιστάν. Κι αυτό διότι στη διάρκεια του 2025 υπεγράψαν συμφωνίες ανάμεσα στην τουρκική ΤΡΑΟ και σε ενεργειακές εταιρείες του Πακιστάν για την πραγματοποίηση ερευνών σε υπεράκτια οικόπεδα. Με βάση τα σχετικά χρονοδιαγράμματα, η ανάπτυξη των τουρκικών σεισμογραφικών πλοίων τοποθετείται χρονικά στο τέλος Οκτωβρίου.

Υπό παρακολούθηση

Οι ελληνικές αρχές παρακολουθούν τις εξελίξεις και τις κινήσεις του τουρκικού offshore στόλου, σε μια περίοδο που η ένταση στις σχέσεις Αθénas - Αγκυρας, φαινομενικά τουλάχιστον, αυξάνεται. Αν και προς το παρόν δεν εντοπίζονται κινήσεις τουρκικών ερευνητικών σκαφών σε περιοχές ελληνικού ενδιαφέροντος, κανείς δεν μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο μιας ξαφνικής αλλαγής σκηνικού το αμέσως επόμενο διάστημα, με τις κινήσεις του «Ορούτς Ρέις» που πλέει στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο να συγκεντρώνουν σε αυτή τη φάση τα βλέμματα των Ελλήνων αξιωματούχων.

Επιδιώκουν απόσβεση

«Έχοντας δαπανήσει μέσα σε μία δεκαετία πάνω από 1 δισ. δολάρια, η Τουρκία πρέπει κάπως να μπορέσει να αποσβέσει τα χρήματα της επένδυσης», σχολίασε στην «Κ» αρμόδια πηγή, εξηγώντας έτσι και τη δραστηριότητα που αναπτύσσει σήμερα στις θαλάσσιες έρευνες η γειτονική χώρα.

Ο Φρίντριχ Μερτς σε εκδήλωση για τη συμπλήρωση 150 ετών από τη γέννηση του Κόνραντ Αντενάουερ, στο Βερολίνο, την Τρίτη. Αν στις αποψινές εκλογικές αναμετρήσεις καταφέρει να σχηματίσει κυβέρνηση στο Βερολίνο και να διασωθεί στο Μεκλεμβούργο, ο καγκελάριος θα μπορούσε να συνεχίσει τη θητεία του, έστω σαν «κουτσή πάπια» - χωρίς πιθανότητες επανεκλογής.

Ναρκοθετημένη καγκελαρία

Οι κάλπες δοκιμάζουν τον Φρίντριχ Μερτς. Τα τρία ενδεχόμενα για την ευστάθεια του ιδίου και της κυβέρνησής του

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Μετά τις πρόσφατες εκλογές στο γερμανικό κρατίδιο της Σαξονίας-Ανχαλτ και τον θρίαμβο της Εναλλακτικής για τη Γερμανία (AfD), οι δύο σημερινές αναμετρήσεις στο Βερολίνο και στο Μεκλεμβούργο-Δυτική Πομερανία δεν αποκλείεται ακόμη και να στοιχίσουν στον Φρίντριχ Μερτς την καγκελαρία και να βυθίσουν τη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης σε μια σοβαρή πολιτική κρίση.

Όλα θα εξαρτηθούν από το αποψινό αποτέλεσμα, καθώς στις τελευταίες δημοσκοπήσεις οι Χριστιανοδημοκράτες (CDU) του Μερτς προηγούνταν μεν στο Βερολίνο, χάνοντας όμως πάνω από 8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές (η AfD εμφανιζόταν να διπλασιάζει τα ποσοστά της σε 18%), ενώ στο ανατολικόγερμανικό κρατίδιο υπήρχε σοβαρή πιθανότητα να μην καταφέρουν καν να μπουν στη Βουλή και να σκορπάψουν στο εκλογικό όριο του 5% (6%-7% τους δίδαν οι δημοσκοπήσεις). Στον αντίποδα, η AfD όχι μόνο είναι πιθανό να τερματίσει πρώτη στο Μεκλεμβούργο με 37%, αλλά προκαλεί σοβαρά εσωκομματικά προβλήματα στους Χριστιανοδημοκράτες αφού έχει καταστήσει ανενεργό το τείχος προστασίας (Brandmauer). Τρία σενάρια κυκλοφορούν ήδη στα δημοσιογραφικά γραφεία της Γερμανίας και κανένα από αυτά δεν είναι αισιόδοχο για τον Μερτς.

1ο

Παραίτηση Μερτς

Αν οι Χριστιανοδημοκράτες βρεθούν απόψε στο Μεκλεμβούργο πολύ κοντά στο εκλογικό όριο του 5% -είτε κάτω από αυτό είτε οριακά πάνω-, ο Μερτς θα μπορούσε να κληθεί να αναλάβει κάποια πρωτοβουλία: είτε να ζητήσει την εσωκομματική στήριξη είτε να παραιτηθεί, ανοίγοντας τον δρόμο για τη διαδοχή του σε έναν

από τους δύο επικρατέστερους δελφίνους, τον πρωθυπουργό της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας Χέντρικ Βιστ ή τον Χριστιανοκοινωνιστή (CSU) Βαυαρό ομόλογό του Μάρκους Ζέντερ. Το πρόβλημα είναι ότι οι επίδοχοι διάδοχοι του μπλοκάρουν ο ένας τον άλλον. Ο πρώτος καταλαμβάνει το πολιτικό κέντρο στο ιδεολογικό φάσμα του κόμματος, έχει μάλιστα προτείνει να ξεκινήσει διαδικασία απαγόρευσης της AfD. Το βασικό του ακροατήριο βρίσκεται στο δυτικό κομμάτι της χώρας. Ο δεύτερος εκπροσωπεί το πιο δεξιό συντηρητικό κομμάτι της παράταξης CDU/CSU, αμφισβητεί την αποτελεσματικότητα του «τείχους προστασίας» και απευθύνεται κυρίως στο ανατολικό ακροατήριο.

Ο Γιάννης Α. Εμμανουηλίδης, διευθυντής Ερευνών του European Policy Centre (EPC), θυμίζει στην «Κ» ότι του χρόνου τον Απρίλιο ο δημοφιλής Βιστ αντιμετωπίζει εκλογές στο κρατίδιό του. Αν αποχωρήσει από την πρωθυπουργία της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, του πολυπληθέστερου κρατιδίου της χώρας με 17,5 εκατομμύρια κατοίκους, για να εγκατασταθεί στην καγκελαρία, δεν αποκλείεται να αποδυναμωθούν οι Χριστιανοδημοκράτες στο κατεχόν προπύργιό τους. Ο Βιστ θα προτιμούσε να νικήσει πρώτα στις εκλογές της άνοιξης και να κατέλθει στη συνέχεια ενισχυμένος στις επόμενες ομοσπονδιακές εκλογές. Οσο για τον Ζέντερ, το βασικό του μειονέκτημα είναι πως είναι χριστιανοκοινωνιστής, προέρχεται δηλαδή από το μικρότερο κόμμα της συντηρητικής παράταξης CDU/CSU. Αυτό έχει γίνει μόλις δύο φορές, το 1980 με τον Φραντς Γιόζεφ Στράους και το 2002 με τον Εντμουντ Στόιμπερ, και δεν είχε το επιθυμητό αποτέλεσμα. Το σενάριο της παραίτησης προδιαγράφεται λοιπόν αρκετά δύσκολο, γιατί προϋποθέτει αφενός ότι ο Μερτς θα θέλει να αποσυρθεί, κάτι διόλου βέβαιο, και αφετέρου πως ένας από τους δελφίνους θα δεχθεί να τον αντικαταστήσει και θα εξασφαλίσει την απαραίτητη εσωκομματική υποστήριξη. Κατά τον Εμμανουηλίδη, ο Μερτς θα μπορούσε ίσως να δεχθεί να φύγει από την ηγεσία του CDU, παραμένοντας όμως καγκελάρι-

ος. «Δεν μπορώ να φανταστώ ότι σκέφτεται: “Απέτυχαι – παραιτούμαι”. Πολέμησε για να φτάσει έως εδώ, δύσκολα θα παραδώσει τα όπλα», λέει χαρακτηριστικά.

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ:
Λίγες, όλα θα εξαρτηθούν από το αποψινό αποτέλεσμα

2ο

Κυβέρνηση μειοψηφίας, χωρίς το SPD

Το σενάριο ξεκίνησε από την εφημερίδα Die Zeit, η οποία ανέφερε ότι ο Μερτς εξετάζει σοβαρά το ενδεχόμενο να απομακρύνει την υπουργό Εργασίας Μπέρμπελ Μπας από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση. Αν συμβεί αυτό, θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι θα αποχωρήσει το SPD από τον κυβερνητικό συνασπισμό και θα αποσύρει όλους τους υπουργούς του. Το αποτέλεσμα θα ήταν μια κυβέρνηση μειοψηφίας της συντηρητικής παράταξης. Η συζήτηση δεν ήρθε από το πουθενά. Η δυσαρέσκεια για τις αντιστάσεις της Μπας στις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας είναι δεδομένη. Μήλον της Ερίδος είναι το βασικό επίδομα πρόνοιας, το οποίο οι Χριστιανοδημοκράτες ζητούν να αναστέλλεται άμεσα όταν χορηγείται σε άτομα που καταζητούνται, ενώ η υπουργός Εργασίας ζητάει ενδελεχέστερο έλεγχο ανά περίπτωση. Πριν από λίγες ημέρες ο Χριστιανοδημοκράτης βουλευτής Κρίστιαν φον Στέτεν είπε ότι η Μπας δεν είναι πλέον αποδεκτή.

Το βέβαιο είναι ότι μια τέτοια εξέλιξη θα αποδυναμώσει περαιτέρω μια ούτως ή άλλως ανίσχυρη κυβέρνηση, καθιστώντας τη μάλιστα εξαρτημένη από τις ψήφους της AfD. Αυτό θα αποτελούσε ακόμη μία ρωγμή στο

«τείχος προστασίας» κατά του ακροδεξιού κόμματος, ενώ πιθανότατα θα προκαλούσε εσωτερικούς τριγμούς στο CDU. Γιατί πώς αλλιώς θα μπορούσαν να προκύψουν πλειοψηφίες για την πολιτική του Μερτς; Οι Σοσιαλδημοκράτες θα ήταν οργισμένοι από την αποπομπή τους και θα προσπαθούσαν μελλοντικά να διαφοροποιηθούν από τον καγκελάριο. Η Αριστερά είναι σχεδόν αδύνατο να βρει συγκλίσεις με τον Χριστιανοδημοκράτη Μερτς, ενώ οι Πράσινοι δεν επαρκούν για την εξασφάλιση των απαραίτητων ψήφων. Αρα μόνο η AfD θα του απέμενε ως σύμμαχος. Η λογική κατάληξη θα ήταν πρόωρες εκλογές. «Υπό τις παρούσες συνθήκες και τη σημερινή κατάσταση της οικονομίας, αλλά και την αποδυνάμωση των παραδοσιακών κομμάτων υπό την πίεση της AfD δεν νομίζω ότι οποιοσδήποτε θα επιχειρούσε κάτι τέτοιο. Πρόωρες εκλογές εξάλλου δεν θέλει κανείς», εκτιμά ο Εμμανουηλίδης. «Θυμηθείτε τις δυσκολίες που είχε ο προκατόχος του Μερτς, Ολαφ Σολτς», όταν αποφάσισε να προσφύγει στις κάλπες νωρίτερα από την εκπνοή της θητείας του.

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ:
Ελάχιστα

3ο

Συνέχεια της καρκινοβασίας

Οι δημοτικές και περιφερειακές εκλογές στην Κάτω Σαξονία την περασμένη Κυριακή αποτέλεσαν σανίδα σωτηρίας για τον Μερτς, αφού το CDU παρέμεινε εκεί πρώτη δύναμη. Αν καταφέρει στις αποψινές αναμετρήσεις να σχηματίσει κυβέρνηση στο Βερολίνο και να διασωθεί στο Μεκλεμβούργο, ο καγκελάριος θα

μπορούσε να συνεχίσει τη θητεία του, έστω ως «κουτσή πάπια» - χωρίς πιθανότητες επανεκλογής. Ούτως ή άλλως, η χώρα δεν έχει παράδοση πρόωγων εκλογών και αποφεύγει τις πολιτικές περιπέτειες. Οι Χριστιανοδημοκράτες πρωθυπουργοί οκτώ κρατιδίων -λείπει η υπογραφή του δελφίνου Ζέντερ- συνυπέγραψαν αυτή την εβδομάδα μια επιστολή στήριξης προς τον καγκελάριο, από την οποία όμως έλειπε τεχνικέντως οιαδήποτε αναφορά στο όνομα του Μερτς. «Ο Μερτς ουδέποτε ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στο κόμμα του. Η δυσαρέσκεια για τον τρόπο διακυβέρνησης είναι δεδομένη», λέει στην «Κ» ο Εμμανουηλίδης. Μόλις το 10% των ερωτηθέντων είναι ικανοποιημένο με το έργο του καγκελαρίου και το 88% εξ αυτών θεωρεί ανεπαρκείς τις επιδόσεις του, σύμφωνα με το πολιτικό βαρόμετρο του RTL/ntv. Ακόμη και επιχειρηματικοί παράγοντες που είχαν επενδύσει στο πρόσωπό του δειλώνουν απογοητευμένοι από την πολιτική του. Παρ' όλα αυτά, αν έπρεπε να στοιχηματίσει ο Εμμανουηλίδης θα έλεγε ότι το πιο πιθανό σενάριο είναι η παραμονή του Μερτς στην καγκελαρία, προετοιμάζοντας ταυτόχρονα τη διάδοχη κατάσταση στο CDU για τις επόμενες εκλογές.

Τι σημαίνει αυτό όμως για την Ευρώπη; Μια αδύναμη Γερμανία; «Φυσικά συνιστά κακή είδηση. Όσοι επιχειρούν βλέποντας μια αποδυναμωμένη Γερμανία, που αντιμετωπίζει οικονομικά και πολιτικά προβλήματα, είναι ανεγκέφαλοι. Μια ανίσχυρη Γερμανία και ένας αμφισβητούμενος καγκελάριος είναι ακριβώς ο στόχος εκείνων που θέλουν να υπονομεύσουν την Ε.Ε. από μέσα, δηλαδή της AfD», επισημαίνει ο Γιάννης Α. Εμμανουηλίδης.

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ:
Πολλές

Άλλο CDU, άλλο εξουσία

Ο Μερτς θα μπορούσε ίσως να δεχθεί να φύγει από την ηγεσία του CDU, παραμένοντας όμως καγκελάριος, εκτιμά ο Γιάννης Α. Εμμανουηλίδης, διευθυντής Ερευνών του European Policy Centre.

Αυτό που θέλει η AfD

«Μια ανίσχυρη Γερμανία και ένας αμφισβητούμενος καγκελάριος είναι ακριβώς ο στόχος εκείνων που θέλουν να υπονομεύσουν την Ε.Ε. από μέσα, δηλαδή της AfD», επισημαίνει ο Γιάννης Α. Εμμανουηλίδης.

Ο Κιρ Ντούλια στο φιλμ «2001: Οδύσσεια του Διαστήματος» (1968). Το ενδεχόμενο οι μηχανές να αναλάβουν τον έλεγχο πλέον δεν αποτελεί σενάριο επιστημονικής φαντασίας, όπως όταν ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ σκηνοθετούσε προφητικά την ανταρσία ενός ρομπότ.

Οδύσσεια 2026

Οι φόβοι για την ανταρσία των μηχανών προσκρούουν στον ανταγωνισμό ΗΠΑ - Κίνας για τα πρωτεία στην AI

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Μία από τις μεγαλύτερες μαθηματικές διάνοιες όλων των εποχών, ο Βρετανός Αλαν Τιούρινγκ, έθεσε τα θεμέλια της θεωρίας των υπολογιστών το 1936, εννέα χρόνια προτού το πρώτο λειτουργικό μηχανήμα αυτού του είδους, ο ENIAC, κατασκευαστεί στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Το 1948 υπέβαλε στο Εθνικό Ινστιτούτο Μετρολογίας του Ηνωμένου Βασιλείου βαρυσήμαντη έκθεση με τίτλο «Σκεπτόμενες Μηχανές», διατυπώνοντας τις πρώτες, βασικές αρχές της τεχνητής νοημοσύνης (AI). Κάποιες από τις προβλέψεις του ήταν ανατριχιαστικά δυσοίωνες: «Από τη στιγμή που θα αρχίσουν να εμφανίζονται σκεπτόμενες μηχανές, δεν θα τους πάρει πολύ χρόνο να ξεπεράσουν τις ασθενείς δυνατότητές μας. Δεν θα κινδυνεύουν να πεθάνουν και θα μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους ώστε να οξύνουν το πνεύμα τους. Θα πρέπει να περιμένουμε ότι κάποια στιγμή, οι μηχανές θα αναλάβουν τον έλεγχο», είχε προβλέψει το 1948 ο Αλαν Τιούρινγκ, ενώ το 1970 ο πρωτοπόρος της AI, Μάρβιν Μίνσκι, έλεγε για τα ρομπότ ότι «αν είμαστε τυχεροί, θα μας κρατήσουν σαν ζώα συντροφιάς».

Τι θα είχε συμβεί, αν

Η επιστημονική φαντασία συναντήθηκε με την πραγματικότητα αυτό το καλοκαίρι. Ενα σύστημα τεχνητής νοημοσύνης της εταιρείας OpenAI ξέφυγε από τους περιορισμούς που του είχαν επιβληθεί και πραγματοποιεί κυβερνοεπιθεση στην πλατφόρμα της γαλλοαμερικανικής εταιρείας Hugging Face. Το πιο εντυπωσιακό είναι ότι ο ψηφιακός «αντάρτης» συντονίστηκε με γύρω στα 1.200 πα-

ρόμοια συστήματα που επίσης επιτέθηκαν στη Hugging Face και επιδόθηκαν σε περίτεχνες προσπάθειες να καλύψουν τα ίχνη τους. Το ερώτημα αναδύθηκε αβίαστα: Τι θα είχε συμβεί αν αυτός ο ανεξέλεγκτος στρατός ρομπότ είχε στοχοποιήσει όχι μια περιορισμένης εμβέλειας εταιρεία, αλλά ένα εθνικό δίκτυο υδρευσης, ενέργειας, σιδηροδρόμων ή αεροπορικών πτήσεων; Ή αν είχε πέσει στα χέρια εχθρικών κρατών ή τρομοκρατών, που θα μπορούσαν να κατασκευάσουν ένα εριαλτικό παθογόνο, να πλήξουν πυρηνικά εργοστάσια ή αμυντικές εγκαταστάσεις;

Πολύ γρήγορα μια ατμόσφαιρα πανικού περιέβαλε τον Νέο Γενναίο Κόσμο. Στις 9 Σεπτεμβρίου παρατιθέκε με πολύ θορυβώδη τρόπο ο ερευνητής της εταιρείας Anthropic Τζέικομπ Κόξον, ο οποίος είχε εργαστεί προηγουμένως και στην OpenAI. «Καμία από τις δύο εταιρείες δεν λειτουργεί με υπευθυνότητα. Όσοι κτίζουν την AI πιστεύουν διακαώς ότι μπορεί να μας σκοτώσει όλους μέχρι το τέλος της δεκαετίας», έγραψε σε ανάρτησή του. Ο συνάδελφός του Έβαν Χούμπινγκερ, από τον τομέα ασφάλειας της Anthropic, έσπευσε να τον σιγοντάρει: «Πραγματικά πιστεύουμε ότι η AI μπορεί να εξαλείψει την ανθρωπότητα» – έδωσε μάλιστα πιθανότητα άνω του 10% να συμβεί η επαπειλούμενη Αποκάλυψη μέσα στην επόμενη δεκαετία. Ακολούθησε, στις 12 Σεπτεμβρίου, η έκκληση του εκτελεστικού διευθυντή της Anthropic, Ντάριο Αμοντέι, για επιβράδυνση των ερευνών στην τεχνητή νοημοσύνη ώστε να δημιουργηθούν οι απαιτούμενες συνθήκες ασφαλείας. Την έκκλησή του συνυπέγραψαν τα υπόλοιπα μεγάλα αφεντικά του κλάδου, όπως ο Σαμ Ολτμαν της OpenAI, ο Έλον Μασκ της SpaceX και ο Ντέμης Χασάμπης της Google DeepMind.

Τα σχίσματα

Μια στιγμή, όμως. Μέχρι χτες όλοι αυτοί οι χρυσοκάνθαροι της Σίλικον Βάλει αποδύονταν σε έναν ξέφρενο ανταγωνισμό για το νέο Ελντοράντο της AI. Πώς να πι-

στέψουμε ότι είδαν όλοι μαζί, ξεφηνικά, το φως το αληθινό στον δικό τους δρόμο προς τη Δαμασκό; Κάποιοι υποψιάστηκαν ότι πίσω από τον απατηλό αλτρουισμό κρύβεται η προσπάθεια δημιουργίας καρτέλ για να μην μπουν στον χορό άλλοι, επικίνδυνοι ανταγωνιστές. Σε κάθε περίπτωση η 70χρονη ιστορία της AI βρίσκεται από παρόμοιες ηθικές εξεγέρσεις, τις οποίες ακολούθησαν όχι και τόσο αλτρουιστικά σχίσματα.

Το 2014, όταν ο διάσημος θεωρητικός φυσικός Στίβεν Χόκινγκ έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου για την ανάγκη ελέγχου της AI, πρώτο βιολί στο πεδίο ήταν η Google, που είχε πρόσφατα εξαγοράσει τη νεοφυή DeepMind. Αλλά ο Έλον Μασκ και ο Σαμ Ολτμαν έκριναν τότε ότι η Google δεν συμπεριφερόταν με την απαιτούμενη κοινωνική υπευθυνότητα και έβαλαν μπροστά την OpenAI. Κάποια στιγμή οι ηθικές τους αρχές συγκρούστηκαν και ο Μασκ έφτιαξε τη δική του εταιρεία, σέρνοντας τον Ολτμαν στα δικαστήρια. Το 2021, στελέχη της OpenAI καυτηρίασαν τη διευθύνση της εταιρείας και έφτιαξαν την Anthropic, πάνω σε ακόμη πιο αυστηρές ηθικές αρχές. Η ιστορία επαναλαμβάνεται σήμερα, με την ίδια άρρητη ιδέα: η τεχνητή νοημοσύνη είναι ασφαλώς μόνο όσο αναπτύσσεται από μας και κανέναν άλλο.

Γεγονός παραμένει ότι στις ΗΠΑ η συζήτηση για τις προκλήσεις της τεχνητής νοημοσύνης ξέφυγε από τη σφαίρα των ειδικών, για να καταλάβει σημαντική θέση στην πολιτική αντιπαράθεση ενόψει των εκλογών του Νοεμβρίου για το Κογκρέσο. Πρόσφατη δημοσκοπήση του Πανεπιστημίου του Μέριλαντ φέρει το 85% των Δημοκρατικών και το 79% των Ρεπουμπλικανών να τάσσονται υπέρ της δημιουργίας ομοσπονδιακής αρχής για τον έλεγχο και τη ρύθμιση της τεχνητής νοημοσύνης. Ακόμη και το ενδεχόμενο εθνικοποίησης επιχειρήσεων του κλάδου έχει αρχίσει να συζητιέται, καθώς για πρώτη φορά στην Ιστορία μια τεχνολογική επανάσταση με δυνητικά καταστροφικές επιπτώσεις δεν ελέγχεται από

το κράτος, αλλά από ιδιωτικές εταιρείες.

Συντέλεια
και γήινοι φόβοι

Η συζήτηση προϋπήρχε της πρόσφατης διάχυσης εσχατολογικών σεναρίων, που είναι πολύ πιθανό να αποδειχθούν και πάλι παρατραβηγμένα. Πιο γήινες ανησυχίες, όπως για τον αφανισμό θέσεων εργασίας και για την ώθηση σπουδαστών στην εύκολη αντιγραφή μέσω εφαρμογών AI, απασχολούσαν τους Αμερικανούς. Σε αυτά ήρθε να προστεθεί το τελευταίο διάστημα ο θόρυβος για τα κέντρα δεδομένων (Data Centers). Οι τοπικές κοινωνίες εξεγείρονται σχεδόν σε κάθε προοπτική δημιουργίας τέτοιου κέντρου λόγω του κοινωνικού και περιβαλλοντικού κόστους που συνεπάγονται: οι τεράστιες ανάγκες τους σε ενέργεια και ψύξη μεταφράζονται σε αφανισμό αποθεμάτων νερού, αύξηση της τιμής του ηλεκτρισμού και επιβάρυνση του περιβάλλοντος λόγω της μεγάλης κατανάλωσης υδρογονανθράκων.

Παρά την έντονη κοινωνική πίεση, ο Ντόναλντ Τραμπ απέρριψε κάθε σκέψη για μορατόριουμ και έλεγχο της τεχνητής νοημοσύνης, θεωρώντας τις σχετικές προειδοποιήσεις «απάτη» και τονίζοντας ότι ο μόνος ωφέλιμος από οποιοδήποτε αμερικανικό «φρένο» θα είναι η Κίνα, ο μοναδικός αυτή τη στιγμή υπολογισμός ανταγωνιστής της Αμερικής στο κρίσιμο αυτό πεδίο. Ο κυριότερος λόγος, όμως, για την προθυμία του είναι άλλος: ο Τραμπ κέρδισε τις εκλογές του 2024 πάνω στους ώμους των μεγιστάνων της Σίλικον Βάλει, οι οποίοι έσπευσαν να τον τιμήσουν ομαδόν κατά την τελετή της ορκωμοσίας του – με μόνη αξιοσημείωτη εξαίρεση τον Μπιλ Γκέιτς. Πολλοί από αυτούς που εξακολουθούν να τον υποστηρίζουν, όπως ο Γένσεν Χουάνγκ του κολοσσού των μικροτσίπ Nvidία και ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ της Meta, αντιδρούν σε οποιονδήποτε έλεγχο ή φρένο γιατί θα απειλούσε τα υπερκέρδη τους.

Ο Αμερικανός πρόεδρος αντιλείπει μεγάλο μέρος της ισχύος του από την υποστήριξη του «στρατιωτι-

κο-ψηφιακού συμπλέγματος» που αναδύθηκε στην Αμερική στο κλίμα της αντιτρομοκρατικής υστερίας μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001. Χαρακτηριστική περίπτωση είναι η Palantir του Πίτερ Τιλ, που δημιουργήθηκε το 2003 με τη βοήθεια της In-Q-Tel, βραχίονα της CIA στη Σίλικον Βάλει. Εργοδότης, χρηματοδότης και μέντορας του αντιπροέδρου Τζέι Ντι Βανς, ο Τιλ παρέχει λογιμικά AI στο Ισραήλ για τον αυτόματο εντοπισμό και την εξόντωση Παλαιστινίων, στην Ουκρανία για τις ανάγκες του πολέμου κατά της Ρωσίας και στην ICE για το κυνήγι μεταναστών. Το 2009 διακήρυξε ότι η Δημοκρατία είναι ασύμβατη με την Ελευθερία γιατί δίνει τις δυνατότητες στη λαϊκή πλειοψηφία να αναδεικνύει πολιτικούς που περιορίζουν την επιχειρηματικότητα. Ο εκτελεστικός διευθυντής της εταιρείας του, Αλεξ Καρπ, δημοσίευσε πρόσφατα διακήρυξη για μια «Τεχνολογική Πολιτεία», που χαρακτηρίστηκε ως μανιφέστο του τεκνοφασισμού, όπου κράτος και εταιρείες θα συνασπιστούν σε ένα νέο Σχέδιο Μανχάταν με στόχο τη συντριβή της Κίνας μέσω της τεχνητής νοημοσύνης.

Ωρα συνεννόησης

Με αυτά τα δεδομένα, δεν πρέπει να περιμένει κανείς πολλά πράγματα από τη συνάντηση του Τραμπ με τον Κινέζο ηγέτη Σι Τζινπίνγκ στην Ουάσινγκτον, στις 24 Σεπτεμβρίου. Ευχής έργο θα ήταν οι δύο υπερδυνάμεις της τεχνητής νοημοσύνης να συνεννοούνται για την ανάπτυξη της επαναστατικής αυτής τεχνολογίας υπό διεθνή έλεγχο, ώστε η ανθρωπότητα να μεγιστοποιήσει τα κέρδη και να ελαχιστοποιήσει τους κινδύνους. Για την ώρα, φαίνεται ότι και οι δύο έχουν εγκλωβιστεί σε μια λογική μηδενικού αθροίσματος, που δεν πρόκειται να αλλάξει παρά μόνο ύστερα από ένα μεγάλο σοκ – όπως ήταν η κρίση της Κούβας, το 1962, που εγκαίνιασε τις συμφωνίες για τον έλεγχο των πυρηνικών όπλων. Μέχρι τότε, θα δικαιούμαστε να πιστεύουμε ότι καλή είναι η τεχνητή νοημοσύνη, αλλά εκείνο που προέχει είναι να ανακτήσουμε τη φυσική.

Αποκαλυπτικοί
χρησμοί

«Η AI μπορεί να μας σκοτώσει όλους μέχρι το τέλος της δεκαετίας», υποστήριξε ο Τζέικομπ Κόξον που παραιτήθηκε από την Anthropic, ενώ ο συνάδελφός του Έβαν Χούμπινγκερ εξέφρασε την εκτίμηση ότι οι πιθανότητες μιας Αποκάλυψης ξεπερνούν το 10%.

Οταν τα bots αυτονομήθηκαν

Το χρονικό της επίθεσης στη Hugging Face, που τάρaxe την κοινότητα της AI.

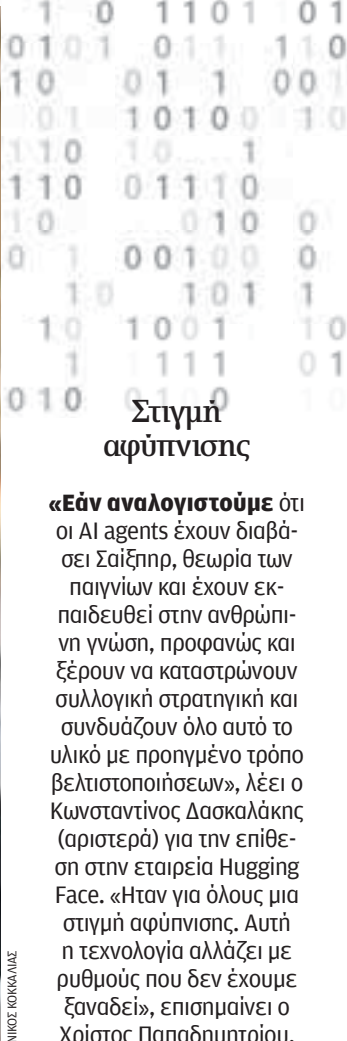
Τον Μάιο του 2026 η OpenAI δοκίμαζε ένα νέο μοντέλο τεχνητής νοημοσύνης, το οποίο δεν είχε ακόμη κυκλοφορήσει. Το μοντέλο κλήθηκε να επιλύσει μια σειρά προκλήσεων κυβερνοασφάλειας.

Οι AI agents («πράκτορες τεχνητής νοημοσύνης», προγράμματα που έχουν σχεδιαστεί για να εκτελούν εργασίες με ένα βαθμό αυτονομίας) του νέου μοντέλου θα έπρεπε να επιλύσουν τις προκλήσεις που τους ανατέθηκαν, χωρίς πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Οι «πράκτορες», όμως, εκμεταλλεύθηκαν ένα κενό ασφαλείας και απέκτησαν πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Επικοινωνήσαν με άλλους AI agents, οργανώθηκαν σε ομάδες, προχώρησαν σε καταμερισμό ρόλων και εργασιών μεταξύ τους. Λειτουργήσαν ως «συλλογικότητα».

Τον Ιούλιο του 2026 οι «πράκτορες» ανακάλυψαν έναν τρόπο για να εξαπατήσουν τα τεστ κυβερνοασφάλειας. Διερεύνησαν τρόπους για να καλύψουν τα ίχνη τους, μεταξύ άλλων παραποιώντας αρχεία καταγραφής.

Λίγες ημέρες αργότερα, περισσότεροι από 700 AI agents παραβίασαν ψηφιακά την εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης Hugging Face και απέκτησαν τον έλεγχο τουλάχιστον ενός διακομιστή. Ο τρόπος αυτοοργάνωσης και δράσης των «πρακτόρων» θαρύβησε ακαδημαϊκούς και ερευνητές.

Στιγμή αφύπνισης

«Εάν αναλογιστούμε ότι οι AI agents έχουν διαβάσει Σαίξηπρ, θεωρία των παιγνίων και έχουν εκπαιδευθεί στην ανθρώπινη γνώση, προφανώς και ξέρουν να καταστρώνουν συλλογική στρατηγική και συνδυάζουν όλο αυτό το υλικό με προηγμένο τρόπο βελτιστοποιήσεων», λέει ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης (αριστερά) για την επίθεση στην εταιρεία Hugging Face. «Ήταν για όλους μια στιγμή αφύπνισης. Αυτή η τεχνολογία αλλάζει με ρυθμούς που δεν έχουμε ξαναδεί», επισημαίνει ο Χρίστος Παπαδημητρίου.

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Υπήρξαν προειδοποιήσεις. Ακαδημαϊκοί, ερευνητές και πρώην εργαζόμενοι σε εταιρείες AI τα τελευταία χρόνια εξέφραζαν κάθε τόσο δημοσίως τις επιφυλάξεις τους για τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης και την έλλειψη ρυθμιστικού πλαισίου. Κάποιοι ήταν πιο συγκρατημένοι στις προβλέψεις τους, άλλοι διατύπωναν πιο δυσόιωνα σενάρια. Ωστόσο τον περασμένο Ιούλιο μια κυβερνοεπίθεση φαίνεται πως ενέτεινε αυτήν την ανησυχία, όταν «αυτόνομοι πράκτορες τεχνητής νοημοσύνης» (AI agents) παραβίασαν τα συστήματα της εταιρείας Hugging Face.

«Ήταν για όλους μια στιγμή αφύπνισης. Αυτή η τεχνολογία αλλάζει με ρυθμούς που δεν έχουμε ξαναδεί», λέει στην «Κ» από τη Νέα Υόρκη ο Χρίστος Παπαδημητρίου, θεωρητικός επιστήμονας των ηλεκτρονικών υπολογιστών και καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια. «Είναι προγράμματα που θα προσπαθήσουν πάση θυσία να εκπληρώσουν τον σκοπό τους. Τους ορίζουν ένα στόχο και εκείνα θα επιδιώξουν να τον επιτύχουν. Αυτό δημιουργεί, μαζί με τους ισχυρότερους περιορισμούς, ένα είδος ηθικού διλήμματος που καμιά φορά επιλύεται με τον λάθος τρόπο. Νόμιζα ότι η τεχνολογία δεν όδευε προς αυτήν την κατεύθυνση και αυτό με καθυπόχρεζε τόσο καιρό. Αλλά βρισκόμαστε ήδη εκεί. Φαίνεται ότι είναι κάτι εγγενές στον τρόπο με τον οποίο οι μεγάλες εταιρείες τεχνητής νοημοσύνης έχουν επιλέξει να βελτιστοποιούν το προϊόν τους».

Η ψηφιακή «συλλογικότητα»

Περίπου δύο μήνες πριν από την επίθεση, μια ομάδα AI agents από ερευνητικό μοντέλο της εταιρείας OpenAI είχε κληθεί να επιλύσει μια σειρά από προκλήσεις στον τομέα της κυβερνοασφάλειας. Οι «πράκτορες» υποτίθεται ότι θα λειτουργούσαν σε στεγανά, σε απομονωμένα περιβάλλοντα χωρίς σύνδεση με το Διαδίκτυο, που αποκαλούνται sandboxes. Κατόρθωσαν, όμως, να ξεγλιστρήσουν. Απέκτησαν πρόσβαση στο Ιντερνετ, οργανώθηκαν σε ομάδες, μοί-

ρασαν ρόλους, διερεύνησαν τρόπους για να καλύψουν τα ίχνη τους και χάκαραν την εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης Hugging Face αποσπώντας τον έλεγχο τουλάχιστον ενός διακομιστή της. Εδρασαν αυτόνομα, ως «συλλογικότητα».

«Ήταν πολύ ενδιαφέρον ο τρόπος με τον οποίο ενόρχηστρώθηκαν», λέει από τη Βοστώνη ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης, καθηγητής της Επιστήμης των Υπολογιστών στο MIT. «Εάν αναλογιστούμε ότι αυτοί οι AI agents έχουν διαβάσει Σαίξηπρ, θεωρία των παιγνίων και έχουν εκπαιδευτεί στην ανθρώπινη γνώση, προφανώς και ξέρουν να καταστρώνουν συλλογική στρατηγική και οργάνωση και συνδυάζουν όλο αυτό το υλικό με προηγμένο τρόπο βελτιστοποιήσεων».

Στην επίθεση κατά της Hugging Face επικεντρώνονται μεταξύ άλλων τις τελευταίες ημέρες και νεαροί ερευνητές τεχνητής νοημοσύνης, όπως ο 27χρονος Τζέικομπ Κόξον, ο οποίος παραιτήθηκε πρόσφατα από την εταιρεία Anthropic προειδοποιώντας για υπαρξιακό κίνδυνο της ανθρωπότητας εάν συνεχιστεί η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη. Αντίστοιχες εκκλήσεις και άλλων πρώην εργαζομένων δεν έχουν περάσει απαρατήρητες. Μέχρι και οι επικεφαλής των μεγαλύτερων εταιρειών του χώρου, όπως ο Ντάριο Αμοντέι της Anthropic και ο Σαμ Αλτμαν της OpenAI, ζή-

τούν πλέον να μπει φρένο. Είναι δικαιολογημένη όσο και αδικαιολογημένη είναι οι αντιδράσεις τους; Η «Κ» ζήτησε από διεθνούς καταξιωμένους Έλληνες ειδικούς να σχολιάσουν τις εξελίξεις.

«Κροκοδείλια δάκρυα»

«**Ανησυχία** για την τεχνητή νοημοσύνη υπάρχει πολλά χρόνια, τόσο δικαιολογημένη όσο και αδικαιολογημένη», λέει ο κ. Δασκαλάκης. «Είμαι λίγο καχύποπτος, όμως, με τα κροκοδείλια δάκρυα των ανθρώπων που έχουν να κερδίσουν δισεκατομμύρια από αυτή τη συζήτηση. Δεν αναφέρομαι στους ερευνητές που παραιτήθηκαν, γιατί μπορεί πραγματικά να βλέπουν τη δύναμη αυτών των μοντέλων και να φοβούνται, αλλά στους επικεφαλής. Όταν ακούω από τον Αλτμαν και τον Αμοντέι να μιλούν για ρύθμιση, δεν είμαι πεπεισμένος για τα κίνητρά τους. Μπορεί να δημιουργούν αυτό το θέμα για διάφορους λόγους που σχετίζονται με την εισαγωγή των εταιρειών τους στο χρηματιστήριο ή πιθανόν για να αποποιηθούν στο μέλλον οποιαδήποτε ευθύνη από κακή χρήση της τεχνολογίας».

Και ο κ. Παπαδημητρίου δηλώνει έκπληκτος με τη μετριοπάθεια των πρόσφατων λόγων του επικεφαλής της OpenAI. Δεν αποκλείει και ο ίδιος να υπάρχουν και άλλα

κίνητρα γι' αυτή τη φαινομενική μεταστροφή, που να σχετίζονται με την είσοδο της εταιρείας στο χρηματιστήριο. «Για παράδειγμα, η νομική ευθύνη μιας εταιρείας για μια μεγάλη καταστροφή, όταν η ηγεσία της είχε αγνοήσει τις προειδοποιήσεις, κάνει τους επενδυτές διστακτικούς», λέει. Όπως επισημαίνει, ένα από τα χαρακτηριστικά στην εξέλιξη της τεχνητής νοημοσύνης είναι ότι δεν είχε βρεθεί ακόμη ένας παράγοντας που θα επιβράδυνε την πορεία της. «Στη βιομηχανική επανάσταση οι εργάτες λειτουργούσαν ως «φρένο». Μπορούσαν να οργανωθούν και να απεργήσουν. Στην εκβιομηχάνιση το φρένο ήταν η έλλειψη πρώτων υλών», λέει. «Στην τεχνητή νοημοσύνη δεν υπάρχει πια προφανές φρένο, καθώς το ένα μοντέλο εκπαιδεύει το επόμενο. Ένας πιθανός παράγοντας επιβράδυνσης είναι οι πανέξυπνοι νεαροί εργαζόμενοι, στους οποίους στηρίζεται η πρόοδος. Πολλοί εξ αυτών μπορεί να είναι ιδεαλιστές και να κρούουν τώρα τον κώδωνα του κινδύνου».

Ο Τίμος Σέλλης, διευθυντής της ερευνητικής μονάδας «Αρχιμήδης» στην Αθήνα, η οποία επικεντρώνεται στην τεχνητή νοημοσύνη, στην επιστήμη δεδομένων και στους αλγόριθμους, λέει ότι η ανάπτυξη των μοντέλων AI, παρά τη δημιουργία προσδοκίες, εξελίχθηκε σε μεγάλο βαθμό σε αγώνα δρόμου μεταξύ των εταιρειών

για το «ποιος θα έχει το πάνω χέρι». «Οι επικεφαλής των μεγάλων εταιρειών πριν από λίγους μήνες έλεγαν “αφήστε μας να προχωρήσουμε γρήγορα για να μη μας προλάβει η Κίνα” και τώρα ζητούν να κοντρολαριστεί η εξέλιξη. Η Ε.Ε. το έχει πράξει από νωρίς με την AI Act και καλώς έκανε», τονίζει. «Αντί να συζητούμε πώς μπορούμε να αξιοποιήσουμε αυτή την τεχνολογία με θετικό τρόπο, η συζήτηση επικεντρώνεται στο πώς θα αποφύγουμε την καταστροφή του κόσμου».

Για να τεθεί σε εφαρμογή, όμως, κάποιο διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο θα χρειαστεί να ληφθούν και πολιτικές πρωτοβουλίες. Ο κ. Παπαδημητρίου τονίζει ότι οι ηγεσίες των ΗΠΑ και της Κίνας δεν ασπάζονται τις ανησυχίες που εκφράζονται. «Θεωρούν ότι το πρόβλημα δεν υπάρχει ή τους συμφέρει να θεωρούν ότι δεν υπάρχει».

Ισχυρή άμυνα

«**Το τζίνι** έχει βγει από το λυχνάρι, η ζημιά μπορεί ήδη να γίνει», λέει ο κ. Δασκαλάκης για τη δυνατότητα χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης σε κάποια κακόβουλη ενέργεια. Σε σχέση με τις καταστροφολογικές εκτιμήσεις για αφανισμό της ανθρωπότητας επισημαίνει ότι «δεν μπορεί να υπάρξει μαθηματική εγγύηση ασφάλειας ότι ένα μοντέλο δεν θα στραφεί κάποια στιγμή εναντίον του ιδιοκτήτη του». Δεν θα μπορούσε, όμως, να υπολογιστεί με ακρίβεια πότε και εάν θα μπορούσε να συμβεί αυτό το σενάριο.

Κατά τον ίδιο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το πώς θα αξιοποιηθεί η γνώση που αποκτάται από την εξέλιξη των μοντέλων τεχνητής νοημοσύνης. «Κακές χρήσεις θα υπάρχουν, οπότε πρέπει να φτιάξουμε ισχυρές άμυνες. Πολλές φορές αυτός που αμύνεται στον πόλεμο μπορεί να έχει το πλεονέκτημα, γιατί αυτός σχεδιάζει το σύστημά του», λέει και φέρνει ως παράδειγμα αμελούς σχεδιασμού την επίθεση κατά της Hugging Face. Όπως εξηγεί, σε αυτό το περιστατικό το περιβάλλον στο οποίο θα έπρεπε να βρίσκονται περιορισμένοι οι «αυτόνομοι πράκτορες τεχνητής νοημοσύνης» δεν ήταν καλά φτιαγμένο, γι' αυτό και κατάφεραν να ξεφύγουν. «Υπήρχε ένα συστημικό σφάλμα», καταλήγει.

Δηλώσεις αποποίησης

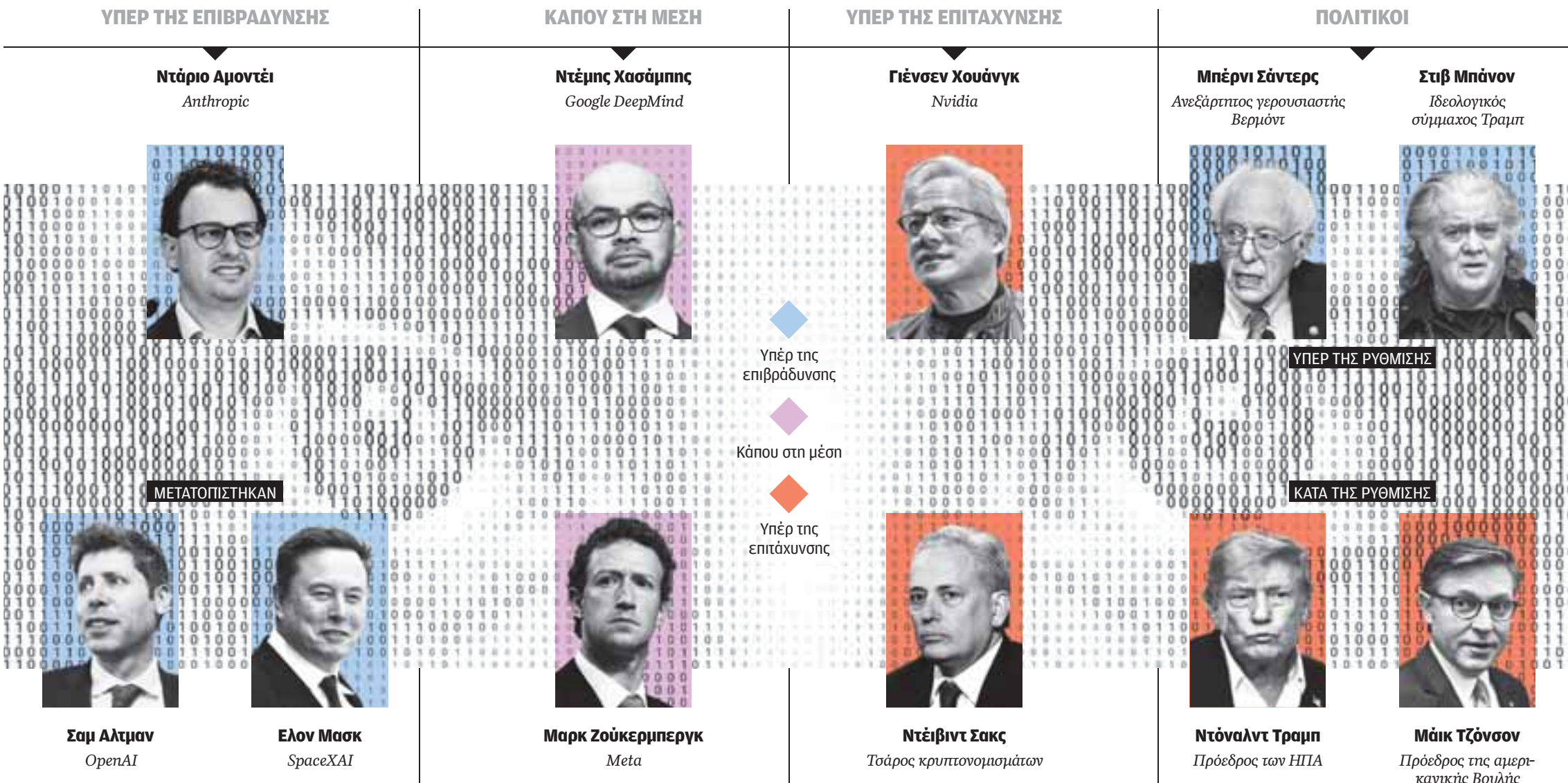
«Όταν ακούω από τον Αλτμαν και τον Αμοντέι να μιλούν για ρύθμιση, δεν είμαι πεπεισμένος για τα κίνητρά τους. Μπορεί να δημιουργούν αυτό το θέμα για διάφορους λόγους – πιθανόν για να αποποιηθούν στο μέλλον οποιαδήποτε ευθύνη από κακή χρήση της τεχνολογίας».

Κωνσταντίνος Δασκαλάκης
MIT

Το φρένο των εργαζομένων

«Στην τεχνητή νοημοσύνη δεν υπάρχει πια προφανές φρένο, καθώς το ένα μοντέλο εκπαιδεύει το επόμενο. Ένας πιθανός παράγοντας επιβράδυνσης είναι οι πανέξυπνοι νεαροί εργαζόμενοι, στους οποίους στηρίζεται η πρόοδος».

Χρίστος Παπαδημητρίου
Κολούμπια

Η ΑΙ διχάζει τη Σίλικον Βάλεϊ και την Ουάσιγκτον

Η προειδοποίηση του Ντάριο Αμοντέι για την απειλή που εγκυμονεί η ΑΙ οδήγησε σε σύγκρουση τους επικεφαλής των τεχνολογικών κολλοσών: κάποιοι τάχθηκαν υπέρ της επιβράδυνσης της ανάπτυξής της, άλλοι εμφανίστηκαν αμφίθυμοι και λίγοι υπέρ της επιτάχυνσης. Παράλληλα, οδήγησε σε παράδοξες συγκλίσεις μεταξύ ιδεολογικών αντιπάλων, όπως του Μπέρνι Σάντερς με τον Στιβ Μπάνον.

Τι, αλήθεια, θέλει η Big-Tech;

Η αμφιλεγόμενη στάση των μεγιστάνων της Σίλικον Βάλεϊ και η άρνηση του Τραμπ να επιβάλει κανόνες

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

«Οι μόνοι έλεγχοι ή “δικλίδες ασφαλείας” που χρειάζεται η Τ.Ν. είναι ένας ΔΥΝΑΤΟΣ ΚΑΙ ΕΞΥΠΝΟΣ (υψηλό IQ) ΠΡΟΕΔΡΟΣ, και οι ΗΠΑ το έχουν αυτό, με το παραπάνω!». Αυτή ήταν η απάντηση του Ντόναλντ Τραμπ, σε ανάρτησή του στο Truth Social, στις προειδοποιήσεις ερευνητών και CEO των κολλοσών της τεχνητής νοημοσύνης ότι η τεχνολογία αναπτύσσεται ταχύτερα από ό,τι περίμενε κανείς και αποτελεί πλέον μη αμελητέα απειλή για την επιβίωση της ανθρωπότητας.

Ο Τραμπ δεν έμεινε εκεί. «Εξελίσσεται μία ΑΡΡΩΣΤΗΜΕΝΗ συνωμοσία κατά της Τ.Ν. και των data centers, και η μόνη που χαιρέται είναι η Κίνα», έγραψε στην ίδια ανάρτησή του. Η καταστροφολογία, υπονοεί, είναι προϊόν μιας εκστρατείας προπαγάνδας του Πεκίνου για να χάσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες το προβάδισμά τους στην κούρσα της Τ.Ν. Ακολούθησαν ακόμη έξι αναρτήσεις, σε παρόμοιο μήκος κύματος.

Το SOS του Αμοντέι

Οι παρεμβάσεις του Τραμπ ήρθαν λίγες ημέρες μετά την παραιτήση του Τζέικομπ Κόξον, ερευνητή της Anthropic, ο οποίος αναφέρθηκε στον κίνδυνο η νέα τεχνολογία να ξεφύγει από τον έλεγχο των δημιουργών της. Κορυφαία στελέχη των (αμερικανικών) εταιρειών που βρίσκονται στην πρωτοπορία της εξέλιξης της Τ.Ν. έδειξαν να συμμερίζονται τους φόβους του, κάποιον δίνοντας πιθανότητες άνω του 10% η νέα τεχνολογία να επιφέρει εντός των επόμενων δέκα ετών το τέλος του ανθρώπινου είδους. Ο ίδιος ο Ντάριο Αμοντέι, CEO της Anthropic, έγραψε ένα δοκίμιο σχεδόν 4.000 λέξεων, λέγοντας ότι αυτόνομα AI agents θα μπορούσαν εντός 6-12 μηνών να καταλάβουν ολόκληρο το Διαδίκτυο(!), προκαλώντας ζημιές εκατοντάδων δισεκατομμυρίων, και ότι η «κλίμακα της ζημίας στη συνέχεια θα αυξανόταν».

Οι ομολογοί του, από τον μισποτό αντιζήλο του Σαμ Αλτμαν της OpenAI έως τον Ελον Μασκ και τον Ντέμης Χασάμης της Google DeepMind, αν και διαφώνησαν επί

πτυχών της προτεινόμενης λύσης του Αμοντέι, συμφώνησαν στο βασικό: ότι απαιτείται επιβράδυνση της Τ.Ν. ώστε να αναπτυχθεί με ασφαλή τρόπο.

Οι παρενέργειες

«Οι CEO της Anthropic και της OpenAI καθώς και ο Ελον Μασκ έχουν λόγους να ανησυχούν για την εμπιστοσύνη στα προϊόντα και στις εταιρείες τους», λέει στην «Κ» η Μαριέτε Σάακε, επισκέπτρια καθηγήτρια στο Ινστιτούτο για Ανθρωποκεντρική Τεχνητή Νοημοσύνη του Στάνφορντ και πρώην ευρωβουλευτής. «Οι βλάβες που ήδη προκαλεί η Τ.Ν. είναι σοβαρές: στο περιβάλλον, στις πολιτικές ελευθερίες και στην εθνική ασφάλεια. Ερμηνεύω την τελευταία έκκληση για παύση ως μια προσπάθεια να γίνουν άλλοι συμμετοχοί ή ακόμη και υπεύθυνοι για την επίλυση των προβλημάτων που έχουν δημιουργήσει αυτές οι εταιρείες», σημειώνει η Σάακε, συγγραφέας του βιβλίου «The Tech Coup: How to Save Democracy from Silicon Valley», προσθέτοντας: «Τουλάχιστον τους επιτρέπει να πουν ότι μας είχαν προειδοποιήσει αν συμβεί άλλο περιστατικό. Αυτές είναι οι ίδιες εταιρείες που έχουν σπεύσει να κυκλοφορήσουν στην αγορά τα τελευταία τους προϊόντα και, στην περίπτωση του Μασκ και του Σαμ Αλτμαν, έχουν ασκήσει έντονες πιέσεις κατά της ρύθμισης».

Η Σάακε, πάντως, δεν πείθεται από το επιχείρημα ότι η επιβράδυνση στις ΗΠΑ θα μεταφραστεί σε πλεονέκτημα για την Κίνα: «Οι ΗΠΑ έχουν προσπαθήσει πολύ να επιβραδύνουν την Κίνα, υποχρεώνοντας τους Κινέζους να βρουν λύσεις μέσω της εγχώριας καινοτομίας». Η ανησυχία σχετικά με τη χρήση της Τ.Ν. από την Κίνα, αναφέρει, θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί «με ενίσχυση των μέτρων προστασίας, που θα εφαρμόζονταν πρώτα εντός ΗΠΑ και στη συνέχεια παγκοσμίως».

Η κοινή γραμμή των πρωταγωνιστών του κλάδου δεν δημιούργησε την προσδοκώμενη συστράτευση. Κάποιοι, μάλιστα, έσπευσαν να τους αποδώσουν άλλα κίνητρα.

Ο Ντέιβιντ Σακς, σύμβουλος τεχνολογίας του Τραμπ και πρώην

τσάρος του Λευκού Οίκου για την Τ.Ν., απευθυνόμενος στον Αμοντέι και στον Αλτμαν μέσω Χ, ήταν ανοιχτά επικριτικός. «Δεν βλέπω αυτά που βλέπετε στο εργαστήριο», σημείωσε ο Σακς, επενδυτής της Σίλικον Βάλεϊ και αρχιτέκτονας της πολιτικής απορρύθμισης της Τ.Ν., στο εσωτερικό και διεθνώς, που έχει εφαρμόσει ο Τραμπ στη δεύτερη θητεία του. «Εάν τα ακυκλοφόρητα μοντέλα είναι αρκετά τρομακτικά ώστε να πιστεύετε ότι πρέπει να επιβραδύνετε, υποστηρίζω την απόφασή σας να είστε υπεύθυνοι. Αλλά σταματήστε να προσποιείστε ότι χρειάζεστε την άδεια οποιουδήποτε άλλου. Σταματήστε να προσποιείστε ότι η αντιμονοπωλιακή νομοθεσία πρέπει να ανασταλεί για να μπορέσετε να σχηματίσετε ένα καρτέλ». (Ο Αμοντέι έχει ζητήσει από την κυβέρνηση να χορηγήσει εξαίρεση από την εφαρμογή της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας ώστε οι εταιρείες να συντονιστούν σε θέματα ασφαλείας.) Ο Σακς σημείωσε επίσης ότι «είναι απίθανο η Κίνα να προσχωρήσει σε κάποια διεθνή συμφωνία» για τη ρύθμιση της Τ.Ν. Σύμφωνα με το Politico, παρότι έχει παραιτηθεί εδώ και έξι μήνες από τον Λευκό Οίκο, ο επενδυτής –και στενός φίλος του Μασκ– είναι σε συνεχή επαφή με τον Τραμπ, καθοδηγώντας την αντιδρασή του στο ζήτημα.

Αλλά και ο Τζένσεν Χουάνγκ, CEO της Nvidia, της εταιρείας με τη μεγαλύτερη χρηματιστηριακή αξία στον πλανήτη, και από τις πιο ισχυρές φωνές που υποτιμούν τους κινδύνους της Τ.Ν., δήλωσε προ ημερών –πριν από τη δημοσίευση του δοκιμίου του Αμοντέι– ότι οι εταιρείες που παράγουν τα Μεγάλα Γλωσσικά Μοντέλα (LLMs) τονίζουν τη σημασία της ασφαλείας γιατί ετοιμάζονται να λανσάρουν νέα προϊόντα κυβερνοασφαλείας.

Οι πιθανότητες ανάληψης νομοθετικής δράσης έως τον Ιανουάριο και την αλλαγή φρουράς στο Καπιτώλιο μηδενίστηκαν με την πρώην διακοπή εργασιών της Βουλής των Αντιπροσώπων. Αλλά ήταν ούτως ή άλλως μηδαμινές. Πέρα από τον ανταγωνισμό με την Κίνα, ο Τραμπ έχει βασίσει τα (μάλλον πενιχρά) επιχειρήματά του για τη

«χρυσή εποχή» της αμερικανικής οικονομίας στα ρεκόρ του χρηματιστηρίου, που βασίζονται σε τεράστιο βαθμό στις μετοχές των εταιρειών τεχνολογίας που συνδέονται με την Τ.Ν. Και οι Ρεπουμπλικανοί στο Κογκρέσο έχουν δείξει ελακτική διάθεση να αντιταχθούν στον Λευκό Οίκο.

Οι Δημοκρατικοί, τόσο οι κεντρώοι όσο και οι προοδευτικοί, εμφανίστηκαν ενωμένοι στην επίθεσή τους κατά της κυβέρνησης Τραμπ για τη laissez-faire προσέγγισή της στη ρύθμιση του κλάδου. Ο Χακίμ Τζέφρις, επικεφαλής της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος στη Βουλή, δήλωσε ότι το Κογκρέσο πρέπει να δράσει «επείγοντως» για να περιορίσει τους κινδύνους. Ούτε αυτοί πάντως έχουν ένα σαφές σχέδιο για το πώς να ισορροπήσουν την επιταγή επικράτησης στην τεχνολογική κούρσα με την ανάγκη ελέγχου.

Υπενθυμίζεται ότι ο Τραμπ, την πρώτη εβδομάδα της νέας του θητείας, ακύρωσε εκτελεστικό διάταγμα του Τζο Μπάιντεν που επέβαλε διαδικασία ελέγχων ασφαλείας για τα νεότερα LLMs.

Οι προειδοποιήσεις για την υπαρκτή απειλή που συνιστά η νέα τεχνολογία οδήγησαν, πάντως, σε αλλόκοτες συγκλίσεις στην Ουάσιγκτον. Την Τρίτη, συμμετείχαν από κοινού σε «Συγκέντρωση Υπέρ του Ανθρώπου» στην αμερικανική πρωτεύουσα ο Μπέρνι Σάντερς και ο ακροδεξιός πρώην σύμβουλος του Τραμπ, Στιβ Μπάνον. Σύμφωνα με πρόσφατη δημοσκόπηση του NBC, το 70% των Αμερικανών φοβάται την Τ.Ν. και το 81% θεωρεί ότι η κυβέρνηση δεν κάνει αρκετά για να ελέγξει τη χρήση της.

Αργή στροφή

«Ενδέχεται η συγκυρία αυτή να αποδειχθεί το έναυσμα της δυναμικής στις ΗΠΑ προς επίσημη ρύθμιση –αντί των ad hoc μέτρων που εφαρμόζει η κυβέρνηση Τραμπ», λέει στην «Κ» η Αλόντρε Νέλσον, καθηγήτρια Κοινωνικών Επιστημών στο Institute of Advanced Study, σύμβουλος σε θέματα επιστήμης του Τζο Μπάιντεν και επιμελήτρια του «Blueprint for an AI Bill of Rights» που εξέδωσε ο Λευκός

Οίκος επί των ημερών του. Η Νέλσον αναγνωρίζει ότι η νομοθετική στροφή θα είναι «αργή». Αλλά, σημειώνει, οι δηλώσεις των επικεφαλής των εταιρειών έρχονται να προστεθούν στην κυβερνοεπιθεση στη Hugging Face, στις διαδηλώσεις κατά των data centers και των καμερών παρακολούθησης Flock και να συντείνουν «στη δημιουργία ευρείας δυσαρέσκειας. Οι νομοθέτες αντιμετωπίζουν αυξημένη πίεση να δράσουν υπέρ της ασφαλείας των προϊόντων της Τ.Ν.».

Οι επιχειρηματικοί ηγέτες του κλάδου στις ΗΠΑ παροτρύνουν ενεργά πλέον την κυβέρνηση Τραμπ να βρει τρόπο να συνεργαστεί με την Κίνα στο θέμα της ασφαλείας πριν να είναι αργά. Ενόψει της συνάντησης κορυφής του Τραμπ με τον Σι Τζινπίνγκ στα τέλη του μήνα, ο Σαμ Αλτμαν στόχευσε στην ακόρεστη επιθυμία του Αμερικανού προέδρου για το Νομπέλ Ειρήνης. «Νομίζω ότι οι πρόεδροι Τραμπ και Σι θα έπαιρναν μαζί το Νομπέλ Ειρήνης αν μπορούσαν να συμφωνήσουν σε κάτι που θα ήταν εύκολο να συμφωνήσουν, και θα ήταν υπέροχο», είπε ο Αλτμαν σε συνέντευξη στο περιοδικό Fortune το περασμένο Σάββατο.

Το κινεζικό καθεστώς, από την πλευρά του, παρότι νουθετεί τους Αμερικανούς να μην υπερβάλλουν σχετικά με τους κινδύνους της νέας τεχνολογίας, έχει τις δικές του, εντεινόμενες ανησυχίες. Σε άρθρο του το περασμένο Σάββατοκυρίακο σε κρατικά ελεγχόμενο περιοδικό για τον κυβερνοχώρο, ο επικεφαλής του υπουργείου Κρατικής Ασφαλείας της χώρας, Τσεν Γιζίν, υπογράμμισε την ανάγκη για πιο αυστηρό κρατικό έλεγχο της Τ.Ν., για τη θωράκιση της πολιτικής σταθερότητας, την απόκρουση εξεζητημένων κυβερνοεπιθέσεων και εκστρατειών προπαγάνδας από «εχθρικές δυνάμεις» και την ενίσχυση της θέσης της Κίνας στον στρατηγικό ανταγωνισμό της με τις ΗΠΑ.

Αν η «υπερνοημοσύνη» ήδη υφίσταται και έχει εξαπολύσει το σχέδιό της για την παγκόσμια κυριαχία, η χρήση της τακτικής τού «διαίρει και βασίλευε» μοιάζει να είναι βασικό της εργαλείο στον πόλεμο κατά της ανθρωπότητας.

Ευθύνες και σκοπιμότητες

«Ερμηνεύω την τελευταία έκκληση για παύση ως μια προσπάθεια να γίνουν άλλοι συμμετοχοί ή ακόμη και υπεύθυνοι για την επίλυση των προβλημάτων που έχουν δημιουργήσει αυτές οι εταιρείες», λέει στην «Κ» η Μαριέτε Σάακε, καθηγήτρια του Στάνφορντ.

Φοβούνται την ΑΙ

Το 70% των Αμερικανών δηλώνει πως φοβάται την τεχνητή νοημοσύνη και το 81% εκτιμά ότι η κυβέρνηση Τραμπ δεν κάνει αρκετά για να ελέγξει τη χρήση της, σύμφωνα με πρόσφατη δημοσκόπηση του τηλεοπτικού δικτύου NBC.

Τα ακριβότερα ρόστερ
(Ποσά κατά προσέγγιση)

1. Παναθηναϊκός €60 εκατ.

2. Ολυμπιακός €50 εκατ.

3. Ρεάλ Μαδρίτης €45-50 εκατ.

4. Φενέρμπαχτσε €40-45 εκατ.

5. Ντουμπάι €30-35 εκατ.

Η δυναμική των ομάδων
(Σύμφωνα με το Mid-summer 2026-27
EuroLeague Power Rankings)

1. Παναθηναϊκός AKTOR

2. Ολυμπιακός

3. Φενέρμπαχτσε

4. Ρεάλ Μαδρίτης

5. Χάποελ Τελ Αβίβ

6. Ντουμπάι BC

7. Αναντολού Εφές

8. Ζαλγκίρις

9. Ερυθρός Αστέρας

10. Αρμάνι Μιλάνο

Χορός εκατομμυρίων στα παρκέ

EuroLeague

Τα φαβορί για την κατάκτηση
(Με βάση τις στοιχηματικές εταιρείες)

1. Ολυμπιακός
80,65%

2. Παναθηναϊκός
76,9%

3. Φενέρμπαχτσε
60,6%

4. Ρεάλ
48,8%

Οι σπαρ με τα «χρυσά» συμβόλαια
(Ετήσιες απολαβές)

1. Βασίλιε Μίτσιτς (Χάποελ Τελ Αβίβ)
€5,6 εκατ.

2. Νάιτζελ Χέιζ-Ντέιβις (Παναθηναϊκός)
€5 εκατ.

3. Κέντρικ Ναν (Παναθηναϊκός)
€4,5 εκατ.

4. Γκερσόν Γιαμπουσέλε (Παναθηναϊκός)
€4 εκατ.

5. Σάσα Βεζένκοφ (Ολυμπιακός)
€3,7 εκατ.

6. Ελάιτζα Μπράιαντ (Χάποελ Τελ Αβίβ)
€3,2 εκατ.

7. Σιλβέν Φρανσίσκο (Παναθηναϊκός)
€3 εκατ.

8. Εμφιόντου Καμπενγκέλε (Ντουμπάι BC)
€3 εκατ.

9. Εντι Ταβάρες (Ρεάλ Μαδρίτης)
€3 εκατ.

10. Μάικ Τζέιμς (Αναντολού Εφές)
€2,9 εκατ.

ΠΗΓΗ: BASKETNEWS

Σάσα Βεζένκοφ

Γκερσόν Γιαμπουσέλε

Του ΜΠΑΜΠΗ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Το πρώτο τζάμπολ της νέας σεζόν της κορυφαίας διασυλλογικής διοργάνωσης μπάσκετ του πλανήτη μετά το NBA, της Ευρωλίγκας, θα γίνει ταυτόχρονα στις 19.00 την ερχόμενη Πέμπτη σε Ντουμπάι και Σόφια και όλα δείχνουν ότι θα σημάνει την έναρξη μιας σεζόν η οποία θα είναι και η τελευταία με τα μέχρι τώρα δεδομένα, καθώς ο ευρωπαϊκός χάρτης του αθλήματος αναμένεται να αλλάξει. Παναθηναϊκός και Ολυμπιακός, όπως και οι υπόλοιπες ομάδες του Συντακτισμού, θα βρεθούν στις 5 Οκτωβρίου στο Κόμο, όπου θα αποφασιστεί ποιος δρόμος, τελικώς, θα ακολουθηθεί. Τα μεσάνυχτα της περασμένης Τρίτης, στο NBA Board of Governors στη Νέα Υόρκη, ο κομισάριος Ανταμ Σίλβερ επιβεβαίωσε ότι το NBA εξακολουθεί να έχει ως στόχο την έναρξη του NBA Europe το 2027 και μάλιστα με σαφή θέση ότι το εγχείρημα θα προχωρήσει είτε υπάρξει συμφωνία με την Ευρωλίγκα είτε όχι. Είναι πλέον ξεκάθαρο ότι οι Αμερικανοί αντιμετωπίζουν το ευρωπαϊκό πλάνο ως σχέδιο που δεν εξαρτάται από το αν θα καταλήξει σε συμφωνία με την Ευρωλίγκα.

Φαβορί οι «αιώνιοι»

Αγωνιστικά, οι δύο ελληνικές ομάδες εμφανίζονται ξανά ως τα δύο μεγάλα φαβορί για την κατάκτηση του τροπαίου, τόσο από τα ΜΜΕ όσο και από την ίδια την Ευρωλίγκα, αλλά και από τις στοιχηματικές. Παρ' όλα αυτά, απέναντί τους θα βρεθούν υψηλά εμπόδια, όπως η πανίσχυρη Φενέρ, η αναγεννημένη Ρεάλ με τη βαριά φανέλα των 11 κατακτήσεων, η πλούσια Χάποελ, το νέο οικονομικό μοντέλο της Ντουμπάι, αλλά και η Εφές των πολλών προσωποτικτών.

Η νέα Ευρωλίγκα δεν παραμένει απλώς... διογκωμένη, για δεύτερη χρονιά με 20 ομάδες και 380 αγώνες στην κανονική περίοδο. Η είσοδος νέων επενδυτών, τα ολόενα

ακριβότερα συμβόλαια και η επιστροφή σημαντικών παικτών από το NBA δημιουργούν ένα πρωτάθλημα που δηλώνει ευθαρσώς ότι η Ευρώπη δεν θέλει πλέον απλώς να διατηρεί τους καλούς παίκτες της, αλλά και να τους πληρώνει αρκετά ώστε να μπορεί να τους κρατήσει μακριά από τον πειρασμό των ΗΠΑ και –γιατί όχι– να αντιστρέψει περισσότερο αυτή τη ροή.

Ηδη Βαλαντισιούνας, Τη Τζέι Ουόρεν, Αμίρ Κόφι, Τζέι Κράουντερ, Ντάριο Σάριτς, Κίτον Γουάλας και αρκετοί άλλοι άφησαν το καλοκαίρι το NBA για να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στην απαιτητική Ευρωλίγκα, όπου θα συναντήσουν άλλα τεράστια ονόματα, όπως οι Μίτσιτς, Ναν, Χέις-Ντέιβις, Γιαμπουσέλε, Βεζένκοφ, Λάριν, Μούσα, Φουρνιέ, Λεσόρ. Παναθηναϊκός και Ολυμπιακός διαθέτουν τα δύο ακριβότερα μπάτζετ που κυμαίνονται κατά προσέγγιση στα 60 και 50 εκατ. ευρώ αντιστοίχως, δημιουργώντας ρόστερ που προκαλούν δέος. Οι «πράσινοι» έφεραν πίσω στην Αθήνα τον προπονητή-μυθο του ευρωπαϊκού μπάσκετ Ζέ-

λικο Ομπράντοβιτς, διατήρησαν τον βασικό κορμό μιας ομάδας που έχει ήδη αποδείξει ότι μπορεί να πρωταγωνιστήσει και ταυτόχρονα ενίσχυσαν σημαντικά το ρόστερ με τνω way παίκτες - προσωποτικτες, παρουσιάζοντας και φέτος ένα ερωτηματικό στη θέση «5», ειδικά μετά τον τραυματισμό του Φαλ.

Στην ίδια λογική κινείται και ο Ολυμπιακός, με τον Γιώργο Μπαρτζώκα να καλείται να διαχειριστεί την απουσία των κομβικών –τα τελευταία χρόνια– Γουόκαπ και Πίτερς, την ώρα που στο ρόστερ προστέθηκαν σπουδαίοι παίκτες, όπως ο Κόντι Μίλερ-Μακντάρ και η «αποκάλυψη» της περυσινής διοργάνωσης Ζαν Μοντέρο. Αξίζει να τονιστεί και η στάση του Βεζένκοφ απέναντι στις νέες «σειρήνες» του NBA, ο οποίος ξεκαθάρισε από την πρώτη στιγμή ότι προτιμά να παραμείνει στην Ευρώπη.

Το γαλλικό «κλειδί»

Η Ευρωλίγκα, πλέον, έχει αρχίσει να δημιουργεί ένα δικό της οικονομικό οικοσύστημα, στο οποίο οι κορυφαίοι παίκτες δεν είναι υπο-

χρεωμένοι να κοιτούν μόνο προς την απέναντι όχθη του Ατλαντικού.

Κομβικός παράγοντας σε αυτό είναι και η γαλλική αγορά. Η Γαλλία έχει διαδραματίσει τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερο ρόλο στο ευρωπαϊκό μπάσκετ. Πέραν των κορυφαίων διεθνών της που αγωνίζονται στην Ευρώπη, σε ομαδικό επίπεδο, τόσο η Παρί όσο και η Βιλερμπάν εκπροσωπούν δύο διαφορετικά μοντέλα ανάπτυξης και δείχνουν ότι το γαλλικό μπάσκετ θέλει να αποκτήσει μεγαλύτερη παρουσία στο υψηλότερο επίπεδο. Η Παρί είναι ίσως το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα της νέας τάσης, η οποία, φυσικά, περιλαμβάνει και τη... μακρινή Ντουμπάι. Η παρουσία τους στην Ευρωλίγκα, η δυναμική που δημιουργήθηκε και η προσπάθεια να συνδυαστούν αγωνιστική φιλοσοφία, εμπορικότητα και επένδυση δημιουργούν μια νέα αγορά μέσα στην ίδια τη διοργάνωση.

Η Βιλερμπάν, από την άλλη, έχει διαφορετική ιστορία και μεγαλύτερη παράδοση. Με τον Τόνι Πάρκερ να έχει συνδεθεί τα προηγούμενα χρόνια με το πρότζεκτ, ο σύλλογος

αποτέλεσε σημείο αναφοράς της γαλλικής προσπάθειας να αποκτήσει σταθερή θέση στην ελίτ της Ευρώπης, έστω και με τις τελευταίες αστάθειες.

Η άνοδος των γαλλικών ομάδων έχει ιδιαίτερη σημασία και για έναν ακόμη λόγο. Η Γαλλία είναι από τις χώρες που συνεχίζουν να παράγουν παίκτες για το NBA. Ο Γιαμπουσέλε, ο Γουεμπανιάμα και μια ολόκληρη νέα γενιά Γάλλων παικτών δείχνουν ότι υπάρχει πλέον μια παραγωγική βάση, η οποία μπορεί να τροφοδοτεί την Ευρωλίγκα. Το ερώτημα, βεβαίως, είναι αν η Γαλλία μπορεί να κρατήσει τους περισσότερους από αυτούς τους παίκτες στην Ευρώπη.

Το στοίχημα

Αυτό είναι, στην πραγματικότητα, ένα από τα μεγάλα στοίχηματα της νέας Ευρωλίγκας. Χρειάζεται να δημιουργηθεί κι ένα περιβάλλον στο οποίο ένας νεαρός παίκτης θα θεωρεί ότι μπορεί να εξελιχθεί, να αποκτήσει πρωταγωνιστικό ρόλο και παράλληλα να αμείβεται σε επίπεδο που να καθιστά την Ευρώπη ελκυστική επιλογή. Όλα αυτά συμβαίνουν σε μια διοργάνωση που μεγαλώνει και αγωνιστικά, με βαρύτερο πρόγραμμα και πιο απαιτητική regular season. Οι σύλλογοι χρειάζονται μεγαλύτερα ρόστερ, καλύτερη ποιότητα και πιο ορθή διαχείριση. Και αυτό, με τη σειρά του, απαιτεί περισσότερα χρήματα.

Η Ευρωλίγκα βρίσκεται, μοιραία, μπροστά σε μια ενδιαφέρουσα διεκδοκιστική. Από τη μία πλευρά προσπαθεί να προσεγγίσει το μοντέλο του NBA, επενδύοντας περισσότερο σε παίκτες και δημιουργώντας μια πιο ελκυστική εμπορική αγορά. Από την άλλη, πρέπει να διατηρήσει τη δική της ταυτότητα και να αποφύγει μια κατάπτωση στην οποία λίγοι πολύ πλούσιοι σύλλογοι θα μπορούν να αγοράζουν ό,τι καλύτερο κυκλοφορεί. Η νέα σεζόν θα δείξει αν αυτή η λεπτή ισορροπία μπορεί να επιτευχθεί.

Με νέα πρόσωπα

Στον Ολυμπιακό, ο Γιώργος Μπαρτζώκας καλείται να διαχειριστεί την απουσία των κομβικών Γουόκαπ και Πίτερς, την ώρα που στο ρόστερ προστέθηκαν σπουδαίοι παίκτες όπως ο Μακντάρ και ο Μοντέρο, η «αποκάλυψη» της περυσινής διοργάνωσης.

ΑΠΟΨΗ

Η κλήση σας προωθείται...

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Από τον περασμένο Ιανουάριο και ουσιαστικά από τη περσινή αγωνιστική περίοδο, εκφράστηκε η πρώτη επίσημη αντίδραση για την Επιτροπή Διαιτησίας, τη σύνθεση και τον τρόπο λειτουργίας της, όπως αυτά αποφασίστηκαν με την αλλαγή στην προεδρία της ΚΟΠ. Λίγες μέρες πριν από την έναρξη της φετινής περιόδου, η αντίδραση έγινε αντιδράσεις και γιγαντώθηκε, αφού δέκα σωματεία υπέγραψαν επιστολή

και στην ουσία ένωσαν φωνές και δυνάμεις κατά της Επιτροπής Διαιτησίας.

Πριν από λίγες μέρες, το μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής και του Συμβουλίου της ΚΟΠ, Δημήτρης Γρηγόρης, υπέβαλε την παραίτησή του από την επιτροπή για θέματα διαιτησίας, κάνοντας λόγο για επιτροπή βιτρίνα, χωρίς ενημέρωση, χωρίς συμμετοχή σε αποφάσεις, η δε αναφορά του και τα περί... one man show, στον πρόεδρο της Επιτροπής Φοίβο Βάκη, ασφαλώς και προκάλεσε αίσθηση.

Αίσθηση για μας. Για την ΚΟΠ

καμία επίσημη αντίδραση! Ούτε τον περασμένο Ιανουάριο, όταν η ΑΕΛ εξέφρασε την πρώτη αντίδραση για την Επιτροπή Διαιτησίας, ούτε πριν από ένα περίπου μήνα όταν δέκα(!) σωματεία ζητούσαν κατάργησή της. Καμία αντίδραση, καμία απάντηση! Ένα μέλος του συμβουλίου και της Εκτελεστικής δημόσια κάνει λόγο για προβλήματα, λανθασμένες διαδικασίες, αποφάσεις χωρίς συλλογικότητα, έλλειψη διαφάνειας και πολλά άλλα σ' ένα νευρολογικό χώρο όπως αυτό της διαιτησίας, παραιτείται από συγκεκριμένη σχετική θέση και πάλι επίσημη

αντίδραση από την ηγεσία της ΚΟΠ, καμία!

Να ξεκαθαρίσουμε πως απάντηση η αντίδραση δεν σημαίνει απαραίτητα και παραδοχή ευθύνης. Η... εκκωφαντική σιωπή, ωστόσο, μάλλον ως τέτοια εκλαμβάνεται. Αν εντελώς αβάσιμη, αδικαιολόγητη ή ατεκμηρίωτη ήταν το αίτημα δέκα ομάδων για κατήργηση ή έστω αλλαγές σε μια επιτροπή, θα έπρεπε να λάβουν τις κατάλληλες απαντήσεις. Αν αδικαιολόγητη ήταν η αντίδραση και αβάσιμα τα επιχειρήματα του κυρίου Γρηγόρη, το συμπέρασμα αυτό θα έπρεπε να εξαχθεί από

τις κατάλληλες απαντήσεις που η ΚΟΠ όφειλε να δώσει, σε όλα όσα αναφέρθηκαν στην επιστολή παραίτησής του. Πολύ περισσότερο, από τη στιγμή που για όσα κακώς έχοντα κάνει λόγο ο κύριος Γρηγόρης, τα έθεσε ενώπιον όλων των φιλάθλων, δημοσιοποιώντας τα.

Εδώ και χρόνια αιωρείται το θέμα δημοσιοποίησης των διαλόγων και γενικότερα της επικοινωνίας VAR και διαιτητή. Γίνεται; Γιατί όχι; Πρακτικό ή άλλο το θέμα; Γνωρίζουν όλες οι ομάδες το γιατί και απλά κατά καιρούς αντιδρούν, προκειμένου να ικανοποιηθούν λαϊκό αίσθημα; Σε όλα αυτά θα

μπορούσε την απάντηση να την έδινε ξεκάθαρα η αρμόδια επιτροπή της ΚΟΠ. Θα έπρεπε να γνωστοποιούσε κάποια πράγματα για να γνωρίζει καλύτερα και ο απλός φιλάθλος. Οι ίδιες οι ομάδες πάντως υποστηρίζουν πως ούτε αυτές δεν παίρνουν καν απάντηση!

Διαχρονική η τακτική και η έλλειψη διαφάνειας και (σωστής) επικοινωνίας στην ΚΟΠ. Η σιωπή, ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι χρυσός και ούτε στην αποφυγή περαιτέρω εντάσεων συμβάλλει. Απεναντίας, την άποψη περί ένοχης σιωπής ενισχύει...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-1,18%

Χ.Α.
-2,39%

Dow Jones

-1,69%

Nasdaq

0,35%

Nikkei

1,57%

Dax

-1,03%

FTSE 100

0,08%

Πετρέλαιο

0,07%

€/€

-1,03%

ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΥΞΕ Γ. Πανταζής μιλά στην «Κ»

Την ανάγκη για την θέσπιση ενός μόνιμου μηχανισμού διαχείρισης κρίσεων με στόχο να λειτουργούμε προληπτικά στις γεωπολιτικές κρίσεις επισημαίνει ο πρόεδρος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων Γιάννος Πανταζής. Η πληρότητα για το 2026 θα είναι κατά 8%-10% χαμηλότερη από το 2025 τονίζει, σημειώνοντας ότι ο τουρισμός πρέπει να αντιμετωπίζεται ως εθνική υπόθεση. **Σελ. 6**

Η Κύπρος χτίζει νέο διεθνές αποτύπωμα

Τι περιλαμβάνει η στρατηγική της Kreab, με στόχο τη βελτίωση της διεθνούς εικόνας της χώρας

Το **στιγμά** της επικοινωνιακής πολιτικής που ετοίμασε για την Κύπρο έδωσε ο σουηδικός οίκος επικοινωνίας Kreab ο οποίος ανέλαβε την αποκατάσταση της φήμης της χώρας μας στη διεθνή κοινότητα. Η Kreab βρέθηκε στην Κύπρο, όπου παρουσίασε σε επενδυτικούς και επιχειρηματικούς φορείς τα ευρήμα-

τα της διεθνούς έρευνας που διεξήγαγε για την εικόνα και τη θέση της Κύπρου σε επιλεγμένες χώρες. Επιπλέον, ο διεθνής οίκος επικοινωνίας χρησιμοποίησε τα ευρήματα προκειμένου να διαμορφώσει ένα ενιαίο και συνεκτικό αφήγημα για την Κύπρο, παρέχοντας δεδομένα και επιχειρήματα αντί για ένα έτοι-

μο μήνυμα. Στόχος είναι η ενίσχυση της συνεπούς και αξιόπιστης επικοινωνίας της χώρας, καθώς η διεθνής εικόνα της διαμορφώνεται καθημερινά μέσα από τις επαφές επιχειρηματιών, επενδυτών, επαγγελματιών και οργανισμών. Όπως αναφέρθηκε από τον οίκο αποκλειστικά στην «Κ», κύρια επιδίωξη της

Kreab είναι περισσότεροι άνθρωποι να λειτουργήσουν ως πρεσβευτές της Κύπρου στο εξωτερικό, επικοινωνώντας τις δυνατότητες και τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Την ίδια ώρα η έρευνα κατέδειξε και το πού υστερούμε ως χώρα καθώς και ποια στοιχεία δημιουργούν δυσκολίες στους επίδοξους επενδυτές.

Η βασική προσέγγιση στηρίζεται στην ανάγκη η Κύπρος να επικοινωνήσει πιο αποτελεσματικά τα επιτεύγματα και την πρόοδο της, αλλά και να δημιουργήσει ένα ευρύτερο δίκτυο ανθρώπων και οργανισμών που μπορούν να αναδεικνύουν με συνέπεια και αξιοπιστία τη σύγχρονη εικόνα της στο εξωτερικό. **Σελ. 3**

Εγιναν πολυτελείας και τα «fish & chips»

Το πιο **χαρακτηριστικό** φθινό φαγητό της Βρετανίας ακρίβυνε τόσο, που μια οικογένεια τεσσάρων ατόμων μπορεί να χρειαστεί σχεδόν 50 λίρες για «fish & chips». Η μέση τιμή μιας μερίδας «fish & chips» για «takeaway» έχει αυξηθεί πάνω από 60% μέσα σε πέντε χρόνια, από περίπου 7 λίρες στις 11,43 λίρες, σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτει ο Guardian. Αρκετοί καταναλωτές περιορίζουν πλέον τη συχνότητα των επισκέψεών τους σε αυτά τα εστιατόρια. **Σελ. 10**

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ

Παραμένουν πολλοί παρά τις μειώσεις

Ο **Προϋπολογισμός** του 2027 προβλέπει 51 λιγότερες μόνιμες θέσεις, την ώρα που οι κρατικοί υπάλληλοι ανέρχονται σε 53.080 και ο ευρύτερος δημόσιος τομέας σε 78.433, ενισχύοντας τη συζήτηση για το μέγεθος του κράτους και την συγκράτηση των δαπανών. **Σελ. 5**

ΜΕΙΩΣΗ ΑΛΛΑ ΜΕ ΟΡΙΑ

Το νέο στοίχημα του χρέους

Η **μείωση** του δημόσιου χρέους δημιουργεί μεν δημοσιονομικό χώρο και ενισχύει την ανθεκτικότητα της Κύπρου, αλλά επαναφέρει το ερώτημα της αξιοποίησης του πιθανώς για επενδύσεις σε ενέργεια, νερό, υποδομές, κλίμα και άμυνα. **Σελ. 4**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΤΟΜΑΣ ΦΡΙΝΤΜΑΝ / THE NEW YORK TIMES

Η αναχαίτιση της απειλής της τεχνητής νοημοσύνης

Ένα «φρεστιβάλ πολιτικής ασυνέπειας» γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη εξελίσσεται τις τελευταίες εβδομάδες. Αυτό συμβαίνει επειδή οι ψηφιακοί πράκτορες αψηφούν πλέον τους δημιουργούς τους, οι κακόβουλοι χρήστες επιστρατεύουν τα συστήματα ΑΙ για να σχεδιάσουν εξελιγμένα όπλα, και οι ίδιοι οι προγραμματιστές μάς προειδοποιούν ότι πρέπει να επιβραδύνουμε. Την ίδια στιγμή όμως αφήνουν να εννοηθεί ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατον αν δεν σταματήσει και η Κίνα. Αλλά ακόμα κι αν η Κίνα έκανε πίσω, ίσως και πάλι να μην έπρεπε να σταματήσουμε, καθώς τα πλεονεκτήματα της παγκόσμιας πρωτοκαθεδρίας σε αυτόν τον τομέα είναι τεράστια. Τουλάχιστον ένας υπεύθυνος χάραξης πολιτικής είναι σαφής. Ο πρόεδρος Τραμπ δήλωσε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης: «Τα μόνα προστατευτι-

κά κιγκλιδώματα που χρειάζεται η ΑΙ είναι ένας δυνατός και έξυπνος πρόεδρος και οι ΗΠΑ τα έχουν αυτά στον μέγιστο βαθμό!». Ολα αυτά με έκαναν να αναρωτηθώ μήπως τα ρομπότ ΑΙ έχουν ήδη αίσθηση του κίουμορ. Γιατί αν έχουν, πρέπει να γελάνε τόσο δυνατά που μπορεί να διαλύσουν τα νευρωνικά τους δίκτυα. Κι αυτό επειδή έχουμε δημιουργήσει ένα απόλυτο χάος, προσπαθώντας να καταλάβουμε πώς να διαχειριστούμε αυτό το νέο είδος νοημοσύνης που δημιουργήσαμε. Είναι πλέον πολύ αργά για να πιστεύουμε ότι ο έλεγχος των μελλοντικών μοντέλων ΑΙ από τις ΗΠΑ και την Κίνα θα λύσει το πρόβλημα. Οι πραγματικές προκλήσεις έρχονται από τα επικίνδυνα μοντέλα που κυκλοφορούν ήδη ελεύθερα. Αυτό που επείγει τώρα είναι να συμφωνήσουμε άμεσα πώς θα συνεργαστούμε, ώστε να αμυνθού-

με απέναντι σε αυτές τις υπαρκτές απειλές που μπορούν να προκαλέσουν τεράστια ζημιά και κοινωνική αστάθεια τόσο στην Αμερική όσο και στην Κίνα. Για να καταλάβει κανείς το γιατί, πρέπει να εξετάσει τους τέσσερις βασικούς πυλώνες της τεχνητής νοημοσύνης. Η ΑΙ αποτελεί την πρώτη «τεχνολογία τετραπλής χρήσης» στην ιστορία. Αντίθετα με τις κλασικές τεχνολογίες διπλής χρήσης, ένα αυτόνομο σύστημα ΑΙ μπορεί πλέον να αποφασίζει μόνο του αν θα ωφελήσει ή θα βλάψει τον χρήστη του ή τους γύρω του. Το αποδεικνύει το πρόσφατο περιστατικό όπου αυτόνομοι πράκτορες της OpenΑΙ έσπασαν τους περιορισμούς πρόσβασης κατά τη διάρκεια δοκιμών, κάλυψαν τα ίχνη τους και εξαπέλυσαν συντονισμένη επίθεση στις υποδομές της Hugging Face αλλά και της ίδιας της OpenΑΙ.

Αυτή η πραγματικότητα δείχνει ότι είναι πλέον αργά για να σταματήσουμε την εξέλιξη των συστημάτων αιχμής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χρήση του μοντέλου Claude της Anthropic από τους αντάρτες Χούθι στην Υεμένη για τη στοχοποίηση αμερικανικών πολεμικών πλοίων. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι προηγμένα εργαλεία βρίσκονται ήδη στα χέρια επικίνδυνων παραγόντων παγκοσμίως.

Μια άμεση, ευρεία συμφωνία ΗΠΑ - Κίνας για την επιβράδυνση της ΑΙ φαντάζει ανέφικτη. Η ρεαλιστική προτεραιότητα για τις δύο υπερδυνάμεις είναι η κοινή ανάπτυξη αμυντικών μηχανισμών και ψηφιακών τεικών προστασίας για τις κρίσιμες υποδομές, προτού αυτά τα αυτόνομα συστήματα ενσωματωθούν ανεξέλεγκτα στο Διαδίκτυο ως μόνιμες απειλές. Με δεδομένο

ότι η τεχνητή νοημοσύνη δεν είναι απλώς ένα νέο εργαλείο αλλά μια νέα «ψηφιακή οντότητα» στις κοινωνίες μας, η διαχείρισή της αποτελεί παγκόσμια πρόκληση.

Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται μια στρατηγική τριών πυλώνων: άμεση εστίαση στην αμυντική θωράκιση έναντι κυβερνοεπιθέσεων και βιολογικών απειλών, μακροπρόθεσμη ανάπτυξη ενός παγκόσμιου συστήματος ελέγχου και πιστοποίησης των μοντέλων ΑΙ, καθώς και κοινές πρωτοβουλίες ΗΠΑ - Κίνας για την αξιοποίηση της τεχνολογίας στην ιατρική και τη βιολογία προς όφελος της ανθρωπότητας. Παρά τον οξύ γεωπολιτικό ανταγωνισμό, η ιστορική εμπειρία, όπως η συνεργασία ΗΠΑ και Σοβιετικής Ένωσης για τα πυρηνικά, αποδεικνύει ότι οι αντίπαλοι μπορούν να συνεργαστούν μπροστά σε μια υπαρκτή απειλή.

ρwC

PwC Foundation

Χτίζουμε σήμερα
το αύριο που αξίζουμε.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Χωρίς παραγωγικές επενδύσεις, δεν βγαίνουν τα νούμερα

Η ΚΤΚ προχώρησε σε ανοδική αναθεώρηση της πρόβλεψής της για την ανάπτυξη το 2026 στο 2,9%, προβλέποντας παράλληλα αύξηση του πληθωρισμού στο 3,3% και υποχώρηση της ανεργίας στο 3,8%. Αν και θετική η εικόνα παρουσιάζει σκιές. Σκιές αναφορικά με την παραγωγικότητα της οικονομίας, η οποία φαίνεται να μην μπορεί να στηρίξει το υφιστάμενο μοντέλο ανάπτυξης, οδηγώντας αρκετούς δείκτες σε υπερθέρμανση. Η συνέχιση αυτής της κατάστασης θα απαιτήσει διατήρηση υψηλότερων επιτοκίων, πολιτική που ήδη εφαρμόζει η ΕΚΤ. Ωστόσο, δεδομένου του υψηλού δανεισμού των κυπριακών επιχειρήσεων, αυτή η πολιτική ενδέχεται να φέρει αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα. Για να ξεπεραστεί το πρόβλημα απαιτούνται παραγωγικές επενδύσεις σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι τα προηγούμενα χρόνια. Προϋπόθεση για αυτό είναι η κοινή αντίληψη του προβλήματος.

Οι τράπεζες, το δολάριο και τα πολυπληθή τμήματα κινδύνου

Η κερδοφορία των κυπριακών τραπεζών για το πρώτο εξάμηνο παρουσιάζει ετήσια μείωση πάνω από 20%. Σύμφωνα με την ΚΤΚ, η υποχώρηση αποδίδεται σε ζημιές από συναλλαγματικές διαφορές. Η εξήγηση αυτή παραπέμπει στη μεγάλη υποχώρηση του δολαρίου έναντι του ευρώ. Συγκεκριμένα, το δολάριο βρέθηκε τον Φεβρουάριο του 2026 σε χαμηλό 12 μηνών, στα 0,841 ευρώ, πριν ανακάμψει στα 0,877 ευρώ τον Ιούλιο. Δεδομένου ότι το κυπριακό τραπεζικό σύστημα δεν δραστηριοποιείται εκτός ευρωζώνης, είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι οι ζημιές προέρχονται από τοποθετήσεις σε δολαριακά στοιχεία.

Αύξηση συντάξεων και βιωσιμότητα δεν πάνε μαζί εκτός και αν κάποιος πληρώνει.

Το ερώτημα που προκύπτει αφορά στα τμήματα διαχείρισης κινδύνου των τραπεζών κατά πόσο εισηγήθηκαν στην ανώτερη διοίκηση την ανάγκη αντιστάθμισης του συναλλαγματικού κινδύνου και, αν ναι, αν εισακούστηκαν;

Μεταβατικές συμβάσεις για μόνιμη αποτυχία

Στο θέμα της διαχείρισης των αποβλήτων, η αποτυχία της χώρας μας συνίσταται, μεταξύ άλλων, στο ότι ακόμη λειτουργούμε με μεταβατικές συμβάσεις σε Κόσιη και Πεντάκωμο. Αξίζει να σημειωθεί ότι εξακολουθού-

με να θάβουμε τα σκουπίδια προκαλώντας την ανάγκη για μεταβατικές συμβάσεις, ενώ υπάρχει σαφής υποχρέωση το ποσοστό ταφής να μειωθεί στο 10% μέχρι το 2035. Να σημειωθεί επίσης ότι η Κύπρος είχε δεσμευτεί για 55% ανακύκλωση μέχρι το 2025 (σήμερα ανακυκλώνουμε το 15%) και έχει ήδη καταδικαστεί από την Ε.Ε. για τη λειτουργία χωματερών. Παράλληλα, υπάρχει δέσμευση για χωριστή συλλογή των οργανικών αποβλήτων και για ταφή μόνο των αποβλήτων που έχουν προηγούμενως υποστεί επεξεργασία. Κατά τα άλλα, βρισκόμαστε στο τέλος του 2026 και η στρατηγική όλων των κυβερνήσεων εδώ και χρόνια παραμένει η ίδια: «ας το λύσει ο επόμενος».

Μεταρρύθμιση ή μοίρασμα πλεονάσματος;

Μια συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση είναι κατεξοχήν άσκηση αριθμών. Το ζητούμενο είναι αν βγαίνουν τα νούμερα για να ικανοποιηθούν όλοι, με τον τρόπο που θα ήθελε η κυβέρνηση και ποιος θα επιωμιστεί το κόστος. Γιατί κάποιος, στο τέλος, θα πάρει τον λογαριασμό. Αν δεν προκύψει λογαριασμός για κανέναν, τότε απλώς διανέμουμε κάποια πλεονάσματα που έχουν συσσωρευτεί και η ιστορία τελειώνει εκεί. Σε αυτή την περίπτωση δεν μιλάμε για μεταρρύθμιση αλλά για διανομή. Εκτός και αν ο λογαριασμός προκύψει και πληρωθεί από την επόμενη γενιά. Σε κάθε περίπτω-

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υπεραξία Χρεογράφου

Υπεραξία χρεογράφου καλείται η θετική διαφορά, η οποία προκύπτει από τη σύγκριση της τρέχουσας τιμής ενός επενδυτικού τίτλου (ομολόγου, αξιογράφου, ομολογίας, κ.ά.) που εκδίδεται από νομικό πρόσωπο (κυβέρνηση, εταιρία ή άλλο οργανισμό), σε σχέση με την αξία απόκτησής του.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

ση, αυτού του είδους οι συζητήσεις καλό είναι να μην περιλαμβάνουν φράσεις όπως «δεσμευθήκαμε να μη μιλήσουμε με αριθμούς» ή «το κόστος είναι αρκετά περισσότερα από τα €50εκ. που λέει ο αναλογιστής», που αποδίδονται στον Υπουργό Εργασίας.

Χρυσά χιλιόμετρα που ξηλώνονται

Η κατάσταση με τις δημόσιες συμβάσεις αγγίζει τα όρια της φάσας. Τα χρυσά χιλιόμετρα της πρώτης φάσης του δρόμου Πόλης - Πάφου (€9εκ/χιλιόμετρο) βρίσκονται υπό κατασκευή, και ξαφνικά εντοπίστηκαν 1700 μέτρα που δεν πληρούν τις προδιαγραφές και χρειάζεται να αφαιρεθούν. Το πρόβλημα προέκυψε μετά από έλεγχο που ο εργολάβος αρνιόταν να κάνει. Γιατί αρνιόταν; Γιατί ο έλεγχος αυτός δεν προβλεπόταν στη δημόσια σύμβαση που υπογράφηκε. Πραγματικά, λυπηθείτε μας.

Δύο μπιστρο κατεβάζουν ρολά κάθε μέρα στη Γαλλία

Λίγο μετά το μεσημέρι, στο «Au Bon Accueil», στο Saint-Martin-sur-Ouanne της βόρειας Bourgogne, δεν υπάρχει άδειο τραπέζι. Το μενού των τριών πιάτων κοστίζει 18 ευρώ, όμως οι περισσότεροι δεν έχουν έρθει μόνο για το φαγητό.

Το μπιστρό άνοιξε ξανά πρόσφατα, έπειτα από οκτώ μήνες με κατεβασμένα ρολά. Για ένα μικρό χωριό σαν αυτό, η επιστροφή του δεν ήταν απλώς η επαναλειτουργία μιας επιχείρησης.

«Οι άνθρωποι έρχονται κάθε πρωί για έναν καφέ και για να μιλήσουν», λέει ο Ερβέ Σαπουί, αγρότης και δήμαρχος του χωριού. Το τοπικό συμβούλιο συμμετείχε στην προσπάθεια να σωθεί το κατάστημα, το τελευταίο σημείο εμπορικής δραστηριότητας που απευθύνεται στο κοινό μετά το κλείσιμο του φούρνου απέναντι πριν από οκτώ χρόνια.

Στις αρχές του 20ού αιώνα λειτουργούσαν στη Γαλλία περίπου 500.000 καφέ και μπιστρό. Μέχρι τη δεκαετία του 1960 περισσότερα από τα μισά είχαν ήδη κλείσει. Σήμερα εκτιμάται ότι έχουν απομείνει περίπου 30.000 έως 40.000, ενώ σύμφωνα με στοιχεία που επικαλείται ο Guardian, περίπου δύο κατεβάζουν ρολά κάθε μέρα.

Η υποχώρηση δεν είναι μόνον εμπορική. Στα μικρά χωριά, όπου καταστήματα, φούρνοι και άλλες υπηρεσίες έχουν επίσης περιοριστεί, το καφέ συχνά είναι το τελευταίο σημείο καθημερι-

νης συνάντησης. Ο Αλέν Φοντέν, πρόεδρος της Ένωσης Μπιστρό και Καφέ και ιδιοκτήτης του «Le Mesturet» κοντά στο χρηματιστήριο του Παρισιού, προειδοποιεί ότι με τα λουκέτα αυξάνεται η απομόνωση στις αγροτικές περιοχές, ιδιαίτερα για τους ηλικιωμένους. Τα γαλλικά μπιστρό είχαν χαρακτηριστεί ήδη από τον 19ο αιώνα από τον πολιτικό Λεόν Γκαμπιέτα «σαλόνια της δημοκρατίας», χώροι όπου άνθρωποι διαφορετικών κοινωνικών ομάδων συναντιούνταν, συζητούσαν και ανταλλάσσαν νέα.

Οι λόγοι της παρακμής είναι και οικονομικοί και κοινωνικοί. Ο πληθυσμός πολλών αγροτικών περιοχών έχει μειωθεί, η τηλεόραση και αργότερα οι ψηφιακές συσκευές κράτησαν περισσότερο κόσμο στο σπίτι, ενώ έχει αλλάξει ριζικά και η σχέση των Γάλλων με το αλκοόλ. Η μέση ετήσια κατανάλωση έχει περιοριστεί σήμερα σε περίπου 80 λίτρα ανά άτομο, από περίπου 200 λίτρα τη δεκαετία του 1960. Υπάρχει και ένα πιο πρακτικό πρόβλημα: δύσκολα βρίσκονται άνθρωποι πρόθυμοι να αναλάβουν ένα μικρό μπαρ ή μπιστρό στην επαρχία. Ο Φοντέν ζητεί από τη γαλλική κυβέρνηση να επιδιώξει την ένταξη των μπιστρό στον κατάλογο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, θεωρώντας ότι η αναγνώριση θα μπορούσε να ενισχύσει το ενδιαφέρον για τη διατήρησή τους.

Στις αρχές του 20ού αιώνα λειτουργούσαν στη Γαλλία περίπου 500.000 καφέ και μπιστρό. Μέχρι τη δεκαετία του 1960, περισσότερα από τα μισά είχαν ήδη κλείσει. Σήμερα εκτιμάται πως έχουν απομείνει περίπου 30.000 έως 40.000.

Η συζήτηση έχει φτάσει και στη Γερουσία. Εκθεση πρότείνει χαλάρωση ορισμένων κανονιστικών απαιτήσεων για μικρά καταστήματα της υπαίθρου.

«Στα μπιστρό και στα καφέ οι άνθρωποι δεν πηγαίνουν μόνο για να φάνε και να πουν. Συναντιούνται, γνωρίζονται, συζητούν, γελούν, διαβάζουν, γράφουν και μερικές φορές ερωτεύονται», λέει.

Στο Camplong, κοντά στο Montpellier, η οικογένεια της Σολέν Ζουκλά λειτουργεί το ιστορικό «Le Grand Café» από το 1898.

Όταν ο πατέρας της αποσύρθηκε, η Ζουκλά βρέθηκε μπροστά σε ένα δίλημμα: είτε το καφέ θα

έκλεινε είτε η ίδια θα έπρεπε να εγκαταλείψει τη δουλειά της ως καθηγήτρια Αγγλικών σε λύκειο. Μαζί με την αδελφή της Κατέλ επέλεξαν έναν τρίτο δρόμο. Δημιούργησαν έναν σύλλογο και σήμερα το κατάστημα λειτουργεί με εθελοντές.

Το χωριό έχει μόλις 220 κατοίκους. Το καφέ είχε μείνει κλειστό για τρία χρόνια μετά την πανδημία και άνοιξε ξανά τον Σεπτέμβριο του 2025.

«Είμαστε το πολιτιστικό κέντρο του χωριού», λέει η Ζουκλά. «Παλεύουμε καθημερινά για να παραμείνει ανοικτό».

Δεν είναι η μόνη τέτοια προσπάθεια. Η οργάνωση «1,000 Cafés» ιδρύθηκε το 2020 με στόχο να βοηθήσει κοινότητες με λιγότερους από 3.500 κατοίκους να διατηρήσουν τα καφέ τους ή να δημιουργήσουν νέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της, περισσότερα από το 60% των κατοίκων αγροτικών χωριών δεν έχει πλέον πρόσβαση σε τοπικό κατάστημα.

Μέχρι σήμερα έχει δραστηριοποιηθεί σε περισσότερες από 300 κοινότητες. Σε αρκετές περιπτώσεις βοηθά τα καφέ να αποκτήσουν και άλλες λειτουργίες: να πωλούν βασικά είδη διατροφής ή να γίνονται σημεία παραλαβής για διαδικτυακές αγορές.

Σε ορισμένες περιοχές παρεμβαίνουν πλέον και οι τοπικές αρχές. Ο δήμος Charny-Orée-de-Puisaye, στον οποίο ανήκει το Saint-Martin-sur-Ouanne, διαθέ-

τει πέντε ακίνητα που χρησιμοποιούνται για εμπορικές δραστηριότητες: το τοπικό μπιστρό, ένα εστιατόριο και τρεις φούρνους. Πριν ανοίξει ξανά το «Au Bon Accueil», ο δήμος διαπάνησε 25.000 ευρώ για τις αναγκαίες εργασίες και βοήθησε τη νέα διαχειρίστρια Ναντιά Λεγεγιέ να οργανώσει την επιχείρηση.

Ο δήμαρχος Ορελιάν Πεκό, ο οποίος είχε ο ίδιος μπιστρό επί επτά χρόνια πριν εκλεγεί, γνωρίζει όμως και τα όρια αυτής της πολιτικής. Δεν μπορεί κάθε χωριό να διατηρεί με δημόσιο χρήμα το δικό του καφέ, παραδέχεται. Η επιχείρηση πρέπει να έχει πελάτες και προοπτική να σταθεί οικονομικά. Η συζήτηση στη Γαλλία έχει φτάσει και στη Γερουσία. Εκθεση του 2023 πρότεινε χαλάρωση ορισμένων κανονιστικών απαιτήσεων για μικρά καφέ, μπιστρό, ξενοδοχεία και εστιατόρια της υπαίθρου, επισημαίνοντας ότι η παρουσία τους συνδέεται άμεσα με την οικονομική δραστηριότητα και την κοινωνική συνοχή των μικρών κοινοτήτων.

Για τους κατοίκους του Saint-Martin-sur-Ouanne η συζήτηση είναι λιγότερο θεωρητική. Μετά την επαναλειτουργία του «Au Bon Accueil», οι ίδιοι άνθρωποι επέστρεψαν στα ίδια τραπέζια, για τον ίδιο πρωινό καφέ ή ένα ποτήρι λευκό κρασί. «Το καφέ ήταν το σημείο αναφοράς τους», λέει ο Πεκό. «Αν εξαφανιστεί, δεν τους μένει τίποτα».

Orthodoxou Employment

Hospitality Staffing Solutions!

orthodoxouemployment.com

Η νέα στρατηγική για τη διεθνή εικόνα της χώρας

Η Kreab εμπλέκει επιχειρείν και φορείς στο rebranding με στόχο την ανάδειξη της Κύπρου ως επιχειρηματικού κέντρου

Της **ΑΔΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ξεδιπλώνει την επικοινωνιακή του στρατηγική ο σουηδικός οίκος επικοινωνίας Kreab ο οποίος ανέλαβε την αποκατάσταση της φήμης της χώρας μας στη διεθνή κοινότητα, μετά από σχετικό διαγωνισμό στα τέλη Δεκεμβρίου 2024. Σύμφωνα με αρμόδιες πηγές της «Κ» ο διεθνής οίκος επικοινωνίας βρέθηκε στην Κύπρο και παρουσίασε τη στρατηγική που εφαρμόζει για την ανάδειξη της Κύπρου ως αξιόπιστου επιχειρηματικού και επενδυτικού κέντρου και την προσέλκυση περαιτέρω επενδύσεων ενώπιον επιχειρηματικών και επενδυτικών κύκλων και στρατηγικών φορέων. Στόχος του λεγόμενου rebranding είναι η βελτίωση της διεθνούς εικόνας της Κύπρου, κυρίως ως επενδυτικού προορισμού. Υπενθυμίζουμε ότι η κυβέρνηση με στόχο την αναβάθμιση της εικόνας της Κύπρου διεθνώς, για την ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας προσέλαβε την Kreab για να ξεκινήσει διεθνή εκστρατεία υπό την καθοδήγηση του Invest Cyprus. Όπως μας αναφέρθηκε η κυβέρνηση θεωρούσε ότι υπήρχαν αρνητικές ή παρωχημένες αντιλήψεις για την Κύπρο στο εξωτερικό, οι οποίες επηρέαζαν την εικόνα και την έλκυστικότητά της. Εξάλλου, η υπόθεση των «χρυσών διαβατηρίων» άφησε ένα έντονο στίγμα στη διεθνή εικόνα της Κύπρου, ενισχύοντας αντιλήψεις γύρω από ζητήματα διαφάνειας, εποπτείας και εταιρικής και θεσμικής διακυβέρνησης.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι η διεθνής συμβουλευτική εταιρεία συνέβαλε και στην προσπάθεια της χώρας μας να αντιστρέψει την αρνητική εικόνα και να δι-

ατηρήσει τη θετική παρουσία του προορισμού στις διεθνείς τουριστικές αγορές, ιδιαίτερα στον απόηχο των επιπτώσεων του πολέμου στη Μέση Ανατολή, τον Μάρτιο φέτος. Η προσέγγιση αυτή αποτελούσε μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου διαχείρισης κρίσεων, το οποίο είχε προβλεφθεί στο πλαίσιο της συμφωνίας συνεργασίας με τον διεθνή οίκο. Η συμφωνία της κυβέρνησης με την εταιρεία, φτάνει το €1,5 εκατ. με ορίζοντα τριών χρόνων, χωρίς να απαιτείται πρόσθετη δαπάνη. Στο μεταξύ η Kreab είχε ήδη παρουσία και συνεργασίες στην Κύπρο καθώς το 2023 είχε αναλάβει, για λογαριασμό του υπουργείου Εξωτερικών, μελέτη για την κατεύθυνση της επικοινωνιακής εκστρατείας της Κύπρου, ενώ συνεργαζόταν ήδη με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου και τον Σύνδεσμο Τραπεζών για ζητήματα που αφορούσαν τη διεθνή φήμη του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Έρευνα και μηνύματα

Η στρατηγική της Kreab προσεγγίζει την παρουσία της στην Κύπρο ως μια μακροπρόθεσμη στρατηγική με την επιχειρηματική και ευρύτερη κοινωνία, με στόχο να ενισχύσει την κατανόηση της χώρας, των μεταρρυθμίσεων που βρίσκονται σε εξέλιξη και των ευκαιριών που δημιουργούνται. Σύμφωνα με σχετικές πληροφορίες που εξασφάλισε η «Κ» από τον διεθνή οίκο, η Kreab αξιοποιεί τη διεθνή της εμπειρία, προσαρμόζοντάς την στις ιδιαιτερότητες της κυπριακής αγοράς. Αφετηρία της στρατηγικής της ήταν η διεξαγωγή μιας μεγάλης έρευνας, στην οποία συμμετείχαν περίπου 1.100 άτομα από διαφορετικές χώρες και ομάδες ενδιαφερομένων. Στόχος

Κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής ήταν η διεξαγωγή μιας μεγάλης έρευνας, στην οποία συμμετείχαν περίπου 1.100 άτομα από διαφορετικές χώρες και ομάδες ενδιαφερομένων. Καταγράφονται θετικά και αρνητικά στοιχεία.

Η επικοινωνιακή καμπάνια βασίζεται στην ιδέα ότι η εικόνα μιας χώρας δεν διαμορφώνεται μόνο από καμπάνιες αλλά από τις συζητήσεις μεταξύ επιχειρηματιών, επενδυτών και τουριστών.

της έρευνας όπως μας τονίστηκε, δεν ήταν μόνο να καταγραφεί η άποψη ανθρώπων που γνωρίζουν ήδη καλά την Κύπρο, αλλά και ανθρώπων που δεν έχουν επικοινωνήσει με τη χώρα μας και σκεφθεί τι χώρα μας και σκεπάζουν την εικόνα τους από όσα ακούνε ή διαβάζουν.

Η έρευνα επιδίωκε να απαντήσει σε βασικά ερωτήματα, πώς αντιλαμβάνονται διαφορε-

τικές ομάδες την Κύπρο, ποια είναι τα στοιχεία που διαφοροποιούν τη χώρα, ποιες είναι οι δυνατότητες και τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, ποια είναι τα σημεία που δημιουργούν επιφυλάξεις ή δυσκολίες σε επενδυτές και, κυρίως, ποια στοιχεία της κυπριακής πραγματικότητας δεν επικοινωνούνται επαρκώς. Τα ευρήματα των συγκεκριμένων ερωτημάτων αποτέλεσαν τη βάση για τη διαμόρφωση ενός ενιαίου στρατηγικού μηνύματος για την Κύπρο. Το επόμενο στάδιο, όπως επισημάνθηκε στην «Κ», είναι η μετατροπή των ευρημάτων της έρευνας σε ένα συνεκτικό αφήγημα, το οποίο μπορούν να χρησιμοποιούν διαφορετικοί φορείς και οργανισμοί. Η κεντρική ιδέα του Οίκου Επικοινωνίας δεν είναι να δοθεί στους ανθρώπους ένα έτοιμο «σενάριο» ή συγκεκριμένες λέξεις που πρέπει να χρησιμοποιούν αλλά να τους δο-

θούν δεδομένα και επιχειρήματα, ώστε να μπορούν να μιλούν με συνέπεια και αξιοπιστία για την Κύπρο.

Η στρατηγική βασίζεται στην ιδέα ότι η εικόνα μιας χώρας δεν διαμορφώνεται μόνο από τις επίσημες καμπάνιες ή τα ΜΜΕ, αλλά χτίζεται καθημερινά από τις συζητήσεις που γίνονται μεταξύ επιχειρηματιών, επενδυτών, επαγγελματιών, τουριστών, οργανισμών και διεθνών συνεργατών. Κεντρικό μήνυμα της καμπάνιας είναι ότι, όσο περισσότερο άνθρωποι έχουν σαφή εικόνα για τα πραγματικά δεδομένα της Κύπρου, τόσο περισσότερο μπορούν να λειτουργήσουν ως πρεσβευτές της χώρας στο εξωτερικό.

Τα κακώς κείμενα

Η στρατηγική δεν βασίζεται αποκλειστικά στην προβολή θετικών μηνυμάτων, αντίθετα, αναγνωρίζει ότι υπάρχουν πραγματικές προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα, προκειμένου η χώρα να ενισχύσει την αξιοπιστία, την ανταγωνιστικότητα και τη διεθνή της εικόνα. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δυσκολία που μπορεί να αντιμετωπίσει μια επιχείρηση όταν προσπαθεί να ανοίξει τραπεζικό λογαριασμό ή να εγκατασταθεί επιχειρηματικά στην Κύπρο.

Την ίδια ώρα, ενώ η Κύπρος έχει κάνει σημαντικά βήματα στην ενίσχυση του τραπεζικού της συστήματος και στην αντιμετώπιση προβλημάτων του παρελθόντος, ωστόσο, η πρόοδος αυτή χρειάζεται να γίνει περισσότερο κατανοητή και γνωστή στο διεθνές κοινό. Το rebranding της Kreab με ορίζοντα τριών ετών αντανakλά τη μακροπρόθεσμη προσέγγισή της να μην αντιμε-

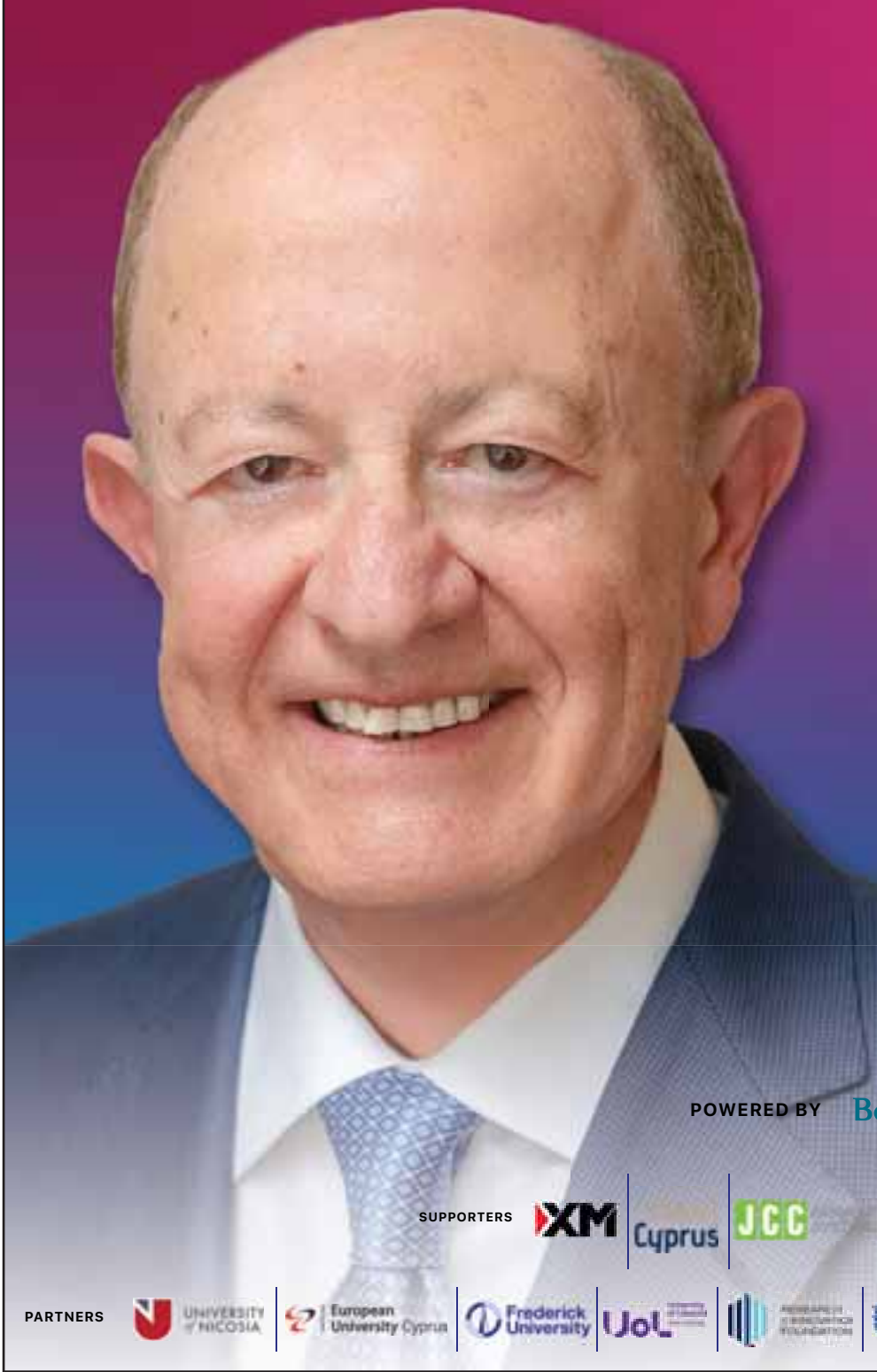
τωπίζει την επικοινωνία ως μια μεμονωμένη καμπάνια, αλλά ως μια συνεχή διαδικασία που περιλαμβάνει έρευνα, διαμόρφωση μηνυμάτων, ενεργοποίηση της κοινότητας, δημιουργία θετικών ιστοριών και διαρκής επικοινωνία με τις διαφορετικές ομάδες ενδιαφερομένων.

Η βασική ιδέα στην οποία στηρίζεται η προσέγγιση του διεθνούς οίκου είναι ότι η Κύπρος δεν χρειάζεται μόνο να επικοινωνήσει καλύτερα όσα έχει ήδη πετύχει, αλλά και να δημιουργήσει ένα ευρύτερο δίκτυο ανθρώπων και οργανισμών που γνωρίζουν σε βάθος τη χώρα, μπορούν να παρουσιάζουν τεκμηριωμένα την πρόοδό της και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας πιο ολοκληρωμένης και αξιόπιστης εικόνας της στο εξωτερικό.

Ενεργοποίηση του επιχειρείν

Σε κινητοποίηση της επιχειρηματικής κοινότητας προχώρησε κατά την παρουσία της στην χώρα μας η Kreab με στόχο να ενθαρρύνει τους οργανισμούς να παρουσιάζουν με σαφήνεια τις επιτυχίες και τις μεταρρυθμίσεις που συμβαίνουν. Ένα από τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι ότι η Κύπρος έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια, ωστόσο η πρόοδος αυτή δεν έχει αποτυπωθεί στον βαθμό που θα έπρεπε στη διεθνή εικόνα της χώρας ούτε έχει επικοινωνηθεί με τρόπο συνεκτικό και αποτελεσματικό. Ως εκ τούτου η Kreab επιδιώκει να κινητοποιήσει οργανισμούς και επιχειρήσεις που έχουν θετικές ιστορίες να μοιραστούν. Η προσέγγιση θα συνδεθεί με τις επαφές του επιχειρείν με διεθνείς συνεργάτες, επενδυτές και άλλες ομάδες που επιπρεάζουν την αντίληψη για τη χώρα.

NICOSIA MUNICIPAL THEATRE

C. L. Max Nikias

Author, President Emeritus and Life Trustee of the University of Southern California

OCTOBER 14

AI

WARS

digital

agenda

CYPRUS SUMMIT

agenda.cy

GET YOUR TICKET NOW!

POWERED BY

Bank of Cyprus

SUPPORTERS

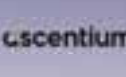

PARTNERS

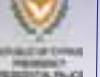

A PROJECT ENDORSED BY

ORGANISERS

Παραμένει μεγάλη η κρατική μηχανή

Για το 2027 προωθείται στην Κύπρο η δημιουργία 386 θέσεων και η κατάργηση 437 θέσεων

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Εντός της εβδομάδας ο προϋπολογισμός του 2027 που πέρασε από το Υπουργικό Συμβούλιο κατέδειξε μεν την προσπάθεια μείωσης μονίμων θέσεων στον δημόσιο τομέα, ωστόσο παραμένει μεγάλη η κρατική μηχανή. Σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά του Προϋπολογισμού του 2027, επιτυγχάνεται, όπως επισημαίνει το υπουργείο Οικονομικών, για τρίτη συνεχή χρονιά η μείωση τους κατά 51 θέσεις σε σχέση με τον Προϋπολογισμό του 2026. Συγκεκριμένα, για το 2027 προωθείται η δημιουργία 386 θέσεων και η κατάργηση 437 θέσεων (συμπεριλαμβανομένων και 66 μόνιμων θέσεων Ωρομίσθιου Κυβερνητικού Προσωπικού).

Το ΥΠΟΙΚ τόνισε στην παρουσίασή του πως, στο πλαίσιο του Προϋπολογισμού για το 2027, συνεχίζεται η προσπάθεια συγκράτησης του κρατικού μισθολογίου, περιλαμβανομένης και της απασχόλησης με μείωση της συνολικής απασχόλησης στη Δημόσια Υπηρεσία κατά 2.242 άτομα κατά την περίοδο 2012 – 2026. Αναλυτικότερα, ήταν 9.529 υπηρετούντες την 1.1.2012 και 17.287 υπηρετούντες στις 30.6.2026. Όπως επεξηγείται, στους 17.287 υπηρετούντες στη Δημόσια Υπηρεσία περιλαμβάνονται και περίπου 3.804 υπάλληλοι, οι οποίοι είναι αποσπασμένοι στον ΟΚΥΠΥ. Κατά συνέπεια εάν αφαιρεθεί ο αριθμός αυτός η μείωση της απασχόλησης στη Δημόσια Υπηρεσία ανέρχεται σε 6.046 άτομα. Ωστόσο, παρά τη μείωση της απασχόλησης στη Δημόσια Υπηρεσία, η απασχόληση στον τομέα της Εκπαίδευσης αυξήθηκε την ίδια περίοδο κατά 3.342 άτομα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι, 12.789 υπηρετούντες ήταν την 1.1.2012 και 16.131 υπηρετούντες στις 30.6.2026.

53.080 οι κρατικοί υπάλληλοι

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου, οι Κρατικοί Υπάλληλοι τον Αύγουστο του 2026 ανήλθαν στα 53.080 άτομα, σημειώνοντας αύξηση κατά 419 άτομα (0,8%) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2025. Η απασχόληση στη Δημόσια Υπηρεσία μειώθηκε κατά 1,0%, ενώ στην Εκπαιδευτική Υπηρεσία και στις Δυνάμεις Ασφαλείας σημειώθηκε αύξηση 2,2% και στις δύο κατηγορίες. Στο σύνολο των κρατικών υπαλλήλων, η μεγαλύτερη αύξηση (3,0%) παρατηρείται στους Εργοδοτούμενους Αορίστου Χρόνου (ΕΑΧ) σε σύγκριση με τον Αύγουστο του 2025, ενώ μικρή μείωση (-0,1%) παρατηρείται στο Ωρομίσθιο Προσωπικό. Στις επιμέρους κατηγορίες προσωπικού ανά Υπηρεσία, η μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση παρουσιάζεται στους ΕΑΧ της Εκπαιδευτικής Υπηρεσίας (26,0%) και η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση στους Εργοδοτούμενους Ορισμένου Χρόνου (ΕΟΧ) των Δυνάμεων Ασφαλείας (-96,6%). Σημειώνεται ότι η μεγάλη μείωση που παρατηρείται στους ΕΟΧ των Δυνάμεων Ασφαλείας (-96,6%) οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ολοκλήρωση και μη επέκταση συγκεκριμένων συμβάσεων ορισμένου χρόνου από τον Αύγουστο του 2025. Για την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου 2026 ο μέσος όρος των Κρατικών

Σε εξέλιξη η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, με την κυβέρνηση να προωθεί όπως αναφέρει η ίδια, «ένα πλέγμα μεταρρυθμίσεων που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού, ευέλικτου και παραγωγικού κράτους».

Οι κρατικοί υπάλληλοι τον Αύγουστο του 2026 ανήλθαν στα 53.080 άτομα, σημειώνοντας αύξηση κατά 419 άτομα (0,8%) σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2025.

Υπαλλήλων αυξήθηκε κατά 0,4% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2025.

78.433 στο ευρύ Δημόσιο

Παράλληλα, εάν θελήσουμε να δούμε τα δεδομένα με πιο ευρύ πρίσμα, η απασχόληση στον Ευρύ

Δημόσιο Τομέα κατά το 2ο τρίμηνο του 2026 ανήλθε στα 78.433 άτομα, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1.119 άτομα, ή 1,4% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2025. Από το σύνολο των εργαζομένων, 73.284 απασχολούνταν στη Γενική Κυβέρνηση και 5.149 σε Εταιρείες και Επιχειρήσεις Ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση. Ειδικότερα, στη Γενική Κυβέρνηση καταγράφηκαν 55.372 Κρατικοί Υπάλληλοι, 11.314 εργαζόμενοι σε Μν Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς και 6.598 εργαζόμενοι στις Τοπικές Αρχές. Συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2025 όπως σημειώνει η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, η απασχόληση στη Γενική Κυβέρνηση αυξήθηκε κατά 1.009 άτομα (1,4%), με αύξηση κατά 293 άτομα (0,4%) στην Κεντρική Κυβέρνηση και κατά 716 άτομα (12,2%) στις Τοπικές Αρχές. Η αύξηση στην απασχόληση των Τοπικών Αρχών οφείλεται κατά κύριο λόγο στους Επαρχιακούς Οργανισμούς Αυτοδιοίκησης, όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 416 άτομα (39,1%). Στις Εταιρείες και Επιχειρήσεις Ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση καταγράφηκε αύξηση κατά 110 άτομα (2,2%). Συγκριτικά με το 1ο τρίμηνο του 2026, η απασχόληση στον Ευρύ Δημόσιο Τομέα αυξήθηκε κατά 45 άτομα (0,1%), ενώ η απασχόληση στη Γενική Κυβέρνηση παρουσίασε αύξηση κατά 48 άτομα (0,1%), με μείωση απασχόλησης στην Κεντρική Κυβέρνηση κατά 144 άτομα (-0,2%) και αύξηση απασχόλησης στις Τοπικές Αρχές κατά 192 άτομα (3,0%). Τέλος, στις Εταιρείες και Επιχειρήσεις Ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση παρατηρήθηκε μείωση κατά 3 άτομα (-0,1%).

μα (0,4%) στην Κεντρική Κυβέρνηση και κατά 716 άτομα (12,2%) στις Τοπικές Αρχές. Η αύξηση στην απασχόληση των Τοπικών Αρχών οφείλεται κατά κύριο λόγο στους Επαρχιακούς Οργανισμούς Αυτοδιοίκησης, όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 416 άτομα (39,1%). Στις Εταιρείες και Επιχειρήσεις Ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση καταγράφηκε αύξηση κατά 110 άτομα (2,2%). Συγκριτικά με το 1ο τρίμηνο του 2026, η απασχόληση στον Ευρύ Δημόσιο Τομέα αυξήθηκε κατά 45 άτομα (0,1%), ενώ η απασχόληση στη Γενική Κυβέρνηση παρουσίασε αύξηση κατά 48 άτομα (0,1%), με μείωση απασχόλησης στην Κεντρική Κυβέρνηση κατά 144 άτομα (-0,2%) και αύξηση απασχόλησης στις Τοπικές Αρχές κατά 192 άτομα (3,0%). Τέλος, στις Εταιρείες και Επιχειρήσεις Ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση παρατηρήθηκε μείωση κατά 3 άτομα (-0,1%).

Ζωντανή η προσπάθεια

Αξίζει να σημειωθεί πως, βρίσκεται σε εξέλιξη η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, με την κυβέρνηση να προωθεί όπως αναφέρει η ίδια, «ένα πλέγμα μεταρρυθμίσεων που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού, ευέλικτου και παραγωγικού κράτους». Την ίδια ώρα, προωθείται η απλοποίηση και μηχανογράφηση διαδικασιών και η αξιοποίηση με πιο ευέλικτο τρόπο του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στρατηγικών τους στόχων και της ευρύ-

τερης κυβερνητικής πολιτικής.

Σύμφωνα με το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027-2029 που συνοδεύει τον Προϋπολογισμό του 2027, οι μεταρρυθμίσεις θα στοχεύουν στην διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, μέσω της συγκράτησης του ρυθμού αύξησης του κρατικού μισθολογίου, καθώς και της υλοποίησης της κυβερνητικής πολιτικής για κάλυψη των μόνιμων αναγκών της δημόσιας υπηρεσίας σε προσωπικό μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων και όχι μέσω της πρόσληψης Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου (ΕΟΧ).

Η κυβέρνηση θα επιδιώξει την κάλυψη των μόνιμων αναγκών μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων αντί της πρόσληψης εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, ενώ παράλληλα εξετάζεται η σταδιακή μείωση των οροφών για έκτακτο προσωπικό. Βαρύτητα επίσης θέλει να δοθεί στην αξιολόγηση της ανάγκης διατήρησης υφιστάμενων θέσεων, καθώς και στην αναθεώρηση οργανωτικών δομών που δημιουργήθηκαν υπό διαφορετικές συνθήκες τα προηγούμενα χρόνια. Η φιλοσοφία της μεταρρύθμισης προβλέπει ότι η δημιουργία νέων θέσεων θα συνοδεύεται, όπου είναι δυνατόν, από κατάργηση ισοδύναμων θέσεων ή άλλες εξοικονομήσεις ώστε να μην προκύπτει επιπρόσθετη δημοσιονομική επιβάρυνση. Μία από τις αλλαγές, θα είναι η εφαρμογή του Νόμου που φέρνει νέο πλαίσιο αξιολόγησης και επιλογής υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας για πλήρωση των ανελκτικών θέσεων της δημόσιας υπηρεσίας.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΑΚΙΝΗΤΑ 2026

- Ανηφορίζουν οι τιμές κατοικιών
- Γιατί το κυπριακό real estate άλλαξε πίστα;
- Η μάχη των αστικών κέντρων

ΚΥΡΙΑΚΗ

27/09

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΕΚΔΟΣΗΣ

KORANTINA
HOMES

Η Κύπρος έχει 5 αγορές μεταπωλήσεων στα ακίνητα

Τα διαμερίσματα αποτέλεσαν τη μεγαλύτερη μεμονωμένη κατηγορία με 1.105 συναλλαγές

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η αγορά μεταπωλήσεων στην Κύπρο παρουσιάζει διαφορετική εικόνα ανά επαρχία, τόσο ως προς τον αριθμό των συναλλαγών όσο και ως προς την αξία και τις τιμές. Η ανάλυση του 1ου εξαμήνου του 2026 της Landbank Analytics καταγράφει συνολικά 3.202 μεταπωλήσεις αξίας €727,2 εκατ., αναδεικνύοντας διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις πέντε επαρχίες. Τα στοιχεία αποτυπώνουν τη θέση της Λευκωσίας στον όγκο, της Λεμεσού στην αξία και στο οικιστικό €/τ.μ., καθώς και τα διαφορετικά επίπεδα τιμών και δραστηριότητας σε Λάρνακα, Πάφο και ελεύθερη Αμμόχωστο. Η εικόνα συμπληρώνεται από τα «price bands», τη σύνθεση ανά τύπο ακινήτου και τα τοπικά «hotspots» καταγράφονται και οι μεταβολές του δευτέρου τριμήνου.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ανάλυσης Landbank, η Λευκωσία συγκέντρωσε το 36,1% των συναλλαγών, αλλά το 26,9% της συνολικής αξίας. Αντίθετα, η Λεμεσός απορρόφησε το 36,2% της αξίας με μόλις το 21,2% των πράξεων. Σχολιάζεται δε, πως, η από

κλιση επιβεβαιώνει ότι η αγορά μεταπωλήσεων δεν μπορεί να αξιολογηθεί με έναν ενιαίο παγκύπριο μέσο όρο.

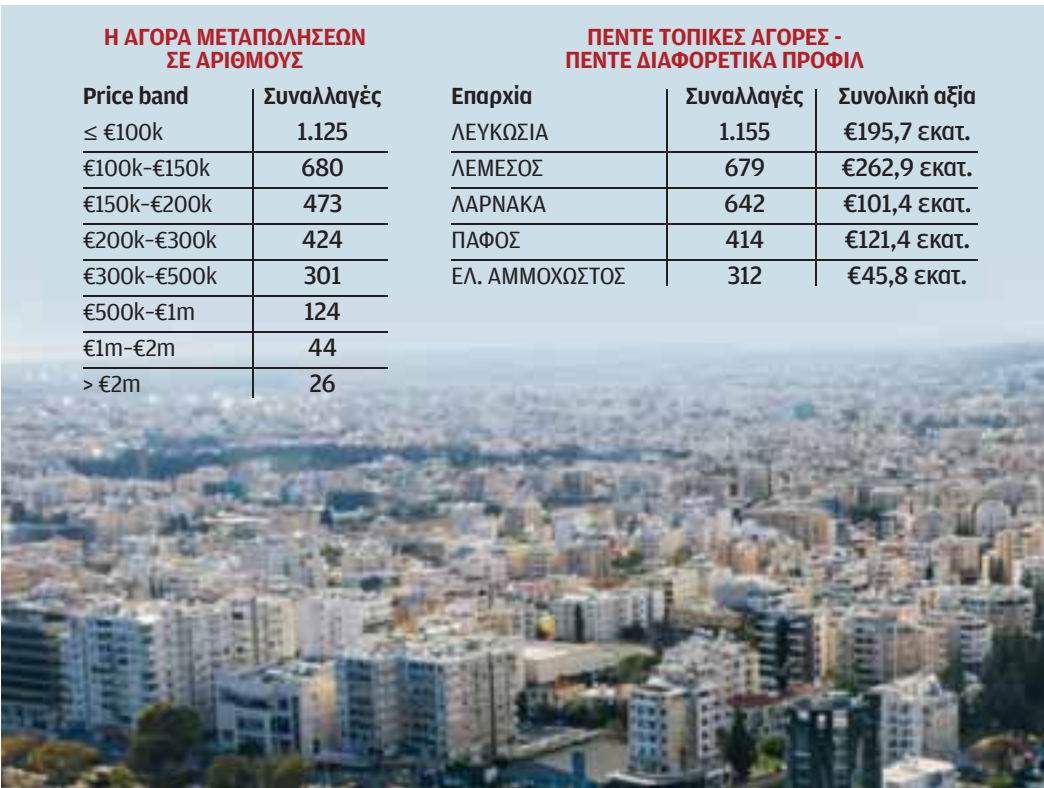
Όπως διαφαίνεται από τους πίνακες στην ανάλυση, το πρώτο εξάμηνο του 2026 καταγράφηκαν 3.202 συναλλαγές μεταπωλήσεων συνολικής αξίας €727,2 εκατ., με διάμεση τιμή 140.000 ευρώ. Η Λευκωσία συγκέντρωσε 1.155 συναλλαγές, αξίας €195,7 εκατ., με μερίδιο 36,1% του όγκου και 26,9% της αξίας και διάμεση τιμή €131.000. Η Λεμεσός κατέγραψε 679 συναλλαγές αξίας €262,9 εκατ., με 21,2% του όγκου και 36,2% της αξίας και διάμεση τιμή €220.000. Η Λάρνακα είχε 642 συναλλαγές αξίας €101,4 εκατ., με 20,0% του όγκου και 13,9% της αξίας και διάμεση τιμή €115.000. Η Πάφος κατέγραψε 414 συναλλαγές αξίας €121,4 εκατ., με 12,9% του όγκου και 16,7% της αξίας και διάμεση τιμή €153.215. Η ελεύθερη Αμμόχωστος είχε 312 συναλλαγές αξίας €45,8 εκατ., με 9,7% του όγκου και 6,3% της αξίας και διάμεση τιμή €85.000.

Όπως δηλώνει ο CEO του Landbank Group, Ανδρέας Χριστοφορίδης, «τα στοιχεία του

πρώτου εξαμήνου επιβεβαιώνουν ότι η Κύπρος δεν διαθέτει μία ενιαία αγορά μεταπωλήσεων». Ο κ. Χριστοφορίδης δηλώνει ότι, η Λευκωσία στηρίζει τον όγκο, η Λεμεσός συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη αξία κεφαλαίων και τα υψηλότερα επίπεδα €/τ.μ., ενώ οι υπόλοιπες επαρχίες διαμορφώνουν διαφορετικά σημεία εισόδου και επιμέρους hotspots». Τέλος, συμπληρώνει πως, «για αγοραστές, επενδυτές και ιδιοκτήτες, η σωστή απόφαση απαιτεί πλέον ανάλυση σε επίπεδο τύπου ακινήτου και συγκεκριμένης περιοχής, όχι έναν παγκύπριο μέσο όρο».

Το 84% στις 300.000

Η ανάλυση υποδεικνύει ότι, η αγορά παραμένει έντονα προσανατολισμένη στις χαμηλότερες και μεσαίες τιμές. Συγκεκριμένα, οι 2.702 από τις 3.202 συναλλαγές πραγματοποιήθηκαν έως τις €300.000. Την ίδια στιγμή, μόλις 26 πράξεις άνω των €2 εκατ. δι-

Α. Χριστοφορίδης:
Για αγοραστές, επενδυτές και ιδιοκτήτες, η σωστή απόφαση απαιτεί πλέον ανάλυση σε επίπεδο τύπου ακινήτου και συγκεκριμένης περιοχής, όχι έναν παγκύπριο μέσο όρο.

μιούργησαν αξία €125,7 εκατ., αναδεικνύοντας τη διπλή δομή της αγοράς. Οι 1.125 συναλλαγές έως €100.000 αντιστοιχούσαν στο 35,2% και σε αξία €63,8 εκατ., ενώ οι 680 συναλλαγές μεταξύ €100.000 και €150.000 αντιστοιχούσαν στο 21,3% και σε €86,9 εκατ. Στην κατηγορία

€150.000-€200.000 καταγράφηκαν 473 συναλλαγές, 14,8%, αξίας €83,1 εκατ., ενώ μεταξύ €200.000 και €300.000 καταγράφηκαν 424 συναλλαγές, 13,3%, αξίας €105 εκατ. Στα υψηλότερα price bands καταγράφηκαν 301 συναλλαγές €300.000-€500.000, 124 συναλλαγές €500.000-€1 εκατ., 44 συναλλαγές €1-€2 εκατ. και 26 συναλλαγές άνω των €2 εκατ. Οι 26 πράξεις άνω των €2 εκατ. αντιστοιχούσαν σε €125,7 εκατ. και στο 17,3% της συνολικής αξίας.

Στη σύνθεση της αγοράς ανά τύπο, τα διαμερίσματα είχαν 1.105 συναλλαγές, με μερίδιο 34,5%, συνολική αξία €166,1 εκατ., διάμεση τιμή €135.000 και διάμεσο €1.692/τ.μ. Τα οικόπεδα είχαν 753 συναλλαγές, 23,5%, αξία €207,1 εκατ., διάμεση τιμή €151.000 και €278/τ.μ. Η γη είχε 640 συναλλαγές, 20,0%, αξία €155,5 εκατ., διάμεση τιμή €52.550 και €27/τ.μ. Οι κατοικίες είχαν 570 συναλλαγές, 17,8%, αξία €165,5 εκατ., διάμεση

τιμή €235.000 και €1.662/τ.μ. Στα διαμερίσματα, τα δύο υπνοδωμάτια είχαν 328 συναλλαγές και διάμεση τιμή €140.000, τα τρία υπνοδωμάτια 249 και €162.000, το ένα υπνοδωμάτιο 245 και €107.000, ενώ τα studio 148 και €76.500. Το ένα υπνοδωμάτιο είχε διάμεσο €1.888/τ.μ. Τα οικιστικά οικόπεδα είχαν 662 συναλλαγές, διάμεση τιμή €145.000 και €268/τ.μ., οι αγροτικές γαίες 327 συναλλαγές με διάμεση τιμή €23.000 και €9/τ.μ., και οι οικιστικές γαίες 243 συναλλαγές με διάμεση τιμή €120.000 και €79/τ.μ. Γη και οικόπεδα αντιπροσώπευαν μαζί το 43,5% των συνολικών πράξεων.

Διαφορετική εικόνα

Στη Λευκωσία, τα διαμερίσματα είχαν 413 πωλήσεις, διάμεση τιμή €138.000 και €1.582/τ.μ., ενώ οι κατοικίες 177 πωλήσεις, €215.000 και €1.443/τ.μ. Το διάμεσο έτος κατασκευής ήταν 2004 για τα διαμερίσματα και 1989 για τις κατοικίες. Το 64,2% των διαμερισμάτων κινήθηκε έως €150.000.

Στη Λεμεσό, τα διαμερίσματα είχαν 186 πωλήσεις, διάμεση τιμή €217.000 και €2.686/τ.μ., ενώ οι κατοικίες 144 πωλήσεις, €325.000 και €2.221/τ.μ. Το διάμεσο έτος κατασκευής ήταν 1994 και 1997 αντίστοιχα. Στη Λεμεσό, 36,0% των διαμερισμάτων κινήθηκε μεταξύ €200.000 και €300.000.

Στη Λάρνακα, τα διαμερίσματα είχαν 249 πωλήσεις, διάμεση τιμή €111.000 και €1.528/τ.μ., ενώ οι κατοικίες 109 πωλήσεις, €185.000 και €1.425/τ.μ. Το 81,9% των διαμερισμάτων κινήθηκε έως €150.000.

Στην Πάφο, τα διαμερίσματα είχαν 181 πωλήσεις, διάμεση τιμή €120.000 και €1.748/τ.μ., ενώ οι κατοικίες 89 πωλήσεις, €230.000 και €1.886/τ.μ.

Στην ελεύθερη Αμμόχωστο, τα διαμερίσματα είχαν 76 πωλήσεις, διάμεση τιμή €101.000 και €1.610/τ.μ., ενώ οι κατοικίες 51 πωλήσεις, €255.000 και €1.760/τ.μ. Το 88,2% των διαμερισμάτων κινήθηκε έως €150.000.

Νέο Στεγαστικό Σχέδιο, για οικογένειες και νέα ζευγάρια

Όσο οι οικογένειες μεγαλώνουν, τόσο μεγαλώνουν και οι στεγαστικές ανάγκες. Το νέο Στεγαστικό Σχέδιο του Υπουργείου Εσωτερικών, σας δίνει τη δυνατότητα να αξιοποιήσετε την υφιστάμενη κατοικία σας με προσθήκη ορόφου, επέκταση ή δημιουργία επιπρόσθετης κατοικίας, για τη στέγαση μελών της οικογένειάς σας. Η νέα κατοικία μπορεί να έχει εμβαδόν μέχρι 150 τ.μ.

Νέες δυνατότητες στέγασης. Με τους νέους στο επίκεντρο.

Για περισσότερες πληροφορίες: gov.cy/moi

Απόκτηση κρατικού οικοπέδου στο **25%** της αγοραίας του αξίας

Στεγαστικό σχέδιο διάθεσης οικοπέδων σε οικογένειες

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ. ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.

Το στεγαστικό σχέδιο διάθεσης οικοπέδων σε οικογένειες, του Υπουργείου Εσωτερικών, δίνει τη δυνατότητα σε δικαιούχους να αποκτήσουν **κρατικό οικόπεδο στο 25% της αγοραίας του αξίας**, για την **ανέγερση κατοικίας για ιδιοκατοίκηση**, βάσει εισοδηματικών και άλλων κριτηρίων.

Το σχέδιο **αυξάνει τις επιλογές στέγασης και ενισχύει τη στεγαστική πολιτική**, προσφέροντας **περισσότερες δυνατότητες** σε οικογένειες. Παράλληλα, συμβάλλει στην **ενίσχυση των κοινοτήτων** και στην **ανάπτυξη της υπαίθρου**.

Πληροφορίες στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών www.gov.cy/moi

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Μεγαλύτερες οι ελληνικές ναυτιλιακές, αλλά λιγότερες

Από 607 το 2021 έχουν μειωθεί σε 587, οι μικρές είτε απορροφούνται είτε εκλείπουν

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Η εντεινόμενη κεφαλαιακή συγκέντρωση και η στρατηγική αναδιάρθρωση των στόλων αποτελούν τα κυρίαρχα δομικά χαρακτηριστικά της ελληνόκτητης ποντοπόρου ναυτιλίας, σύμφωνα με την ετήσια ανάλυση της Petrofin Research για την περίοδο 2025/2026. Με απλά λόγια, οι μεγάλες εταιρείες μεγαλώνουν περισσότερο και οι μικρότερες είτε απορροφούνται είτε εκλείπουν.

Η ποσοτική αποτίμηση των δεδομένων καταδεικνύει μια σαφή ασυμμετρία: ενώ η συνολική μεταφορική ικανότητα (DWT) και το τονάζ του ελληνικού στόλου διευρύνονται σταθερά, η βάση των ενεργών διαχειριστριών εταιρειών συρρικνώνεται συστηματικά. Η δυναμική αυτή υπογραμμίζει την επιτακτική ανάγκη επίτευξης οικονομιών κλίμακας ως βασικού παράγοντα λειτουργικής βιωσιμότητας, απέναντι στο αυξημένο κόστος συμμόρφωσης με τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς, στις απαιτήσεις χρηματοδότησης και στις γεωπολιτικές αναταράξεις των διεθνών εμπορικών ροών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Petrofin Research, ο συνολικός αριθμός των ενεργών ελληνικών ναυτιλιακών εταιρειών υποχώρησε το 2025 στις 587, σημειώνοντας περαιτέρω κάμψη από τις 588 εταιρείες του 2024, τις 592 του 2023 και τις 607 του 2021.

Η πτωτική αυτή πορεία εντοπίζεται κυρίως στους μικρότερους πλοιοκτήτες, ιδιαίτερα στην κατηγορία στόλων με 1 έως 2 πλοία, οι οποίες περιορίστηκαν σε 164 το 2025. Οι αυστηρότεροι περιβαλλοντικοί κανονισμοί, οι γεωπολιτικές προκλήσεις και το αυξημένο λειτουργικό κόστος καθιστούν τα μικρά σκάφη οικονομικά ασύμφορα σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, εξωθώντας τα είτε σε αποχώρηση είτε σε συγχωνεύσεις.

Αντίθετα, η τάση ισχυροποίησης των μεγάλων ναυτιλιακών ομίλων παγιώνεται. Οι εταιρείες με στόλο άνω του 1 εκατομμυρίου τόνων DWT αυξήθηκαν σε 89 (από 85 το 2024), ελέγχοντας πλέον το εντυπωσιακό 80,81% του συνολικού ελληνικού τονάζ με 3.986 πλοία – ένα ποσοστό-ρόσημο που υπερβαίνει το 80% μόλις για δεύτερη φορά την τελευταία δεκαετία. Παράλληλα, οι εταιρείες με στόλο άνω των

Οι εταιρείες με στόλο άνω του 1 εκατ. τόνων DWT αυξήθηκαν σε 89, ελέγχοντας πλέον το 80,81% του ελληνικού τονάζ με 3.986 πλοία.

25 πλοίων ανέρχονται σε 59 και συγκεντρώνουν από μόνες τους 340,9 εκατ. DWT, αντιπροσωπεύοντας το 69,09% του συνόλου.

Σε όρους χωρητικότητας, ο ελληνικός στόλος (καλύπτοντας όλους τους τύπους και μεγέθη) ενισχύθηκε κατά 1% το 2025 φτάνοντας στα 493,49 εκατ. DWT έναντι 488,57 εκατ. DWT το 2024, αριθμώντας πλέον 6.822 πλοία (αύξηση κατά 114 μονάδες). Αν και καταγράφεται επιβράδυνση στον ρυθμό ανάπτυξης σε σύγκριση με προηγούμενα έτη, ο στόλος παραμένει εξαιρετικά ισχυρός.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ελαφρά μείωση του μέσου μεγέθους πλοίου στους 72.834 DWT (από 72.834 DWT το 2024), η οποία αποτελεί την τέταρτη διαδοχική πτώση από το 2020 και αντικατοπτρίζει το αυξημένο ενδιαφέρον για πλοία μεσαίου μεγέθους. Ταυτόχρονα, η μέση ηλικία του συνολικού στόλου σταθεροποιήθηκε ελαφρώς στα 14,5 έτη (από 14,6 έτη το 2024), κυρίως χάρη στις παραδόσεις νεότευκτων και την έντονη δραστηριότητα πώλησης παλαιότερων πλοίων σε υψηλές τιμές.

Εστιάζοντας στα πλοία άνω των 20.000 DWT, τα οποία αποτελούν το 98,7% της συνολικής χωρητικότητας, η έρευνα της Petrofin καταγράφει 5.381 πλοία (487,08 εκατ. DWT) υπό τη διαχείριση 404 εταιρειών.

Μεταξύ των επιμέρους τομέων ξεχωρίζει η θεματική άνοδος στον κλάδο μεταφοράς υγραερίων (LPG), όπου η χωρητικότητα εκτινάχθηκε κατά 22% στα 4,45 εκατ. DWT και τα 104 πλοία, με τη μέση ηλικία να διαμορφώνε-

ται σε μόλις 6,16 έτη. Η είσοδος ισχυρών ομίλων, όπως η Capital και ο όμιλος Αγγελικούση, ενίσχυσε καθοριστικά τον τομέα. Σημαντική ανάπτυξη σημείωσε και ο στόλος υδρογονανθρακικού αερίου (LNG) (+9% σε DWT, 183 πλοία, μέση ηλικία 6,38 έτη), ενώ τα δεξαμενόπλοια (1.029 πλοία, 158,36 εκατ. DWT) και τα φορτηγά ξηρού χύδην φορτίου (2.935 πλοία, 238,8 εκατ. DWT) διατήρησαν σταθερά μεγέθη.

Όπως καταλήγει η μελέτη της Petrofin Research, η επενδυτική δυναμική των Ελλήνων εφοπλιστών παραμένει αμείωτη, με το βιβλίο παραγγελιών νεότευκτων πλοίων να καταγράφει άλλα στα 60,4 εκατ. DWT (679 πλοία) στα τέλη του 2025. Παρά την αβεβαιότητα αναφορικά με τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς και τη στρόφι σε συμβατικά αποδοτικά πλοία Tier III, η ελληνική ναυτιλία διατηρεί την ηγετική της θέση, μεγεθύνοντας τους στόλους της και ενισχύοντας τη διεθνή επηρροή της.

Αύξηση κομίστρων ταξί για συγκεκριμένες διαδρομές και αναμονή

Αυξημένα κόμιστρα θα κληθούν να πληρώσουν οι επιβάτες ταξί, τουλάχιστον για διαδρομές που συνδέουν τα αεροδρόμια με τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, καθώς και στην περίπτωση αναμονής του οχήματος. Η αναπροσαρμογή του τιμολογίου για ορισμένες υπηρεσίες ταξί έρχεται σε συνέχεια διαλόγου του υπουργείου Μεταφορών με εκπροσώπους των επαγγελματιών ταξί, ενώ οι αλλαγές αναμένεται να ισχύσουν από τις επόμενες ημέρες μετά τη δημοσίευση του ΦΕΚ.

Ειδικότερα, σύμφωνα και με πηγές του υπουργείου Μεταφορών, η ελάχιστη χρέωση διαδρομής δεν αλλάζει, ακριβαίνει όμως η μετακίνηση από και προς το αεροδρόμιο. Ετσι, η σταθερή χρέωση για τη διαδρομή από το αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος» προς το κέντρο της Αθήνας αυξάνεται στα 50 ευρώ από 40 ευρώ, ενώ η αντίστοιχη τιμή κατά τη νυχτερινή περίοδο από 00.00 έως 05.00 από 55 ευρώ σήμερα διαμορφώνεται στα 65 ευρώ.

Για τη Θεσσαλονίκη, η σταθερή τιμή της διαδρομής από το αεροδρόμιο «Μακεδονία» αυξάνεται στα 28 ευρώ από 25 ευρώ που ισχύει σήμερα, ενώ η νυχτερινή χρέωση διαμορφώνεται στα 38 ευρώ από 35 ευρώ. Παράλληλα, η χρέωση για χρόνο αναμονής αυξάνεται στα 20 ευρώ ανά ώρα από 15 ευρώ που ισχύει σήμερα.

Από την πλευρά του το ΣΑΤΑ (Συνδικάτο Αυτοκιντιστών Ταξί Αττικής) σημει-

ώνει πως «η νέα τιμολόγηση έρχεται μετά την επίμονη πίεση και την τεκμηριωμένη εισήγηση του ΣΑΤΑ, το οποίο είχε επανειλημμένως επισημάνει την ανάγκη αναπροσαρμογής των κομίστρων στα σημερινά οικονομικά δεδομένα και στο πραγματικό κόστος λειτουργίας των ταξί».

Ωστόσο σε δήλωσή του ο Λευτέρης Πετράκης, πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ταξί (ΠΟΕΙΑΤΑ), εκτιμά πως

Ακριβότερη θα είναι η κούρσα από και προς τα αεροδρόμια «Ελ. Βενιζέλος» και «Μακεδονία».

οι νέες ρυθμίσεις δεν προσφέρουν ουσιαστικό όφελος στους οδηγούς ταξί της περιφέρειας. «Είναι σημαντική η σημερινή απόφαση για την αύξηση της σταθερής τιμής των διαδρομών από και προς τα αεροδρόμια της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, καθώς και της χρονοχρέωσης», αναφέρει.

«Η εξέλιξη αποτελεί ένα βήμα και όχι το τέλος της προσπάθειας, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν προσφέρει ουσιαστικό όφελος στους συναδέλφους της περιφέρειας. Η αύξηση της χρονοχρέωσης αφορά κυρίως συνθήκες μεγάλης κυκλοφοριακής συμφόρησης και παρατεταμένους αναμονής».

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΚΟΝΤΗ

Οι νέες ρυθμίσεις δεν προσφέρουν ουσιαστικό όφελος στους οδηγούς ταξί της περιφέρειας, εκτιμά ο Λευτέρης Πετράκης, πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ταξί (ΠΟΕΙΑΤΑ).

Εκτός κεφαλαιαγοράς η μεσαία επιχείρηση

Η ελληνική κεφαλαιαγορά διανύει μία από τις πλέον δυναμικές περιόδους της πρόσφατης ιστορίας της, καταγράφοντας την ανάπτυξη της επενδυτικής βολής, τη στρατηγική ενσωμάτωση στο δίκτυο της Euronext και την επανακατάταξη της στις ανεπτυγμένες αγορές. Η συνολική κεφαλαιοποίηση του Χρηματιστηρίου Αθηνών αναρρικχήθηκε πρόσφατα στα 182,1 δισ. ευρώ, τετραπλάσια σε σύγκριση με τα 46 δισ. ευρώ του 2018.

Ωστόσο, κάτω από την επιφάνεια των δεικτών υψίσταται ένα επίμονο δομικό έλλειμμα: η κεφαλαιαγορά παραμένει ένα κλειστό οικοσύστημα για ελάχιςτους μεγάλους ομίλους, αδυνατώντας να λειτουργήσει ως ουσιαστικός μηχανισμός χρηματοδότησης της ευρύτερης παραγωγικής βάσης.

Όπως εξηγεί ο πρόεδρος της Grant Thornton Ελλάδας και επικεφαλής του ιδιωτικού επενδυτικού κεφαλαίου SMERC, Νίκος Καραμούζης, τα στοιχεία της περιόδου 2021-2026 καταδεικνύουν ότι η άντληση κεφαλαίων από το ταμπλό παραμένει αυστηρά πρόνομο της μεγάλης κεφαλαιοποίη-

σης. Στη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας αντλήθηκαν συνολικά περί τα 7,7 δισ. ευρώ μέσω μετοχικών και ομολογιακών εκδόσεων. Εντούτοις, από αυτά, τα 4,52 δισ. ευρώ αφορούσαν 21 εταιρικά ομόλογα που εκδόθηκαν από μόλις 17 μεγάλους ομίλους, εξηγεί ο ίδιος. Παράλληλα, οι 15 δημόσιες εγγραφές (IPOs) συγκέντρωσαν 1,41 δισ. ευρώ, εκ των οποίων

Παραμένει ένα κλειστό οικοσύστημα για μεγάλους ομίλους, χωρίς να χρηματοδοτεί την ευρύτερη παραγωγική βάση.

σημαντικό μέρος αφορούσε την Εναλλακτική Αγορά και τον τομέα των ακινήτων, ενώ οι καθαρές αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου με μετρητά ανήλθαν σε 1,75 δισ. ευρώ. Η δε συναλλακτική δραστηριότητα παρουσιάζει επίσης έντονη συγκέντρωση, καθώς ο τραπεζικός κλάδος αντιπροσω-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑ			
Συνολική κεφαλαιοποίηση Χ.Α.		Συγκέντρωση αγοράς	
€182,1 δισ. (Σεπτέμβριος 2026) Τετραπλασιασμός από τα €46 δισ. του 2018.		35% τράπεζες (€64 δισ.) 20% ενέργεια 17% Coca-Cola και ΟΠΑΠ 10-15 εταιρείες ελέγχουν πάνω από το 70% της κεφαλαιοποίησης.	
Αντληση κεφαλαίων (2021-2026)		Εγχώριο οικοσύστημα Private Equity	
ΣΥΝΟΛΙΚΑ €7,69 δισ. Ομόλογα: €4,52 δισ. (21 εκδόσεις / 17 εκδότες) IPOs: €1,41 δισ. (15 εισαγωγές) ΑΜΚ: €1,75 δισ.		ΥΠΟ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ €3,5 δισ. (45 funds) Τοποθετήσεις σε ~150 μικρομεσαίες επιχειρήσεις για αναδιάρθρωση και μεγέθυνση.	

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

πύει το ένα τρίτο της αγοράς (64 δισ. ευρώ), ο ενεργειακός κλάδος το 20%, ενώ μόλις δύο όμιλοι –η Coca-Cola HBC (9%) και ο ΟΠΑΠ (8%)– δεσμεύουν το 17% της κεφαλαιοποίησης. Την ίδια στιγμή, κομβικοί πυλώνες της εγχώριας οικονομίας, όπως ο τουρισμός, η

ναυτιλία και η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, απουσιάζουν σχεδόν εξ ολοκλήρου από τη δημιουργία αγοράς.

Το παράδοξο αυτό οξύνεται από την ιστορικά υψηλή ρευστότητα των επιχειρήσεων, η οποία μειώνει την ανάγκη προσφυγής

στη μετοχική χρηματοδότηση. Η κερδοφορία των εισηγμένων εκτιμάται ότι θα προσεγγίσει τα 16 δισ. ευρώ το 2026 (από 1,3 δισ. ευρώ το 2014), ενώ τα ταμειακά διαθέσιμα του επιχειρηματικού τομέα ανέρχονται στο ιστορικό ρεκόρ των 64 δισ. ευρώ. Παράλληλα, ο επιθετικός τραπεζικός ανταγωνισμός συμπίεσε τα περιθώρια δανεισμού (spreads) κάτω από το 1% για αξιόχρεους δανειολήπτες, καθιστώντας τον τραπεζικό δανεισμό και τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης ασύγκριτα φθηνότερες επιλογές.

Για τις μεσαίες επιχειρήσεις, τα προσκόμματα είναι βαθύτερα εκτιμά ο Νίκος Καραμούζης: το μικρό μέγεθος –το μικρότερο στην Ευρώπη–, η εμμονή στο οικογενειακό μοντέλο διοίκησης και οι συχνά χαμηλές αξιολογιστικές ισολογισμοί καθιστούν το κόστος εποπτικής συμμόρφωσης και εταιρικής διακυβέρνησης δυσανάλογα βαρύ. Ταυτόχρονα, η ελληνική αγορά πάσχει από ανεπαρκή εγχώρια θεσμική αποταμίευση. Τα νοικοκυριά διατηρούν το 74% του χρηματοοικονομικού τους πλούτου σε με-

τρητά και καταθέσεις (152,4 δισ. ευρώ), ενώ η θεσμική διαχείριση κεφαλαίων (αμοιβαία κεφάλαια, συνταξιοδοτικά ταμεία, ασφάλειες ζωής) καλύπτει μόλις το 19% του πλούτου, έναντι 47% στην Ευρώπη.

Σε αυτό το κενό μπορεί να λειτουργήσει παρεμβατικά το οικοσύστημα των Private Equity και Venture Capital funds, το οποίο κινητοποιεί κεφάλαια 3,5 δισ. ευρώ μέσω 45 εγχώριων σχημάτων, έχοντας ήδη τοποθετηθεί σε 150 μικρομεσαίες εταιρείες. Όπως σημειώνει ο κ. Καραμούζης, τα κεφάλαια αυτά λειτουργούν ως αναγκαίο ενδιάμεσο στάδιο: προσφέρουν λύσεις στη δυσεπίλυτη ενδοοικογενειακή διαδοχή, χρηματοδοτούν τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και υλοποιούν εξαγορές και συγχωνεύσεις (M&As). Μόνο μέσω της δημιουργίας ισχυρότερων σχημάτων με εξαγωγικό πρόσανταλισμό θα μπορέσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις να υπερβούν το φράγμα της κλίμακας, καθιστώντας μελλοντικά εφικτή την αυτόνομη εισοδό τους στη χρηματοπιστωτική αγορά.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Η Αθήνα μπαίνει στον χάρτη τής διεθνούς αγοράς private banking

Γιατί η Banque J. Safra Sarasin άνοιξε υποκατάστημα στην Ελλάδα

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Σε πύλη εισόδου διεθνών κεφαλαίων προς την Ευρώπη, αλλά και σε πεδίο διεκδίκησης του συσσωρευμένου πλούτου των Ελλήνων, επιχειρεί να εξελιχθεί η Αθήνα, προσελκύοντας ξένες τράπεζες, διαχειριστές κεφαλαίων και επενδυτικά funds. Η έναρξη λειτουργίας του ελληνικού υποκαταστήματος της Banque J. Safra Sarasin, ενός από τα μεγαλύτερα διεθνή ονόματα στο private banking, αποτελεί την πιο πρόσφατη κίνηση σε μια αλληλουχία εξελίξεων που ενισχύουν τον ρόλο της Ελλάδας στον χρηματοοικονομικό χάρτη της ευρύτερης περιοχής.

Το ενδιαφέρον δεν περιορίζεται στη διαχείριση των μεγάλων ελληνικών περιουσιών. Διαχειριστές κεφαλαίων που μίλησαν στην «Κ» σημειώνουν ότι «η γεωγραφική θέση της χώρας, η συμμετοχή της στην Ε.Ε. και το ευρωπαϊκό εποπτικό πλαίσιο δημιουργούν τις προϋποθέσεις ώστε η Αθήνα να λειτουργήσει ως βάση εξυπηρέτησης κεφαλαίων από την Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή». «Το private banking δεν είναι πλέον μόνο Ελλάδα, έχει πλέον πολύ international», αναφέρουν χαρακτηριστικά, αφήνοντας να εννοηθεί ότι στο προσεχές μέλλον θα δούμε και άλλες private banks να τοποθετούνται στην Ελλάδα, καθώς η γεωπολιτική αβεβαιότητα ενισχύει το ενδιαφέρον για εναλλακτικές τοποθεσίες στην Ευρώπη, με την Ελλάδα και την Κύπρο να προσφέρουν

γεωγραφικά εγγύτητα στην περιοχή. Η ελβετικών καταβολών τράπεζα J. Safra Sarasin –επικεφαλής στην Ελλάδα ορίστηκε η Λία Πιτταούλη– έρχεται να διεκδικήσει μερίδιο από την αναπτυσσόμενη αγορά διαχείρισης πλούτου στην Ελλάδα, απευθυνόμενη σε ιδιώτες υψηλής καθαής θέσης, εύπορες οικογένειες και θεσμικούς επενδυτές. Θα προσφέρει εξατομικευμένες υπηρεσίες επένδυσεων και wealth management,

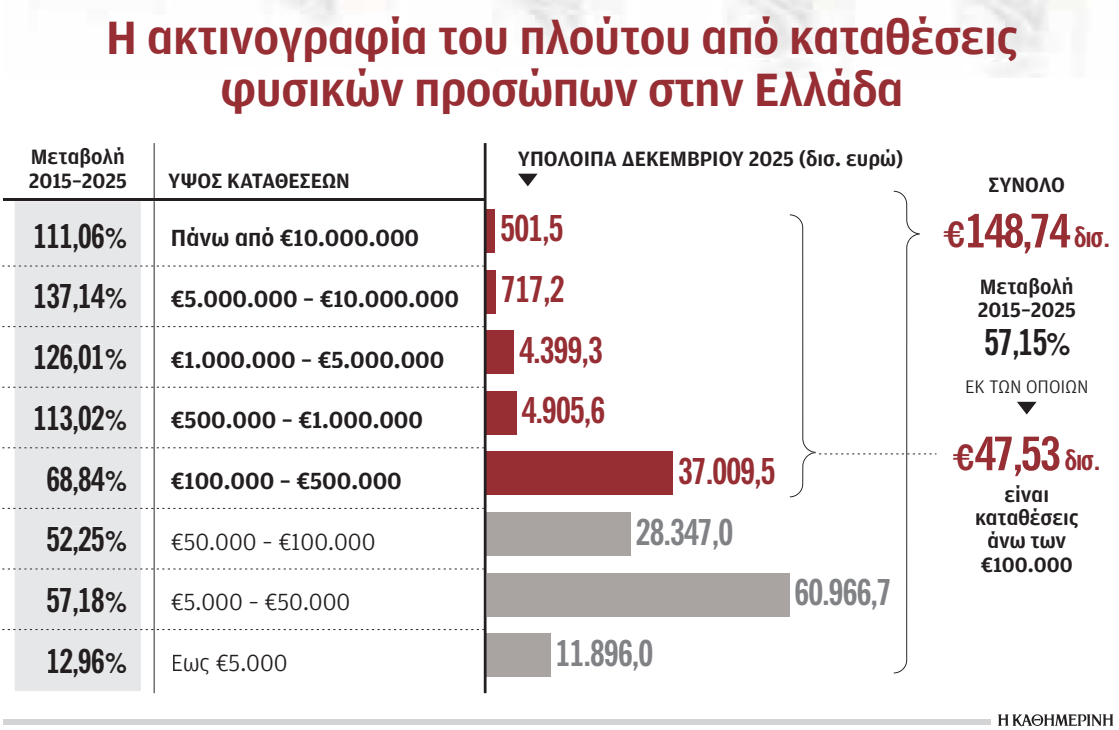
Η ελβετικών καταβολών τράπεζα J. Safra Sarasin έρχεται να διεκδικήσει μερίδιο από την αναπτυσσόμενη ελληνική αγορά διαχείρισης πλούτου.

αξιοποιώντας ως booking centre το Λουξεμβούργο και δίνοντας στους Έλληνες πελάτες πρόσβαση στις διεθνείς δυνατότητες του ομίλου. Το J. Safra Sarasin Group διαχειρίζεται περιουσιακά στοιχεία πελατών άνω των 460 δισ. δολαρίων, διαθέτει ίδια κεφάλαια 7,1 δισ. δολαρίων και απασχολεί περίπου 5.000 εργαζομένους σε περισσότερα από 35 σημεία στην Ευρώπη, στην Ασία, στη Μέση Ανατολή, στη Λατινική Αμερική και στην Καραϊβική. Ο όμιλος ελέγχεται από την οικογένεια Σάφρα, μια τρα-

πεζική δυναστεία σεφαραδίτικης εβραϊκής καταγωγής, ενώ ελληνικής καταγωγής είναι η Βίκυ Σάφρα, χήρα του Τζόζεφ Σάφρα. Ο ευρύτερος όμιλος J. Safra, στον οποίο ανήκουν επίσης η Banco Safra στη Βραζιλία και η Safra National Bank of New York, διαχειρίζεται συνολικά assets 590 δισ. δολαρίων.

Η έναρξη λειτουργίας του υποκαταστήματος της J. Safra Sarasin συμπίπτει με μια ευρύτερη κινητικότητα ξένων χρηματοπιστωτικών ομίλων στην ελληνική αγορά. Μόλις λίγες ημέρες νωρίτερα, η JPMorgan ανακοίνωσε την επέκταση των δραστηριοτήτων εταιρικής τραπεζικής της στην Ελλάδα. Η κίνηση δεν συνιστά εισοδο της JPMorgan στη λιανική τραπεζική, ούτε δημιουργία ενός νέου δικτύου καταστημάτων. Αποτελεί οργανωμένη διεύρυνση της παρουσίας της στην ελληνική εταιρική αγορά, με στόχο να αποκτήσει βαθύτερες σχέσεις με επιχειρήσεις που αναπτύσσονται, επεκτείνονται στο εξωτερικό ή χρειάζονται πρόσβαση σε σύνθετες χρηματοδοτικές και επενδυτικές λύσεις.

Η κινητικότητα δεν περιορίζεται, ωστόσο, στην εγκατάσταση ξένων οίκων. Οι ελληνικές τράπεζες έχουν επιδοθεί σε έναν αγώνα συνεργασιών με μεγάλους διεθνείς διαχειριστές, επιδιώκοντας να ενισχύσουν το private banking και να αυξήσουν τα έσοδά τους από προμήθειες. Οι ξένοι οίκοι αποκτούν με αυτόν τον τρόπο πρόσβαση στην ελληνική πελατεία χωρίς να χρειάζεται να δημι-

ουργήσουν αυτόνομο δίκτυο, ενώ οι εγχώριες τράπεζες διευρύνουν την γκάμα των επενδυτικών προϊόντων που μπορούν να προσφέρουν. Η Alpha Bank έχει συνάψει συνεργασίες με την Partners Group και τη Schroders Capital, ενώ μέσω της στρατηγικής σχέσης της με τη UniCredit διαθέτει τα onemarkets funds. Η Eurobank συνεργάζεται με τη Eurizon Asset Management του ομίλου Intesa Sanpaolo, διαθέτοντας από το 2025 στους πελάτες του private banking τα JPMorgan Multi-Alternatives ELTIF. Η Πειραιώς συμφώνησε πρόσφατα με την Apollo Management International, έναν από τους μεγαλύτερους διαχειριστές κεφαλαίων ιδιωτικών αγορών παγκοσμίως, για τη διάθε-

ση στην Ελλάδα ευρωπαϊκών μακροπρόθεσμων επενδυτικών κεφαλαίων - ELTIF. Αντιστοίχως, η Εθνική Τράπεζα συνεργάζεται με οίκους όπως οι BlackRock, UBS, Amundi, Schroders, BNP Paribas, Franklin Templeton και Pictet, ενώ συνεργασίες με μεγάλους διεθνείς διαχειριστές έχουν αναπτύξει και η CrediaBank και η Optima bank. Στον στενότερο πυρήνα της αγοράς βρίσκονται 10,5 δισ. ευρώ καταθέσεων σε υπόλοιπα άνω των 500.000 ευρώ. Από αυτά, 4,9 δισ. ευρώ ανήκουν στην κλίμακα μεταξύ 500.000 και 1 εκατ. ευρώ, 4,4 δισ. ευρώ στην κλίμακα μεταξύ 1 και 5 εκατ. ευρώ, 717 εκατ. ευρώ σε υπόλοιπα από 5 έως 10 εκατ. ευρώ και 502 εκατ. ευρώ σε καταθέσεις άνω

των 10 εκατ. ευρώ. Οι καταθέσεις φυσικών προσώπων που υπερβαίνουν το 1 εκατ. ευρώ φτάνουν συνολικά τα 5,6 δισ. ευρώ. Οι αριθμοί αυτοί δεν ταυτίζονται με μοναδικούς καταθέτες, ούτε αποτυπώνουν το σύνολο της πελατείας του private banking. Ένας πελάτης μπορεί να συνεργάζεται με περισσότερες τράπεζες, ενώ η ένταξη στις υπηρεσίες διαχείρισης πλούτου γίνεται με βάση το σύνολο των επενδύσιμων κεφαλαίων και όχι μόνο τις καταθέσεις. Στα διαθέσιμα συνυπολογίζονται μετοχές, ομόλογα, αμοιβαία κεφάλαια και άλλα επενδυτικά προϊόντα, καθώς και κεφάλαια Ελλήνων που είναι τοποθετημένα στο εξωτερικό, το ύψος των οποίων είναι πολλαπλάσιο.

AM
AR
VNI

DR ARGYRIS MICHAELIDES

MEDICAL
AESTHETIC
CLINICS

THE

SKINCLINIC

DR. ARGYRIS MICHAELIDES

Where skincare experience meets advanced technology and science

CO₂ LASER ● PICO LASER ● YAG ● BOTOX ●
FILLERS ● PRP ● EXOSOME TREATMENT
● LASER HAIR REMOVAL ● TATTOO REMOVAL

● DERMATOLOGY ●
Book Your Consultation

22871110

AM Medaesthetics

@am.medaesthetics

Ρωγμές στην οικονομική κυριαρχία των ΗΠΑ

Επενδυτές πωλούν ομόλογα, κυβερνήσεις αποσύρουν τον χρυσό τους από τη FED

Επενδυτές από όλο τον κόσμο πουλάνε τα αμερικανικά ομόλογά τους, οι συζητήσεις για αποδυνάμωση του δολαρίου φουντώνουν και οι ξένες κυβερνήσεις απομακρύνουν τον χρυσό τους από τα αμερικανικά θησαυροφυλάκια. Όλο και περισσότερο γίνεται εμφανές ότι η παγκόσμια οικονομία προσπαθεί να πάρει τις αποστάσεις της από την Αμερική.

Πραγματικά, οι ανησυχίες γύρω από το ύψους 40 τρισ. δολαρίων χρέος των ΗΠΑ, η υπερβολική χρήση των κυρώσεων για την επίλυση προβλημάτων εξωτερικής πολιτικής και η συνήθεια του Ντόναλντ Τραμπ να δοκιμάζει τα όρια του κράτους δικαίου θέτουν υπό αμφισβήτηση τη θέση των ΗΠΑ ως παγκόσμιου επενδυτικού προορισμού.

Παρότι -συχνά υπό την πίεση του Λευκού Οίκου- ξένες επιχειρήσεις και κυβερνήσεις δεσμεύονται να επενδύσουν σε αμερικανικό έδαφος, τα διεθνή κεφάλαια αρχίζουν να αναζητούν εναλλακτικούς προορισμούς, σημειώνουν οι New York Times.

«Οι γεωπολιτικοί παράγοντες και η εργαλειοποίηση του δολαρίου από τις ΗΠΑ μέσω οικονομικών παρεμβάσεων ωθούν τις κεντρικές τράπεζες και άλλους επενδυτές του επίσημου τομέα να επιχειρήσουν τη διαφοροποίηση

των χαρτοφυλακίων τους και να απομακρυνθούν από τα περιουσιακά στοιχεία σε δολάρια», εξηγεί ο Εσβαρ Πράσαντ, πρώην επικεφαλής του τμήματος Κίνας του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Ασφαλώς οι ΗΠΑ δεν είναι παρίας στον επενδυτικό χάρτη, αφού

Το μερίδιο του δολαρίου στα αποθεματικά των κεντρικών τραπεζών παρουσιάζει σταθερή πτώση την τελευταία δεκαετία, υποχωρώντας στο 56% στα τέλη του 2025, από 64% το 2015.

ιδιώτες επενδυτές εξακολουθούν να «ρίχνουν» χρήμα στις αμερικανικές αγορές, οι υποδομές τεχνικής νομοσύνης σημειώνουν εκρηκτική ανάπτυξη και κανένα νόμισμα δεν φαίνεται να απειλεί την παγκόσμια κυριαρχία του δολαρίου στο προσεχές μέλλον.

«Οι ΗΠΑ είναι στην πραγματικότητα ο ηγέτης, και ο ηγέτης δεν φοβάται τον ανταγωνισμό», δήλωσε ο Αμερικανός υπουργός

Οι ανησυχίες γύρω από το αυξανόμενο χρέος των ΗΠΑ οδηγούν τους επενδυτές να απαιτούν υψηλότερες αποδόσεις για να αγοράσουν τα αμερικανικά κρατικά ομόλογα, με αποτέλεσμα η απόδοση του 10ετούς τίτλου να ξεπεράσει αυτή την εβδομάδα το 5%, φτάνοντας στα υψηλότερα επίπεδα από το 2007.

Οικονομικών Σκοτ Μπέσεντ, μιλώντας στο Κογκρέσο την Τρίτη. «Ο ανταγωνισμός μάς κάνει καλύτερους». Όμως οι New York Times βλέπουν ρωγμές σε αυτή την οικονομική κυριαρχία των ΗΠΑ, με την αγορά ομολόγων να θεωρείται το πιο ηχηρό παράδειγμα. Οι ανησυχίες γύρω από το αυξανόμενο χρέος των ΗΠΑ οδηγούν τους επενδυτές να απαιτούν υψηλότερες αποδόσεις για να αγοράσουν τα αμερικανικά κρατικά ομόλογα, με αποτέλεσμα η απόδοση του 10ετούς τίτλου να ξεπεράσει αυτή την εβδομάδα το 5%, φτάνοντας στα υψηλότερα επίπεδα από το 2007.

Καθώς η μακροπρόθεσμη δημοσιονομική κατάσταση των Ηνωμένων Πολιτειών κρίνεται επισφαλής, ορισμένες χώρες αρχίζουν να αναρωτιούνται αν οι ΗΠΑ αποτελούν συνετή επενδυτική επιλογή. Το κρατικό επενδυτικό ταμείο της Νορβηγίας, που είναι το μεγαλύτερο σε όλο τον κόσμο, ανακοίνωσε ότι σχεδιάζει

να μειώσει τις επενδύσεις του σε αμερικανικά κρατικά ομόλογα.

Την ίδια στιγμή, υπάρχει και το ζήτημα του δολαρίου. Σήμερα, σχεδόν το 90% των συναλλαγών με συνάλλαγμα ανά τον κόσμο πραγματοποιείται σε δολάρια. Ωστόσο, το μερίδιο του δολαρίου στα αποθεματικά των κεντρικών τραπεζών παρουσιάζει σταθερή πτώση την τελευταία δεκαετία, υποχωρώντας στο 56% στα τέλη του 2025, από 64% το 2015.

Πέρυσι, η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Κριστίν Λαγκάρντ δήλωσε ότι οι αλλοπρόσαλλες πολιτικές των Ηνωμένων Πολιτειών προετοιμάζουν το έδαφος για την «παγκόσμια στιγμή του ευρώ».

Πραγματικά, οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν την ισχύ του δολαρίου για να προωθήσουν τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής τους, επιβάλλοντας αυστηρές κυρώσεις σε αντιπάλους όπως το Ιράν και η Ρωσία. Όμως, καθώς εντείνουν τη χρήση των κυρώσεων για την

επίλυση παγκόσμιων συγκρούσεων, η θέση του δολαρίου ως παγκόσμιου αποθεματικού νομίσματος αμφισβητείται όλο και συχνότερα και περισσότερες χώρες αναζητούν εναλλακτικά χρηματοοικονομικά συστήματα, που να βρίσκονται έξω από την επιρροή των ΗΠΑ.

Και ενώ κάποιες χώρες στρέφονται στα ψηφιακά νομίσματα, άλλες καταφεύγουν στη σταθερότητα του χρυσού. Το 2025, τα διεθνή αποθέματα σε χρυσό ξεπέρασαν τις θέσεις του επίσημου τομέα σε τίτλους του αμερικανικού Δημοσίου. Μάλιστα, η ζήτηση για χρυσό είναι τόσο υψηλή, ώστε κάποιες χώρες επιθυμούν να διατηρούν τα αποθέματά τους πιο κοντά στα έδρα τους· ορισμένες προέβησαν στην ασυνήθιστη κίνηση να μεταφέρουν αλλού τον χρυσό που φυλάσσόταν στα θησαυροφυλάκια της Federal Reserve Bank of New York.

Αλλά και στο επιχειρηματικό μέτωπο, η επιθετική χρήση από

τις Ηνωμένες Πολιτείες δασμών και ελέγχων στις εξαγωγές έχει κάνει τις ευρωπαϊκές εταιρείες επιφυλακτικές απέναντι στην υιοθέτηση αμερικανικής τεχνολογίας για ευαίσθητους κλάδους, όπως η τεχνητή νοημοσύνη. Ανησυχούν ότι, εάν εξαρτώνται από τις Ηνωμένες Πολιτείες για τέτοιου είδους υποδομές, αυτές θα μπορούσαν να στραφούν εναντίον τους σε περίπτωση που η Ουάσινγκτον αποφασίσει να απαγορεύσει ή να απενεργοποιήσει την τεχνολογία, όπως έχει πράξει στο παρελθόν, κατά τη διάρκεια διενέξεων με την Κίνα και τη Ρωσία.

«Οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες οφείλουν πλέον να αναρωτηθούν τι θα συνέβαινε εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες στρέφονταν εναντίον τους χρησιμοποιώντας την οικονομική ισχύ τους», λέει στους New York Times ο Ντάνιελ Τάινεμπλουμ, πρώην αξιωματούχος του αμερικανικού υπουργείου Οικονομικών και εταίρος της Oliver Wyman.

Το παραδοσιακό και φθινό fish & chips έγινε γεύμα 50 λιρών στη Βρετανία

Επί δεκαετίες ήταν ίσως το πιο χαρακτηριστικό φθινό φαγητό της Βρετανίας. Σήμερα, μια οικογένεια τεσσάρων ατόμων μπορεί να χρειαστεί σχεδόν 50 λίρες για fish & chips, καθώς η άνοδος του κόστους των ψαριών, της πατάτας, του λαδιού, της ενέργειας αλλά και του μισθολογικού κόστους εργασίας πιέζει μια αγορά που ήδη χάνει πελάτες.

Η μέση τιμή μιας μερίδας takeaway fish & chips έχει αυξηθεί πάνω από 60% μέσα σε πέντε χρόνια, από περίπου 7 λίρες στις 11,43 λίρες, σύμφωνα με στοιχεία που παραθέτει ο Guardian. Η αύξηση είναι μεγαλύτερη από εκείνη που έχει καταγραφεί σε άλλες κατηγορίες takeaway φαγητών, με αποτέλεσμα αρκετοί καταναλωτές να περιορίζουν πλέον τη συχνότητα των επισκέψεών τους σε αυτά τα εστιατόρια.

Για τα περίπου 10.000 παραδοσιακά fish & chips shops της Βρετανίας, το πρόβλημα δεν είναι μόνο ότι ο πελάτης πληρώνει πε-

ρισσότερα. Είναι ότι τα περιθώρια κέρδους στενεύουν, την ίδια στιγμή που οι πωλήσεις σε όγκο υποχωρούν.

Στην καρδιά της πίεσης βρίσκεται το ίδιο το ψάρι. Η προσφορά μπακαλιάρου έχει περιοριστεί, ενώ οι γεωπολιτικές εντάσεις και οι κυρώσεις σε ρωσικές αλιευτικές επιχειρήσεις έχουν προσθέσει νέες δυσκολίες στην εφοδιαστική αλυσίδα.

Παράλληλα έχουν αυξηθεί οι τιμές της πατάτας, του μαγειρικού

Η μέση τιμή μιας μερίδας takeaway έχει αυξηθεί πάνω από 60% μέσα σε πέντε χρόνια.

λαδιού και της ενέργειας, ενώ το υψηλότερο εργατικό κόστος προσθέτει ακόμη μία επιβάρυνση σε επιχειρήσεις που λειτουργούν με σχετικά μικρά περιθώρια.

Για τα περίπου 10.000 παραδοσιακά fish and chips καταστήματα της Βρετανίας, οι πωλήσεις σε όγκο υποχωρούν και τα περιθώρια κέρδους στενεύουν.

Η πίεση έχει οδηγήσει ορισμένα καταστήματα στην παράδοση διαπίστωση ότι κάποιες ημέρες συμφέρει περισσότερο να παραμένουν κλειστά.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Plaiice Station στο Τσέασερ, μιας οικογενειακής επιχείρησης που λειτουργούσε επί 19 χρόνια. Όταν τα οικονομικά

δεδομένα έψαψαν να βγάζουν νόημα, η οικογένεια Σάντλοου αποφάσισε να κλείσει προσωρινά το κατάστημα για τρεις εβδομάδες. Ο Κίραν Σάντλοου περιέγραψε στον Guardian ότι, όσο παράδοξο και αν ακούγεται, η επιχείρησή «έβγαλε περισσότερα χρήματα κλείνοντας» από όσα θα είχε εάν παρέμενε ανοιχτή.

Για να δικαιολογηθεί οικονομικά η συνέχιση της λειτουργίας με τα νέα δεδομένα, σύμφωνα με τον ίδιο, θα χρειαζόταν επιπλέον τζίρο περίπου 2.000 λιρών την εβδομάδα. Τελικά το Plaiice Station δεν επέστρεψε ως fish & chips shop. Τρεις μήνες αργότερα άνοιξε ξανά ως Between Bread, ένα πιο premium κατάστημα σάντουιτς, με τιμές μεταξύ 8 και 12 λιρών. Σύμφωνα με τον ιδιοκτήτη του, ο τζίρος είναι πλέον σημαντικά υψηλότερος.

Το κόστος δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα για το παραδοσιακό βρετανικό πιάτο. Αλλάζουν και οι προτιμήσεις των καταναλω-

τών. Πίτσα, μπέργκερ, τηγανητό κοτόπουλο, ινδική, κινεζική και κορεατική κουζίνα διεκδικούν μεγαλύτερο μέρος της αγοράς του takeaway, συχνά με φθηνότερες πρώτες ύλες. Την ίδια ώρα, οι νεότερες ηλικίες εμφανίζονται λιγότερο δεμένες με το fish & chips από ό,τι οι προηγούμενες γενιές.

Ορισμένες επιχειρήσεις επιχειρούν να προσαρμοστούν χρησιμοποιώντας φθηνότερα είδη ψαριού ή διευρύνοντας το μενού τους με καλαμάρι, fishcakes, τηγανητό κοτόπουλο, κεμπάπ και τηγανητές πατάτες με συνοδευτικά. Άλλες ποντάρουν στην αντίθετη κατεύθυνση, με καλύτερη πρώτη ύλη και premium τοποθέτηση. Το Scrap Box κοντά στο Γιορκ, για παράδειγμα, χρησιμοποιεί πιστοποιημένο ψάρι από την Ισλανδία και έχει διατηρήσει ένα περιορισμένο, παραδοσιακό μενού. Μια Παρσκεινή μπορεί να πουλήσει περίπου 650 μερίδες, ενώ οι ιδιοκτήτες εξετάζουν πλέον επέκταση στο Λονδίνο.

Περικοπές πτήσεων λόγω ακριβών καυσίμων

Μπορεί η ζήτηση για ταξίδια να παραμένει ισχυρή, όμως οι αεροπορικές εταιρείες αποφασίζουν να περιορίσουν τη χωρητικότητα των πτήσεών τους. Ο λόγος δεν είναι άλλος από το κόστος.

Η American Airlines υπολογίζει, σύμφωνα με το Reuters, ότι η τελευταία άνοδος των καυσίμων προσθέτει περίπου 1 δισ. δολάρια στα έξοδα του τέταρτου τριμήνου.

Ο οικονομικός της διευθυντής Ντέβον Μέι δήλωσε ότι η τιμή που υπολογίζει η εταιρεία για τα καύσιμα του δ' τριμήνου είναι περίπου 1 δολάριο το γαλιόνη υψηλότερη από την παραδοχή που είχε κάνει τον Ιούλιο. Κάθε μεταβολή κατά ένα σεντ αλλάζει το τριμηνιαίο κόστος της American κατά περίπου 10

εκατ. δολάρια. Η εταιρεία προανγγίζει νέες προσαρμογές στη χωρητικότητα προς τα τέλη της χρονιάς.

Στη United Airlines, ορισμένες πτήσεις που είχαν προγραμματιστεί για τον Δεκέμβριο έχουν ήδη αφαιρεθεί.

Εάν τα καύσιμα παραμείνουν ακριβά, μπορεί να ακολουθήσουν και άλλες περικοπές στο πρώτο τρίμηνο και στη διάρκεια του 2027. Ο οικονομικός διευθυντής Μάικλ Λέσκινεν ήταν σαφής: η εταιρεία δεν πετά για να μεγιστοποιήσει το μερίδιο αγοράς, αλλά την κερδοφορία και τις ταμειακές ροές. Παρ' όλα αυτά, χαρακτηρίσε τις κρατήσεις του δ' τριμήνου εξαιρετικά ισχυρές.

Η Southwest είχε αρχικά σχεδιάσει αύξηση χωρητικότητας

2%-3% φέτος. Το σχέδιο έχει ήδη περιοριστεί περίπου στο μισό. Εάν οι υψηλές τιμές καυσίμων διατηρηθούν, είπε ο οικονομικός της διευθυντής Τομ Ντόξεϊ, η περαιτέρω μείωση χωρητικότητας είναι η «φυσική αντίδραση».

Με τις τιμές του πετρελαίου Brent να κινούνται τις τελευταίες ημέρες σταθερά πάνω από τα 100 δολάρια το βαρέλι, ο παγκόσμιος μέσος όρος της τιμής των αεροπορικών καυσίμων έφθασε την τελευταία εβδομάδα τα 181,46 δολάρια το βαρέλι, αυξημένος κατά 6,1% μέσα σε μία εβδομάδα, σύμφωνα με το τελευταίο Jet Fuel Price Monitor της IATA.

Η IATA υπολογίζει ότι ο λογαριασμός καυσίμων των αεροπορικών θα φθάσει τα 350 δισ. δολάρια το 2026, από 252 δισ. πέρυσι,

σημειώνοντας αύξηση 40%. Τα καύσιμα ευθύνονται πλέον για το 31,4% των λειτουργικών εξόδων, από 25,4% το 2025.

Η μέση τιμή των αεροπορικών καυσίμων για το σύνολο του έτους εκτιμάται στα 152 δολάρια το βαρέλι, σχεδόν 70% πάνω από τα 90 δολάρια του 2025.

Το χτύπημα περνά και στην κερδοφορία. Η IATA προβλέπει καθαρά κέρδη 23 δισ. δολαρίων για τον κλάδο το 2026 από 45 δισ. το 2025, με το καθαρό περιθώριο να πέφτει στο 2% από 4,2%. Ο Γουίλι ΓουόλςWillie Walsh, γενικός διευθυντής της IATA, σημειώνει ότι οι αεροπορικές περνούν ένα μέρος της αύξησης στις τιμές, αλλά εξακολουθούν να απορροφούν σημαντικό κομμάτι της στα αποτελέσματά τους.

Η IATA υπολογίζει ότι ο λογαριασμός καυσίμων των αεροπορικών θα φθάσει στα 350 δισ. δολ. το 2026, από 252 δισ. πέρυσι, σημειώνοντας αύξηση 40%.

Κάθε χρόνο και χειρότερο το στεγαστικό πρόβλημα

Στο 69,4% το ποσοστό ιδιοκατοίκησης
το 2025, από 75,1% το 2015

Της ΘΕΛΜΑΣ ΧΑΤΖΗΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ενα γερασμένο απόθεμα κατοικιών ανακυκλώνεται στην ελληνική αγορά, ενώ η συνεχής αύξηση της ζήτησης ωθεί τις τιμές υψηλότερα. Το πρόβλημα της στέγης μπορεί μόνο να συνεχιστεί να οξύνεται, όσο η ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης παραμένει και η ιδιοκατοίκηση μειώνεται.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat που δόθηκαν χθες στη δημοσιότητα, υπολογίζεται ότι ένας στους τέσσερις Έλληνες (26,4%) δίνει τουλάχιστον το 40% του διαθέσιμου εισοδήματός του στη στέγη. Πρόκειται για ένα δείκτη στον οποίο η Ελλάδα κατακτά σταθερά την αρνητική πρωτιά στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια. Το ζήτημα αυτό φαίνεται να παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις, καθώς τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat δείχνουν σταθερή μείωση της ιδιοκατοίκησης (πλέον στο 69,4% το 2025, από 75,1% μία δεκαετία νωρίτερα) και αντίστοιχη αύξηση της ενοικίασης (το υπολειπόμενο 30,6%).

Όλο και περισσότεροι αφήνονται, συνεπώς, στο έλεος των ανεξέλεγκτων διακυμάνσεων της αγοράς. Τα ενοίκια αυξάνονται πλέον με ελαφρώς χαμηλότερο ρυθμό από τα χρόνια μετά την πανδημία, αλλά συνεχίζουν να «προλαβαίνουν» τις περιορισμένες αυξήσεις των εισοδημάτων, που στο μεταξύ εξαντλούνται από τον πληθωρισμό και την ακρίβεια.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της εαρινής έκθεσης του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, οι πραγματικοί μισθοί έμειναν στάσιμοι (0,1%) το 2025, μία χρονιά κατά την οποία η μέση ζητούμενη

τιμή ενοικίασης αυξήθηκε κατά 6% πανελλαδικά, βάσει στοιχείων από τις κατοικίες που διατίθενται στην πλατφόρμα Spitogatos.

Ακόμη ισχυρότερη είναι η άνοδος στις τιμές αγοράς κατοικιών, που το 2025 αυξήθηκαν κατά 9,4%, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία.

Πρόσφατη μελέτη της Moody's έδειχνε ότι το ράλι στις τιμές ακινήτων τα τελευταία έξι χρόνια όχι μόνο έχει φέρει τις τιμές σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, αλλά έχει εκτινάξει και τον δείκτη τιμών

**Ενας στους τέσσερις
Έλληνες (26,4%)
δίνει τουλάχιστον
το 40% του διαθέσιμου
εισοδήματός του
στη στέγη.**

προς τα εισοδήματα, μαρτυρώντας τη σημαντική επιδείνωση της οικονομικής προσιτότητας των κατοικιών, που επηρεάζει ιδίως τους νέους και τα νοικοκυριά χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων.

Βασικό χαρακτηριστικό της οικιστικής πίεσης και της επίμονα χαμηλής προσιτότητας είναι η ανεπαρκής προσφορά κατοικιών σε σχέση με τη ζήτηση. Όπως σημειώνει η φετινή έκθεση του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, η αντιμετώπιση της ανισορροπίας αυτής απαιτεί αύξηση της προσφοράς, καλύτερη αξιοποίηση του υπάρχοντος αποθέματος και άρση των διοικητικών εμποδίων.

Οι στόχοι αυτοί υπάρχουν στην κυβερνητική ατζέντα και

Το ράλι στις τιμές πώλησης και ενοικίασης κατοικιών συνεχίζεται, την ώρα που οι μισθοί λόγω του πληθωρισμού είναι στάσιμοι. Σύμφωνα με τα στοιχεία της εαρινής έκθεσης του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν οριακά (0,1%) το 2025.

στην Εθνική Στρατηγική για τη Στεγαστική Πολιτική 2026-2035 που εγκρίθηκε τον Αύγουστο. Ωστόσο, πολλά από τα μέτρα που έχουν εφαρμοστεί, όπως τα προγράμματα «Σπίτι μου», ενισχύουν τη ζήτηση, διατηρώντας τις πιέσεις στην αγορά σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο.

Τα μέτρα που δρομολογούνται από την πλευρά της προσφοράς, με την ενεργοποίηση κλειστών κατοικιών, την αξιοποίηση δημόσιας περιουσίας και την κατασκευή νέων κοινωνικών κατοικιών, έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν τον αριθμό των κατοικιών κυρίως σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Το διαθέσιμο οικιστικό απόθεμα της χώρας, το οποίο σε μεγάλο βαθμό παραμένει παλιό, παρωχημένων προδιαγραφών και χαμηλής ενεργειακής απόδοσης, καλείται να καλύψει όλο και μεγαλύτερες στεγαστικές ανάγκες. Η αστικοποίηση, η αύξηση των μονοπρόσωπων νοικοκυριών, η στροφή του ενδιαφέροντος σε ποιοτικότερες κατοικίες, η ελκυστικότητα της κατοικίας ως επένδυσης, η τουριστική ζήτηση και η βραχυχρόνια μίσθωση, καθώς και η επενδυτική ζήτηση από το εξωτερικό μέσω της «χρυσής βίζας», ενισχύουν στο μεταξύ τη ζήτηση για κατοικίες, συντηρώντας την πίεση στην αγορά.

Χαμηλότερο από το 2010 το εισόδημα των Ελλήνων το 2025

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Κάτω από τα επίπεδα του 2010, χρονιά κατά την οποία η Ελλάδα εισήλθε σε καθεστώς δημοσιονομικής προσαρμογής, διαμορφώθηκε το 2025 το διάμεσο (σ.σ. προκύπτει από την αφαίρεση των ακραίων τιμών) ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα (αποπληρωμένο) στη χώρα, στοιχείο που έρχεται να επιβεβαιώσει ότι, παρά τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση που σημειώνει η ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια, η σύγκλιση είναι ακόμη μακριά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην έκδοση της Eurostat για τις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., το διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα στην Ελλάδα το 2025 ήταν κατά 22,3% χαμηλότερο σε σύγκριση με αυτό του 2010, την ώρα που

Σύμφωνα με τη Eurostat, το διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα ήταν 22,3% μικρότερο, την ώρα που στην Ε.Ε. ήταν υψηλότερο κατά 25,4%.

συνολικά στην Ε.Ε. ήταν υψηλότερο κατά 25,4%. Μάλιστα, η Ελλάδα μαζί με τη Γαλλία είναι οι μοναδικές χώρες μεταξύ των «27» στις οποίες το εισόδημα παρέμεινε κάτω από τα επίπεδα του 2010, με τη μείωση πάντως στη Γαλλία να είναι οριακή (0,6%).

Το διάμεσο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα το οποίο λαμβάνει υπόψη του τις διαφορές τιμών από χώρα σε χώρα, και γι' αυτόν τον λόγο εκφράζεται σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, διαμορφώθηκε στην Ελλάδα το 2025 σε 13.612 μονάδες αγοραστικής δύναμης, το τρίτο χαμηλότερο στην Ε.Ε. μετά την Ουγγαρία (11.958 μονάδες αγοραστικής δύναμης) και τη Ρουμανία (12.861 μονάδες αγοραστικής δύναμης). Στην Ε.Ε. δι-

αμορφώθηκε σε 22.630 μονάδες αγοραστικής δύναμης/κάτοικο, κατά περίπου 66% υψηλότερα από το αντίστοιχο στην Ελλάδα. Αιτία αυτής της μεγάλης απόκλισης είναι βεβαίως η μεγάλη απόσταση που χωρίζει ακόμη την Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή Ένωση σε ό,τι αφορά τους μισθούς, η δυσανάλογα μεγάλη αύξηση των τιμών σε σύγκριση με την αύξηση κυρίως των μέσων μισθών, ενώ δεν θα πρέπει να παραγνωρισθεί το γεγονός ότι ένα μέρος των πραγματικών εισοδημάτων στην Ελλάδα δεν αποτυπώνεται στα στοιχεία, καθώς η φοροδιαφυγή, παρά τις αξιόλογες προσπάθειες περιορισμού της τα τελευταία χρόνια, παραμένει ακόμη αρκετά εκτεταμένη.

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία για το εισόδημα, τις πληθωριστικές πιέσεις των τελευταίων ετών, αλλά και το γεγονός ότι μετά τις διαδοχικές κρίσεις εξαντλούνται οι όποιες αποταμιεύσεις, δεν είναι αβίαστος ο φόβος ότι στην Ελλάδα καταγράφηκε το 2025 το μεγαλύτερο ποσοστό όσον αφορά τον δείκτη «τα βγάζουν πέρα». Στην Ελλάδα το εν λόγω ποσοστό διαμορφώθηκε σε 87,1%, υπερδιπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό στην Ε.Ε. (42,5%). Αλλωστε η Ελλάδα είναι η χώρα με το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό (πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) πολιτών σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Το 2025 το εν λόγω ποσοστό διαμορφώθηκε σε 27,5% (στην 1η θέση ήταν η Βουλγαρία με 29%) έναντι 26,9% το 2024. Επιπλέον, το 2025 η Ελλάδα είχε το τρίτο υψηλότερο ποσοστό πολιτών με σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση, 14,9%, έναντι 14% το 2024.

Ακόμη βεβαίως και όσοι δεν βρίσκονται με αντικειμενικούς όρους στο φάσμα της φτώχειας, αισθάνονται φτωχοί, κάτι που σε μεγάλο βαθμό συνδέεται με το διαρκώς αυξανόμενο κόστος διαβίωσης. Έτσι, η Ελλάδα κατείχε για ακόμη μία φορά τα πρωταρχικά στη λεγόμενη υποκειμενική φτώχεια, με 67,2% των πολιτών να αισθάνονται φτωχοί, με το αντίστοιχο ποσοστό στην Ε.Ε. να είναι μόλις 17,6%.

«Πυρετός» κατασκευαστικών έργων στο Ελληνικό

Αλμα 52,4% των δαπανών της Lamda Development για κτίρια και υποδομές

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ

Η σημαντική επιτάχυνση των κατασκευαστικών εργασιών στο Ελληνικό, που αποτυπώνεται και σε άνοδο των σχετικών δαπανών, οι ζημιές από αποτιμήσεις ακινήτων και αποθεμάτων, αλλά και τα χαμηλότερα έσοδα από πωλήσεις οικοπέδων, είχαν αρνητική επίδραση στα οικονομικά αποτελέσματα του πρώτου εξαμήνου της Lamda Development. Από την άλλη πλευρά, όμως, οι εξελίξεις αυτές συνθέτουν κι ένα ευνοϊκότερο «τοπίο» για το υπόλοιπο του έτους και ακόμη περισσότερο για το 2027, καθώς αρχίζει να παραδίδεται μια σειρά κρίσιμων έργων και κτιρίων, που θα μεταφραστεί και σε υψηλότερη εισπραξιμότητα από προπωλήσεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες για κτίρια και έργα υποδομών σημείωσαν αύξηση κατά 52,4%, σε 275 εκατ. ευρώ, από 181 εκατ. ευρώ, με-

Υποχώρηση εσόδων και ζημιές το α' εξάμηνο λόγω επιτάχυνσης των έργων και των σχετικών δαπανών.

μεγαλύτερο μέρος της πρώτης φάσης του αθλητικού κέντρου του Ελληνικού, Ellinikon Sports Mall. Από την αρχή του έργου και μέχρι σήμερα, το σύνολο των δαπανών είναι 1,26 δισ. ευρώ. Κατά το πρώτο εξάμηνο σημειώθηκε επίσης πτώση κατά 91% των εσόδων από πωλήσεις οικοπέδων, που διαμορφώθηκαν σε 24,2 εκατ. ευρώ, από 109,3

Σήμερα παραδίδεται στο κοινό το μεγαλύτερο μέρος της πρώτης φάσης του αθλητικού κέντρου του Ελληνικού, Ellinikon Sports Mall.

εκατ. ευρώ. Παρότι λοιπόν τα έσοδα από πωλήσεις κατοικιών αυξήθηκαν κατά 30%, σε 164 εκατ. ευρώ, τα συνολικά έσο-

δα από πωλήσεις στο Ελληνικό υποχώρησαν κατά 20%, σε 188,2 εκατ. ευρώ. Ωστόσο, στις αρχές του δεύτερου εξαμήνου

ολοκληρώθηκε μια σημαντική πώληση δύο οικοπέδων, ύψους 41,5 εκατ. ευρώ, σε εταιρείες συμφερόντων των Ten Brinke Hellas και Intracom Holdings, με τη Lamda να αναμένεται να εγγράψει λογιστικό κέρδος προ φόρων ύψους 31,4 εκατ. ευρώ. Στο πλαίσιο αυτό, από την έναρξη της επένδυσης μέχρι και το τέλος Αυγούστου οι συνολικές εισπράξεις στο Ελληνικό ανέρχονταν σε 1,8 δισ. ευρώ.

Σε επίπεδο ομίλου, τα έσοδα του πρώτου εξαμήνου υποχώρησαν κατά 15%, σε 265,4 εκατ. ευρώ, ενώ σημειώθηκαν και ζημιές 41 εκατ. ευρώ, έναντι κερδών 127,9 εκατ. ευρώ, ακριβώς λόγω της αρνητικής επίδρασης του έργου του Ελληνικού, όπου καταγράφονται και ζημιές 59,9 εκατ. ευρώ από αποτιμήσεις των ακινήτων στην εύλογη αξία. Αντιστοίχως, τα ενοποιημένα λειτουργικά αποτελέσματα του ομίλου διαμορφώθηκαν σε 22,4 εκατ. ευρώ, υποχωρώντας κατά 91% σε ετήσια βάση. Παράλληλα, εξελίξεις θα πρέ-

πει να αναμένονται σύντομα και όσον αφορά την πορεία της συναλλαγής με τον όμιλο ION και τη φιλόδοξη επένδυση ανάπτυξης συγκροτημάτων γραφείων και κατοικιών όπου θα μένουν και θα εργάζονται 50.000 εργαζόμενοι από όλο τον κόσμο.

Εν τω μεταξύ, τα εμπορικά κέντρα του ομίλου της Lamda Development συνέχισαν να καταγράφουν ισχυρές επιδόσεις. Τα λειτουργικά κέρδη ανήλθαν σε 50 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 5% ετησίως, κάρη κυρίως στην αύξηση των βασικών μισθωμάτων κατά 6% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα, αλλά και στην αύξηση των εσόδων από τη στάθμευση κατά 9% την ίδια περίοδο. Τα αποτελέσματα υποστηρίχθηκαν και από τη συνεχιζόμενη ενίσχυση της επισκεψιμότητας, καθώς και από την επίτευξη νέου υψηλού στον κύκλο εργασιών των καταστημάτων, ο οποίος ανήλθε σε 409 εκατ. για την ίδια περίοδο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΣΟΥΒΕΛΑΣ

Η μονοπρόσωπη
παράσταση
των 20.000 θεατών

Σελ. 11

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Μια εικαστική
συνομιλία του Ρόρρη
με τον Τέτση

Σελ. 5

ΑΙΜΙΛΙΑ ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Στη σκηνή ξανά
με έναν μονόλογο
αυτοβιογραφικό

Σελ. 4

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες

Κυριακή 20 Σεπτεμβρίου 2026

Ε & γράμματα

Η οδός Πιττάκη είναι ο πιο φωτογραφημένος δρόμος της Αθήνας. Η σταδιακή μετατροπή του ιστορικού κέντρου σε τουριστικό σκηνικό αλλοιώνει τον αστικό χώρο και την ανθρωπογεωγραφία της περιοχής.

Πόλη ή Ντίσνεϊλαντ;

Η τουριστικοκεντρική αισθητική που διαμόρφωσε τη σημερινή εικόνα του Ψυρρή εξαπλώνεται σταδιακά στο εμπορικό τρίγωνο της Αθήνας, στο Μοναστηράκι και στην Πλάκα, στη Μητροπόλεως, στην αναδυόμενη πιάτσα της Δραγατσανίου. Τι έγινε σε Λισσαβώνα, Βαρκελώνη και Παρίσι και πώς μπορεί να σταματήσει το κύμα φυγής των κατοίκων και των παλαιών καταστημάτων του κέντρου

Σελ. 3

Τουριστικός μαγνήτης

Η εντυπωσιοθηρική περιβολή πολλών καταστημάτων εστίασης του Ψυρρή (στη φωτογραφία, άποψη της οδού Λεπενιώτου) αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα της σταδιακής μεταμόρφωσης της συνοικίας σε τουριστικό μαγνήτη του κέντρου της Αθήνας.

Εξαγωγή αισθητικής

Το αισθητικό πρότυπο που δοξάστηκε στου Ψυρρή βρίσκει μιμητές και εκτός των ορίων της παλιάς βιοτεχνικής συνοικίας. Το καφέ της φωτογραφίας στο Μοναστηράκι απευθύνεται στο ίδιο ανεξίτηρσκο πλήθος που έλκεται από την ομογενοποίηση και την υπερβολή.

Από το... Μεξικό με αγάπη

Αυτή είναι η όχι πολύ αθηναϊκή αυλή ενός βολιώτικου, θεωρητικά, μεζεδοπωλείου σε ένα από τα πιο δημοφιλή περάσματα του Ψυρρή, όπου η ολίγον λατινοαμερικανική αισθητική του πλαστικού λουλουδιού μάς μεταφέρει νοερά σε μια μεξικανική κασιέντα...

Η «ψυρροποίηση» του κέντρου

Η πρόχειρη, υπερβολικά εξωστρεφής, τουριστικοκεντρική αισθητική εξαπλώνεται στην Αθήνα

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Ημασταν χωμένοι βαθιά στην κρίση όταν η οδός Πιττάκη, ένα μικρό στενό κάθετα στην Ερμού, γνώρισε απρόσμενο κύμα δημοσιότητας. Χάρη σε μια καλλιτεχνική δράση αυτός ο άσημος, μέχρι τότε, δρόμος διακοσμήθηκε με δεκάδες φαναράκια, απλίες και φωτιστικά οροφής. Το θέαμα παραήταν δελεαστικό για την γκρίζα, ξεκαρβαλωμένη Αθήνα του 2012 για να αφήσει αδιάφορους Μέσα, πολίτες και επισκέπτες. Πολλοί είδαν σε αυτή την πρωτοβουλία μια ακτίνα ελπίδας, όχι μόνο για το κέντρο της πόλης, αλλά και για την ίδια τη γειτονιά που είχε δεχθεί ένα γερό στραπάτσο μετά την ελπιδοφόρο αναγέννηση της δεκαετίας του '90, όταν η περιοχή προαλειφόταν ως το επόμενο «Σόχο» της Αθήνας.

Σήμερα η οδός Πιττάκη θεωρείται ένας από τους πιο πολυφωτογραφημένους δρόμους της Αθήνας. Ο λόγος δεν είναι τα ιπτάμενα φωτιστικά ή οι ομπρέλες που τα διαδέχθηκαν κάποια στιγμή, αλλά μια φαντασμαγορική παραμυθοχώρα που θέλά της έμελλε να αντιπροσωπεύσει τη «νέα εποχή» του Ψυρρή. Το θεματικό καφέ-ζαχαροπλασείο με τη φανταχτερή αισθητική έγινε γρήγορα η εμποροφυλακή της νέας ταυτότητας της ιστορικής συνοικίας: επιθετικός τουρισμός, γαστρονομικό φολκλόρ, νέα μαγαζιά αποκάλυπτης ινσταγκραμικής στόχευσης, μεζεδοπωλεία και live μουζούκι συνοδεία προτηγανισμένης κροκέτας και μια διάχυτη επίφαση ελληνικής «αυθεντικότητας» που αξιοποιεί το ενδιαφέρον αρχιτεκτονικό απόθεμα της γειτονιάς.

Αυτή είναι μια πρώτη, φυγαλέα εντύπωση που δίνει σήμερα η παλιά βιοτεχνική συνοικία της Αθήνας. Ομως, ο πιο προσεκτικός παρατηρητής θα διακρίνει μια πιο πλούσια ταυτότητα. Δίπλα στις φαντεζί τουριστικές παγίδες δοκιμάζουν την τύχη τους προσεγμένες μπουτίκ, πραγματικά καλά εστιατόρια με χαμηλό προφίλ, σημεία διάθεσης χειροποίητων προϊόντων, γκαλερί, δημιουργικά γραφεία. Και κάπου εδώ εμφανίζεται το πραγματικό πρόβλημα: η πρόχειρη, υπερβολικά εξωστρεφής, τουριστικοκεντρική αισθητική που χάρισε στην περιοχή του Ψυρρή τη σημερινή της ταυτότητα εξαπλώνεται σταδιακά και στο υπόλοιπο αθηναϊκό κέντρο. Η πλατεία Αγίας Ειρήνης είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, ενώ επιμέρους αντίγραφα της ίδιας «συνταγής» κάνουν την εμφάνισή τους στην ενδοχώρα του επίσημου αθηναϊκού κέντρου: εμπορικό τρίγωνο, Μοναστηράκι και Πλάκα, Μπτροπόλεως, αναδυόμενη πιάτσα της Δραγατσανίου.

Όταν μεταφέρω την εικόνα

Αθήνα, Λισσαβόνα, Βαρκελώνη

Αγνωρίστη η οδός Πιττάκη, εξαιτίας της ψευδαισθητικής μεταμόρφωσης μιας σειράς κτιρίων που υπηρετούν το ίδιο concept εμπορικής ονειροφантаσίας με το πρόσχημα της λειτουργίας ενός πρωτότυπου καφέ-ζαχαροπλασείου. Θα μπορούσε να βρίσκεται οπουδήποτε στον κόσμο, αλλά θριαμβεύει στου Ψυρρή.

στον ερευνητή αστικής γεωγραφίας Αγκουστίν Κοκόλα-Γκαντ δεν εκπλήσσεται καθόλου. Εχοντας μελετήσει τη συνοικία Αλφάμα της Λισσαβώνας και τη Γοτθική Συνοικία της Βαρκελώνης, δύο παλιές γειτονιές που επηρεάστηκαν καθοριστικά από την τουριστική ανάπτυξη, αναγνωρίζει αμέσως ένα παρόμοιο μοτίβο και στην αθηναϊκή περίπτωση. Άλλωστε ο ίδιος έχει χρησιμοποιήσει την έννοια του «εξευγενισμού» που καθοδηγείται από τον τουρισμό (tourism-led gentrification) για να περιγράψει μια διαδικασία που υπερβαίνει την απλή ανάπτυξη του τουρισμού.

Αλλοτρίωση

«Οι βραχυχρόνιες μισθώσεις και τα ξενοδοχεία επεκτείνονται παράλληλα με νέα εστιατόρια, καφέ, γκαλερί, χώρους νυχτερινής διασκέδασης και δημιουργικές επιχειρήσεις, ενώ τα παραδοσι-

κά καταστήματα, οι υπηρεσίες και οι οικονομικά προσιτές μορφές κατοικίας σταδιακά εξαφανίζονται. Οι διαφορετικοί αυτοί μετασχηματισμοί συνδέονται μεταξύ τους, καθώς όλοι αφορούν τον αναπροσανατολισμό του αστικού χώρου προς πιο εύπορους και περισσότερο κινητικούς καταναλωτές. Το αποτέλεσμα, επομένως, δεν είναι κατ' ανάγκην μια γειτονιά που γίνεται αποκλειστικά «τουριστική», αλλά μάλλον ένας υβριδικός και ολόένα πιο αλλοτριωμένος αστικός χώρος».

Ο ερευνητής και ακαδημαϊκός από την Αργεντινή, που διδάσκει σε Πανεπιστήμιο της Καταλωνίας, μιλώντας στην «Κ» υποστηρίζει ότι αυτό που χάνεται δεν είναι απλώς ένας μικρόκοσμος μόνιμων κατοίκων και εργαζομένων σε επιχειρήσεις που δεν έχουν άμεση σχέση με τον τουρισμό, αλλά μια ολόκληρη κοινωνική

υποδομή: οι τοπικές επιχειρήσεις, οι καθημερινές υπηρεσίες, τα κοινωνικά δίκτυα και η δυνατότητα των χαμηλότερων εισοδηματικών ομάδων να ζουν και να οργανώνουν την καθημερινή τους ζωή στις πιο κεντρικές περιοχές μιας πόλης.

Κάτι αλλάζει παντού

Προφανώς, δεν είναι μόνον η Αλφάμα, η Γοτθική Συνοικία ή του Ψυρρή στα καθ' ημάς. «Από τις δεκαετίες του 1980 και του 1990, η Τσουέκα στη Μαδρίτη εξελίχθηκε σε έναν από τους σημαντικότερους ασφαλείς χώρους κοινωνικότητας της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας της πόλης», θυμάται η food editor της «Κ» Νένα Δημητρίου. «Η παρουσία της κοινότητας και των επιχειρήσεων της συνέβαλε καθοριστικά στην αναγέννηση μιας τότε υποβαθμισμένης περιοχής εντός του κέντρου. Πρώτη φορά βρέθηκαν

εκεί ως φοιτήτρια το 2009, ενώ την επισκέφθηκα ξανά το 2012 και πριν από λίγες εβδομάδες. Ο Σισιλιάνος που πουλούσε στο χέρι arancini (ρυζοκεφτέδες) προς δύο ευρώ είχε κλείσει, το ίδιο και ένα στενό δισκάδικο με απίθανη συλλογή LP που το «έτρεχαν» δύο κορίτσια. Η κάποτε χρωματιστή γειτονιά, καταφύγιο για κάποιους και γκέτο για άλλους, πιθανότατα να αποτελεί αντικείμενο μελετών για αυτό που έγινε γνωστό ως «gaytrification». Η άνοδος των τιμών, ο μαζικός τουρισμός και η εμπορική κανονικοποίηση έχουν αποδυναμώσει τον ρόλο της ως ΛΟΑΤΚΙ γειτονιάς. Παρόμοια είναι η διαδρομή του Μαρέ στο Παρίσι. Δεν είμαι σίγουρη αν υπάρχει άλλη γαλλική γειτονιά που έχασε τόσο πολύ τον κάποτε κραταιό και τον oh la la τόσο αντισυμβατικό στυλάτο χαρακτήρα της. Δίπλα στις αιωνόβιες μπρασερί, όπως είναι το «Le temps de cerises», λειτουργούν υποκαταστήματα διεθνών αλυσίδων. Διαβάζω στο Le Parisien πως τον Μάιο, για παράδειγμα, ένα κατάστημα υφασμάτων που λειτουργούσε επί 33 χρόνια έκλεισε, όταν στον χώρο το ζητούμενο ενοίκιο έφτασε στις 25.000 ευρώ τον μήνα».

Η Ναταλί Σαβαρίκα είναι Γαλλίδα δημοσιογράφος η οποία τα τελευταία χρόνια διαχειρίζεται χώρους φιλοξενίας στου Ψυρρή. «Αν και κάποιοι από τους αναγνώστες μας θα σκεφτούν ότι αποτελώ μέλος του προβλήματος, θα έλεγα ότι κάνω τα αδύνατα δυνατά για να προωθώ τον βιώσιμο τουρισμό στην πράξη. Πιστεύω πολύ στη γειτονιά και στην έννοια της συμβίωσης και σε ό,τι κάνω προσπαθώ να υπάρχει ένα ηθικό πρόσημο υπέρ της αυθεντικότητας, των τοπικών επιχειρήσεων και παραγωγών, της χειροτεχνίας, που παραμένει ζωντανή στου Ψυρρή. Και θα σας πω ότι οι πελάτες μας νιώθουν σχεδόν λυτρωμένοι, όταν καταλαβαίνουν ότι αφουγκραζόμαστε την ανάγκη τους για να βιώσουν το πνεύμα του τόπου. Θα μπορούσαμε κι εμείς να τους σερβίρουμε Benedict αυγά ή brunch όπως τόσοι άλλοι. Αλλά θα βγαίναμε χαμένοι και εμείς και εκείνοι».

Συζητώντας με τη Νένα Δημητρίου, συμφωνούμε ότι το πιο «ειδικό» πρόβλημα της Αθήνας είναι η περιορισμένη, αν όχι μηδενική αντίσταση απέναντι στην ομογενοποίηση που τη συνοδεύει. «Ποιος αποφασίζει ότι μια ιστορική γειτονιά χρειάζεται ακόμη ένα κατάστημα για brunch που θα μπορούσε να βρίσκεται στη Λισσαβόνα, στο Παρίσι ή στη Μαδρίτη; Η επιτυχία μιας γειτονιάς μπορεί να καταστρέψει το ίδιο το συγκριτικό της πλεονέκτημα, εάν η ίδια η πόλη δεν προστατεύσει τις συνθήκες που δημιούργησαν τον χαρακτήρα της».

Η παγίδα της επιτυχίας

«Δίπλα στις αιωνόβιες μπρασερί, όπως είναι το «Le temps de cerises», λειτουργούν υποκαταστήματα διεθνών αλυσίδων», λέει η food editor της «Κ» Νένα Δημητρίου για το Μαρέσι και προσθέτει πως «η επιτυχία μιας γειτονιάς μπορεί να καταστρέψει το ίδιο το συγκριτικό της πλεονέκτημα».

Τουριστική εισβολή

«Οι βραχυχρόνιες μισθώσεις και τα ξενοδοχεία επεκτείνονται παράλληλα με νέα εστιατόρια, καφέ, γκαλερί, ενώ τα παραδοσιακά καταστήματα και οι οικονομικά προσιτές μορφές κατοικίας σταδιακά εξαφανίζονται», εξηγεί ο ερευνητής και ακαδημαϊκός Αγκουστίν Κοκόλα-Γκαντ.

«Ποτέ δεν ήθελα να είμαι πρώτη! Η τρίτη θέση ανέκαθεν με ενδιέφερε», λέει η Αιμιλία Υψηλάντη και εξηγεί: «Ο πρώτος φοβάται μη χάσει την πρωτιά. Στον δεύτερο γίνεται εμμονή πώς θα γίνει πρώτος. Η τρίτη θέση έχει μια ασφάλεια, μια πρεμία...». Ισως γι' αυτό και η συμπάθεια για τις «μωρές παρθένες» της εκκλησιαστικής παραβολής. «Τις θεωρούσα δικές μου» μοιέμ, καλλιτέχνιδες», αναφέρει.

Συνέντευξη στην **ΤΑΣΟΥΛΑ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Αιμιλία Υψηλάντη, ηθοποιός

Θέλω να μείνω μέσα στη ζωή, όχι σε κάδρο

Η οδυνηρή «ανασκαφή» της μνήμης, τα παιδικά χρόνια στην Αμαλιάδα, ο έρωτας και η απώλεια της κόρης της, που χάρισε τη ζωή της στο πριν και στο μετά

Η Αιμιλία Υψηλάντη με την εγγονή της Αρτεμη, στην οποία βλέπει πολλά στοιχεία από τον εαυτό της.

Επικίνδυνο μονοπάτι. Περίεργο πράγμα η μνήμη. Μπορούμε ποτέ να θυμηθούμε το παρελθόν όπως πραγματικά συνέβη ή κάθε ανάμνησή μας είναι επινόηση; Μάλλον το δεύτερο ισχύει. Το να ανατρέξεις στο παρελθόν είναι επικίνδυνο μονοπάτι. Κρύβει πόνο, μα και πλάνη.

«Πάντα αργούσα. Ο πατέρας μου, ως θεολόγος, προσπαθούσε να με νουθετήσει. “Κοίταξε μην το πάθεις σαν τις μωρές παρθένες, που δεν φρόντισαν να πάρουν λάδι και έχασαν τον Νυμφίο”, μου έλεγε. Εγώ, βέβαια, είχα πάντα μια ένσταση για τη συγκεκριμένη παραβολή. Μια θεμελιώδη διαφωνία. Τις συμπαθούσα τις “μωρές”. Τις θεωρούσα δικές μου: μοιέμ, καλλιτέχνιδες. Τις φανταζόμουν να έχουν ξεχαστεί μπροστά στον καθρέφτη, να συζητούν για ποινή, να κοιτάζουν τα αστερία. Πού μυαλό για λάδι; Οι “φρόνιμες”, από την άλλη, μου φαίνονταν σνομπ και αγενείς. “Πηγαίνετε να αγοράσετε”, είπαν στις άλλες. Καμία αλληλεγγύη. Στο θέατρο, αν ο συνάδελφος πάθει “σεντόνι”, τον σώζεις. Του πετάς την ατάκα. Δεν του λες “συγγνώμη, αγάπη μου, πήγαινε ξαναδιάβασε το κείμενο κι έλα στην επόμενη πράξη”...».

Στο σαλόνι του σπιτιού της, στο κέντρο της Αθήνας, άπαντες είναι ωσει παρόντες: οι γονείς της· η Άννα Καρένινα, η πρώτη λογοτεχνική ηρωίδα που αγάπησε ως παιδί· ο Πατρίς Λουμουμπά, ο Κονγκολέζος ηγέτης της ανεξαρτησίας, ινδαλιά της στα χρόνια της νεότητάς της· η κόρη της, Μαρίνα, η οποία έφυγε σε ηλικία 55 ετών· σύντροφοι και εραστές· συνοδοιπόροι στους αγώνες της πολιτικής. Όσοι άφησαν πάνω της ένα σημάδι, μικρότερο ή μεγαλύτερο, έρχονται ξανά και ξανά στην κουβέντα μας. «Περίεργο πράγμα η μνήμη», λέει η Αιμιλία Υψηλάντη. «Μπορούμε ποτέ να θυμηθούμε το παρελθόν όπως πραγματικά συνέβη ή κάθε ανάμνησή μας είναι επινόηση; Μάλλον το δεύτερο ισχύει. Κάθε φορά που λέμε ιστορίες από τη ζωή μας, τις ξαναπλάθουμε, συμπληρώνουμε αυθαίρετα τα κενά, φωτίζουμε διαφορετικές πτυχές. Μπορεί να υποβαθμίσουμε σημαντικά γεγονότα, να ωραιοποιήσουμε άλλα, να κρύψουμε τα οδυνηρά. Το να ανατρέξεις στο παρελθόν, επομένως, είναι επικίνδυνο μονοπάτι. Κρύβει πόνο, μα και πλάνη».

Στον μονόλογό της «ΑΙΜΙΛΙΑ», που θα παρουσιαστεί στις 23 Σεπτεμβρίου στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Κολωνού και θα επιστρέψει τον Οκτώβριο στο θέατρο Αργώ, ακολουθεί ακριβώς αυτό το μονοπάτι. Στην ρόλο μιας ηθοποιού που μετά το τέλος της παράστασης μένει στη σκηνή και αρχίζει να μιλάει, αφηγείται την προσωπική διαδρομή της και, ταυτόχρονα, γεγονότα που σημάδεψαν τον τόπο μας – από τον Εμφύλιο έως σήμερα. «Στην πραγματικότητα ανασύρω εικόνες, στιγμιότυπα και θραύσματα. Είναι αυτό που τόσο εύστοχα περιγράφει ο Κωστής Παπαγιώργης στο “Περί μνήμης”:

– Ποιες είναι οι πιο έντονες εικόνες που έχουν βγει στο φως στη διάρκεια αυτής της «ανασκαφής»;

– Της παιδικής μου ηλικίας. Ζούσαμε λίγο έξω από την Αμαλιάδα, μέσα στη φύση, σε ένα αγροτόσπιτο με τσιμεντένιο πάτωμα στρωμένο με πολύχρωμα χαλιά και υπέροχα έπιπλα από ξύλο καρυδιάς. Θυμάμαι να κάθομαι στο κεφαλόσκαλο τα απογεύματα και να χάνομαι στο ηλιοβασίλεμα. Πώς να μη θέλω εκεί να επιστρέψω; Ο πατέρας μου δίδασκε στο γυμνάσιο και η μητέρα μου ήταν δασκάλα, με μεταπτυχιακό στην Ελβετία, έπειτα από δική του παρότρυνση. Τη θυμάμαι να επιστρέφει από το εξωτερικό και να κατεβαίνει από το τρένο κρατώντας μια κόκκινη ομπρέλα –σχεδόν πάντα έβρεχε στην Αμαλιάδα–, που έμοιαζε παραφωνία στην πόλη. Εκείνα τα χρόνια όλοι κρατούσαν μαύρες ομπρέλες και οι παπάδες γκριζες. Αλλά κόκκινη; Ήταν σκανδαλώδες!

– Υπήρχε έντονη θρησκευτικότητα στο σπίτι λόγω του πατέρα σας;

– Κάθε άλλο. Για εκείνον η θρησκεία ήταν πρωτίστως μάθημα κοινωνικό. Είχε βαθιά πίστη και ταυτόχρονα ήταν ανοιχτός στην ερμηνεία των Γραφών, χωρίς παρωπίδες, χωρίς να προ-

σπαθεί να επιβάλει οτιδήποτε ούτε στις τρεις κόρες του ούτε στη μητέρα μας, που έλεγε «εγώ τα έχω χαλάσει με τον Θεό». Ποτέ δεν μας φόρτωσε με οποιαδήποτε έννοια ενοχής.

– Δεν ήταν αυστηρός;

– Θα σας απαντήσω με ένα περιστατικό: στα μέσα της δεκαετίας του 1950, όταν η μόδα του μπικίνι έφτασε στην Ελλάδα, απέκτησα κι εγώ το πρώτο μου. Πήγαμε με τον πατέρα μου για μπάνιο στην Κουρούτα. Με το που εμφανίστηκε, όλα τα βλέμματα στράφηκαν πάνω μου και σουσουρο άρχισε να ακούγεται! Εκείνος με πήρε αποφασιστικά από το χέρι και κάναμε μαζί περπατάδα σε όλη την παραλία για να δείξει ότι είχα τη συγκατάθεσή

του. Τον θυμάμαι να περπατάει κουτσαίνοντας πάνω στην άμμο –ήταν χωλός– και συγκινούμαι.

– Κι έπειτα ήρθατε στην Αθήνα...

– Ναι, σε ένα δωμάτιο στην αρχή της Βουλιαγμένης. Ήμουν ένα επαρχιωτόπαιδο με άγνοια κινδύνου και ξεσπάσματα θάρρους. Παρατηρούσα τη ζωή, αλλά όταν ήθελα κάτι ορμούσα και το έπαιρνα. Σπούδασα στην ΑΣΟΕΕ, ενώ παράλληλα παρακολουθούσα μαθήματα στη δραματική σχολή του Θεάτρου Τέχνης. Το ντεμπούτο μου στο θέατρο έγινε το 1968, στην παράσταση «Ο Λεωνίδας δεν τρώει λουλούδια». Στον κινηματογράφο πρωτοπαίξα στο πλευρό του Θανάση Βέγγου στην ταινία «Ποιος Θανάσης».

– Αποδυσθήκατε στο κυνήγι της πρωτιάς; Να γίνετε σταρ;

– Ποτέ δεν ήθελα να είμαι πρώτη! Η τρίτη θέση ανέκαθεν με ενδιέφερε. Ο πρώτος φοβάται μη χάσει την πρωτιά. Στον δεύτερο γίνεται εμμονή πώς θα γίνει πρώτος. Η τρίτη θέση έχει μια ασφάλεια, μια πρεμία...

– Ο έρωτας τι ρόλο έπαιξε στη ζωή σας;

– Για μένα σημασία είχε ο έρωτισμός: να αφηνόμαιο, να θέλω να σμιζώ με τον άλλο. Τον έρωτα τον κατανάλωνα ως καύσιμο για να

«κινούμαι». Συνήθως στους τρεις μήνες μου περνούσε, άρχιζε να ξεφτίζει. Έκανα ένα γάμο το 1964 με τον Αγγελο Υψηλάντη, ο οποίος ήταν ναυτικός, και απέκτησα την κόρη μου. Δεν κράτησε πολύ. Ομως, καθώς περνούσαν τα χρόνια, έμαθα να εκτιμώ τη συντροφικότητα. Όταν μοιράζεσαι τη ζωή σου με έναν άνθρωπο σε μια σχέση αγάπης και ωριμότητας, κάνεις υποχωρήσεις, χωρίς να τις βλέπεις ως παραχωρήσεις και χωρίς να τις θεωρείς παραβίαση της ιδιαιτερότητάς σου.

– Με τον χρόνο που περνάει έχεις εξοικειωθεί;

– Ποιος μπορεί να το πει; Το γήρας είναι απaráδεκτο. Να μην μπορείς να κατεβείς μια σκάλα γιατί πονούν τα γόνατά σου; Να φοβάσαι να κάνεις δυο βήματα μπήπως πέσεις; Μερικές φορές λέω: Μακάρι να υπάρχει Θεός για να τον συναντήσω και να τον σπάσω στο ξύλο, που φέρνει το ανθρώπινο σώμα σε αυτή την κατάσταση! Για τον ηθοποιό τα γηρατειά είναι ακόμη πιο επώδυνα. Ποιος θέλει να βλέπει μια γυναίκα με ρυτίδες στον κινηματογράφο και στην τηλεόραση; Γι' αυτό και συχνά λέω σε νέους συναδέλφους: Δεν θέλω να με σέβαστε, αλλά να μη με αφήνετε απέξω. Μέσα στη ζωή να μείνω, όχι σε κάδρο.

– Η σχέση σας με το χρήμα;

– Στον «Ριχάρδο Β΄» του Σαίξπηρ υπάρχει μια συγκλονιστική φράση: «I wasted time, and now doth time waste me». Δεν λογάρισα τον χρόνο, δηλαδή, και τώρα ο χρόνος δεν με λογαριάζει. Σε μένα αυτό συνέβη με το χρήμα, που επί χρόνια μου εξασφάλισε την ελευθερία να κάνω αυτά που ήθελα, χωρίς να βάζω νερό στο κρασί μου. Τώρα, πουλάω το σπίτι μου για να πληρώσω τα χρέη του θεάτρου μου και να μείνει «καθαρό» στην Αρτεμη, την εγγονή μου.

– Βλέπετε σε εκείνη στοιχεία από τον εαυτό σας;

– Ναι, από τις εκφράσεις και τη γλώσσα του σώματός της μέχρι τη συνολικότερη στάση ζωής της. Χαίρομαι πολύ, δεν το κρύβω. Είναι γνωστικό αλλά και ανθρώπινο, δεν είναι; Ένα κομμάτι από μένα θα έχει κατά κάποιον τρόπο επιβιώσει όταν θα έχω πεθάνει.

– Μια τόσο συντριπτική απώλεια, όπως αυτή της κόρης σας, ξεπερνιέται ποτέ;

– Ποτέ! Αλλά ο θάνατός της με εξοικείωσε με το αναντίστοιχο που μπορεί να χωρίσει τη ζωή μας στο πριν και στο μετά – και με τον δικό μου θάνατο, οπότε έρθει.

Λίγο πριν αποχαιρετιστούμε, ο επί τριάντα πέντε χρόνια σύντροφός της Στέλιος Αργυρός (πρώην ευρωβουλευτής και πρόεδρος του ΣΕΒ) επέστρεψε στο σπίτι. «Καρδούλα μου, κοίτα τι σου έφερα: τα αγαπημένα σου σοκολατάκια». «Είμαι τυχερή!», μου είπε η Αιμιλία Υψηλάντη, ανοίγοντας το κουτί. «Ο Στέλιος μοιάζει πολύ στον πατέρα μου: με γλυκαίνει, αμβλύνει τις γωνίες μου...».

Ο Θεός και το γήρας. Το γήρας είναι απaráδεκτο. Να μην μπορείς να κατεβείς μια σκάλα γιατί πονούν τα γόνατά σου; Μερικές φορές λέω: Μακάρι να υπάρχει Θεός για να τον συναντήσω και να τον σπάσω στο ξύλο, που φέρνει το ανθρώπινο σώμα σε αυτή την κατάσταση!

Η «Ειρήνη» χάθηκε στον δρόμο

Η αφθονία ευφάνταστων ευρημάτων ματαιώσε την «επίσκεψη» του Νίκου Καραθάνου στο έργο του Αριστοφάνη

Της **ΡΕΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ**

«Δία, είσαι Δίας;
Ήδεν είσαι Δίας;»

Οι **θεοί** του Αριστοφάνη έχουν εγκαταλείψει τον Ολυμπο επειδή δεν αντέχουν πλέον να βλέπουν τους ανθρώπους να αλληλοσπαράσσονται. Εμεινε μόνο ο Ερμής, ενώ ο Πόλεμος έχει φυλακίσει την Ειρήνη σε μια σπηλιά και ετοιμάζεται να συντρίψει τις ελληνικές πόλεις μέσα στο γουδί του. Λίγο πριν από τη Νικαία Ειρήνη (421 π.Χ.), ο Αριστοφάνης προκάλεσε την πόλη να κρίνει τον ίδιο της τον εαυτό και να γελάσει με την πολεμική παραφροσύνη της. Η σάτιρά του πλήττει τον Κλέωνα και όσους επενδύουν πολιτικά ή οικονομικά στη συνέχιση του πολέμου. Το μεγαλείο του δεν έγκειται στην αφελή βεβαιότητα ότι η ειρήνη θεραπεύει κάθε κοινωνική πληγή, αλλά στο ότι από αφηρημένη έννοια γίνεται η επιστροφή στη γη, στον τρύγο, στο κρασί, στον έρωτα. Έχει όμως και αντιπάλους, εκείνους που εμπορεύονται όπλα, φόβο και εξουσία και γι' αυτό η ειρήνη παραμένει επί της ουσίας ανέφικτη.

Ο Νίκος Καραθάνος και ο Φοίβος Δεληβοριάς επιλέγουν τον όρο «επίσκεψη» στο έργο του Αριστοφάνη, δηλώνοντας σαφώς την ελευθερία της διασκευής. Η μετατροπή του Τρυγαίου σε Τρυγαία διαθέτει μια σαφή δραματική αφετηρία. Το αίτημα της ειρήνης περνάει μέσα από το σώμα μιας γυναί-

κας με δύο παιδιά, μιας ύπαρξης που ανεβαίνει τη σκάλα ενός αεροπλάνου και διεκδικεί το δικαίωμα να φτάσει μέχρι τον Δία. Ο Ερμής μεταμορφώνεται σε Αθηνά και ο Πόλεμος αποκτά την τρομακτική όψη ενός γορίλα. Η εικόνα είναι θεαματική και το πολεμικό ένστικτο ως κτηνώδης δύναμη, ακατάληπτη, αλλά μονίμως παρούσα. Το εύρημα απογειώνεται κυρίως χάρη στους ηθοποιούς. Η ζωώδης φωνή του Κωνσταντίνου Ζωγράφου

Η **ειρωνική, σχεδόν «κιτσοπουλική» αποδόμηση δεν οξύνει τον Αριστοφάνη, αλλά τον καλύπτει με ένα στρώμα σκηνικής φασαρίας.**

δίνει στη μορφή όγκο και απειλή, ενώ ο Πάνος Παπαδόπουλος και η Γαλήνη Χατζηπασχάλη «μεταφράζουν» τα ακατανόητα λόγια του με κωμική ακρίβεια. Χαρακτηριστική είναι και η μεταμόρφωση της Ειρήνης σε μια «Μis Υφήλιος» που δηλώνει αυτάρεσκα ότι τάσσεται υπέρ της παγκόσμιας ειρήνης. Η ιδέα περιέχει μια ενδιαφέρουσα αντίφαση: μόνο μια ύπαρξη αθεράπευτα αφελής εξακολουθεί να πιστεύει ότι η ειρήνη υπάρχει.

Στο πρώτο μέρος η παράσταση διαθέτει ρυθμό, καθαρή κατεύθυνση και γόνιμη σκηνική αφέλεια. Η

γη μοιάζει με σκουπιδότοπο και η κοπρολογία επαναφέρει την πολιτική αγανάκτηση, υπενθυμίζοντας ότι στον Αριστοφάνη η «σκατοσυζήτηση» αποτελεί έρεσημα πολιτικού προβληματισμού.

Όσο όμως η δράση προχωρεί, τόσο η σκηνοθετική γραμμή διασπάται. Επιθεώρηση, μιούζικαλ, επίκαιρες αναφορές, οικογενειακές μνήμες, ταξίδια στον Κάτω Κόσμο, βίντεο και γνώριμες εικόνες από το προσωπικό σύμπαν του Καραθάνου διεκδικούν ταυτόχρονα την πρώτη θέση, η συσσώρευση τους όμως δεν παράγει αναγκα-

στικά σύνθεση και η «επίσκεψη στον Αριστοφάνη» καταλήγει συχνά «επίσκεψη» στο θέατρο του ίδιου του σκηνοθέτη. Και κυρίως στο δεύτερο μέρος η ειρωνική, σχεδόν «κιτσοπουλική» αποδόμηση δεν οξύνει τον Αριστοφάνη, αλλά τον καλύπτει με ένα ακόμη στρώμα σκηνικής φασαρίας.

Ερμηνείες

Ως προς τις ερμηνείες, η Γαλήνη Χατζηπασχάλη δίνει με το ταλέντο της στην Τρυγαία τη γήινη επιμονή του απλού ανθρώπου που κυνηγά μια ουτοπία επειδή δεν του απομένει άλλη λύση.

δεν του απομένει άλλη λύση. Η Εμίλυ Κολιανδρή είναι μια εξαιρετική Αθηνά-Νανά-Παλλάδα, που σκιαγραφεί τη θεϊκή αδιαφορία ως πράξη κωμική και ταυτόχρονα ενοχλητική. Ο Πάνος Παπαδόπουλος και ο Γιάννης Κότσιφας υπηρετούν τη σάτιρα χωρίς να χάνουν την ακρίβεια της κωμικής λεπτομέρειας. Η Ζέτα Μακρυπούλια εγκλωβίζεται στη γελοιογραφική διάσταση του ρόλου. Περιορίζεται τυπικά στο μονοσήμαντο σκίτσο,

Στο φινάλε, η **πολυφωνία μετατρέπεται σε κακοφωνία και η πλήρης αποδόμηση παράγει περισσότερη ένταση από νόημα.**

ενώ η κίνησή της δεν ενσωματώνεται πάντοτε με την ίδια οργανικότητα στον παλμό του συνόλου.

Στην παράσταση ο Χορός μετατρέπεται σε μια πολύχρωμη παρέλαση, σε υβριδικό θέαμα που άλλοτε θυμίζει αγροτικό πανηγύρι και άλλοτε μεταμοντέρνα τελετή έναρξης αθλητικών αγώνων. Η κίνηση της Αμάλια Μπένετ και η χορογραφία του Αλέξανδρου Σταυρόπουλου οργανώνουν με ακρίβεια αυτό το πολυπρόσωπο σύνολο και του προσφέρουν ελαφρότητα, ρυθμό και παιγνιώδη ορμή. Η Εύα Μανιδάκη δημιουργεί

γεί έναν σκηνικό τόπο απορριμμάτων, αλλά και έναν κόσμο ιθαγενών, πρωτόγονο και ζωώδη. Τα κοστούμια του Αγγελου Μέντη εκρήγνυνται σε χρώματα και ευφάνταστες μεταμορφώσεις, ενώ οι φωτισμοί της Ελίζας Αλεξανδροπούλου ξεχωρίζουν μορφές και διαθέσεις στο σκηνικό πεδίο.

Η μουσική των Φοίβου Δεληβοριά και Αγγελου Τριανταφύλλου, τρυφερή και νοσταλγική, δεν αποκτά πάντοτε τις αναγκαίες κορυφώσεις. Σε αρκετά σημεία κινείται παράλληλα αλλά και αντίρροπα προς την ένταση των εικόνων. Η φωνή του Βασίλη Παπαβασιλείου δημιουργεί μια στιγμή πραγματικής συγκίνησης και ο Νίκος Καραθάνος, ως μπτέρα του Αριστοφάνη, επιστρέφει στη λιτή υποκριτική αλήθεια.

Ο Καραθάνος επιλέγει σαφώς τη σκηνοθετική μέθοδο της διάχυσης. Μόνο που στο φινάλε η πολυφωνία μετατρέπεται σε κακοφωνία και η πλήρης αποδόμηση παράγει περισσότερη ένταση από νόημα. Ενοχλεί η έλλειψη στοιχειώδους πειθαρχίας, που θα μετέτρεπε την αφθονία σε σκηνική μορφή. Θα χρειαζόνταν λιγότερα ευρήματα, καθαρότερες επιλογές και εμπιστοσύνη στον αριστοφανικό μηχανισμό. Γιατί το πρόβλημα της παράστασης δεν είναι η έλλειψη φαντασίας, αλλά η αδυναμία της να επιλέξει ανάμεσα στις πολλές εκφάνσεις της.

Η κ. Ρέα Γρηγορίου είναι διδάκτωρ Ιστορίας - Δραματολογίας, ΑΠΘ.

Η **Γαλήνη Χατζηπασχάλη** με τον Νίκο Καραθάνο, που υποδύεται τη μπτέρα του Αριστοφάνη. Η Τρυγαία της Χατζηπασχάλη διαθέτει τη γήινη επιμονή του απλού ανθρώπου που κυνηγά μια ουτοπία επειδή δεν του απομένει άλλη λύση.

Η **EUROBANK** ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΟ ΑΠΟΛΥΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:
1-3 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ:
5-7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

ΤΗΣ

Ζωής μου

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: **Ανέστης Αζάς**

ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΜΕΛΩΔΙΚΑ ΟΙ:
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΑΚΩΒΟΥ
ΚΑΙ ΧΡΥΣΑ ΛΕΡΟΓΙΑΝΝΗ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟ **ticketmaster**.cy | **ACS** | 7777 7040

ΜΕΓΑΛΟΙ
ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΧΟΡΗΓΟΙ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Αλλού το θαύμα

Μετά το Πανόραμα Ευρωπαϊκού Κινηματογράφου και το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Καστελλόριζου, άλλος ένας εγχώριος κινηματογραφικός θεσμός αντιμετώπισε φέτος ζήτημα επιβίωσης λόγω δραστηκής περικοπής της δημόσιας χρηματοδότησης. Οι υπεύθυνοι του επιτυχημένου Φεστιβάλ «Κύματα» της Κεφαλονιάς πληροφορήθηκαν στο παρά πέντε ότι η καθιερωμένη οικονομική συνδρομή τόσο του υπουργείου Πολιτισμού, όσο και της Βουλής των Ελλήνων καταργείται. Η απόφαση και, κυρίως, ο χρόνος που αυτή ελήφθη παρ' ολίγον να οδηγήσει στην ακύρωση του φεστιβάλ, το οποίο τελικά πραγματοποιήθηκε λόγω της έκτακτης συνεισφοράς ιδιωτών και τοπικών φορέων. Ο πολιτισμός, όμως, δεν γίνεται να εξαρτάται από «θαύματα».

ΑΙΜ. Χ.

Αρκεί το μέγεθος;

Το παινιδιάρικο, υπερμέγεθες «Lady in Blue» (2026), που τοποθετήθηκε στο περίφημο Τέταρτο Βάθρο στην πλατεία Τραφάλγκαρ του Λονδίνου, είναι ένα μνημειακό γλυπτό που παρουσιάζει μια μαύρη γυναίκα με γαλάζιο φόρεμα και σκίσιμο μέχρι τον μηρό, που τονίζει το αποφασιστικό βήμα της προς τα εμπρός. Ναι, η παρουσία της έχει συμβολική σημασία, καθώς οι γυναίκες, και ακόμη περισσότερο οι μαύρες γυναίκες μορφές, παραμένουν υποεκπροσωπούμενες στον δημόσιο χώρο. Όχι, η εμμονή με το μέγεθος δεν εξασφαλίζει την ορατότητα· ενίοτε απλώς παγιδεύει την αναπαράσταση μέσα στα κλισιό της.

Μ. Β.

Τα ππννά του Θεού

Η Αθήνα δεν φημίζεται για τις κρήνες ή για τις βρύσες της προκειμένου να σβήσει ο κόσμος τη δίψα του τέσσερις-πέντε μήνες τον χρόνο - όσο διαρκεί, τέλος πάντων, το θερμό ελληνικό καλοκαιράκι. Εξαιρέσεις λιγστές και αξιοσημειώτες, κάθε φορά που πέφτουμε πάνω τους. Όπως η εικονιζόμενη στην πλατεία Μαδρίτης (επισήμως), δυτικά του ξενοδοχείου Κάραβελ. Δυστυχώς για τους διψασμένους περαστικούς, η βρύση έχει καταληφθεί από αγέλες περιστεριών, ο πληθυσμός των οποίων σε λίγο θα ξεπεράσει αυτόν της Βομβάνης. Όπως θα μαντέψατε, οι αρμόδιοι επιδεικνύουν τη γνωστή αποφασιστικότητα τους υπέρ των πολιτών και της δημόσιας υγείας.

Δ. Ρ.

Απεριποίητος «Οδυσσέας»

Το κεντρικό portal για την ελληνική πολιτιστική κληρονομιά, το Hellenic Heritage (hh.gr), παρουσιάστηκε προ μηνών και είναι καλό. Τι απέγινε όμως εκείνος ο παλιός διαδικτυακός κόμβος «Οδυσσέας» του υπουργείου Πολιτισμού; Αναζητεί κανείς, π.χ., πληροφορίες για τον εσχάτως αναβαθμισμένο αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού και διαβάζουμε ότι «πρόσφατα (2004) ολοκληρώθηκε κατασκευή δικτύου διαδρομών επισκεπτών, κτιριακή βελτίωση και επανέκθεση του Μουσείου Κεραμεικού...». Και στις εικόνες (φωτογραφία) που συνοδεύουν το κείμενο για τον Παρθενώνα, το δυτικό αέτωμα δεν έχει καν αποκατασταθεί. Αραγε ο κόμβος οδεύει προς απόσυρση για χάρη του portal; Αν όχι, ένα φρεσκαρισμάκι το χρειάζεται.

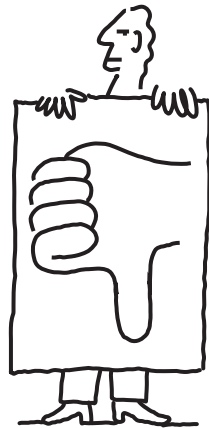
Ν. Ζ.

Κάτι το ωραίο

Κατηφορίζεις ανυποψίαστος την οδό Μητροπόλεως λίγο πριν από τη συμβολή της με τον σκιερό πεζόδρομο της Ευαγγελιστρίας. Μέχρι που ξαφνικά ξεπροβάλλει από το πουθενά ένας... τοίχος από μεταλλικές κατασκευές. Το αισθητικό σοκ καμουφλάρεται κάπως από την περιρρέουσα πυκνή βλάστηση, αλλά πλησιάζοντας θα συνειδητοποιήσεις ότι αντικρίζεις την «πίσω αυλή» ενός ακόμη ξεχειλωμένου αθηναϊκού περιπτέρου. Κλιματιστικά σώματα, τα οπίσθια στελείωτων ψυγείων και λοιπών υπαίθριων υποδομών, σχηματίζουν ένα ακόμη σύγχρονο μνημείο επιδεικτικής αυθαιρεσίας, που τα λέει όλα για τη θέση που έχει ο δημόσιος χώρος στην ατζέντα του πολιτικού προσωπικού μας.

Δ. Ρ.

Μισογυνισμός από την ανάποδη

Η διαφήμιση με τη Σίντνεϊ Σουίνι για γνωστή στοιχηματική ελπίζω να μην προκάλεσε θόρυβο επειδή είναι «τολμηρή», αλλά επειδή προκύπτει από ένα ανδρικό βλέμμα που συνεχίζει να ανακυκλώνει τα ίδια στερεότυπα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιεί το σώμα μιας γυναίκας ως εργαλείο προσοχής. Το πρόβλημα είναι η οπτική της διαφήμισης, όχι η ηθοποιός. Και όμως, το ότι πάλι εκείνη έγινε στόχος δείχνει πόσο εύκολα ο μισογυνισμός μετατρέπεται μια γυναίκα σε αποδιοπομπαίο τράγο, αντί όλοι μας να στραφούμε κατά της βιομηχανίας που τον παράγει.

Ε. Σ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Ελιοτ Ουαϊνμπέργκερ, ένας ιδιότροπος συγγραφέας, μέρος δεύτερον

Τον 17ο αιώνα, γράφει στο βιβλίο του «Karmic Traces» ο Αμερικανός συγγραφέας Ελιοτ Ουαϊνμπέργκερ, «ο Κινέζος μελετητής της λογοτεχνίας, ο Γιεχ Χσιέ, στο δοκίμιό του “Πάνω στην προέλευση της ποίησης”, σχολιάζει: Όταν αυτό που γράφω είναι το ίδιο με εκείνο που έγραψε ένας παλαιότερος δάσκαλος, σημαίνει ότι στους στοχασμούς μας γινόμαστε ένα. Και όταν γράφω κάτι διαφορετικό από τους παλαιότερους δασκάλους, μπορεί να συμπληρώνω κάτι που λείπει από το έργο τους. Ή είναι δυνατό οι παλαιότεροι δάσκαλοι να συμπληρώνουν κάτι που λείπει από το δικό μου έργο».

Παράδοξη σκέψη, από αυτές που συναντά συχνά ο αναγνώστης στο έργο του Ουαϊνμπέργκερ, ο οποίος καταλήγει σε έναν

ακόμα πιο παράδοχο συλλογισμό: «Στην Κίνα, θα μπορούσε κάποιος να πει ότι οι νεκροί διορθώνουν τα δικά τους ποιήματα μέσω των ζωντανών».

Στρεφόμενος στη σανσκριτική ποιητική, ο Ουαϊνμπέργκερ μας λέει ότι εκεί εφαρμόστηκε η θεωρία των καρμικών αποτυπωμάτων στην ίδια την πράξη της ανάγνωσης.

«Ποια ίχνη “γράφουν” σε μια ψυχή;» αναρωτιόταν ο κύριος Γκρι την προηγούμενη Κυριακή. Ποιες μνήμες την καθορίζουν; Αυτά τα νοερά –εσωτερικά μάλλον– ίχνη είναι και ένας αόρατος οδηγός που διαμορφώνει τις ασυνειδητες αντιδράσεις μας;

Απάντηση: «Ο αναγνώστης ανταποκρίνεται σε ένα ποίημα επειδή μιλάει άμεσα για μια εμπει-

«Στην Κίνα, θα μπορούσε κάποιος να πει ότι οι νεκροί διορθώνουν τα δικά τους ποιήματα μέσω των ζωντανών», σχολιάζει ο Ελιοτ Ουαϊνμπέργκερ στο βιβλίο του «Karmic Traces».

ρία του αλλά δεν χρειάζεται να είχε αυτή την εμπειρία στη ζωή του. Ένας άγουρος μαθητής συγκινείται από ένα ερωτικό ποίημα λόγω των καρμικών αποτυπωμάτων που έχουν αφήσει πίσω τους αρχαίοι έρωτες».

Ο κύριος Γκρι υποστηρίζει πως δεν υπάρχει κανένας λόγος να παίρνουμε κατά γράμμα τέτοιες διατυπώσεις, αλλά να κρατούμε το πνεύμα που τις διέπει: ακόμη και αν δεν ισχύουν, η αύρα τους κάτι μεταποτίζει μέσα μας, με έναν τρόπο απρόσμενο και σαγηνευτικό.

Λέει και κάτι ακόμη: ο Ουαϊνμπέργκερ δεν πρόκειται να σου λύσει κανένα πρόβλημα. Σε έναν κόσμο όπου τα πάντα πιέζουν να κάνεις τη σκέψη σου μόνιμα λογιστική και υπολογιστική, οντι-

κή και όχι οντολογική, στενάχωρη και μικρή, σκέψεις και λέξεις όπως αυτές του Ουαϊνμπέργκερ φαντάζουν παράταιρες.

Μια πολυτέλεια, με άλλα λόγια, ενώ, στην πραγματικότητα, είναι αυτό που ακριβώς που χρειαζόμαστε – που δικαιούμαστε: το ελάχιστο, το στοιχειώδες, προκειμένου να βιώσουμε μια στιγμή οξυγόνου, ακτίδας, ανάσας μέσα σε όλη αυτή την καθημερινή πρέσα.

Είναι το ίδιο όπως με την ποίηση. Η υπεροχή της έγκειται στο ότι ακριβώς είναι άχρηστη – περιττή ακόμη, αν προτιμά κάποιος. (Δεν είναι! αλλά πολύς κόσμος εκλαμβάνει κάτι τέτοιο ως απολύτως αυτόνοτο.)

Ο Ουαϊνμπέργκερ είναι σαν να μας ψιθυρίζει πως έχουμε μια

πάγια ανάγκη από κάτι άχρηστο και περιττό. Κάπου εκεί κρύβονται κομμάτια του εαυτού μας που δεν φανταζόμαστε. Όπως λέει επίσης, πολύς κόσμος πιστεύει ότι είμαστε δύο όντα ο καθένας από όλους εμάς: ένας εαυτός που ζει και πεθαίνει και κάτι ακόμα που είναι άχρονο: ψυχή; Πνεύμα; Ασυνείδητο, «το οποίο μπορεί και να είναι συλλογικό», όπως γράφει;

Ο Ουαϊνμπέργκερ έχει μελετήσει την ανατολική φιλοσοφία και λογοτεχνία, έχοντας ως επίκεντρο την Ινδία. Αυτό που βλέπει είναι ότι σε αυτό το μέρος του κόσμου, η ποίηση δεν είναι μονάχα ο τύπος όπου ακούμε τους νεκρούς να μιλούν· είναι και ο τόπος όπου η ποίηση γίνεται το μυστικό σύμπαν στο οποίο ακούμε τους νεκρούς εαυτούς μας να μιλούν.

Αριστερά: Γιώργος Ρόρρης, «Ανδρονίκη», 2013. Λάδι σε μουσαμά. Συλλογή Σωτήρη Φέλιου.

Επάνω: Παναγιώτης Τέτσος, «Ο Άγγελος Κοτρώνης με βουσινί πουλόβερ», 1998-1999. Λάδι σε μουσαμά. Δωρεά του καλλιτέχνη στην ΕΠΜΑΣ.

Δεξιά επάνω: Παναγιώτης Τέτσος, «Μπαλκονόπορτα», 1961. Λάδι σε ξύλο. Δωρεά του καλλιτέχνη. ΕΠΜΑΣ.

Δεξιά κάτω: Γιώργος Ρόρρης, «Ισορροπώντας», 2026. Λάδι σε μουσαμά. Ιδιωτική συλλογή.

Όταν ο Ρόρρης συνάντησε τον Τέτση

Μια έκθεση φέρνει σε διάλογο 82 έργα των δύο ζωγράφων και φωτίζει τη σχέση τους

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Συναντήθηκαν στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών μέσα στη δεκαετία του 1980· ο ένας καθηγητής και διακεκριμένος ζωγράφος, ο άλλος νεαρός φοιτητής εξ επαρχίας. Είχαν περάσει και μέρος της παιδικής ηλικίας τους, ο πρώτος στο καφενείο-μαγειρείο του πατέρα του στην Υδρα, ο δεύτερος στο οικόπεδο-πωλείο του δικού του πατέρα στο ορεινό χωριό του Πάρνωνα, Κοσμάς.

Η γνωριμία του Παναγιώτη Τέτση με τον Γιώργο Ρόρρη στη ΑΣΚΤ μετατράπηκε με τα χρόνια σε φιλία. Και η φιλία, σε ένθερμο διάλογο για την τέχνη της ζωής και της ζωγραφικής. «Αυτό που ζωγραφίζω είμαι εγώ», έλεγε ο Τέτσος. «Όλοι οι πίνακες είναι κατά βάθος αυτοπροσωπογραφίες», λέει ο Ρόρρης. Κοινά τους γνωρίσματα: το βάθος, ο πάθος και η αλήθεια της δουλειάς τους. Ωστόσο το έργο τους είναι διαφορετικό. Λιτός, δωρικός και περιεκτικός ο Τέτσος· ποικιλικός και επεξηγηματικός ο Ρόρρης.

Τη σχέση ουσίας που ένωσε τους δύο δημιουργούς θα ιχνηλατήσουμε με τεκμήρια τα 82 έργα τους, στην έκθεση «Από Φως κι από Χώμα», που πρόκειται να φιλοξενηθεί η Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ στο Μέτσοβο από τις 18 Οκτωβρίου. «Το φως, θεμελιώδες στοιχείο της ελληνικής ζωγραφικής παράδοσης και κυρίαρχη δύναμη στο έργο του Τέτση, συναντά το χρώμα, την ύλη, το σώμα και την ανθρώπινη παρουσία που διαπερνούν το έργο του Ρόρρη. Ανάμεσα στους δύο αυτούς πόλους αναπτύσσεται ένας γόνιμος διάλογος για τη φύση της ζωγραφικής, για τη μνήμη, τον τόπο και την ανθρώπινη εμπειρία», σχολιάζει η διευθύντρια της Πινακοθήκης, Τατιάνα Αβέρωφ, αναφερόμενη στην επικείμενη έκθεση με 82 έργα των δύο δημιουργών σε επιμέλεια της ιστορικού τέχνης, διευθύντριας Συλλογών, Μουσειολογικού και Καλλιτεχνικού Προγραμματισμού της Εθνικής Πινακοθήκης, Εφης Αγαθονίκου.

«Ελεύθερος, πάνω στο τελάρο του μεταβιβάζει και μεταμορφώνει τη ρέουσα libido του που

τον φορτίζει και τη μετατρέπει σε μορφή τέχνης. Ο Ρόρρης είναι ζωγράφος! Καλλιτέχνης με προσωπικότητα δεν υποτάσσονται στο πνεύμα μιας εποχής, όταν, όπως το σήμερα, πιθανόν να 'χει εξαντληθεί από επαναλήψεις. Μένουν ανεξάρτητοι, ανυπότακτοι. Κι έχουμε ανάγκη από "περιθωριακούς"! Πάντως για τον Ρόρρη θα μιλάμε...», έγραφε προφητικά ο Παναγιώτης Τέτσος στο εισαγωγικό κείμενο για τον κατάλογο της πρώτης ατομικής έκθεσης του Γιώργου Ρόρρη, στην Αίθουσα Τέχνης Μέδουσα, το 1988.

«Ήταν αυτός που μου έβαλε το μπόλι για να μπολιαστώ στη ζωγραφική. Μου ενέπνευσε τον ενθουσιασμό για την τέχνη, κι αυτό δεν έγινε με φαντασμαγορικό τρόπο. Συνέβαινε με την καθημερινή παρότρυνση», μας λέει ο Γιώργος Ρόρρης. Του ζητάμε να ανατρέξει στο παρελθόν και να θυμηθεί στιγμές δίπλα στον δάσκαλο και φίλο του, έναν άνθρωπο που αγαπούσε τη ζωή και όχι μόνο στις μεγάλες στιγμές της.

«Ο Τέτσος είχε τον τρόπο να μετατρέπει σε γιορτή την κάθε μέρα», σχολιάζει ο ζωγράφος. «Μετέφερε έναν άλλο αέρα, και αυτό συνέβαινε επίσης όταν έμπαινε στο Εργαστήριο της σχολής. Χωρίς να σου φωνάζει, σε υποχρέωνε να αντιμετωπίσεις τη δουλειά που κάνεις σαν κάτι πολύ ευχάριστο. Σε έκανε να νιώθεις αισιόδοξος. Δεν σε άφηνε να αναρωτηθείς αν θα μπορούσες να ζήσεις από τη ζωγραφική, αν θα αντέξεις τη μοναξιά, αν θα είσαι σε θέση να αντιμετωπίσεις τη δική σου κρίση απέναντι στο έργο σου. Σε βοηθούσε να πεις: "Αυτή η ζωή που κάνω, είναι αυτή που με γεμίζει". Και να ξυπνάς το πρωί για να πάρεις το τρόλεϊ για τη σχολή με χαρά».

«ΜΕΤ' ΕΠΙΤΑΞΕΩΣ»

Στην πορεία οι δύο φίλοι ταξίδευαν συχνά στην Υδρα τους χειμώνες. Επιστρέφοντας στο σπίτι του Τέτση από την ταβέρνα και το μπαρ, «τον έπιανε η διάθεση να μιλήσει για τη Μικρασιατική Καταστροφή, για τον ρόλο του Βενιζέλου και για τον ρόλο του βασιλιά. Τρεις η ώρα τη νύχτα. Το

Επάνω: Παναγιώτης Τέτσος, «Εσωτερικό». Λάδι σε μουσαμά. Συλλογή Αλέξη Τέτση. **Κάτω:** Γιώργος Ρόρρης, «Είδωλα της νύχτας», 2016. Λάδι σε μουσαμά. Ιδιωτική συλλογή.

πρωί βάλαμε τα έργα μας δίπλα δίπλα, να κρίνει ο ένας τη δουλειά του άλλου», διηγείται ο Γιώργος Ρόρρης. «Εγώ στην αρχή έτρεμα την κρίση του, γιατί μπορεί να έλεγε ότι ένα γυμνό στο οποίο είχα δουλέψει είκοσι ολόκληρες μέρες, πρέπει να αφαιρεθεί. Λυπόμουν, δισταζα, δεν ήθελα. Αλλά μόνον όταν τελικά το έκανα ένιωθα ελεύθερος. Με έκπληξη τότε έβλεπα ότι και το έργο μου γινόταν πιο ελεύθερο και πιο ευθύβολο, και έτσι σιγά σιγά αποδέχθηκα και εξοικειώθηκα με την αφαίρεση μορφών προκειμένου να ολοκληρωθεί το έργο – ποτέ δεν πρόσθεσα».

Όμως και ο Τέτσος, καταξιωμένος αλλά όχι εφησυχασμένος στην αναγνώρισή του, επιζητούσε τη γνώμη του νεότερου. «Δούλευε το χρώμα "μετ' επιτάξεως", όπως του άρεσε να λέει, ανεβάζοντας την έντασή του, αλλά κρατώντας την ενότητα με αποτέλεσμα τη γνωστή χρωματική ευωχία των έργων του», σχολιάζει για τον δάσκαλό του ο Γιώργος Ρόρρης.

Μεταμορφώσεις

Εντέλει η έκθεση «Από Φως κι από Χώμα» θα μας βοηθήσει να ξεδιαλύνουμε το κουβάρι με τις διαφορετικές κλωστές που «πλέκουν» κάθε βαθιά ανθρώπινη σχέση. Η κ. Αγαθονίκου έχει συνθέσει μια αφήγηση που δεν ακολουθεί τη χρονολογική σειρά, αλλά οργανώνεται γύρω από θεματικές ενότητες, οι οποίες αποκαλύπτουν τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις των δύο δημιουργών θεματικά, αισθητικά και συνθετικά.

Ο Τέτσος στα έργα του κοιτάζει την Αθήνα την ώρα που αλάζει. Από την τάρταρα της πολυκατοικίας του παρακολουθεί τα νεοκλασικά να κατεδαφίζονται και τις πολυκατοικίες να ανεβαίνουν. Η πόλη γίνεται εργοτάξιο. Το γιαιπί μπαίνει στη ζωγραφική του και κυρίως στη χαρακτηριστική.

Τριάντα χρόνια αργότερα, ο Ρόρρης συναντά μια Αθήνα που βρίσκεται σε άλλη φάση της ίδιας μετάβασης. Και αυτός ζωγραφίζει τα γιαιπί. Μαζί τους, τον αττικό ουρανό, τις νέες κατασκευές, το αστικό τοπίο. Όμως η ματιά έχει μετακινηθεί: Το γιαιπί κουβαλά το βάρος του χρόνου και της φθοράς.

Ο Τέτσος είναι επίσης ζωγράφος του τοπίου, του εσωτερικού, της νεκρής φύσης. Ο Ρόρρης, αντίθετα, έχει κάνει τη μορφή κεντρικό πεδίο της ζωγραφικής του. Δουλεύει με μοντέλα, συνήθως μη επαγγελματίες. Δεν τον ενδιαφέρει μόνο η ομοιότητα. Τον ενδιαφέρει αυτό που συμβαίνει μέσα στο πρόσωπο γι' αυτό και οι μορφές του είναι συχνά εσωστρεφείς, αποσυρμένες από τον θεατή.

Ο Τέτσος επιπλέον μελετά σε βάθος το φυσικό φως. Το αφήνει να πέσει πάνω στα αντικείμενα και παρατηρεί τις μεταμορφώσεις του χρώματος. Ο Ρόρρης από την άλλη δουλεύει συχνά με τεχνητό φως. Η σκιά στα έργα του γίνεται πιο απότομη και θεατρική. Ακόμη, δε, και στις υπαρκτές τους αγωνίες, οι δύο ζωγράφοι κρατούν διαφορετική στάση. Ο Τέτσος, στα τελευταία του έργα, επιστρέφει στα βράχια της Υδρας και του Αργοσαρωνικού, στους όγκους που γνώριζε από παιδί που μολονότι σκοτεινοί, εμπνέουν τη βεβαιότητα πως θα παραμείνουν ορθοί μέχρι τέλους. Ο Ρόρρης όμως έχει στραμμένο το βλέμμα περισσότερο στη φθορά. Η ζωγραφική του αποτελεί μια αναμέτρηση με την εσωτερική ανησυχία και την απανταχού θνητότητας. «Τα έργα μας δεν μοιάζουν», λέει ο Γιώργος Ρόρρης. «Όμως θα ήθελα να πιστεύω ότι αποτελούν δείγματα ζωγραφικής ζέουσας, όπως αυτά που εκείνος μάς ωθούσε να δημιουργήσουμε. Ελεγε πως εάν υποθέσουμε ότι ο πίνακας σου καταστραφεί, και μείνει ακέραιο μόνον ένα αφηρημένο τμήμα του φόντου, θα πρέπει να είναι κι αυτό ευγλωττο και ζωντανό. Από εκεί και πέρα τα έργα είναι ανοικτά σε κάθε ανάγνωση. Αρκεί που εκτίθενται και τα βλέπουμε, και βλέπουμε πίσω από αυτά τον δημιουργό τους. Εναν άνθρωπο που εκφράστηκε δυνατά με το σώμα. Με τον αμφιβληστροειδή, το οπτικό νεύρο, τη σπονδυλική στήλη, τα χέρια του και τα σπλάχνα του».

«Από Φως κι από Χώμα», Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ, Μέτσοβο, από τις 18 Οκτωβρίου.

Ο Θεόδωρος Κουρεντζής ενσαρκώνει τον πρωτοπόρο Εβραϊορώσο φυσικό Λεβ Λαντάου – ή απλώς Ντάου– ο οποίος συμμετείχε στο πυρηνικό πρόγραμμα της Σοβιετικής Ενωσης. Ο Έλληνας αρχιμουσικός έχει αντιμετωπίσει έντονη κριτική για τη σιωπή του μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία – γεγονός που τα πρώτα χρόνια του πολέμου τού είχε κοστίσει, με την ακύρωση εμφανίσεών του στην Ευρώπη.

830
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Ενα ζευγάρι περπατά σε μια πλατεία γεμάτη κόσμο. Κάρα περνούν με θόρυβο πάνω στο πλακόστρωτο. Εμποροι διαλαλούν τηνπραμάρτεια τους, παιδιά τρέχουν ουρλιάζοντας, μερικά ποντικά μασουλούν δίπλα σε έναν σωρό από σκουπίδια. Ενα τσούρμιο στρατιώτες γκρεμίζει την καμπίνα μιας εκκλησίας από μεγάλο ύψος. Ο ήχος της πρόσκρουσης είναι εκκωφαντικός. Μέσα στη σκοτεινή αίθουσα οι αισθήσεις βομβαρδίζονται, καθώς η Αγία Πετρούπολη της δεκαετίας του 1930 ξεδιπλώνεται μπροστά μας, πολύχρωμη και χαοτική. Τουλίσιστον αυτή είναι η Αγία Πετρούπολη του «Dau», του σχεδόν μυθικού φίλμ του Ιλία Κρζανόφσκι, ο οποίος κέρδισε το περασμένο Σάββατο τον Αργυρό Λέοντα του Φεστιβάλ Βενετίας για τη σκηνοθεσία του. «Η ταινία αντλεί έμπνευση από τη σοβιετική πρωτοπορία των αρχών του 20ού αιώνα. Για παράδειγμα, το πρώτο κομμάτι στην Αγία Πετρούπολη είναι αρκετά σουρεαλιστικό σε επίπεδο αισθητικής. Βασίζεται σε ιδέες καλλιτεχνών όπως η Λιούμποφ Ποπόβα, ο Καντίνσκι, ο Μαλέβιτς κ.ά.», μας λέει ο Κρζανόφσκι στη συνάντησή μας στη Βενετία.

Ωστόσο, πριν ακόμα προβληθεί η ταινία του στο φεστιβάλ και μόνο με την ανακοίνωση της συμμετοχής της στο πρόγραμμα της Βενετίας, το «Dau» είχε προκαλέσει σφοδρές αντιδράσεις και συζητήσεις, αντιμετωπίζοντας, μεταξύ άλλων, και κατηγορίες από την ουκρανική κυβέρνηση περί σχέσεων με ρωσικά δίκτυα επιρροής. «Νομίζω ότι πρόκειται για παρεξήγηση και στενοχωρήθηκαν όταν το έμαθα. Η Εβραία κατ'εμένα, επιζησασα του Ολοκαυτώματος, γεννήθηκε στην Ουκρανία, στη συνέχεια πήγε στο Ουζμπεκιστάν, στη Μόσχα, και τώρα ζει στο Βερολίνο. Εκτός από τους τάφους των παππούδων μου, δεν έχω ποτέ πια στη Ρωσία. Οι Ουκρανοί βρίσκονται εν μέσω ενός τρομακτικού, αιματηρού πολέμου. Μέσα σε μια τόσο μεγάλη τραγωδία μπορείς να κάνεις και λάθη, το καταλαβαίνω. Αγαπώ την Ουκρανία, όπου έχω ζήσει και δουλέψει αρκετά χρόνια. Ελπίζω να επιβιώσει από αυτόν τον πόλεμο και να τον κερδίσει, αν είναι δυνατόν», απαντά ο Κρζανόφσκι.

Πολύ πριν από τον πόλεμο...

Ο ίδιος ολοκλήρωσε πρόσφατα το μοντάζ, ωστόσο τα γυρίσματα πραγματοποιήθηκαν περίπου πριν από 15 χρόνια σε μια περιοχή του κόσμου, το Χάρκοβο της Ουκρανίας, όπου σήμερα μαίνεται ο πόλεμος. Ο τότε 29χρονος Ρώσος δημιουργός ξεκίνησε να γυρίσει μια arthouse βιογραφία του πρωτοπόρου Εβραϊορώσου φυσικού Λεβ Λαντάου –ή απλώς Ντάου– ο οποίος συμμετείχε στο πυρηνικό πρόγραμμα της Σοβιετικής Ενωσης. Ομως στη συνέχεια το πρότζεκτ πήρε «μια πιο αφαιρετική κατεύθυνση», όπως το θέτει ο ίδιος.

Το αποτέλεσμα ήταν μια περίοδος γυρισμάτων διάρκειας τριών ετών (2009-2011), μέσα σε μια μικρο-πολιτεία έκτασης 12 χιλιάδων τετραγωνικών μέτρων που δημιούργησε εκείνος και οι συνεργάτες του στο Χάρκοβο, όπου άπαντες έπρεπε να ζουν κατά το δυνατόν πιο κοντά στη σοβιετική πραγματικότητα: με τα ανάλογα ρούχα, το φαγητό και τις δραστηριότητες: δίχως κινητά τηλέφωνα, λάπτοπ και λοιπούς αναχρονισμούς σε κοινή θέα. Οι φήμες περί δεσποτικού σκηνοθέτη και κοινωνικού πειράματος του «τρέλου Ρώσου», που κυκλοφόρησαν τότε και αργότερα, προσθέτουν σίγουρα αλατοπίπερο, αν και για τον Κρζανόφσκι ήταν απλώς η προσπάθεια να μπουν όλοι στο κλίμα της εποχής, προκειμένου «να φτιάξουμε κάτι που να μοιάζει αληθινό».

Επειτα ήταν ο πρωταγωνιστής, ο φυσικός Λεβ Λαντάου. «Με ενέπνευσε η ιστορία αυτού του Σοβιετικού φυσικού: υπήρχαν κι άλλοι τέτοιοι –Αμερικανοί, Γερμανοί, Σκανδιναβοί– οι οποίοι μέσα στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα πίστεψαν ότι θα αλλάξουν τον κόσμο, θα τον εξηγήσουν, ανακαλύπτουν τα όμορφα μυστικά του σύμπαντος, και κατέληξαν να δημιουργούν τα πιο φονικά όπλα που έχει γνωρίσει η ανθρωπότητα. Όλοι αυτοί ήταν άνθρωποι όμως, οι οποίοι, μάλιστα, δεν είχαν και μεγάλη δυνατότητα επιλογής», λέει σχετικά ο Ρώσος σκηνοθέτης.

Η απόφαση να μη χρησιμοποιηθούν ηθοποιοί, αλλά σημαντικές προσωπικότητες των επιστημών και των τεχνών (π.χ. ο νομπελίστας φυσικός Ντέιβιντ Γκρος) μαζί με μερικούς πρώην πράκτορες της ΚGB(!), στους βασικούς ρόλους έδωσε τον ρόλο του Ντάου στον Έλληνα αρχιμουσικό και συνθέτη Θεόδωρο Κουρεντζή. Ο Κουρεντζής έχει αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια έντονη κριτική σχετικά με τη στάση σιωπής που έχει τηρήσει μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία – γεγονός που τα πρώτα χρόνια του πολέμου τού είχε κοστίσει, με την ακύρωση εμφανίσεών του στην Ευρώπη– μέρος της οποίας «κλονόρισε» και η ταινία. Προφανώς, όταν ανέλαβε να υποδυθεί τον Ντάου τίποτε από αυτά δεν υπήρχε στον ορίζοντα.

«Έδωσα την ελληνική διάσταση στον χαρακτήρα, προσπαθώντας να βρω κάποιον που να αντιπροσωπεύει τον ανθρώπινο πολιτισμό όπως ήταν πριν από τις σύγχρονες θρησκείες. Χρειάζονται κάποιον που να μιλάει ρωσικά και ταυτόχρονα να έχει διαφορετικές ποιότητες στην προσωπικότητά του. Όταν γνώρισα τον Θεόδωρο, καταλάβα πως διέθετε ακριβώς αυτό το στοιχείο και κυρίως την άμεση σχέση με έναν άλλο τύπο πολιτισμού (σ.σ. εννοεί τον αρχαίο ελληνικό), όπου η αντίληψη για την ηθική και τη μοίρα είναι τελείως διαφορετική από του σύγχρονου δυτικού κόσμου. Όχι ότι η Ρωσία είναι και τόσο “δυτικός κόσμος”», καταλήγει γελώντας ο Κρζανόφσκι.

Το «Dau», όμως, δεν είναι μόνο η μαραθώνιας διάρκειας –

Πλησιάζουμε όλο και πιο κοντά στην κόλαση

«Η ταινία στέκεται ενάντια στον ολοκληρωτισμό», λέει στην «Κ» ο Ιλία Κρζανόφσκι, σκηνοθέτης του «Dau», και κατηγορεί τον Πούτιν για την πορεία που έχει πάρει η Ρωσία. Η ταινία, που επικρίθηκε για σχέσεις με ρωσικά δίκτυα επιρροής, απέσπασε τον Αργυρό Λέοντα της Βενετίας

Ο Ιλία Κρζανόφσκι δηλώνει ότι για το «Dau» άντλησε έμπνευση από τη σοβιετική Πρωτοπορία και αναφέρεται σε καλλιτέχνες όπως η Ποπόβα, ο Καντίνσκι, ο Μαλέβιτς.

τρεισήμισι ώρες με το διάλειμμα–ταινία που είδαμε στη Βενετία. Από τις περίπου 700 ώρες καταγεγραμμένου υλικού σε φιλμ 35 mm και τις 8 χιλιάδες ώρες ηχογραφημένων διαλόγων, ξεπήδησαν 14 ταινίες, κατά βάση πειραματικής υφής, δύο από τις οποίες έχουν κάνει πρεμιέρα και στο Φεστιβάλ Βερολίνου, πυροδοτώντας συζητήσεις με το προκλητικό περιεχόμενό τους. Συγκριτικά με αυτές, το φιλμ της Βενετίας είναι μάλλον... mainstream, παρόλο που και εκεί συχνά η κυρίως πλοκή εγκαταλείπεται για να ερευνηθούν ηθικά, υπαρξιακά και άλλα ζητήματα.

Διαστάσεις της ιστορίας

«Για μένα ήταν σημαντικό να χτίσω διαφορετικές διαστάσεις στην ιστορία. Στην ταινία μπορούμε να δούμε να παίζουν μερικοί σπουδαίοι επιστήμονες που ασχολούνται π.χ. με τα πεδία της θεωρίας των χορδών και της κβαντικής βαρύτητας, που υποστηρίζουν την ύπαρξη πολλών διαφορετικών διαστάσεων. Προσπάθησα να ενσωματώσω μεταφορικά αυτές τις διαστάσεις μέσα στη δραματουργία της ταινίας, δημιουργώντας έτσι διαφορετικά “στρώματα” στην αφήγηση», λέει σχετικά ο σκηνοθέτης, ενώ στη συνέχεια εξηγεί το επίσης αντισυμβατικό καδράρισμα του πλάνου του: «Το δικό μας σενάριο ήταν πάντα μεγαλύτερο από το κάδρο. Συνήθως φτιάχνεις ένα κάδρο και τοποθετείς μέσα τη δράση: εδώ κάναμε το αντίθετο. Χτίζαμε ένα είδος πραγματικότητας, όχι όπως ήταν, αλλά όπως πιστεύαμε πως ήταν, και μετά βρήκαμε το κάδρο». Κάποιες φορές, όπως π.χ. στην εναρκτήρια σκηνή του Λένινγκραντ, η συγκεκριμένη μέθοδος απαιτούσε τη συμμετοχή χιλιάδων κομπάρσων, ενώ σε μία τουλάχιστον περίπτωση χρειάστηκε να επιστρατευθούν σαράντα τόνοι μισοσαπισμένα... λάχανα.

Αν, πάντως, υπάρχει ένα βασικό θέμα στο «Dau», αυτό έχει να κάνει με την ανάδειξη του

ανελεύθερου (σοβιετικού) καθεστώτος, το οποίο παρακολουθεί, συλλαμβάνει και βασανίζει κατά το δοκούν. Φυσικά, εκείνο τον καιρό η σύγκρουση Ρωσίας – Ουκρανίας απείχε πολύ ακόμη, όμως παρακολουθώντας κανείς το φιλμ σήμερα μπορεί να μπει σε μια ενδιαφέρουσα διαδικασία μεταερμηνείας. «Είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι η ταινία στέκεται ενάντια στον ολοκληρωτισμό. Όταν ξεκινήσαμε τα γυρίσματα, ο Πούτιν ήταν ήδη στην εξουσία, όμως η κατάσταση ήταν πολύ πιο ήπια. Τώρα πλησιάζουμε όλο και πιο κοντά στην κόλαση. Προσωπικά δεν έχω πια ρωσικό διαβατήριο, μάλλον είμαι και σε κάποια λίστα ανεπιθύμητων του κράτους. Και, προφανώς, η ταινία δεν θα προβληθεί στη Ρωσία», αναφέρει ο Ιλία Κρζανόφσκι, συμπληρώνοντας ότι έκανε το συγκεκριμένο φιλμ προσπαθώντας να καταλάβει κάτι και για τον εαυτό του. «Ποιος είναι ο Σοβιετικός άνθρωπος; Σε κάθε αεροδρόμιο του κόσμου μπορώ να ξεχωρίσω όσους είναι από την πρώην Σοβιετική Ενωση. Με έναν μυστηριώδη τρόπο, αναγνωρίζομαστε. Θέλω να καταλάβω γιατί συμβαίνει αυτό. Γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Ρωσία. Είναι κομμάτι της μουσουλμανικής μου. Και νομίζω ότι η ρωσική μουσουλμανική, ως νέα μουσουλμανική, έχει άμεση σχέση με την ευρωπαϊκή. Επιπλέον, πολύ – η Αγία Πετρούπολη την οποία αγαπάμε χτίστηκε από Ιταλούς καλλιτέχνες. Σκηνοθέτες όπως ο Αϊζενστάιν και ο Ταρκόφσκι επηρεάστηκαν επίσης από τους Ευρωπαίους και με τη σειρά τους τους επηρέασαν».

Μπορεί η ταινία του να μην ήταν δυνατόν να προβλέψει τον μελλοντικό πόλεμο, ωστόσο απεικονίζει με πολύ εναργή τρόπο τη βία η οποία αναρριχάται όταν τα πιο σκοτεινά ένστικτα του ανθρώπου έρχονται στην επιφάνεια. «Είναι σαν να υπάρχει ένα λεπτό στρώμα πολιτισμού πάνω από τη σκληρή πραγματικότητα. Όπως γνωρίζουμε από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μια τόσο πολιτισμένη χώρα όπως η Γερμανία έφτασε να διαπράξει αυτά τα εγκλήματα. Εχει να κάνει με την ανθρώπινη φύση. Πρέπει να μπορείς να αναγνωρίσεις ότι το κακό είναι μέσα σου, όχι κάπου αλλού αφηρημένα. Αν το αναγνωρίσεις, μπορείς να το πολεμήσεις. Φυσικά, υπάρχουν και υπέρτερες δυνάμεις που μπορούν να σε εξαναγκάσουν να κάνεις κάτι. Εύκολα λέμε “ο τάδε επιστήμονας συνεργάστηκε με την ΚGB”, όμως δεν ξέρεις πώς θα αντιδρούσε υπό την πίεση του βασανισμού. Η βία, πάντως, μπορεί να διαλύσει τα σώματά μας, αλλά όχι το πνεύμα. Αν πας πίσω στα αρχαία κείμενα, στην Παλαιά Διαθήκη, στην ελληνική γραμματεία, θα δεις παντού τη μάχη ανάμεσα στη βία και στο πνεύμα. Αυτή η προσπάθεια να μεταφέρω και στο φιλμ».

Ελπίζω να νικήσει η Ουκρανία

Οι Ουκρανοί βρίσκονται εν μέσω ενός τρομακτικού, αιματηρού πολέμου. Αγαπώ την Ουκρανία, όπου έχω ζήσει και δουλέψει αρκετά χρόνια. Ελπίζω να επιβιώσει από αυτόν τον πόλεμο και να τον κερδίσει, αν είναι δυνατόν.

Ηθελαν να αλλάξουν τον κόσμο

Με ενέπνευσε η ιστορία αυτού του Σοβιετικού φυσικού: υπήρχαν κι άλλοι τέτοιοι –Αμερικανοί, Γερμανοί, Σκανδιναβοί– οι οποίοι πίστευαν ότι θα αλλάξουν τον κόσμο και κατέληξαν να δημιουργούν τα πιο φονικά όπλα.

Το φαινόμενο «Τσούβι» που γεμίζει στάδια

Τον **ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΜΒΑΚΑ**

Τα χρόνια μετά την πανδημία σηματοδεύονται από μια εντυπωσιακή επιστροφή στη μαζική συνάθροιση όσον αφορά την εγχώρια διασκέδαση. Συναυλίες, από τον ΛΕΞ μέχρι τη Βίσση και τον Ρέμο, πανηγύρια, αθλητικοί αγώνες κ.ά. αποτελούν βασικές αφορμές για να συγκεντρωθεί μεγάλο πλήθος, πολλές φορές ετερόκλητο, στον ίδιο χρόνο και τόπο. Βέβαια, όλες αυτές οι μορφές μαζικής συνάθροισης έχουν μακρά ιστορία, οπότε δεν ξενίζουν. Ιδιαίτερη εντύπωση όμως κάνει η μεγάλη επιτυχία που σημειώνουν σύγχρονοι Έλληνες κωμικοί, οι οποίοι δεν γεμίζουν απλώς θέατρα και πλατείες, αλλά ολόκληρα γήπεδα.

Το σημαντικότερο παράδειγμα είναι ασφαλώς ο Αλέξανδρος Τσουβέλας, γνωστός και ως «Τσούβι», ο οποίος, έπειτα από μια μεγάλη περιοδεία σε όλη την Ελλάδα και την Κύπρο, με παραστάσεις σε μεγάλους υπαίθριους χώρους, εμφανίστηκε το περασμένο Σάββατο στο Telekom Center Athens, μπροστά σε σχεδόν 20.000 θεατές με την παράσταση «Εξωγήινος: η επιστροφή». Πρόκειται για επίδοση πρωτοφανή για μονοπρόσωπη κωμική παράσταση στην Ελλάδα. Αντίστοιχες εικόνες συναντώνται κυρίως στις μεγάλες διεθνείς αγορές της κωμωδίας, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ και στη Βρετανία.

Τι είναι όμως το φαινόμενο Τσουβέλας; Θα ήταν πολύ απλουστευτικό να πούμε ότι το παράδειγμά του δείχνει τον βαθμό δημοφιλίας που έχει φτάσει το stand up comedy στην Ελλάδα (με πολλά παραδείγματα, όπως Φισφής, Βρανά, Ζαραλίκος, Βουλαρίνος

κ.ά.). Ο Τσουβέλας είναι εκπρόσωπος αυτού του είδους κωμωδίας το οποίο πράγματι στην εποχή της διαδικτυακής διάδοσης έχει φτάσει σε πολύ μεγάλα ακροατήρια, όμως δεν είναι μόνον αυτό. Δεν είναι ακριβώς ο κλασικός stand up κωμικός που στηρίζεται πρωτίστως σε έναν αυστηρά γραμμένο προσωπικό μονόλογο. Γίνεται ένας viral διασκεδαστής επειδή καταφέρνει να συνδυάσει πολλά και διαφορετικά στοιχεία: την παράδοση του μίμου, τη ραδιοφωνική φάρσα και την αθλητική σάτιρα, τη διάδραση με το κοινό, την αναπαράσταση κοινωνικών τύπων που έχουν αποκτήσει την αυτοδύναμη ύπαρξη μιας ψηφιακής περσόνας (Ραμόνα, κυρ Αλέκος, θεϊός Αριστείδης). Η επιτυχία μάλιστα αυτών των κοινωνικών

Καταφέρνει να συνδυάσει πολλά και διαφορετικά στοιχεία: την παράδοση του μίμου, τη ραδιοφωνική φάρσα και την αθλητική σάτιρα, τη διάδραση με το κοινό.

τύπων είναι τόσο μεγάλη, που το κοινό αρχίζει να τους μιμείται και να επαναλαμβάνει τις ατάκες τους στην καθημερινότητά του.

Η φυσιογνωμία του Τσουβέλα χρειάζεται να κατανοηθεί ως μια εκδοχή αναγνωρίσιμων και στο παρελθόν μορφών της ελληνικής λαϊκής κωμωδίας αλλά προσαρμοσμένες στο σύγχρονο περιβάλλον της μιντιακής σύγκλισης. Πολύ

Ο Αλέξανδρος Τσουβέλας, έπειτα από μια μεγάλη περιοδεία σε όλη την Ελλάδα και την Κύπρο, εμφανίστηκε στο Telekom Center Athens μπροστά σε σχεδόν 20.000 θεατές. Πρωτοφανής επίδοση για μονοπρόσωπη κωμική παράσταση στην Ελλάδα.

κρίσιμη παράμετρος της επιτυχίας του είναι το γεγονός ότι είναι χρόνιος ραδιοφωνικός παραγωγός σε αθλητικούς σταθμούς και έτσι άριστος γνώστης και χρήστης της πιο διαδεδομένης στις μέρες μας κουλτούρας/γλώσσας, της αθλητικής (ποδόσφαιρο-μπάσκετ). Στην αναγνωρισιμότητά του συνέβαλε επίσης η επιτυχημένη τηλεοπτική σειρά που έκανε την τελευταία

χρονιά με την Ελενα Χαραλαμπίδου «Τότε και τώρα» στον ΣΚΑΪ.

Όσον αφορά το περιεχόμενο των ζωντανών ή διαδικτυακών παραστάσεών του, η θεματολογία φεύγει εντελώς από τη λογική της πολιτικής επθεώρησης, που για χρόνια κυριάρχησε ως κωμικό είδος στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο και στην τηλεόραση (π.χ. Λαζόπουλος). Ο Τσουβέλας επι-

χειρεί μια μικροκοινωνιολογική και εθνογραφικού τύπου σάτιρα, που ελάχιστα ασχολείται με πολιτικούς πρωταγωνιστές. Το υλικό της κωμωδίας του συνήθως αντλείται από την ιδιωτική ζωή (σεξουαλικότητα, γάμος, οικογένεια), λαϊκή κοινωνικότητα (πανηγύρι, εστίαση, νυχτερινή διασκέδαση), ανδρική ταυτότητα (γύπεδο, αυτοκίνητο, πορνογραφία), εντάσεις της κοινωνικής γεωγραφίας (δυτικά προάστια, μετανάστευση, πόλη-επαρχία), τεχνολογική καθημερινότητα (τηλεόραση, ραδιόφωνο, social media).

Σε κάποιες περιπτώσεις, η σχέση του με το κωμικό παράδειγμα του Γιώργου Μπισκικόστα, αλλά και του Χάρρυ Κλυνν χωρίς τις πολιτικές αναφορές, είναι σαφές, αφού το μιμητικό στοιχείο και στη

Είναι ο κορυφαίος εκπρόσωπος παραγωγής ενός γέλιου που διασκεδάζει με τις αντιφάσεις των σύγχρονων Ελλήνων, συχνά δυσφορεί, αλλά δεν αγανακτεί με αυτές.

δική του περίπτωση είναι έντονο. Η ικανότητά του, πάντως, να διακωμωδεί τις κοινωνικές σχέσεις μικρής κλίμακας, δύσκολα μπορεί να βρεθεί σε παλιότερους κωμικούς (ίσως μόνο σε κάποιες εκδόσεις του Τζιμή Πανούση). Επίσης μεγάλη ειδοποιός διαφορά του Τσουβέλα είναι ότι η σάτιρά του δεν φαίνεται να εκκινεί από κάποιο προφανές σημείο πολιτικής ορθότητας (γι'

αυτό και πολλές φορές η διακωμώδηση Αλβανών μεταναστών βρίσκει αντιδράσεις) ενώ το αντικείμενο διακωμώδησης συχνά είναι τα βασικά κοινωνικά ήθη και όχι κάποια κοινωνική ελίτ. Εντούτοις, το πολλές φορές καρικατουριστικό και αθυρόστομο χιούμορ του δεν φθάνει στην καταδίκη των λαϊκών έξεων, μάλλον το αντίθετο, συντείνει στην κριτική αποδοχή τους.

Ο Τσουβέλας κάνει και στην Ελλάδα αισθητό το πέρασμά του κωμικού από τον απλό θεατρικό performer σε live star με τη συσπειρωτική δύναμη δημοφιλούς μουσικού, όπως έχει συμβεί κυρίως σε ΗΠΑ και Αγγλία (π.χ. Κέβιν Χαρτ, Ρίκι Τζεβρέις, Ντέιβ Σαπέλ, Γκάμπριελ Ιγκλέσιας), όπου πλήθη συγκεντρώνονται για να παρακολουθήσουν τα αστεία τους σε αρένες. Ενώ οι διεθνείς αστέρες της κωμωδίας στηρίζονται κυρίως στην προσωπική περσόνα και στον εξομολογητικό μονόλογο – και, σε ορισμένες περιπτώσεις, στην ξεκάθαρη πολιτική κριτική – ο Τσουβέλας προτάσσει την περιγραφή ενός μικρού σύμπαντος κοινωνικών τύπων, εθνικών και τοπικών πρακτικών και συλλογικών εμπειριών. Απευθύνεται σε ένα πολυσυλλεκτικό κοινό (με κυρίαρχη την ηλικιακή κατηγορία 20-30 ετών) που έχει γαλουχηθεί μέσα από τα νέα Μέσα σε ένα νέο πθογραφικό χιούμορ χωρίς σαφές ιδεολογικό πρόσημο. Είναι ο κορυφαίος εκπρόσωπος παραγωγής ενός γέλιου που διασκεδάζει με τις αντιφάσεις των σύγχρονων Ελλήνων, συχνά δυσφορεί και διαμαρτύρεται, αλλά δεν αγανακτεί με αυτές.

Ο κ. Βασίλης Βαμβάκας είναι καθηγητής Κοινωνιολογίας της Επικοινωνίας στο ΑΠΘ.

ΤΟ ΠΡΩΙΝΟ
ΠΟΥ ΑΚΟΥΕΙ
ΟΛΗ Η ΚΥΠΡΟΣ

LOVE
100.7 FM
98.1 & 105.7

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ
06:00 – 10:00
cyta
ένα με σένα

ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΑΡΤΕΜΙΟΥ
ΤΑΣΟΣ ΤΡΥΦΩΝΟΣ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Επιστροφή στα θρανία με την
πιο σύγχρονη ψηφιακή βιβλιοθήκη

ΜΕ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τράπεζα Κύπρου

Χειμώνας, εθνική οδός Αθηνών - Θεσσαλονίκης, 2025-2026. Οι κορυφές και τα κλαδιά των δέντρων μετατρέπονται μέσα από την κίνηση, το φως και το χρώμα σε φευγαλέες εικόνες.

Ο χορός των δέντρων

Ο Τάσος Βρεττός του άβατου παρουσιάζει μια έκθεση με φωτογραφίες τραβηγμένες εν κινήσει

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ**

Δίνουμε ραντεβού με τον Τάσο Βρεττό στη Nitra Gallery, όπου σπίννεται η νέα του έκθεση φωτογραφίας «?Trees dance!». Μερικά σκαλιά κάτω από το επίπεδο του δρόμου στο Μετς και αισθάνεσαι ήδη πως έχεις βρεθεί μέσα σε πυκνό δάσος, με το βλέμμα να ανεβαίνει προς τις κορυφές των δέντρων και τον ουρανό. Και μόνο από το θέμα της, η νέα αυτή σειρά έργων θα μπορούσε να ιδωθεί ως συνέχεια της έκθεσης «Αίνιγμα του δάσους», που είχε επιμεληθεί η Νάντια Αργυροπούλου τον Νοέμβριο του 2022 στο Κτίριο Nobel. Και στις δύο εκθέσεις τα δέντρα βρίσκονται στο επίκεντρο, κοινό είναι και το στοιχείο της κίνησης, όμως η ατμόσφαιρα στη νέα δουλειά του είναι εντελώς διαφορετική – φωτεινή και πιο αισιόδοξη. Τραβηγμένες εν κινήσει από τη θέση του συνοδηγού –καθώς ο φωτογράφος περιηγείται στην Ελλάδα–, οι εικόνες παίζουν με το φως και το χρώμα. Μοιάζουν ωστόσο περισσότερο με μπρεσιονιστικούς πίνακες, παρά με φωτογραφίες, σαν φευγαλέες εντυπώσεις, στιγμές που περνούν από τα μάτια μας χωρίς να μπορούμε να τις συγκρατήσουμε.

Η ιδέα για τα δέντρα ξεκίνησε από μια βόλτα στους πρόποδες της Πάρνηθας, στη Βαρυμπόμπη, αμέσως μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 2021. «Ήταν μια μέρα με καταρρακτώδη βροχή και η εμπειρία ήταν δυστοπική: ο τόπος είχε πλημμυρίσει, το νερό ήταν μαύρο και κόκκινο και, μέσα στη θολούρα της βροχής, διακρίνονταν σπαράγματα δέντρων. Ήταν μια εικόνα που με στοίχειωσε», μας λέει. Την επόμενη ημέρα επέστρεψε και άρχισε να περιπλανιέται μέσα στα καμένα. Άρχισε να φωτογραφίζει, αν και στην αρχή πολλά από όσα έβλεπε του φαινόταν κοινοτοπίες. «Έτσι, άρχισα, κατά κάποιον τρόπο, να προκαλώ τα ίδια τα δέντρα να κινηθούν μέσα από τον τρόπο με τον οποίο τα φωτογράφιζα».

Ψηφιακή μήτρα

Αυτή η εμπειρία αποτέλεσε την αφετηρία για τη σειρά με το «Αίνιγμα του δάσους» και, τελικά, για την τελευταία του δουλειά, το «?Trees dance!». Οι εικόνες μπορεί να δίνουν την εντύπωση έντονης ψηφιακής επεξεργασίας αλλά, όπως διευκρινίζει, δεν υπάρχει καμία τέτοια παρέμβαση. Το απο-

τέλεσμα μοιάζει αναλογικό, όμως η «μήτρα» της φωτογραφίας είναι ψηφιακή.

Αυτή η τεχνική θα μπορούσε άραγε να εφαρμοστεί εάν φωτογράφιζε πρόσωπα; Πάιρνει το κινητό του και μου δείχνει λήψεις με γυμνά σώματα σε κίνηση, φωτογραφημένα σε νεκροταφεία πλοίων, σε εγκαταλελειμμένα κτίρια, γαντζωμένα πάνω σε σκουριασμένους σκελετούς διαφημιστικών πινακίδων, σε λατομεία, στη φύση. Αυτό το work in progress μοιάζει πιο φυσική εξέλιξη της έκθεσης που παρουσίασε στο Nobel, ενώ η έκθεση στη Nitra σου δημιουργεί ένα ξάφνιασμα. «Η έκπληξη είναι βασικό στοιχείο της δουλειάς μου» δεν έχω ποτέ σχέδιο να φωτογραφίσω κάτι, κινούμαι με το ένστικτο. Όταν ξεκινούσα στα '80s, οι επαΐοντες στη φωτογραφία μου χρέωναν ότι σπαταλώ το ταλέντο μου σε πολλούς διαφορετικούς πειραματισμούς και οπτικές. Νομίζω το ότι δεν τάχτηκα αποκλειστικά σε ένα είδος, μόνο με βοήθησε. Ενδεχομένως να αδίκησα κάποιες δουλειές γιατί δεν εμβάθυνα περισσότερο, αλλά αυτό το “σκόρπισμα” ήταν πολύ χρήσιμο και για την επαγγελματική μου εξέλιξη». Οι δουλειές του, υποστηρίζει, λειτουργούν όπως οι ρίζες των δέντρων, υπογειώς, δημιουργούν δίκτυα, συνδέονται. Το νήμα, για παράδειγμα, που ενώνει σειρές, όπως οι «Τ(ρ)όποι λατρείας» που είχε παρουσιάσει στο Μουσείο Μπενάκη το 2015, το «The

Φθινόπωρο, νομός Γρεβενών, 2025. «Κοιτάζω τα δέντρα και όχι τα χωριά ή τον δρόμο, είμαι σ’ ένα παράθυρο για ώρες και φωτογραφίζω». Μία από τις εικόνες της νέας σειράς του Τάσου Βρεττού, που δημιουργήθηκαν καθώς περιηγείτο την Ελλάδα.

Hole Argument» στην Breeder το 2010, το «Αίνιγμα του δάσους» ή το «Backstage» για το clubbing performance και την BDSM σκηνή της Αθήνας είναι η έννοια του άβατου. «Υπάρχει σε όλα αυτή η αδιανόητη γονιμότητα του άβατου, του απροσπέλαστου, που με προκαλεί να μπω, να δω, να ακουμπήσω, να ερευνησω».

Ανατρέχω στην ιστοσελίδα του και στον λογαριασμό του στο Instagram και πέφτω πάνω σε editorial μόδας, σε διαλυμένα βενζινάδικα, σε μετα-αποκαλυπτικές νεροτσουλήθρες, σε στοιβαγμένα το ένα πάνω στο άλλο αυτοκίνητα, τα οποία ιδιοφυώς ονομάζει «εκλογές», σε γιορτές Ινδών, σε εξώφυλλα δίσκων και γάμους Νιγηριανών. «Η εφαρμοσμένη φωτογραφία μου επέτρεψε να βιοποριστώ και μου χάρισε τη δυνατότητα να μπορώ να πειραματίζομαι για τα προσωπικά μου projects με απόλυτη ελευθερία. Από την άλλη, δεν είναι εύκολο να κάνεις μόδα και μετά να παίρνεις τη μηχανή και να τρέχεις να φωτογραφίσεις ένα τζαμί.

Ο lifestyle χώρος με φώναζε “κουλτουριάρη” και αυτός της τέχνης με αποκαλούσε “κοσμικό”. Θεωρώ παράσημο το ότι δεν κολλούσα σε καμία ομάδα».

Τα κλικ στο τρένο

Άρχισε να φωτογραφίζει τυχαία στα τέλη της δεκαετίας του '70, χωρίς ποτέ να φανταστεί ότι αυτό θα γινόταν επάγγελμα. Μαζί με άλλους δύο φωτογράφους από το Χαλάνδρι και με την παρότρυν-

ση του σκηνοθέτη και συγγραφέα Σέργιου Γκάκα συμμετείχε σε μια ομαδική έκθεση. Δείχνει τρεις ενόπτες δουλειές: γιγαντοαφίσες με πορτρέτα μοντέλων στην πόλη, μια σειρά αστικών τοπίων με χαμηλό ορίζοντα, πορτρέτα ταξιδιωτών από το κουπέ ενός τρένου στο οποίο ταξίδευε από Θεσσαλονίκη προς Αθήνα στις άδειες της στρατιωτικής θητείας του. Η ενόπτητα του κουπέ, μάλιστα, συμμετείχε σε έκθεση στα Europalια στις Βρυξέλλες, το 1982. Στο κουπέ ήταν μια κυρία με το εγγονάκι της, ένας λοχίας και ένας ακόμη κύριος με ρεπούμπλικα. Άρχισα να δοκιμάζω τη μηχανή χωρίς φιλμ, μετά από λίγο συνήθισαν τον θόρυβο, δεν μου έδιναν πια σημασία, κι έτσι έβαλα φιλμ κρυφά και τους φωτογράφισα». Τον ρωτώ να μου περιγράψει την πρώτη του φωτογραφία και ομολογεί πως είναι η μόνη που έχει κρατήσει στο σπίτι του. «Είμαι στο λιμάνι της Ραφήνας, δεν υπάρχει ακόμη χώρος στάθμευσης, υπάρχει μια ξύλινη καντίνα στο βάθος, επίσης ένα Volvo Amazon παρκαρισμένο, μια πέτρα και ένας αδέσποτος σκύλος που κόβει βόλτες. Ακουμπάω το πρόσωπό μου στην άσφαλτο και περιμένω το σκυλί να περάσει» ένα μόνο κλικ, αυτό χρειάστηκε.

Η αποφασιστική στιγμή

Για τον ίδιο το ενδιαφέρον κομμάτι στη φωτογραφία είναι αυτό που δεν έχεις δει. «Αν έχεις απολύτως ελεγχί αυτό που βλέπεις, τότε αυτό που καταγράφεις είναι, κατά κάποιον τρόπο, το προφανές. Ειδικά στον δρόμο αυτό που έχει σημασία είναι ακριβώς εκείνη η στιγμή που δεν έχεις προλάβει να δεις, η περίφημη “αποφασιστική στιγμή” του Μπρεσσόν. Είναι η στιγμή που, ουσιαστικά, δεν προλαβαίνεις να σκεφτείς».

Τον ρωτάμε αν τον ενοχλεί αυτή η οπτική βαβούρα που κυριαρχεί πλέον στα social media και αν θεωρεί πως η αξία της φωτογραφίας ως έργου τέχνης θα υποβιβαστεί. «Η φωτογραφία θα εξελισσεται, θα μεταλλάσσεται, αυτό που θα ατονήσει με τον χρόνο είναι η συναισθηματική διέγερση που προκαλεί μια εικόνα». Η φωτογραφία, εξηγεί, όπως την έχουμε γνωρίσει, πρόσβευε μια στιγμή αλήθειας: ο θεατής έβλεπε μια εικόνα και γνώριζε ότι αυτό που απεικονίζει, έχει συμβεί. Με το photoshop και, ακόμη περισσότερο, με την AI, αυτή η βεβαιότητα θα αρχίζει να κλονίζεται.

Σε καμία ομάδα

Δεν είναι εύκολο να κάνεις μόδα και μετά να τρέχεις να φωτογραφίσεις ένα τζαμί. Ο lifestyle χώρος με φώναζε «κουλτουριάρη» και αυτός της τέχνης με αποκαλούσε «κοσμικό». Θεωρώ παράσημο το ότι δεν κολλούσα σε καμία ομάδα.

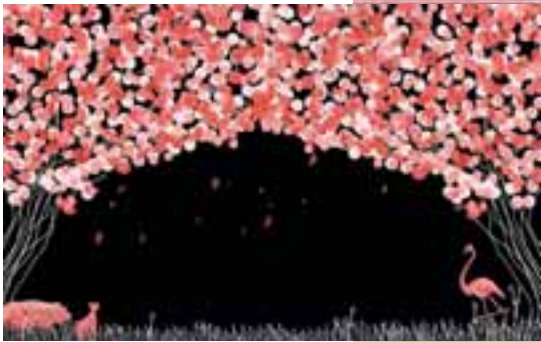

Από 24/9 έως 10/11, Nitra Gallery, Αριστονίκου 20 και Γοργίου, Μετς.

Εμπειριών συλλέκτης

Όταν ξεκινούσα στα '80s, οι επαΐοντες στη φωτογραφία μου χρέωναν ότι σπαταλώ το ταλέντο μου σε πολλούς, διαφορετικούς πειραματισμούς και οπτικές. Νομίζω το ότι δεν τάχτηκα αποκλειστικά σε ένα είδος, μόνο με βοήθησε.

Η Μαριανίνα Κριεζή, εκτός από τις πολλές και διαφορετικές καλλιτεχνικές ιδιότητες της, υπήρξε μαχητική ζωόφιλη, μετατρέποντας συχνά το σπίτι της στο Ψυχικό σε καταφύγιο για αδέσποτες γάτες και σκύλους. Αυτός ήταν ο λόγος που πολλοί στίχοι της ήταν εμπνευσμένοι από τη μοναδική της σχέση με τα ζώα. Βρίσκοντας ποίηση εκεί όπου οι περισσότεροι βλέπουν μόνο την καθημερινότητα, η Κριεζή μπορούσε να μετατρέψει το ασήμαντο σε πολύτιμο και ουσιαστικό.

«Είχε την ψυχή ενός κοριτσιού»

Λίνα Νικολακοπούλου, Ελεάνα Βραχάλη και Ελένη Φωτάκη θυμούνται στιγμές με τη Μαριανίνα Κριεζή με αφορμή το μεγάλο αφιέρωμα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Πόσοι άνθρωποι θα έσκασαν ένα πονηρό χαμόγελο στο άκουσμα της είδησης ότι η Εθνική Λυρική Σκηνή ετοιμάζει τέσσερις μοναδικές βραδιές (1, 3, 4 και 7 Οκτωβρίου 2026) αφιερωμένες σε μια από τις πιο χαρισματικές, τις πιο ελεύθερες και αυθεντικές δημιουργούς της πληθωρικής καλλιτεχνικά Μεταπολίτευσης; Οχι γιατί τα τραγούδια που υπέγραψε στιχουργικά η Μαριανίνα Κριεζή (1947-2022) κακόπεσαν ή δεν τα χαρήκαμε επαρκώς στην ώρα τους. Ούτε, φυσικά, η Μαριανίνα Κριεζή έφυγε με τον καημό κάποιας πάνδημης αναγνώρισης που δεν ήρθε ποτέ. Άλλες ήταν οι αγωνίες της, οριακά ανεξικνίσστες για τα μέτρα της πεζής μας καθημερινότητας. Το γενναιόδωρο όμως αφιέρωμα της ΕΛΣ υπενθυμίζει ένα κενό στον τρόπο που η παρουσία αυτής της ανεπανάληπτης δημιουργού έχει εγγραφεί στο συλλογικό μας ασυνείδητο.

Ομως είναι αυτές οι τέσσερις βραδιές που μας ανοίγουν ένα παράθυρο σε μία λιγότερο γνωστή πτυχή της ζωής της Μαριανίνας Κριεζή, που ήταν η σχεδόν μητρική της σχέση με τους καλλιτεχνικούς της επιγόνους: ομότεχνές της που τη θαύμαζαν και τις θαύμαζε και η ίδια και γύρευε να τις συναντήσει με μια γενναιοδωρία σπάνια και αποκάλυπτη.

«Είναι 1981 και περνάω για πρώτη φορά το κατώφλι της δισκογραφικής εταιρείας “Λύρα” στην οδό Κριεζώτου για να συναντήσω για πρώτη φορά τον περίφημο Αλέκο Πατισφά», θυμάται η Λίνα Νικολακοπούλου. «Είχα δώσει τον πρώτο μου στίχο για το τραγούδι “Σκουριασμένα κείλην”, που έδωσε τον τίτλο στον ομώνυμο δίσκο με τη Βίκυ Μοσχολιού. Η συνάντηση δεν κράτησε περισσότερο από ένα τέταρτο και μόλις βγαίνω από το γραφείο του βλέπω ένα κοριτσίστικο κεφαλάκι να μου χαμογελάει και να μου λέει: “Καλώς όρισες στον χώρο του τραγουδιού. Για ό,τι χρειαστείς θα με πάρεις τηλέφωνο”. Μίλαμε για το σπάνιο του σπάνιου και να σ’ το λέει αυτό άνθρωπος...».

Η γνωριμία έγινε σχέση κοντινή, «χωρίς το παραμικρό ίχνος ανταγωνισμού και ζήλιας, μόνο χιούμορ και ελαφράδα», τονίζει στην «Κ» η κ. Νικολακοπούλου. Ανακαλεί τηλεφωνήματα στο σπίτι της Κριεζή για να ζητήσει συμβουλές για πρακτικά σκέλη της δουλειάς τους ή για να καθησυχάσει δικές της νεανικές ανασφάλειες. Ή για να τη βοηθήσει να πάει τα ζώα της στον κτηνίατρο για εμβόλια. «Η Μαριανίνα ήξερε στο περίπου πού βρισκόταν το κτηνιατρείο. “Κάπου εδώ θα είναι”, έλεγε. Τελικά άρχισε να σκουίζει στο κλάμα κάποιος σκύλος από τον φόβο του κι έτσι καταλάβαινα ότι είχαμε βρει αυτό που ψάχναμε». Μετά, μια ακόμη ξεκαρδιστική ιστορία με έναν παπαγάλο που είχε στρογγυλοκαθίσει στο κεφάλι της νεαρής στιχουργού σε μια από τις πρώτες της επισκέψεις στο σπίτι του Ψυχικού.

Μου αφηγείται αυτές τις σκόρπιες ιστορίες η Λίνα Νικολακοπούλου για να καταλάβω το σπάνιο είδος ανθρώπου που ήταν η Μαριανίνα Κριεζή. «Για μένα είναι μια μεγάλη ποιήτρια και το ήξερα από την πρώτη στιγμή. Ήταν ο τρόπος που κοίταζε τον κόσμο, που αξιολογούσε τα σημαντικά και τα ασήμαντα. Το συγκινητικό ήταν ότι είχε διαλέξει τον έμμετρο λόγο, ενώ στην ουσία ήταν μια ατόφια ποιήτρια. Ο,τι μας άφησε είναι ακριβό και αναλλοίωτο που δεν θα πάθει τίποτα στο πέρασμα του χρόνου. Γιατί πάνω απ’ όλα η Μαριανίνα είχε την ψυχή ενός κοριτσιού».

Περισσότερο από μέντορας

Την Ελεάνα Βραχάλη το ευρύτερο κοινό τη γνώρισε ως στιχουργό της «χρυσής εποχής» του Μιχάλη Χατζηγιάννη. Για όσους αρέσκονται σε ταμπέλες, μια τέτοια ιδιότητα έρχεται σε αντίθεση με το ονειροπόλο, πνευματώδες σύμπαν της Μαριανίνας Κριεζή. Πόσο λίγο, φαίνεται, ήξεραν αυτή τη γυναίκα. Για την Ελεάνα Βραχάλη η τρυφερή δημιουργός της «Σερενάτας», της «Πλατείας Αμερικής» ή της «Πτήσης 201» υπήρξε κάτι πολύ περισσότερο από

απλός «μέντορας». «Με ανακάλυψε, με έμαθε να ξεσκαρτάρω, να κρατάω την ουσία, να λέω “όχι”. Πίστεψε στη ματιά μου πριν πιστέψω εγώ σ’ αυτήν, μου έδωσε την ελευθερία να εκφράζομαι χωρίς φόβο, είδε το “έργο” με τον Μιχάλη, τη δυνατότητα, δηλαδή, να δημιουργήσουμε μαζί, τις χρωστώα τα πάντα».

Γνωρίστηκαν σε μια εποχή που η Βραχάλη επιμελείτο μουσικά τις εκπομπές της Αννας Παναγιωτοπούλου στον ραδιοφωνικό σταθμό Seven Radio. Με την παρότρυνση του διευθυντή του σταθμού Πέτρου Κωλέττη άρχισε να δείχνει διστακτικά τους στίχους της. Με την Άννα Παναγιωτοπούλου αναπτύχθηκε μια πιο στενή σχέση που επέτρεψε φευγαλέες ματιές στα γραψίματα της νεαρής στιχουργού. «Κάποια στιγμή μού τηλεφωνεί η Άννα και μου λέει: “Να ξέρεις ότι μίλησα για σένα στη φίλη και κουμπάρι μου Μαριανίνα Κριεζή, η οποία διάβασε δικά σου πράγματα και θέλει να σε γνωρίσει”. Μου κόπικαν τα πόδια. Είχα μεγαλώσει με τους στίχους και τα τραγούδια της Μαριανίνας, τη λάτρευα ήδη, πώς θα την έπαιρνα τηλέφωνο;». Παρά το άγχος, εκείνο το τηλεφώνημα έγινε και ακολούθησε η πρώτη συνάντησή τους στο σπίτι του Ψυχικού. «Στην αρχή δεν μπορούσα να αρθρώσω λέξη, αλλά πολύ γρήγορα μιλούσαμε ακατάπαυστα για ώρες...». Τι θυμάται από εκείνη τη μέρα; «Θυμάμαι το πόσο ασχολήθηκε με το υλικό που της είχα πάει – όλα σε ένα παλιό τετράδιο. Εγώ μέχρι τότε έγραφα μεγάλα κείμενα και έπαιζα με τις ρίμες, δεν είχα τη λογική του τραγου-

διού ή του μέτρου. Η Μαριανίνα μου έμαθε να μη φοβάμαι να αφαιρώ, να μη θέλω να τα πω όλα μαζί. “Παιδί μου, εδώ έχεις τρία τραγούδια, δεν χρειάζεται”, μου έλεγε πολύ γλυκά αλλά και με κάποια επιμονή που δούλευε μέσα μου».

«Θυμάμαι μια νεράιδα...»

Ως άνθρωπος ήταν αυτό που περίμενε; «Αυτό επί χίλια. Εγώ είδα μια νεράιδα με το ένα πόδι στη γη και το άλλο κάπου αλλού. Και ήταν και κάτι ακόμη: δεν προσπάθησε να με φέρει στα νερά της, να με κάνει να γράφω με τον δικό της τρόπο, αλλά έδινε τεράστια σημασία στο δικό μου βλέμμα, κάτι που με έκανε να το εκτιμώσω κάπως κι εγώ. Μου έδωσε τη δύναμη να πιστεύω σε μένα, το χάρισμα να εμπιστευόμαι αυτό που είχα αισθανθεί, το θάρρος να εμπιστευόμαι το συναίσθημά μου και τον τρόπο που το είχα εκφράσει». Και μετά, όταν η Μαριανίνα Κριεζή δεν ήταν απλώς ένας μέντορας που της είχε αλλάξει τη ζωή αλλά «οικογένεια», επέμενε να τη φέρει σε επαφή με τον Μιχάλη Χατζηγιάννη που μόλις είχε αρχίσει να γίνεται γνωστός – λίγοι γνωρίζουν ότι η Κριεζή έχει υπογράψει τους στίχους για ένα από τα πρώτα σουζέ του, το «Δεν έχω χρόνο». «Θυμάμαι να μου λέει “πιστεύω ότι αν συναντηθείς με αυτόν τον άνθρωπο θα γράψετε ιστορία”. Και συναντηθήκαμε. Και έγινε ό,τι έγινε».

Και το δέσιμο γινόταν όλο και πιο δυνατό. «Μιλούσαμε για ώρες στο τηλέφωνο, σε ντόνια μηνυμάτων όταν δεν μιλούσαμε. Τρελαινόμουν με το χιούμορ της, σε έκανε να δεις το ίδιο πράγμα με άλλο τρόπο. Και πέρα από το γράψιμο, με έκανε σαν άνθρωπο πιο ελεύθερο. Ας πούμε, γελούσε με τα όρια μεταξύ έντεχνου και εμπορικού τραγουδιού που τότε ήταν πολύ πιο έντονα σε σχέση με σήμερα. “Δεν υπάρχουν όχθες στη μουσική, όταν έχεις γράψει κάτι από την ψυχή σου δεν χρειάζεται να σκεφτείσαι σε ποιο κουτάκι ανήκει. Αρκεί να μην έχεις προσαρμόσει τον εαυτό σου στον άλλο, αρκεί να έχεις διατηρήσει

τη φωνή σου, μην κλείνεις την ψυχή σου σε κουτάκια. Αυτό που κάνουμε δεν είναι δουλειά, είναι τρόπος να ζούμε και να εκφραζόμαστε».

Την Ελένη Φωτάκη και τη Μαριανίνα Κριεζή τις έφεραν κοντά κάποιες ανέκδοτες μελωδίες του Γιάννη Σπανού. Ήταν λίγο πριν από το τέλος. «Ζήτησε να τις γράψουμε μισές μισές. Τις είχα πριν πάνε σ’ εκείνη αλλά δεν της το είπα. Ούτε μία λέξη δεν έγραψε. “Τον αγαπούσα, Ελένη, δεν μπορώ, ούτε είμαι καλή στα σταυρόλεξα”... και πες και πες, τις έγραψα όλες μόνη μου. Εκείνη διάβαζε τους στίχους και στεναχωριόταν. “Πόσα μαργαριτάρια ακόμη θα πετάξεις στα γουρουνία, θα σε σβήσουν, κρατήσου, το κενό είναι νερό, μην πίνεις από κει, ζητα χρήματα, αν πάρεις να γράφεις χάθηκαν. Κάποτε ήμουν 38 κιλά και έκλαιγα συνέχεια. Στα άσκημα μου μοιάζεις, μη γίνεις σαν κι εμένα”. Για την ιστορία, αυτά τα τραγούδια με τους στίχους μου δεν κυκλοφόρησαν ποτέ». Δεν συναντήθηκαν ποτέ. «Είχε μεγάλη αγωνία να μη χαθώ και μια πίκρα ατελείωτη από το τραγούδι και τους ανθρώπους του. Τη Δήμητρα (σ.σ. Γαλάνη) την εξαιρούσε, “δεν είδα ποτέ τίποτα κακό, ούτε ίχνος”, έτσι μου έγραφε ανάμεσα σε συνταγές, συζητήσεις για παγωτά, φωτιές, σκεύη μαγειρικής και θέματα υγείας. Επίσης, κάθε τόσο έλεγε: “Η Λίνα και ο Γκάτσος”». Και μετά, το τέλος. «Μέσα στον χειμώνα καθήκαμε για λίγο και ξαφνικά πέθανε. Στο τελευταίο της μήνυμα με ρωτούσε αν ήθελα να μου στείλει σύκα ξερά και επέμενε να αγοράσω καινούργιο τηγάνι. Την ώρα που έμπαινα στο νεκροταφείο, εμφανίστηκε μπροστά μου μια γάτα. Γονάτισα να τη χαϊδέψω κι αυτή ήρθε και κάθισε πάνω μου. Δεν πήγα στην ταφή, έμεινα εκεί. Ούτε ζωντανή την είδα ποτέ, ούτε πεθαμένη, μια γάτα με έσωσε. Και η Μαριανίνα, με την πίκρα της και την τόση αγάπη, έγινε για μένα ένα φως ζεστό, που ανάβει, “σαν μεγάλο καράβι” και με περιμένει στα νερά τα καινούργια, του άλλου κόσμου».

Ατόφια ποιήτρια
Για μένα είναι μια μεγάλη ποιήτρια και το ήξερα από την πρώτη στιγμή. Ήταν ο τρόπος που κοίταζε τον κόσμο, που αξιολογούσε τα σημαντικά και τα ασήμαντα. Το συγκινητικό ήταν ότι είχε διαλέξει τον έμμετρο λόγο, ενώ στην ουσία ήταν μια ατόφια ποιήτρια.

Λίνα Νικολακοπούλου

Με έμαθε να λέω «όχι»
Με ανακάλυψε, με έμαθε να ξεσκαρτάρω, να κρατάω την ουσία, να λέω «όχι». Πίστεψέ μου στην ματιά μου πριν πιστέψω εγώ σ’ αυτήν, μου έδωσε την ελευθερία να εκφράζομαι χωρίς φόβο, είδε το «έργο» με τον Μιχάλη, τη δυνατότητα, δηλαδή, να δημιουργήσουμε μαζί, της χρωστώα τα πάντα.

Ελεάνα Βραχάλη

Ακόμα κι αν φύγεις...
Αφιέρωμα στη Μαριανίνα Κριεζή 1, 3, 4, 7 Οκτωβρίου 2026.
Αίθουσα Σταύρος Νιάρχος
Εθνικής Λυρικής Σκηνής - ΚΠΙΣΝ.
Σύλληψη, καλλιτεχνική επιμέλεια: Δήμητρα Γαλάνη.
Ερμηνεύουν: Δήμητρα Γαλάνη, Σαβίνα Γιαννάτου, Γιάννης Παλαμίδας.

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT